

ایران در عصر پهلوی

پنجمین سال شاهی
۲۵۳۵

بهمناسبت

برگزاری نمایشگاه عصر پهلوی

پیشرفتهای اجتماعی

پنجان در عصر پهلوی
جلد دوم پیشرفت های اجتماعی

پهلوی
(۲)

۱

۶

۱۵

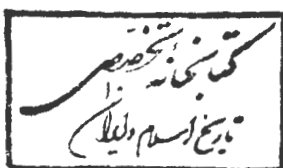

وزارت بازرگانی
سازمان نمایشگاه‌های بین‌المللی ایران

ایران در عصر پهلوی

بمناسبت برگزاری

نمایشگاه بزرگ عصر پهلوی
در سال ۲۵۳۵ شاهنشاهی

جلد دوم: پیشرفتهای اجتماعی

تهیه شده: در واحد طرح و بررسیهای

سازمان نمایشگاههای بین المللی ایران

فهرست مندرجات

موضوع	صفحه
پیشگفتار	
فصل اول : رفاه اجتماعی در پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی	۱
بخش اول : رفاه عمومی (بیمه های اجتماعی)	۷
— تاریخچه پیدایش بیمه های اجتماعی	۸
درایران	
— وظایف و تعهدات سازمان بیمه های	۱۶
اجتماعی	
— کمکهای مربوط به حوادث و بیماریها	۱۸
— آموزش حرفه ای آسیب دیدگان	۱۹
— ازکارافتادگی ، بازاشتگی ، فوت	۲۲
— ازدواج و فائده مندی	۲۵

- ۲۷ — مقررات کلی راجع به کمکها —
- ۲۷ — بهداشت و پیگیری —
- ۲۸ — واگذاری خدمات —
- ۲۹ — منابع درآمد سازمان —
- ۳۰ — فعالیتهای سازمان بیه های اجتماعی —
- ۳۲ — بهداشت و تنظیم خانواده —
- ۳۳ — آموزش برای بازدهی بیشتر —
- ۳۵ — پرداخت مستمری های قانونی و کمکهای تعاونی —
- ۳۷ — بانک رفاه کارگران —
- ۳۸ — شرکت خانه سازی ایران —
- ۴۰ بخش دوم : رفاه روستائیان (بیه های کشاورزان)
- ۴۶ — طرح بیه روستائیان —
- ۵۰ — طرح بیه واحد های بهره برداری زراعی —

۵۷	بخش سوم: رفاه گروههای خاص
۵۹	-- موسسه امید کودک
۶۳	-- سرای کودک شماره ۱
۶۶	-- سرای کودک شماره ۲
۶۹	-- سرای کودک شماره ۳
۷۱	-- سرای کودک شماره ۴
۷۲	-- مرکز آموزش حرفه ای کودکان ونوجوانان
۷۳	-- مرکز اوبین
۷۵	-- مرکز ورود آورد
۷۶	-- دهکده کودکان
۷۶	-- سرای کودک شهرستان
۷۸	-- روشهای مفید
۸۱	بخش چهارم: رفاه خانواده

- ۸۱ — مهد كودك
- ۸۴ — مهد های كودك تهران
- ۸۴ — مهد كودك فرحناز پهلوی
- ۸۵ — مهد كودك تركس
- ۸۶ — مهد كودك ياسمن
- ۸۷ — مهد های كودك شهرستانها
- بخش پنجم : فعاليتهاى خدمات درمانى دردوران پهلوى ۸۹
- ۹۱ — مبارزه با آبله وسایر بیماریهای واگیر
- ۹۴ — ریشه كنى مالاریا
- ۹۶ — سایر اقدامات در زمینه بهداشت و تغذیه
- ۱۰۰ — سپاه بهداشت
- ۱۰۹ — مراكز درمانى سرپایی
- ۱۰۹ — ۱- درمانگاهها
- ۱۱۰ — ۲- مراكز بهداشت

- ۱۱۳ — توسعه بیمارستانها
- ۱۱۴ — مراکز تشخیص
- ۱۱۶ — تحقیقات بهداشتی و درمانی
- ۱۲۰ — بیه های درمانی
- ۱۲۲ — تربیت نیروی انسانی
- ۱۳۳ ۱- تربیت کارشناسان بهداشتی
- ۱۳۴ ۲- تربیت داروساز
- ۱۳۶ ۳- تربیت کارشناسان تغذیه
- ۱۳۶ ۴- تربیت پرستار، ماما، بهیار
- ۱۴۰ ۵- تربیت سایر کادرهای بهداشتی

و درمانی

بخش ششم : سازمانهای مسئول خدمات اجتماعی و درمانی ۱۴۱

- ۱۴۲ — سازمانهای دولتی

- ۱۴۶ — سازمانهای عمومی
- ۱۴۸ — سازمانهای دولتی و عمومی
- ۱۵۸ — موسسات دانشگاهی
- ۱۶۴ — سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی
- ۱۶۶ ۱- خدمات درمانگاهی
- ۱۷۴ ۲- خدمات آموزشی
- ۲۰۰ — ملاحظات درباره نقش سازمان شاهنشاهی
خدمات اجتماعی
- ۲۰۳ — جمعیت شیر خورشید سرخ ایران
- ۲۰۸ — سازمانهای بیهوش بخش عمومی
- ۲۰۸ ۱- سازمان بیهوشهای اجتماعی کارگران
- ۲۱۱ ۲- سازمان بیهوشکارمندان دولت
- ۲۱۲ ۳- سازمان بیهوشهای اجتماعی روستائیان

- ۲۱۴ - سایر سازمانهای دولتی و وابسته بدولت
- ۲۱۵ - سازمانهای خیریه
- ۱- بنگاه حمایت مادران و نوزادان ۲۱۶
- ۲- سازمان خیریه و کمکهای بهداشتی ۲۱۷
- کشور
- ۳- جمعیت ملی مبارزه با سرطان ۲۱۸
- ۴- بنیاد نیکوکاری والا حضرت شمس پهلوی ۲۱۹
- ۵- سایر سازمانها خیریه و رفاه اجتماعی ۲۲۰
- فصل دوم : مسکن و نقش آن در رفاه اجتماعی ۲۲۳
- بخش اول : کمیت و کیفیت مسکن در ایران ۲۲۹
- بخش دوم : مسکن در برنامه عمرانی پنجم ۲۳۹

- فصل سوم : نقش بنیاد پهلوی در رفاه اجتماعی ۲۶۱
- امور فرهنگی ۲۸۷
- مسابقه سلطنتی بهترین کتاب سال ۲۹۷
- بنگاه ترجمه و نشر کتاب ۳۰۰
- کنگره پزشکی ایران ۳۱۰
- جمعیت خیریه فرح پهلوی ۳۱۵
- کمک های اجتماعی و مذهبی بنیاد پهلوی ۳۳۲
- سازمانهای تابع بنیاد پهلوی ۳۳۶
- فصل چهارم : انقلاب شاه و مردم و نقش آن در بازسازی جامعه ۳۴۷
- بخش اول — فلسفه انقلاب ۳۴۹
- بخش دوم — بررسی اصول هفده گانه انقلاب ۳۸۴
- اصل اول : اصلاحات ارضی ۳۸۶
- اصل دوم : ملی شدن جنگلها و ۳۹۳
مراعات

- اصل سوم : فروش سهام کارخانه های دولتی ۳۹۹
- بعنوان پشتوانه اصلاحات ارضی
- اصل چهارم : سهم شدن کارگران در منافع ۴۰۵
- کارگاههای صنعتی و تولیدی
- اصل پنجم : اصلاح قانون انتخابات ۴۱۳
- اصل ششم : ایجاد سپاه دانش ۴۲۰
- اصل هفتم : ایجاد سپاه بهداشت ۴۳۱
- اصل هشتم : تشکیل سپاه ترویج و آبادانی ۴۳۸
- اصل نهم : تشکیل خانه های انصاف ۴۴۵
- اصل دهم : ملی شدن منابع آب کشور ۴۵۲
- اصل یازدهم : نوسازی کشور ۴۶۵
- اصل دوازدهم : انقلاب آموزشی و اداری ۴۷۳
- اصل سیزدهم : گسترش مالکیتهای صنعتی و تولیدی ۴۸۷
- وعرضه سهام کارخانه ها بمردم

— اصل چهاردهم : تعیین و تثبیت قیمت‌ها ۴۸۹

۴۸۹ وتوزیع صحیح کالاها

— اصل پانزدهم : تحصیلات رایگان بشرط ۴۹۰

سپردن تعهد خدمت

— اصل شانزدهم : حمایت از مادران باردار ۴۹۲

وکودکان شیرخوار تا سن

دو سالگی

— اصل هفدهم : بیمه همگانی و تأمین ۴۹۴

دوره بازنشستگی برای همه

افراد ملت ایران

فصل پنجم : لژیون خدمتگزاران بشر ۴۹۷

— پیشنهاد تشکیل لژیون خدمتگزاران بشر ۵۰۳

- فصل ششم : زن در دوره پهلوی ۵۲۱
- بخش اول : زن ایرانی از آغاز سلسله ۵۲۹
- بخش دوم : زن ایرانی پس از انقلاب سفید ۵۴۲
- اصلاح قانون انتخابات (حق ۵۴۳
- انتخاب برای زن
- زن و حقوق سیاسی ۵۴۵
- زن و آموزش و پرورش ۵۵۷
- الف : آموزش ابتدائی ۵۵۸
- ب : آموزش متوسطه ۵۶۸
- ج : آموزش عالی ۵۷۰
- زن و حقوق مدنی ۵۷۱
- زن و فعالیتهای اجتماعی ۵۷۲
- زن و فعالیتهای اقتصادی ۵۷۷
- زن و روابط بین المللی ۵۸۷

پیشگفتار

پنجاه سال پیش و آن زمان که شاهنشاهی ایران میرفت
تا به تاریخ پیوندد و قهرمانی بزرگ از میان ملت برخاست و درفش
جاودانگی این کشور کهنسال را همچنان برافراشته نگهداشت •
سردار بزرگ ایران و اعلیحضرت رضا شاه کبیر در موقعیتی بفکر نجات
میهن خویش افتاد که از ایران و ایرانی جز نامی در تاریخ باقی
نمانده بود و شیرازه های سرزمین کوروش و داریوش با خطر از هم
گسیختگی روبرو بود •

با قیام اعلیحضرت رضا شاه کبیر و ابرمرد شاهنشاهی ایران
و نقطه عطفی در تاریخ ملت ما بوجود آمد • اساس اجتماع پوشا^{لی}
گذشته در هم ریخت و بنیاد جامعه ای نوین با ایده آل های
جهانی پی ریزی شد •

رضا شاه کبیر به ایران و ایرانی عشق می ورزید و در راه اعتلای
میهن از هیچگونه کوششی فروگذار نمی کرد • خدمات رضا شاه کبیر

سر دودمان خاندان جلیل پهلوی و بنیان گذاران ایران نوین
را می توان بشرح زیر خلاصه نمود :

— احداث راهها و راه آهن سرتاسری : در زمان اعلیحضرت
رضا شاه کبیر راههای شوسه مختلفی ساخته شد که اقصی
نقاط کشور را بیکدیگر وصل می نمود. و این راهها گذشته از
تأثیر بسزائی که در امر گسترش و شکوفائی روابط بازرگانی در
داخل و خارج از کشور داشت ، نقشی بس ارزنده را در
راه کمک به نیروهای نظامی تازه شکل یافته دولت مرکزی
در زمینه سرکوبی گردنکشان و فتودالهای دست نشانده
که هر يك خیال خود مختاری را در سر می پروراندند ایفا
نمود *

— تشکیل ارتش نوین ایران : قبل از ظهور اعلیحضرت رضاشاه
کبیر ، امنیت متزلزل و ناپایدار کشور توسط عده ای قزاق

در شمال و مرکز و نیروهائی که دست نشاندهان قدرتهای
خارجی بودند در جنوب و عده ای از سران ایلات و عشایر
و فتودالهای بزرگ تامین می گردید ولی با تسلط
رسیدن رضا شاه کبیر و با توجه به روح سرپازی که آن
راد مرد بزرگ از پدران خود وارث برده بودند بمنظور
اعمال قدرت حکومت مرکزی و ایجاد امنیت واقعی در سراسر
کشور و حفظ و حراست مرزهای مملکت از دست درازی
دولتهای خارجی به تشکیل نیروهای نظامی متشکل و
سازمان یافته ایران اقدام نمودند و همراه با آن قدرت
دظامی کشور را به بالاترین سطح ممکن در منطقه
رساندند *

— الغاء کاپیتولاسیون (لغو قضاوت کنسولی) : اعلیحضرت

رضا شاه کبیر همیشه از اعمال قدرت مطلق نمایندگان

کشورهای خارجی در ایران که باعث پایداری گشتن
حقوق ملت می گشت ناراحت بودند و بالاخره در اوایل
اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۶ در کاخ گلستان و در حضور
هیئت وزراء در لغو کاپیتولاسیون خطابه ای بشرح زیر
ایراد فرمودند :

" جناب آقای اشرف رئیس الوزراء در این موقع که
تشکیلات جدید عدلیه شروع می شود ، لازم میدانیم اراده
خود را در باب کاپیتولاسیون که اهمیت آن از نقطه نظر
حفظ شئون و حقوق مملکت دارای کمال اهمیت است خاطر
دشان هیئت دولت کنم که از طرف دولت موجبات عملی
شدن آن فراهم گردد ، بنابراین آن جناب اشرف مامور
است که موجبات اجرا این مقصد را فراهم سازد . "

— تاسیس بانک ملی : با افتتاح بانک ملی ایران در سال

۱۲۸۷ اولین قدم اساسی در راه پی ریزی بنیاد های
دوین اقتصادی و تقویت بنیه مالی کشور برداشته شد . رضا
شاه کبیر برای این مسئله که اقتصاد کشور در دست خود
ملت باشد اهمیت خاصی قائل بودند و این منظور را میتوان
از بیاناتی که معظم له در روز سه شنبه ۲۰ شهریور ماه
سال ۱۲۸۷ در مراسم افتتاح بانک ملی ایراد نمودند درك
نمود . رضا شاه کبیر در قسمتی از بیانات خود چنین فرمودند :
" در انظار دنیا پیشرفت این قبیل موسسات
و نمونه لیاقت ملی محسوب تواند شد و بنابراین بهر فردی
از افراد ملت خود توصیه اکید میکنیم که از هیچ قسم
فداکاری برای محکم نمودن این اساس عام المنفعه خودداری
نمایند و مخصوصا این نکته را خاطر نشان ملاکین و تجار
می نمایم که نه فقط مراتب وطن پرستی بلکه منافع شخصی

آنان نیز با حسن پیشرفت امور بانك ملی ارتباط و علقه
تامی دارد و آنها باید با تمام وسایل ممکنه با این موسسه
مساعدت نمایند . . . "

در دوران سلطنت اعلیحضرت رضاشاه کبیر، اصلاحات و
اقدامات اساسی و گوناگون دیگری نیز در کلیه سطوح مملکت صورت
گرفت که چهره اجتماعی ایران را بکلی دگرگون نمود. رؤس
اقدامات اساسی که رضاشاه کبیر برای سرعت بخشیدن به رشد
اقتصادی و اجتماعی کشور انجام دادند عبارتند از :

- اعزام محصلین ایرانی برای تحصیل دانش به خارج از کشور *
- متحدالشکل کردن لباس *
- مبارزه با مواد مخدر *
- تاسیس دانشگاه تهران *
- تاسیس رادیو ایران *

— پی ریزی صنعت ذوب آهن •

— ایجاد کارخانجات صنعتی و •••••

در حقیقت می توان گفت که اعلیحضرت رضاشاه کبیر اساسی

ترین کارهای تمام طول تاریخ را در راه احیاء تمدن و ملیت

ایرانی انجام دادند و ایرانی متفاوت از آنچه که خود وارث آن

بودند بدست باکفایت ولیعهد روشن فکر و لایق خود اعلیحضرت

همایون محمد رضاشاه پهلوی سپردند •

شاهنشاه آریامهر پس از رسیدن به مقام شامخ سلطنت با

برخورداری از مکتب والای پدرتاجدار خود به تکمیل برنامه های

سازنده معظم له پرداختند و در این راه از هیچگونه کوششی

فروگذار نکردند •

در اوایل سلطنت شاهنشاه آریامهر ، ایران بامشکلات

سیاسی زیادی روبرو بود • وجود قوای متشکین در کشور از یکسو و

بعد ها اعمال نفوذ برخی از وطن فروشان مزدور که خیال جدائی
قسمتی از خاک میهن ما را در سر می پروراندند باعث شد
شاهنشاه جوان ایران با نیروی اراده خارق العاده خود به
جنگ با مشکلات برخیزد و موانع را یکی بعد از دیگری از میان
بردارد و به اصلاحات اساسی در مملکت دست بزنند *

اولین اقدام شاهنشاه در راه تحمیل دموکراسی در کشور
تقسیم املاک سلطنتی بود که بد بهال آن کشاورزان زیادی صاحب
آب و ملک شخصی شدند * و منظور شاهنشاه از اقدام به
چنین کاری تشویق مالکین بزرگ و تقسیم املاک آنها بین کشاورزان
زحمت کش بود که البته سود جوئی این عده که صرفا بفکر خویش
بودند و هدف عالی رهبر انساندوست ملت ایران را تحقق
نبخشید *

در سال ۱۳۰۷ اولین برنامه عمرانی هفت ساله ایران

شروع شد و در این دوره اقدامات اساسی گوناگونی صورت گرفت.

برنامه اول عمرانی پایه گذار نظام برنامه ای و تشکیلات برنامه

ریزی (سازمان برنامه) در کشور بود .

پس از پایان برنامه اول و برنامه هفت ساله دوم عمرانی

کشور بلافاصله آغاز شد . این برنامه شالوده های فیزیکی

توسعه اقتصادی را متدرجا بوجود آورد و به اقتصاد کشور هرچه

بیشتر قوام بخشید .

در اوایل برنامه عمرانی سوم و شاهنشاه عدالت گستر

ایران که باستناد یکی از خطابه هایشان نمی توانستند در مقابل

ظلم عده ای قلیل برتروده ای عظیم از ملت بیطرف باشند به

بزرگترین انقلاب تاریخ ایران دست زدند و با ارائه طرحی شش

ماده ای که مورد تصویب و تأیید قریب با اتفاق مردم ایران قرار

گرفت و تحول بیسابقه ای در کشور بوجود آوردند .

یکی از مهمترین اثرات انقلاب شاه و مردم اصلاحات ارضی بود که طی آن کشاورز ایرانی صاحب دسترخی خود شد و از بیوغ استبداد مالکان رهایی یافت •

ملی شدن جنگلها و منبع عظیمی از ثروت مملکت را در دسترس عموم ملت ایران قرار داد • و با تصویب لایحه قانونی فروش سهام کارخانجات دولتی بعنوان پشتوانه اصلاحات ارضی و ضمن تأکید بر اجرای اولین اصل انقلاب و گروه کثیری از مردم با خرید سهام کارخانه ها و بکارهای تولیدی پرداختند و پول خود را بجریان انداختند •

چهارمین اصل انقلاب و کارگران را در سود کارخانه هائی که در آنها کار میکنند سهیم نمود و پنجمین اصل نیز قانون انتخابات را اصلاح کرد •

ششمین اصل انقلاب یعنی تشکیل سپاه دانش و عده

کثیری از فارغ التحصیلان دبیرستانها و دانشگاههای کشور را
برای تعلیم به روستازادگان به روستاها فرستاد و همراه با
آنها دانش به دورترین نقاط ایران نفوذ کرد •

اصول ششگانه انقلاب شاه و مردم بزرگترین تاثیر را به
شئون اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور گذاشت و اجتماع
ایران را با تحولی بزرگ روبرو کرد • این انقلاب که همزمان
با سومین برنامه عمرانی کشور بود، آهنگ رشد همه جانبه
اقتصاد ایران را بنحو چشمگیری افزایش داد •

در دوران بعد از انقلاب، ایران با سرعت بسوی صنعتی
شدن پیشرفت • با ایجاد کارخانه بزرگ ذوب آهن بعنوان
صنعت مادر، کارخانجات و واحدهای تولیدی صنعتی یکی
پس از دیگری گشایش یافت و خونی تازه در عروق اقتصاد
ایران ریخته شد •

با افزایش تولیدات صنعتی و کشور مرحله خود کفائی را
 بتدریج پشت سر گذاشت و گذشته از جوابگوئی بازار داخلی و
 مقدار محتابهی از کالاهای صنعتی به خارج از کشور صادر
 شد و بازرگانی خارجی ایران با رونق بیسابقه ای روبروگشت.
 با پیشرفت اقتصادی کشور که با بالا رفتن سطح درآمد
 مردم همراه بود و رفاه اجتماعی بر کلیه طبقات مملکت سایه
 افکند و ملت ایران زیر چتر حمایتی دولت قرار گرفت .
 سالها بعد و انقلاب تکمیل شد و اصولی دیگر بآن
 اضافه گشت که در بهروزی هرچه بیشتر يك يك افراد ملت
 ایران تاثیر شگرفی داشت .
 با ایجاد سپاههای بهداشت و ترویج و آبادانی و خانه ها
 انصاف که اصول هفت و هشت و نه انقلاب را تشکیل میدهند .
 سپاهیان انقلاب و بهزیستی و آبادانی و عدالت را باخود

به روستاهای مملکت برده و روستائیان کشور را از آخرین

مزایای زندگی در يك اجتماع دموکراتيك بهره مند ساختند *

با ملی شدن آبها و منافع یکی دیگر از ثروت های کشور

که قبلاً به در میرفت به عموم مردم واگذار شد * و اصل

یازدهم انقلاب و نوسازی و عمران شهری را در رأس برنامه های

دولت قرار داد و اجرای انقلاب اداری بعنوان دوازدهمین

اصل و نظام پوسیده بوروکراسی و کاغذ بازی را از جامعه

اداری ایران برانداخت *

اصل سیزدهم انقلاب، الکیت صنعتی را گسترش داد و سهام

کارخانه ها را به مردم عرضه کرد و با اجرای اصل چهاردهم

قیمت ها برای همیشه تثبیت شد و توزیع کالاها بنحوی صحیح

صورت گرفت *

اصول پانزدهم و شانزدهم و هفدهم انقلاب هدفهای

رفاه اجتماعی را دنبال می کنند زیرا بر طبق این اصول بترتیب
تحصیل در کشور رایگان شد و دولت از مادران باردار و کودکان
شیرخوار حمایت خواهد کرد و بیمه همگانی و تامین دور •
بازنشستگی همه افراد ملیت ایران تامین شد •
بطور کلی می توان گفت که انقلاب ایران راه پیشرفت و
رسیدن به تکامل را به مردم ایران نشان داد و آنها را برای
دستیابی به هدف نهائی شاهنشاه آریامهر که رسیدن به
دروازه های تمدن بزرگ می باشد ترغیب نمود •
امروزه و کوششهای پی گیر مردم ایران که در دوران
رستاخیز و با رهبری اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر برای
ساختن ایرانی هرچه آبادتر می کوشند و کشور ما را بیش از
پیش بعنوان یکی از وزنه جهانی به دنیا معرفی کرده است •
این تلاش خستگی ناپذیر که در همه زمینه های اقتصادی

و اجتماعی و فرهنگی و هنری بچشم میخورد و تاریخ ایران را دگونگون نموده و در مرحله ای جدید که در آن پیشرفت و رسیدن به کمال و هدف اجتماعی هر فردی خواهد بود قرار داده است •

با مقایسه برنامه های عمرانی چهارم و پنجم کشور متوجه میشویم که از چه مرحله از پیشرفت به چه پایه ای از اعتبار ملی و بین المللی دست یافته ایم • و تولید ناخالص ملی در دوران برنامه چهارم به قیمت های ثابت سال ۲۰۲۱ از ۶۸۶ میلیارد ریال به ۱۱۶۵ میلیارد ریال افزایش یافت • میزان رشد سالانه تولید ناخالص ملی به قیمتهای ثابت با رشدی برابر ۹/۲۵ درصد در سال از رقم ۱۱۶۵ میلیارد ریال به ۳۶۸۶ میلیارد ریال خواهد رسید •

میزان مصرف در دوران برنامه پنجم بطور سالانه و بسا

قیمت‌های ثابت و $۱۹/۳$ درصد افزایش می‌یابد • رشد مصرف و
 طی دوران برنامه چهارم برابر $۱۰/۷$ درصد در سال بود و در
 برنامه پنجم و هزینه های مصرفی بخش خصوصی بارشده
 سالانه ای برابر $۱۵/۴$ درصد و هزینه های مصرفی بخش
 دولتی معادل $۲۷/۳$ درصد در سال افزایش خواهد یافت •
 طی دوران برنامه پنجم و کل سرمایه گذاری و برابر با
 $۴۶۹۸/۸۰$ میلیارد ریال خواهد بود • نرخ رشد سرمایه — ه
 گذاری ناخالص داخلی به قیمت های ثابت که طی دوران برنامه
 چهارم برابر با $۱۲/۷$ درصد در سال بود در دوران برنامه
 پنجم معادل $۲۹/۷$ درصد در سال خواهد بود •
 ۱ از رقم کل سرمایه گذاری $۴۶۹۸/۸$ میلیارد ریال طی
 دوران برنامه پنجم و حدود $۶۱۱۸/۶$ میلیارد ریال آن
 سرمایه گذاری دولت و $۱۵۸۰/۲$ میلیارد ریال سرمایه گذاری

بخش خصوصی خواهد بود • سرمایه گذاری بخش خصوصی ،
طی دوران برنامه چهارم ، سالانه ۱۲/۹ درصد افزایش
داشت و طی برنامه پنجم انتظار می رود به رشد سالانه ای ،
برابر ۱۷/۷ درصد برسد •

از سویی دیگر ، رشد سرمایه گذاری دولتی افزایش
محسوس تری خواهد داشت و از ۱۴/۶ درصد رشد سالانه
برنامه چهارم به ۳۸/۱ درصد رشد سالانه برنامه پنجم
(۱)
خواهد رسید •

در سالهای اخیر ، مجاهدات رهبران دیشمند ایران برای
احیاء منافع منابع طبیعی ملکست نه تنها کشور ما را به حلق
قانونی خود رساند بلکه آنرا بعنوان یکی از جوامع بیدار به
جهان بیان معرفی کرد •

(۱) برنامه پنجم عمرانی کشور (تجدید نظر شده) ۲۵۳۲ -

۲۵۳۶ سازمان برنامه و بودجه و ص ۱۳ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۱۶

در این میان و افزایش درآمد حاصل از صادرات نفت و اساس
اقتصاد ایران را بنحوی بیسابقه دگرگون کرد و بآن شرحه بیشتر
قوام بخشید و از آنجا که اعتبار يك کشور با قدرت اقتصادی آن
نسبتی مستقیم دارد و ایران توانست با پیروی از يك سیاست
اقتصادی سالم به قدرتی نسبی در صحنه جهانی دست یابد
و همراه با آن با استفاده از منابع تولیدی و فنی و بنیاد های
اقتصاد آینده خود را پی ریزی کند *

از سوئی دیگر و ایران با برخورداری از ثروت بیکران و
بمنظور یاری به ثبات اقتصاد جهانی و گذشته از سرمایه
گذاری قسمتی از درآمد ارزی مازاد بر احتیاج خود در خارج
از کشور بآبادن وام به کشورهای در حال توسعه کمک میکند و
این نمونه دیگری از این حقیقت است که کشورها و بسمان
دوران گذشته پر افتخار خود صرفا بخود نمی اندیشد و مصالح

جهانی را در صدر برنامه های خود گنجانده است *

ایران همزمان با شرکت گسترده در برنامه های جهانی،
توانسته است اقتصاد داخلی خود را از تزلزل و ناهماهنگیهای
اقتصاد دنیا دور نگه دارد و با پشتیبانی از يك سياست صحيح
در مسیری مطمئن گام بردارد * برخورداری از سیاستی اینچنین
حساب شده باعث شد کشور ما در همه سطوح به پیشرفتهای
چشم گیری نائل شود *

با دستیابی به پیشرفتهای اقتصادی و اجتماعی و بکار
گیری " اقتصاد دموکراتیک " که بالطبع ارتقاء سطوح تولیدات
صنعتی و فراآورده های کشاورزی را با خود به همراه خواهد
داشت و حجم مبادلات و خدمات بازرگانی روبه افزایش گذاشته
و خون بیشتری در عروق تجارت خارجی ایران بجریان افتاده
است * موقعیت کنونی ایران در جهان آنگونه است که کشورهای

مختلف دنیا برای برقراری روابط اقتصادی با ایران از یکدیگر

پیش میگیرند •

در سالهای اخیر، سرمایه گذاری صنعتی در ایران

مرتبا روبه افزایش است و صاحبان صنایع و سرمایه گذاران جهان

باین تحول بهسابقه توجه خاصی مبذول میدارند و بمنظور

برقراری ارتباط تجاری و انجام سرمایه گذاریهای گوناگون در

کشور ما، جدیت فراوانی از خود نشان میدهند • گواینکسه

تولید کنندگان و صاحبان صنایع ایرانی نیز از این موقعیت

ممتاز مملکت حداکثر استفاده را در راه توسعه سرمایه گذاریها

فردی و مشترک با خارجیان بعمل میآورند •

گذشته از این، در حال حاضر، اقتصاد کشور مرحله

اتکاء به بخش کشاورزی را پشت سر گذاشته و از پشتیبانی

صنعتی برخوردار است • در حقیقت می توان گفت که مردم با

فعالیت‌های پی‌گیر خود یکی از خواسته های منطقی رهبر
 دوران پیش خود را که همیشه باین نکته مهم اشاره می‌فرمایند
 که " نفت " بالاخره روزی تمام خواهد شد و ما از هم
 اکنون باید ب فکر پایگاهی مطمئن و پیشگی برای اقتصاد مملکت
 باشیم جامعه عمل پوشانده اند . بدیهی است که با
 برخورداری از چنین طرز تفکری و کشور و تمام کوشش خود را
 برای صنعتی شدن در سطح پیشرفته متمرکز کرده است .
 اثرات اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی انقلاب ، دردوران
 کوتاهی که از عمر آن میگذرد ، راهگشای خواسته های
 متهورانه کشور بوده و با تلاش و کوششی که همه مردم تحت
 رهبریهای خردمندانه شاهنشاه آریامهر برای بوجود آوردن
 کشوری مرفه تراز پیش از خود نشان میدهند ، پیش بینی
 میشود که کشور ما در آینده ای نزدیک با برخورداری از

پیشرفتهای اقتصادی که رفاه اجتماعی و بدنبال آن بالا رفتن سطح فرهنگ مردم را با خود بدنبال خواهد داشت در آینده ای نزدیک به بالاترین سطح اجتماعی جهانی برسد *

این مسیر توفیق روزافزون رامی توان از فرمایشات شاهنشاه آریامهر که در تاریخ ۱۳۰۵/۱۲/۱ در جلسات بررسی و تجدید نظر در برنامه عمرانی پنجم بیان فرمودند ملاحظه کرد *

شاهنشاه آریامهر در یکی از این جلسات فرمودند :

" دو سال پیش بهنگام طرح پنجمین برنامه عمرانی، من پیوسته در پی هدفهای والا تر و عظیم تر برای توسعه اجتماعی و اقتصادی کشور بودم و از پیشنهادهایی که در این زمینه عرضه میشد سخت جانبداری میکردم * در آن زمان حتی تصور چنین هدفهایی برای بعضی بس شگرف و غیر ممکن مینمود و ولی اکنون می بینم که ایران در مسیری از توسعه پیش دینازد که

خیلی زود تر از آنچه پیش بینی میشد و بدین هدفها نائل
(۱)
خواهیم آمد • "

فرمایشات ملوکانه مبین این حقیقت است که ایران همانگونه
که خواست رالای شهریار ایران زمین است و جلوتر از زمان
گام برمیدارد و بسرعت بسوی تعالی روز افزون و رسیدن به
دروازه های تمدن بزرگ پیش میرود •

حال باید دید که پیشرفتهای ایران در دوران شاهنشاهی
پهلوی را چگونه باید به مردم شناساند • و این مهم در سال
۲۵۳۵ شاهنشاهی و با تشکیل نمایشگاه بزرگ عصر پهلوی صورت
خواهد گرفت • در این نمایشگاه ملی و پیشرفتهائی که ملت
ایران در طی پنجاه سال و تحت رهبریهای دو شاهنشاهی
عظیم الشان خود بدانها نایل شده اند بنمایش گذاشته میشود •

(۱) برنامه پنجم عمرانی کشور (تجدید نظر شده) ۲۵۳۲—

• ۲۵۳۶

سازمان برنامه و بودجه مرداد ۲۵۳۳

در نمایشگاه عصر پهلوی کلیه سازمانها از بخش های
دولتی و خصوصی شرکت دارند و پیشرفتهائی را که در طول
پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی بدان نائل شده اند بمعرض
دیدار عموم قرار میدهند •

بمنظور برگزاری هرچه بهتر این نمایشگاه از ماههای پیش
کمیته ها و مراکز مختلفی بوجود آمد و مسئولان این کمیته ها
با تشکیل جلسات مختلف کارهای مربوط به نمایشگاه را هماهنگ
کردند • نوع فعالیت کمیته ها و مراکز و نقش آنها در نمایشگاه
عصر پهلوی بشرح زیر می باشد :

کمیته شماره ۱ : این کمیته پیشرفتهای مربوط به امور
فرهنگی و هنری و آموزشی و جهانگردی و اطلاعات در طول
پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی را بمعرض نمایش میگذارد •
کمیته شماره ۲ : در کمیته شماره ۲ مسائل کشاورزی و

کارگوی و تعارض و امور روستاها مطرح میشود *

کمیته شماره ۲ : کمیته شماره ۲ مسئول نشان دادن

پیشرفتهای صنعتی و خدمات بازرگانی و برنامه ریزی و بیمه

و گمرک و مسکن و شهرسازی حمل و نقل و ارتباطات در عصر

پهلوی است *

کمیته شماره ۴ : این کمیته مسئول نشان دادن

پیشرفتهای نظامی و قوه دفاعی مملکت در طول پنجاه سال

شاهنشاهی پهلوی است *

کمیته شماره ۵ : در کمیته شماره ۵ سیاست های

داخلی و خارجی مملکت و چگونگی روابط ایران با کشورهای

خارجی همراه با عکس و اسلاید نشان داده میشود *

مرکز ورزش — در مرکز ورزش پیشرفتهائی که ایران در زمینه

ورزش در طول شاهنشاهی پهلوی بدانها نائل شده بمعرض

• نمایش گذاشته میشود

مرکز ارتباط جمعی — در مرکز ارتباط جمعی مسائل مربوط به ارتباطات ، رادیو ، تلویزیون ، پست و تلهگراف ، مطبوعات و تبلیغات بنمایش گذاشته خواهد شد •

مرکز خدمات اجتماعی — در این مرکز پیشرفتهائی که ایران در زمینه رفاه اجتماعی ، بهداشتی و بهداشتی ، امور درمانی و بیمه های اجتماعی در طول پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی بدانها نایل شده بمعرض دیدار عموم قرار خواهد گرفت •

بطور کلی میتوان گفت که نمایشگاه عصر پهلوی سیر ترقی ایران در سالهای طلایی شاهنشاهی پهلوی را در کلیه زمینه ها نشان میدهد •

بمناسبت برگزاری نمایشگاه عصر پهلوی ، مسلمان

نمایشگاههای بین المللی ایران وابسته به وزارت بازرگانی تحت
 ریاست عالیہ عیاحضرت شهبانوی ایران بمنظور نشان دادن
 پیشرفتهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و هنری کشور در
 طول پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی اقدام به انتشار مجموعه ای
 بدنام " ایران در عصر پهلوی " در سه مجلد نموده است.
 در تهیه این مجموعه سعی شده ایران و پیشرفتهای آن
 در دوران متحول شاهنشاهی پهلوی از نقطه نظرهای مختلف
 و بگونه ای تحلیلی مورد بررسی قرار گیرد و بدیهی است و
 تحولاتی که در دوران شاهنشاهی پهلوی در کشور ماصورت
 گرفته صرفا بدلیل روشن بینی و آینده نگری و احاطه دو
 شاهنشاه بزرگ ایران به اوضاع منطقه و مسائل بین المللی بوده
 و قدرت فکری و آگاهی این دو رهبر بزرگ باعث پی ریزی چنان
 شالوده محکمی برای آینده کشور گشته که تاریخ آنرا همیشه

بیاد خواهد داشت •

امید داشت این مجموعه بتواند در راه شناساندن

پیشرفتهائی که ملت ایران در سایه رهبریهای دامیانیه

شاهنشاهان انساندوست و نوع پرور خود اعطی حضرت رضا شاه

کبیر و اعطی حضرت محمد رضا شاه پهلوی آریامهر شاهنشاه ایران

بدانها نایل شده موثر باشد و پژوهشگران ایرانی را در راه

بازشناسی هویت ملی یاری نماید •

هاشم معادی

رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل

فصل اول

رفاه اجتماعی در پنجاه سال
شاهنشاهی پهلوی

پیام علیا حضرت فرح پهلوی شهبانوی ایران در جلسه افتتاحیه

سمینار ملی رفاه اجتماعی

"باید توجه داشت که مفهوم رفاه اجتماعی در کشورهای مختلف یکسان نیست و هر کشور با توجه به اوضاع و احوال و شرایط اجتماعی و اقتصادی خود رفاه اجتماعی را تعبیر و تفسیر میکند * در کشور ما خدمات رفاهی سابقه ای بسیار طولانی دارد و حسن نود و سستی مردم این سرزمین که بصورت کمکهای فردی و بوسیله وقف و غیره متجلی شده و میشود، حاکی از توجه مردم به رفاه اجتماعی بوده — است * ولی ارائه خدمات رفاهی به شکلی سازمان یافته و مبتنی بر برنامه های پیش بینی شده، از دوران سخت زمان جنگ دوم شروع شد و ثمرات آن نصیب هزاران نفر از مردم ستم دیده و نیازمند کشور گردید * "

" به همین سبب و به علت وجود سنت دیرین عرضه خدمات

اجتماعی در کشور، تشکیلات بزرگ و ریشه داری چون جمعیت شیرو
خورشید سرخ ایران به همت اعلیحضرت رضاشاه کبیر درست پنجاه
سال پیش بوجود آمد و با جلب همکاری مردم رشد قابل ملاحظه ای
نموده است و طی سالهای جنگ دوم جهانی بنگاه حمایت مادران
و نوزادان به علت نیازهای خاص آن زمان بوجود آمد * سپس در سال
۲۵۰۵ سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی به فرمان اعلیحضرت
همایون شاهنشاهی آریامهر بنانواده شد و خدمات رفاهی متعددی
را به مردم نیازمند به کمک ارزانی داشت و سپس در طی چند دهه
اخیر سازمانهای گوناگونی در پی نه خدمات رفاهی پایه عرضه و جسد
گذاشت * یکی از هدفهای این سمینار اینست که بدون لطمه زدن به
مشکل بنیادی و حقوقی این سازمانها از طریق ایجاد فرصت، تبادل
نظرو بحث درباره الزامات آتی جامعه مایک هماهنگی و همکاری
تزدیک تری بین این سازمانها بوجود آید * از آغاز برنامه عمرانی

چهارم ، خدمات رفاهی ، به عنوان هدف برنامه توسعه اقتصادی
و اجتماعی مورد توجه قرار گرفت و برنامه هائی در زمینه های مختلف
پیش بینی گردید *

مطالعات و بررسی هائی که طی برنامه چهارم در زمینه
رفاه اجتماعی صورت گرفت و تجربیات حاصله از اجرای آن کمک
بزرگی به تدوین برنامه پنجم عمرانی نمود و براساس آن برنامه هائی
تهیه و تنظیم گردید *

"آموزش ، اشتغال ، درمان ، مسکن و تغذیه پنج رکن
اساسی نیازهای اجتماعی ماست * با خوشوقتی بسیار میدانیم
که برنامه آموزش و تغذیه دانش آموزان با صدور فرمان شاهنشاه
آریامهر راه خود را یافته و مسئولان امر هم اکنون سرگرم تهیه مقدمات
اجرای این فرمان هستند * در چند سال دیگر که درآمد سرانه
ایرانی به پای پیشرفته ترین ممالك اروپائی خواهد رسید ، بیشتر

این مطالب خود بخود حل خواهد شد • "

فرمایشات علیاحضرت شهبانوی ایران مبین این حقیقت

است که رفاه اجتماعی مهمترین اصلی است که کشورما بدان توجه

مخصوصی را مبذول میدارد • در این فصل سعی میگردد تا تاریخچه

رفاه اجتماعی در ایران و پیشرفتهای آن در عصر سازنده پهلوی

مورد بررسی قرارگیرد •

بخش اول - رفاه عمومی (بیمه های اجتماعی)

انسان بطور طبیعی همواره در راه حفظ و حراست خود کوشیده است • این تلاش بی پایان که در ابتدا بشکل انفرادی و بمنظور مبارزه با حیوانات وحشی، تهیه غذا مسکن و پوشاک، همچنین مقابله با عوامل سرسخت طبیعت چون سیل - زلزله و طوفان تجلی میکرد، بتدریج بمراحل عالی و کمال رسیده است •

تکامل انسان و رشد اندیشه وی سیستم حمایتی دولتها از ملتها را دگرگون کرد و او را بسوی زندگی ماشینی کشانید • اختراع وسایل صنعتی و ماشینهای مختلف به زحمت کشان این فرصت را داد که کارهای دستی را ترك گویند و برای انجام کارهای همگانی و ماشینی گرد هم آیند • لیکن کار با ماشین گرچه سود بیشتر دارد ولی خطرناکتر و همراه با حوادث بیشتر است •

بنابراین طبعاً " این مسئله پیش آمده که چگونه میتوان

خسارات ناشی از این حوادث را به نحورضایتبخشی جبران کرد •

بیمه در واقع پاسخی باین سؤال است که در آغاز صرفاً "

بصورت (بیمه کالا) مطرح شد اما با گذشت زمان این بیمه پا از حدود

جبران خسارتهای ناشی از تصادفات و حوادث بالا تر گذاشت و به بیمه

انسانها رسید و به بیمه شدگان و خانواده آنها اجازه داد که در قبال

هر نوع بیماری و از کار افتادگی و بیماری از کمکیهای قابل ملاحظه ای

برخورد ارشوند •

تاریخچه پیدایش بیمه های اجتماعی در ایران

در دوران پراختخار سلطنت رضا شاه کبیر همزمان با پیشرفت

هائیکه در کلیه شئون مملکتی پدیدار شد امر بیمه نیز مورد توجه خاص

قرار گرفت نخستین اقدامی که در این جهت بعمل آمد بیمه کارگران

راه آهن سرتاسری بود که بموجب تصویب نامه دولت مصوب ۱۳۰۱ سفند

۲۴۸۹ شاهنشاهی در مقابل حوادثیکه منجر به ازکارافتادگی یا

فوت میگردد بیمه شدند •

این تصویب نامه از اوایل سال ۲۴۹۰ بمورد اجرا گذارده شد

که در سالهای بعد ابعاد گسترده تری بخود گرفت سپس برای این

کار شرکت سهامی بیمه ایران مامور شد طرح قانونی راجع به بیمه

اجباری حوادث و امراض ناشی از کار را که کلیه کارگران کشور دربرگیرد

تهیه نماید • این طرح قانونی که مشتمل بر ۴ ماده بود از تصویب

مجلس شورای ملی گذشت و برای اجرا بدولت ابلاغ شد • اجرای این

قانون برعهده شرکت سهامی بیمه ایران قرار گرفت • آئین نامه

اجرائی قانون مقرر میداشت که در شهرستان های تهران ، اصفهان

آبادان ، شاهی قانون بلافاصله پس از تصویب آئین نامه شروع

و اجرا گردد و در شهرستانهای دیگر ظرف مدت دو سال که بتدریج

وسایل کار فراهم میگردد عملی شود حق بیمه ایکه برای اجرای قانون

در نظر گرفته شده بود بر حسب نوع کار از ۱/۵ درصد دستمزد تا

۳/۵ درصد متغیر بود *

آئین نامه مذکور دو سال پس از تاریخ تصویب قانون از تصویب

هیئت دولت گذشت و در دیماه ۲۵۰۴ به شرکت سهامی بیمه

ایران ابلاغ شد * شرکت سهامی بیمه ایران از اول بهمن ۲۵۰۴ بیمه

حوادث بیماریهای ناشی از کار را در ۴ شهرستان بمورد اجرا گذاشت

و بتدریج ظرف مدت پیش بینی شده در آئین نامه در شهرستانهای

بزرگ مفاد قانون نسبت بکارگران بمرحله اجراء آمد ولی پس از یک

سال معلوم شد که حق بیمه متخیر را اجرای قانون اشکالاتی تولید

میکند بهمین جهت نرخ حق بیمه بموجب آئین نامه دیگری که

از تصویب هیئت وزیران گذشت ثابت و بماند ۲/۲۵ درصد دستمزد

تعیین شد که ۷۵٪ درصد آن به عهده کارگرو ۱/۵ درصد بقیه

به عهده کارفرما بود *

همزمان با اجرای تد ریحی قانون بیمه کارگران هیئت وزیران در جلسه
۲۸ اردیبهشت ۲۵۰۵ بر حسب پیشنهاد شورای عالی کار و تائید
وزارت بازرگانی و پیشه و هر طرح قانون کار مشتمل بر هشت ماده را
تصویب نمود بموجب مواد ۳۵ — ۳۶ — ۳۷ — ۳۸ — ۳۹ — ۴۰ — ۴۱ —
۴۲ — ۴۳ این تصویب نامه صندوقی بنام صندوق تعاون برای موارد
ازدواج و عائله بندی بیکاری معلول بحرانهای اقتصادی از کار افتادگی
(د را اثر باز نشستگی و یا امراض سخت و یا بعلت نقص عضو و یا حاملگی و یا
وضع حمل و یا بحلل دیگر) و پرداخت مخارج کفن و دفن تاسیس گردید .
این صندوق که بنگاه رفاه اجتماعی نامیده شد تابع مقررات
شورای عالی کار شد . بنگاه رفاه اجتماعی که عملاً " از سال ۲۵۰۶ —
شروع به فعالیت نمود آنطور که باید نتوانست مقررات بیمه بیماری
را اجرا کند زیرا با حق بیمه ناچیز (سه درصد دست مزد) تعهدات بسیار
سنگینی بعهده میگرفت و از طرف دیگر کارفرمایان هم چندان رغبتی

به پرداخت این حق بیمه ناچیز نشان میدادند •

بدین ترتیب با ایجاد بنگاه رفاه اجتماعی امر بیمه بیماریهای غیر از بیماریهای ناشی از کار و حوادث دیگر که اجرای آن بموجب قانون بیمه کارگران بعهده شرکت سهامی بیمه ایران محول شده بود و همچنین بیماریهای خانواده کارگر، از کارافتادگی های مربوط ظاهراً "بمرحله عمل درآمد ولی چون از طرفی بنگاه رفاه اجتماعی قدرتی بدست نیاورد و از طرفی دیگر بیماری کارگران چه که مربوط به حوادث و امراض حرفه ای بود بعهده شرکت بیمه و بیماریهای دیگر بعهده بنگاه رفاه اجتماعی واگذار شده بود اختلاف شدیدی بین شرکت بیمه ایران و بنگاه مزبور راجع باینکه محالجه يك بیمه بعهده یکی یا بعهده دیگری است در گرفت بالنتیجه بیمه شده دچار مشکلات فراوان گردید و همین جهت در قانون اجازه اجرای گزارش کمیسیون پیشه و هنر و بازرگانی مربوط به کارگران و کارفرمایان که

در تاریخ ۱۷ خرداد ۱۳۵۰ از تصویب مجلس شورای ملی گذشت مقرر گردید کلیه امور مربوط به مسائل کارگری در وزارت کار متمرکز شود و به موجب مواد ۱۶ و ۱۷ این قانون امر بیمه کارگرازم از بیمه حوادث ناشی از کار و امراض حرفه ای یا بیماریهای عادی و از کار افتادگی و غیره با دریافت شش درصد بعهده صندوق تعاون و بیمه کارگران محمول گردید *

مسلم بود که این تعهدات سنگین هرگز با شش درصد مستمرز برای اجرای موارد فوق کافی نبود و صندوق از این حیث دچار بحران شدیدی گردید و به همین جهت در اواسط ۱۳۵۱ طرح نسبتاً "جامعی" شامل تعهدات مذکور بطور کامل و منجمله بیمه بیکاری از طرف صندوق تهیه و به هیئت دولت تسلیم گردید و این طرح نام صندوق تعاون و بیمه کارگران تبدیل به سازمان بیمه های اجتماعی کارگران شد و میزان حق بیمه از شش درصد به ۱۲ درصد ارتقاء یافت طرح قانونی

فوق بموجب لایحه اختیارات از طرف رئیس دولت وقت در تاریخ
اول بهمن ماه ۱۳۵۱ از تصویب گذشت و بصدوق ابلاغ گردید
بموجب قانون مزبور سازمان بیمه های اجتماعی کارگران عملیات و
تعهدات خود را از اول اردیبهشت سال ۱۳۵۲ شروع و از همان
تاریخ حق بیمه را به میزان ۱۲٪ دستمزد از کارفرمایان مطالبه
نمود. قانون اصلاح شده دیگری در شهریورماه ۱۳۵۴ در کمیسیون
مجلسین تصویب و از اول مهرماه همان سال در سازمان به اجرا
گذارده شد و حق بیمه به اخذ ۱۸٪ دستمزد تعیین گردید. اگرچه
در قانون مزبور سعی شده بود اشکالات کار مرتفع شود ولی با اجرای
آن مجدداً "پی به نواقص جدیدی برده شد و بهمین جهت با تجدید
نظری که در اردیبهشت ماه ۱۳۵۹ بعمل آمد سعی گردید اشکالات
مزبور مرتفع گردد.

علاوه بر اصلاحات مذکور در فوق اصلاحات دیگری نیز در قانون

مصوب اردیبهشت ۲۰۱۹ بعمل آمد • بمنظور استفاده از تجربیات
مجامع بین‌المللی کارگری از طرف سازمان هیئتی مامور شد که به
تورفته و نظر کارشناسان دفتر بین‌المللی کار را نسبت به تخییلات
واصلاحاتی که در قانون لازم است پدید آید جلب کند • این هیئت
پس از سه هفته اقامت و مشاوره با کارشناسان مزبور بایران مراجعت
و نظریات آنان را در کمیسیونی با اطلاع مقامات مربوطه رساند و تا
آنجا که ممکن بود نظریات مزبور را یحه قانونی پیش‌بینی و برای
تصویب بمجلس شورای ملی فرستاده شد • قانون بیمه های اجتماعی
کارگران مصوب اردیبهشت ۲۰۱۹ در سال ۲۰۲۲ در قسمتهای مربوط
به ارکان سازمان تخییلاتی پیدا نبود و بموجب آن نام سازمان بیمه های
اجتماعی کارگران به سازمان بیمه های اجتماعی تبدیل گردید •
بار دیگر در بهمن سال ۲۰۲۷ تخییلاتی در بعضی از مواد قانون داده
شد تا سازمان با امکانات بیشتر و بهتری موفق با اجرای تعهدات خود

در مقابل بیمه شدگان بشود *

وظایف و تعهدات سازمان بیمه های اجتماعی :

سازمان بیمه های اجتماعی در حال حاضر با توجه بوظایف سنگینی که برعهده دارد تحت نظر شورای عالی ، هیئت مدیره ، مدیر عامل و هیئت نظارت برای رفاه هرچه بیشتر مردم وظایف محوله را انجام میدهد * این سازمان مطابق قانون تعهداتی در مقابل بیمه شدگان دارد و کلیه کسانی که طبق قانون کار کارگر شناخته میشوند صرف نظر از نوع قرارداد کار و ترتیب استخدام و نحوه دریافت مزد و با حقوق بترتیب مشمول مقررات بیمه های اجتماعی قرار میگیرند و کارفرمایان مربوطه موظفند حق بیمه مقرر را ب سازمان پرداخت نموده و سایر تکالیف و وظایف مندرج در قانون را انجام دهند *

پیشه وران و صاحبان مشاغل آزاد را سازمان طبق آئین نامه ای که به

پیشنهاد هیئت مدیره و بتصویب شورای عالی خواهد رسید در مقابل

تمام و یا بعضی از موارد مندرج در قانون بیمه مینماید •

مشمولین قانون استخدام کشوری و آنحده از مستخدمین وزارتخانه ها

و موسسات دولتی که مشمول قانون مزبور میباشند همچنین افرادی که

مشمول قانون بیمه خاصی هستند مشمول مقررات بیمه های اجتماعی

نخواهند بود ولی دولت میتواند با موافقت سازمان بیمه های اجتماعی

بیمه هر دسته از آنان را با شرایط خاصی به سازمان واگذار نماید ،

سازمان عهده دار انجام کمکهای قانونی در موارد زیر میباشد :

۱- حوادث ناشی از کار و بیماریهای حرفه ای و عواقب آن •

۲- حوادث عادی و بیماریهای غیر حرفه ای ، حاملگی و زایمان •

۳- از کار افتادگی و فوت •

۴- بازبستگی •

۵- ازدواج •

کمکهای مربوط به حوادث و بیماریها:

کمکهای مندرج در این بخش از اولین روزی که بیمه شده در کارگاههای مشمول این قانون بکار اشتغال پیدا میکند انجام خواهد شد • حوادث ناشی از کار حوادثی است که در حین انجام وظیفه و بسبب آن برای بیمه شده اتفاق میافتد •

مقصود از حین انجام وظیفه تمام اوقاتی است که بیمه شده در کارگاه یا موسسات وابسته یا ساختمانها و محوطه آن مشغول کار باشد و یا بدستور کارفرما در خارج از محوطه کارگاه مامور انجام کاری میشود • اوقات رفت و آمد بیمه شده از منزل بکارگاه یا بعکس هم جزء این اوقات محسوب میشود •

حوادثی که حین اقدام برای نجات سایر بیمه شدگان آسیب دیده و مساعدت بآنان اتفاق میافتد حادثه ناشی از کار محسوب خواهد شد •

در صورتیکه بیمه شده در نتیجه حوادث ناشی از کار آسیب ببیند و یا مبتلا به بیماری حرفه ای گردد سازمان کلیه مخارج معالجه و مداوا را میپردازد •

در صورتیکه معالجه بیمار مستلزم انتقال او از شهرستانی به شهرستان دیگر باشد هزینه انتقال شخص بیمار در صورتیکه این انتقال به تشخیص سازمان بتنهائی انجام پذیر باشد هزینه سفر شخصی هم که او را همراهی میکند از طرف سازمان پرداخت خواهد شد •

در صورتیکه به تشخیص پزشک سازمان بیمه شده ای قادر بر کار نباشد استحقاق دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری را خواهد داشت •

آموزش حرفه ای آسیب دیدگان :

سازمان مکلف است بتدریج و با مشارکت وزارت کار و سائیل آموزش حرفه ای بیمه شدگان آسیب دیده را که قدرت کار اولیه

خود را از دست داده اند طبق آئین نامه ای که بتصویب شورای عالی
کار خواهد رسید فراهم کند و آنرا برای کارهای مناسب دیگر آماده
نماید •

افراد خانواده بیمه شده که حق استفاده از مزایای قانون را
دارند عبارتند از اشخاص زیر:

۱- میال دائم یا شوهر بیمه شده در صورتیکه معاش شوهر توسط
زن تامین شود و سن شوهر از شصت سال متجاوز یا طبق نظر کمیسیون
پزشکی سازمان از کار افتاده باشد •

۲- فرزندان بیمه شده که دارای یکی از شرایط زیر باشند:

الف- کمتر از دوازده سال تمام داشته باشند •

ب- کمتر از بیست و یک سال تمام داشته و منحصر " مشغول بتحصیل
باشند •

۳- پدر و مادر تحت تکفل بیمه شده که سن پدر از شصت سال و سن

مادران پانجاه و پنج سال متجاوز بوده و یا آنکه بتشخیص کمیسیون پزشکی سازمان از کار افتاده باشند و از مستمریهای مقرر رایسن قانون نیز استفاده ننمایند *

مدت معالجه و مداوا برای هر بیماری شش ماه است مگر در موارد زیر:

- ۱- معالجه بیمه شدگانیکه بکار اشتغال داشته و حق بیمه سازمان پرداخت مینمایند نامحدود است *
- ۲- در مواردیکه کمیسیون پزشکی ادامه معالجه را لازم بداند معالجات برای هر مدت که لازم باشد ادامه خواهد یافت * در صورتیکه به تشخیص پزشک سازمان بیمه شده در اثر بیماری یا حادثه غیر ناشی از کار قادر بکار نباشد استحقاق دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری را خواهد داشت مشروط بر اینکه در تاریخ شروع بیماری مشغول بکار و یا در مرخصی استحقاقی بوده و طبق

ماده ۵۱۰ تحت درمان سازمان قرار گرفته باشد *

ازکارافتادگی و بازنشستگی و فوت:

بیمه شدگانیکه حداقل دوسوم توانائی کار خود را از دست داده باشند و نتوانند با اشتغال بکار سابق یا کار دیگری که مناسب با وضع مزاجی و حرفه ای آنها باشد بیش از یک سوم مزد یا حقوق سابق خود را بدست آورند و ازکارافتاده کلی شناخته میشوند * بیمه شده ای که در اثر حادثه ناشی از کار یا بیماری حرفه ای از کار افتاده کلی شناخته شود بدون در نظر گرفتن مدت پرداخت حق بیمه استحقاق دریافت مستمری ازکارافتادگی کلی ناشی از کار را خواهد داشت *

به بیمه شده ای که در اثر حادثه ناشی از کار کمتر از دوسوم و معادل یا بیش از یک سوم توانائی کار خود را از دست داده باشد مستمری جزئی

به نسبت درجه ازکارافتادگی پرداخت خواهد شد • بیمه
شده ای که در اثر حادثه ناشی از کار از یک دهم تا یک سوم
توانائی کار خود را از دست داده باشد استحقاق دریافت غرامت
نقص مقطوع را خواهد داشت میزان غرامت نقص مقطوع عبارتست
از سی و شش برابر مستمری ضرب در چند درصد درجه ازکارافتادگی
بیمه شده ای که ظرف ده سال اخیر لا اقل حق بیمه پنج سال
کار را به سازمان پرداخته باشد در صورت ازکارافتادگی کلی بغیر از
ناشی از کار حق استفاده از مستمری ازکارافتادگی را خواهد داشت •
بیمه شده در صورت حائز بودن شرائط زیر حق استفاده
از مقرری بازنشستگی را خواهد داشت •

۱- لا اقل ده سال حق بیمه مقرر را به سازمان پرداخته باشد •

۲- سن بیمه شده مرد شصت سال تمام و سن بیمه شده زن به

پنجاه و پنج سال تمام رسیده باشد •

در مورد بیمه شدگانیکه قبل از تقاضای بازنشستگی لا اقل —

بیست سال متوالی و یا بیست و پنج سال متناوب در نواحی بدآب

و هوا و مناطق حاره کار کرده اند و یا آنکه بکارهای زیان آور اشتغال

داشته اند سن بازنشستگی پنجاه و پنج سال تمام خواهد بود •

همچنین کسانی که سی سال تمام کار کرده و حق بیمه مربوط به سازمان

را پرداخته باشند در صورت داشتن پنجاه و پنج سال تمام میتوانند

تقاضای برقراری بازنشستگی را بنمایند •

نواحی بدآب و هوا و مناطق حاره بموجب آئین نامه ای که

به پیشنهاد وزیر کار و امور اجتماعی بتصویب هیئت وزیران خواهد

رسید تعیین خواهد شد •

بیمه شده بازنشسته یا از کار افتاده کلی مستمری بگیری

و یا بیمه شده ای که در ده سال آخر حیات خود لا اقل حق بیمه

پنج سال را که متضمن حق بیمه بود روزگارد آخرین سال حیات وی باشد پرداخته باشد و یا بیمه شده ای که بر اثر حادثه ناشی از کار یا بیماریهای حرفه ای و یا عواقب آنها فوت نماید همسر و فرزندان، پدر و مادر او یا شرائطی که در قانون ذکر شده است استحقاق دریافت مستمری خواهد داشت.

ازدواج و عائله مندی:

کمک ازدواج به بیمه شده زن یا مرد که برای اولین بار ازدواج کند تعلق میگیرد مشروط بر آنکه در موقع ازدواج مشغول کار بوده و ظرف پنج سال قبل از تاریخ ازدواج بیست و چهار ماه حق بیمه بنام او پرداخت شده باشد در موردی که همسر بیمه شده واجد شرائط فوق باشد کمک ازدواج بهر دو نفر داده خواهد شد. کمک ازدواج معادل یکماه متوسط آخرین حقوق یا مزدی خواهد بود

که بیمه شده ظرف مدت ۲۴ ماه قبل از ازدواج به ماخذ آن حق بیمه پرداخته است.

كمك عائله مندى بكارگراییکه در کارگاههای مشمول قانون بکار اشتغال دارند با رعایت شرایط زیر قابل پرداخت خواهد بود.

۱- کارگرمیش از دو سال سابقه کار در همان کارگاه داشته باشد.

۲- بیش از يك فرزند تحت تکفل داشته باشد.

۳- سن فرزندان از دو و از ده سال کمتر باشد مگر هیجده سال تمام برای آنانکه منحصرا " مشغول تحصیل باشند که در این صورت تا سن هیجده سال تمام كمك عائله مندى پرداخت خواهد شد.

كمك عائله مندى کلا " بجهده کارفرمای مربوطه خواهد بود و باید در موقع پرداخت مزایا حقوق طبق مقررات این قانون به بیمه شده بپردازد میزان كمك عائله مندى عبارتست از یکصد ریال در ماه برای هر يك از فرزندان دوم ببالا.

— مقررات کلی راجع به کمکها :

معالجه و مداوای بیماران نزد پزشکان سازمان یا موسسات درمانی متعلق بسازمان و یا پزشکان و موسسات وابسته بسازمان بعمل خواهد آمد ولی در موارد فوری که بیمار بحالت عدم دسترسی به پزشکان یا موسسات درمانی وابسته بسازمان به پزشك دیگری مراجعه کرده باشد در صورتیکه مراتب را ظرف چهل و هشت ساعت بسازمان اطلاع دهد هزینه معالجه و مداوای او از طرف سازمان طبق تعرفه پرداخت خواهد شد •

— بهداشت و بیگیری :

سازمان مکلف است بتدریج بیمه شدگان و افراد خانواده آنان را معاینه نموده و کلیه اقدامات بهداشتی لازم را برای پیشگیری بیماریهها انجام دهد • معاینه بیمه شدگانی که با گازهای سمی یا

مواد سری و منگنز و سایر مواد زیان آور سروکار دارند حداقل سالی
یک مرتبه از طرف سازمان انجام خواهد شد • کارفرما مکلف است
از استخدام اشخاص الکلی یا معتاد به مواد مخدر خودداری نماید •
هرگاه اعتیاد مذکور پس از استخدام ثابت شود و یا بیمه شده در حین
استخدام چنین اعتیادی پیدا کند به بیمه شده معتاد فرصت داده
خواهد شد که بهزینه خود ظرف سه ماه ترك اعتیاد کند و در غیر
این صورت از تعداد بیمه شدگان خارج خواهد شد •

— واگذاری خدمات :

سازمان میتواند در صورت لزوم انجام قسمتی از خدمات تکمیلی
پیش بینی شده در این قانون (باستثنای مستعربها) را در مقابل
واگذاری قسمتی از حق بیمه بموجب قرارداد های مخصوص بعهده
کارفرما یا هر شخص حقیقی و یا حقوقی دیگری که دارای وسائل و تشکیلات

مورد اعتماد و قبول سازمان باشد محول نماید ولی در هر حال ایمن
قرارداد ها بهیچوجه رافع مسئولیت سازمان نسبت به بیمه شدگان
نخواهد بود •

— منابع درآمد سازمان :

منابع درآمد سازمان بشرح زیر است :

- ۱— حق بیمه بیمیان هیجده درصد که پنج درصد آن بعهده کارگر
و سیزده درصد بعهده کارفرما خواهد بود •
- ۲— درآمد های حاصل از وجوه و اموال متعلق بسازمان و درآمد های
حاصل از بیمارستانها و آسایشگاهها و درمانگاههای که ممکن
است از اشخاص بیمه شده عاید گردد •
- ۳— وجوه حاصل از جرائم مقرر در قانون •
- ۴— کمک و هدایائی که بسازمان اعطاء میشود •

— فعالیتهای سازمان بیه های اجتماعی :

نگاهی کوتاه به آمار و ارقام بمنظور شناخت آنچه در راه خدمت به بیه شدگان انجام پذیرفته است نمایشگر حقیقی است از يك تلاش همگام با مظاهر انقلاب در سازمان بیه های اجتماعی • آمار و ارقامی که همواره امکان لمس حقایق و واقعیت ها را برای صاحب نظران و ملاحظه اندان به مسائل اجتماعی فراهم میسازد تا در ارزشیابیهای خود راه خطا نروند • در حال حاضر ۳۰ درصد جمعیت شهرنشین از مزایای بیه های اجتماعی استفاده میکنند •

تعداد بیه شدگان در حدود يك میلیون نفر است که در بیش از ۸۰۰۰۰ کارگاه بزرگ و کوچک دولتی و غیردولتی فعالیت دارند • از آنجا که افراد بیه شده به اضافه افراد خانواده بلا فصلشان از مزایای بیه های اجتماعی برخوردارند در حدود ۴۰۰۰۰۰ نفر از هموطنان ما از مزایای قانون مرقی بیه های

اجتماعی استفاده میکنند • سازمان بیمه های اجتماعی در اجرای نخستین تعهد قانونی خود نسبت به بیمه شدگان بیمار ۱۶۸ درمانگاه اختصاصی در شهرهای بزرگ و کوچک ایجاد کرده است • علاوه بر این ۱۱۰ (۱۱۰) درمانگاه قراردادی در شهرها و مناطقی که تعداد بیمه شدگان بحد نصابت اساسی يك درمانگاه نرسیده دارد • همچنین ۱۷ بیمارستان اختصاصی با بیش از ۴۷۹۶ تخت ثابت و ۸۴ بیمارستان قراردادی در اختیار این سازمان قرار دارد که به معالجه بیماران بیمه شده اقدام میکنند • درمانگاههای سازمان در تمام کشور از واحدهای درمانی بین ۲ تا ۱۰ پزشك استفاده میکنند و بطور متوسط سالیانه بالغ بر پانزده میلیون دفعه مراجعه سرپایی بصورت سیستم پزشك خانواده دارند و از نظر مراجعه به بیمارستان بطور سالیانه ۱۵۰ هزار بیمار علت بیماریهای گوناگون در بخشهای مختلف بیمارستانی بستری شده و تحت درمان قرار

میگیرند • هزینه معالجات و درمان بیمه شدگان در سال از سه

میلیارد و پانصد و نود میلیون ریال متجاوز است •

— بهداشت و تنظیم خانواده :

سازمان بیمه های اجتماعی با الهام از اوامر موكد شاهنشاه

آریامهر در زمینه بهداشت و تنظیم خانواده با کمیته ای بنام کمیته

بهداشت و تنظیم خانواده که با شرکت نمایندگان وزارت بهداشتی

وزارت کار و امور اجتماعی ، سازمان بیمه های اجتماعی و عده ای از —

صاحبان صنایع تشکیل شده است همکاری نزدیک دارد • به تصمیم

این کمیته در هر کارخانه در سرتاسر کشور کمیته هائی بنام کمیته

بهداشت و تنظیم خانواده با عضویت یک نفر کارفرمای باسواد یک نفر

سرکارگر و یک نفر کارمند و نماینده کارفرما تشکیل یافته و نماینده اداره

تنظیم و بهداشت خانواده و سازمان بیمه های اجتماعی نیز در مواقع

ضروری نفرینجم کمیته را تشکیل میدهد •

این کمیته همراه یکبارجلسات خود را تشکیل میدهد و گزارش کارشناسان را به اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ارسال میدارد .
کارگران کارخانه ها توسط این کمیته ها و همچنین بوسیله نمایندگان اداره بهداشت و تنظیم خانواده سازمان بیمه های اجتماعی از طریق نمایش فیلم و تشکیل کلاس بحث و سخنرانی در سیر برنامه های بهداشت و تنظیم خانواده قرار میگیرند . لازم بیاد آوریم که در سال بیست و نه تعداد ۸۵۵۱۲ نفر زن ضمن مراجعه به مراکز بهداشت سازمان بیمه های اجتماعی قرص و وسائل دیگر جلوگیری از بارداری دریافت داشته اند . شماره این افراد در سال ۳۰ به ۱۰۵۸۳۲ نفر رسید .

— آموزش برای بازدهی بیشتر :

سازمان بیمه های اجتماعی از ابتدای تشکیل در راه بازدهی

هدفهای خود بد و موضوع اساسی و مهم توجه خاصی داشته است که
انتخاب شایسته ترین افراد برای خدمت در واحدهای سازمان
از راه مسابقه و امتحانات ورودی و آموزش آنها و آشنا کردن کارمندان
با بوریمه های اجتماعی و روشهای جدید فنی است . با این برداشت
سازمان ابتدا کلاسهای برای بالا بردن سطح معلومات و اطلاعات
کارمندان و آشنا کردن آنها با مورفنی و اداری بیمه های اجتماعی
تشکیل داد تا اینکه در سال ۱۳۵۸ آموزشگاه عالی بیمه های
اجتماعی رسماً تأسیس گردید و ظرف سالهای خدمت بیشتر از یکصد
دوره کلاس و برنامه های آموزشی در زمینه های مختلف تنظیم نموده
و به موقع اجراء گذاشته است که از آن جمله دوره های آموزشی ،
کمک پرستاری ، کمک داروسازی ، آمار ، درآمد ، حسابداری ، آموزش
بیمه های اجتماعی و بایگانی اداری را میتوان نام برد . اینک بـیمـه
کارآموزش کارکنان در رشته های گوناگون در موسسه کار و تأمین اجتماعی

صورت میگیرد که با کمکهای مالی سازمان بیمه های اجتماعی بوجود آمده و یکی از هدفهای آن بالا بردن سطح دانش و افزایش معلومات و اطلاعات کارکنان موسساتی است که با مورکارگری ارتباط دارند و این مسئله علاوه بر اجرای برنامه ها و کنفرانسهای آموزشی در زمینه امور فنی بیمه های اجتماعی، درآمد، بایگانی و کمک بهیاری است. در مورد آموزش بهیار و پرستار که یکی از مسائل مبتلابه سازمانهای درمانی کشور است سازمان بیمه های اجتماعی سرگرم تعلیم عده ای از دانشیارگان در دو آموزشگاه عالی پرستاری و چهار آموزشگاه بهیاری در سراسر کشور میباشد.

— پرداخت مستمری های قانونی و کمکهای تعاونی

یکی از وظایف اساسی سازمان بیمه های اجتماعی در مقابل بیمه شدگان پرداخت کمکهای قانونی است. سازمان بیمه های اجتماعی به بیمه شدگانی که ضمن کار دچار حوادث و سوانح

میشوند یا در اثر کهنولت از کار افتاده یا بازنشسته میگردند و بالاخره بازماندگان بیمه شدگان که سرپرست خانواده خود را از دست میدهند مستمری پرداخت مینمایند • تعداد مستمری بگیران که در اثر بازنشستگی مستمری میگیرند تا اول بهمن ماه ۱۳۵۱ - ۲۰۷۳۲ نفر و تعداد از کار افتادگان مستمری بگیر ۳۵۵۲ نفر و تعداد بازماندگان بیمه شدگان تا این تاریخ ۴۴۲۷۳ نفر که جمعاً ۶۸۵۵۸ نفر است و پرداختی سالانه بآنها از این بابت بیش از یک میلیارد و سیصد هفتاد میلیون ریال است • سازمان به بیمه شدگان کمکهای تعاونی هم میدهد و این کمکها عبارت است از غرامت دستمزد ایام بیماری، دستمزد ایام حاملگی، هزینه اعضای مصنوعی از قبیل دست و پا و دندان، غرامت مقطوع برای نقص عضو، کمک ازدواج و کمک نوزاد و هزینه سفر که مجموع این کمکها در سال بالغ بر سیصد و پنجاه میلیون ریال است •

— بانك رفاه كارگران —

بانك رفاه كارگران كه با سرمايه سازمان بيه هاي اجتماعي
بوجود آمده يكي ديگرا سازمانهائي است كه براي خدمت بطبقه
شريف كارگرتشكيل شده است . فكر تاسيس اين بانك بيزه مانده
هزاران اندیشه مترقیانه ديگر ملهم از افكار بلند شاهنشاه آريامهر
است كه براي نخستين بار در شرفيائي نمايندگان نوزدهمين دوره
قانونگذاري عنوان گردید و شاهنشاه آريامهر كه همواره به تامين
حقوق وايجاد وسائل رفاه وآسايش طبقه كارگرتوجه خاص مبذول
ميفرمايند ، در اين زمينه كه بايد عاملی بوجود آيد تا بتواند احتياجات
مالي كارگران را تامين كند و در هنگام ضرورت آنها براي ديدن دوا و امري
صادر فرمود و با الهام از منويات شاهانه در سال ۲۵۱۸ با افزودن
تبصره اي بلايحه بودجه مقرر شد :

از محل وجوه سازمان بیمه های اجتماعی کارگران بانک تعاونی
برای کارگران تاسیس شود • اساسنامه بانک مذکور به پیشنهاد وزارت
کار باید بتصویب هیئت وزیران برسد • متعاقب این تصمیم بود که
تاسیس بانک صورت قانونی یافت و در قانون بیمه های اجتماعی پیش
بینی شد که سازمان بایستی ذخایر خود را بوسیله بانک رفاه کارگران
بکاراندازد تا در مواقع ضروری بکارگران وامهای مسکن و وامهای
مورد نیاز دیگر را بدهد •

— شرکت خانه سازی ایران : —

از سال ۲۵۲۷ واحد دیگری با فعالیت گسترده در سراسر
کشور در خدمت کارگران قرار گرفت • این واحد شرکت خانه سازی
ایران است که از محل وجوه سازمان بیمه های اجتماعی سرگرم
خانه سازی برای کارگران است فعالیت این شرکت در زمینه رفح

مضيقه مسكن كارگرى است • بموجب اساسنامه موضوع كارشركت عبارتست ازخانه سازى وخصوصاً تأمين مسكن كارگران كشور — طريق وراهى كه ممكن باشد وشركت براى پيشرفت كرد روهله اول دو طريق را در نظرگرفت يكي تهيه زمين واحداث ساختمان از محل سرمايه شركت واعتباراتى كه راساً تحصيل مينمايد وفروش و واگذارى به كارگران ، دوم تصدى امور فنى ساختمانهاى كارگرى (نقشه كشى ونظارت) كه موسسات ديگر وشركت ارجاع نمايند بادر يافت حق الزحمه. مناطقى كه در حال حاضر در آنها طرحهاى خانه سازى بموقع اجراء درآمده ياقريباً شروع خواهد شد عبارتند از تبريز ، اصفهان ، تهران ، شيراز ، سربند ، رز ، شاهپور و هفت تپه •

بخش دوم — رفاه روستائیان (بیه های کشاورزی)

اقتصاد روستائی ایران تا زمان حاضر در مرحله بسیار مجزا

و بارز را گذرانیده است :

۱ — دوران اول : که تا هنگام اجرای اصول اصلاحات ارضی

استقرار و امتداد داشته و بر اساس روابط جابرانه مالکیت

ارضی استوار بوده است از ویژگیهای عمومی این دوره آنست که :

اولا — چون سهم موثر و مناسبی از تولید کشاورزی به رعایا

داده نمیشد ، آنها برای ترمیم این کمبود درآمد سهواره ناچار

باستقراض از مالکین یا پبله و ران و ربا خواران میشدند .

ثانیاً — مالکین در هنگام خشکسالی یا وقوع حوادث و آفات

نباتی یا دایمی برای تامین معیشت روستائیان وادایه از تراق آنان و

بآنها کمک های مالی میکردند ، که همین کمک ها تحولات آینده

زارعین را تشدید مینمود .

ثالثاً — اگر خرد ه مالکی د چارچنین قهرطبیعت میشد ناگزیر
ازرها کردن ملك خود و فروش آن بمالکین ثروتمند بود . چون این
گروه هم فاقد نیرومندی اقتصادی لازم برای پایداری و فراهم
نمودن موجبات استحصال بعدی بودند .

رابعاً — بیسوادی ، بیماریهای ناحیه ای و عمومی ، سوء
تغذیه ، روشهای توانفرسای تولید کشاورزی ، گرایش عمومی و مستند
روستائیان به مهاجرت بمناطق شهری و صنعتی اعتقاد به لایزال
بودن نظام موجود در روستاهای ایران شیوع داشت .

۲ — دوران دوم : دوره بعد از اصلاحات ارضی است ، که
دوره ی رونق و رواج اقتصاد روستائی ایران میباشد .
اصلاحات ارضی (که متضمن تخییر روابط حقوقی و انهدام
روشهای قدیمی مالکیت ارضی بود) دگرگونیهای مستمری
در این بخش از اقتصاد به همراه آورد . از جمله حذف مالک

از واحدهای تولید کشاورزی و توزیع سهم اولین روستائیان بود •

بدیهی است که " بهبود زندگی عمومی کشاورزان و گسترش زمینهای زیرکشت و بکاربردن فنون جدید در کشاورزی و پاسخ گوئی به تمامی نیازهای اجتماعی و اقتصادی روستائیان ، منحصرأ با اصلاحات ارضی ممکن و میسر نیست • چون عموماً بیل باین اهداف با تشکیل موسسات تعاونی اعتباری و مصرف و همچنین آموزش شغلی ، و بالاخره تامین اجتماعی و اقتصادی کشاورزان امکان پذیر میباشد • زیرا کشاورزانی که تا چند سال قبل بعنوان رعیت تحت حمایت مالی و اقتصادی ، شاید استعمار مالك بوده اند ، پس از اصلاحات ارضی بایستی به تنهایی وسائل لازم را جهت بهره برداری از زمین آماده کنند • علاوه براین اگر يك واحد کشاورزی قدیمی به بهره برداریهای كوچك تقسیم شده باشد ، قهراً " به

هزینه های مشترك هم نیازمند است ؛ که در این صورت فقط
موسسه تعاونی کشاورزی است که قادر میباشد این نیازمندیها را
برطرف کند . مع هذا اصلاحات ارضی همواره بعنوان زمینه
تأمین عدالت اجتماعی و اقتصادی مورد توصیه سازمان بین المللی
کار بوده است .

اصلاحات ارضی را با تدوین و اجرای قوانین میتوان استقرار داد .
ولی بحالت اینکه تعاون و همکاری جنبه معنوی و عاطفی دارد . نیازمند
آنست که مدتی بگذرد تا اصول و مبانی آن در افکار مردم توجیه و تقویت
شود ؛ و به تاثیر آن در بهبود زندگی و رفاه همگانی اعتقاد حاصل گردد .
در ایران با توجه به پراکندگی واحدهای روستائی و آثار فکری نظام
اریاب و رعیتی ، روحیه پرهیز از فعالیت های اجتماعی در بین
روستائیان بیشتر است تا تمایل به همکاری اجتماعی ، با این حال
تاکنون تلاش بسیاری برای تاسیس واحدهای تعاونی کشاورزی شده

است، و بدون تردید بهراندازه که در راه اجرای اصول تعاون در کشاورزی توفیق حاصل شود، گامی موثر برای تحقق تأمین اجتماعی روستائیان ایران برداشته شده است. آموزش شغلی و ارتقاء سطح دانش عمومی روستائیان که یکی دیگر از زمینه های استقرار تأمین اجتماعی این گروه های انسانی میباشد، بوسیله سپاهیان دانش و ترویج و آبادانی انجام میشود. تأمین بهداشت و درمان در سطح روستاها، که از هدف های تأمین اجتماعی است بعهده سپاهیان بهداشت میباشد. اقدامات و تجربیات این سپاهیان مبنای تحقیقی بیمه های کشاورزی و تأمین اجتماعی در این بخش از اقتصاد کشور خواهد بود.

برای شناخت امکانات و موانع اجرای بیمه های کشاورزی (اعم از بیمه روستائیان یا بیمه های محصولات و دام) آگاهی از علل عدم انجام آن قبل از اصلاحات ارضی مفید خواهد بود. این علل احتمالاً بشرح زیر میباشد:

۱- تا آن زمان کشاورزان اکثراً با فقر و محشی دست بگیریان بودند

که قدرت پرداخت حق بیمه را نداشتند *

۲- اشاعه اصول بیمه های اجتماعی در میان روستائیان با توجه

به نفوذ مالکین بسیار مشکل و بلکه مستعجب بود *

۳- سطح دانش عمومی و تمایلات روستائیان بحدی بود که وضع

وجود را ازلی و تخییرناپذیر میدانستند و هرگز خواسته های

آنان متمرکز و منعکس نمیشد *

۴- سازمان بیمه های اجتماعی تا آهنگام (و حتی تا زمان حاضر)

از بیمه نبودن کلیه گروهها و طبقات مشمول قانون فراغت نیافته و

ها

وباین جهت امکان گسترش بیمه های اجتماعی در سطح روستا

برای این موسسه ممکن نگردیده است *

اصلاحات ارضی جنبه های مالی اقتصاد روستائی را تقویت نمود

باین جهت مورد اول (یعنی فقر کشاورزان) بتدریج از بین رفت

است • با اضمحلال نظام ارباب ورعیتی موانع دوم و سوم نیز مرتفع شده
و باقی مانده است فراهم نمودن عوامل اجرای بیمه های اجتماعی
روستائیان بوسیله سازمان بیمه های اجتماعی ، که امید پیرو
با شرایط بسیار مساعد اقتصادی و اجتماعی زمان حاضر این کار نیز
انجام پذیرد •

در اینجا بعنوان نمونه اصول دو طرح " بیمه روستائیان " و
" بیمه واحد های بهره برداری زراعی " را بازگو میکنیم . طرح اول
بوسیله شرکت بیمه (بصورت متن قرارداد) و طرح دوم از طرف
سازمان برنامه تهیه شده است •

طرح بیمه روستائیان

در سال ۵۲۴ شرکت سهامی بیمه ایران بمنظور برخورداری
روستائیان از مزایای بیمه و " کمک به کشاورزان عضو شرکت های
تعاونی روستائی در موارد بروز حوادث منجر به نقص عضو و ازکارافتادگی

و همچنین کمک ببا زماندگان آنان در صورت فوت " قراردادى تدوین نمود • که حاوی ۱۲ ماده و ۵ تبصره بود • باستناد مواد ۱۰ و ۱۱ این قرارداد مدت آن یکسال بود ولى خود بخود تمدید میشود • قرارداد مزبور بین شرکت سهامی بیمه ایران (بیمه گر) و سازمان مرکزی تعاون روستائی ایران (بیمه گزار) منعقد میگردد (ماده يك) مشمولین این نوع بیمه کلیه کشاورزان عضو شرکت های تعاونی بودند (ماده ۲) دوازده درصد از مجموع حق بیمه های وصولی برای شرکتهای تعاونی (۲٪) و بیمه گزار (۱۰٪) بمنظور انجام امور اداری (از قبیل نام نویسی و وصول) منظور میشد (ماده ۸) سرمایه بیمه موجب ماده ۳ این قرارداد در موارد مختلف بشرح زیر بود :

الف - برای ازکارافتادگی کامل و دائم مبلغ ۴۰۰۰۰ ریال

ب - برای نقص عضو و ازکارافتادگی جزئی تا مبلغ ۴۰۰۰۰ طبق شرایط عمومی بیمه نامه حوادث که ضمیمه آن قرارداد میباشد •

ج — در صورت فوت طبق جدولی که ضمیمه آن قرارداد میباشد • طبق

ماده ۴ قرارداد مذکور بیمه گریتمعهده میشود که سرمایه های

فوق را در موارد زیر پرداخت کند •

۱ — هرگاه بیمه شده بطور طبیعی و یا بر اثر بیماری فوت نماید —

سرمایه مندرج در بند ج ماده ۳ با استفاده کنندگان بیمه

پرداخت میشود •

۲ — هرگاه بیمه شده بعلت حادثه دچار از کار افتادگی کامل

و دائم گردد مبلغ ۴۰۰۰۰ ریال بخود او پرداخت میشود •

۳ — هرگاه بیمه شده در اثر حادثه دچار نقص عضو از کار افتادگی

جزئی گردد سرمایه مندرج در بند (ب) ماده ۳ به نامبرده —

پرداخت خواهد شد •

۴ — هرگاه بیمه شده در اثر حادثه فوت نماید دو برابر سرمایه مندرج

در بند (ج) ماده ۳ با استفاده کنندگان بیمه پرداخت میگردد •

۵ - هرگاه فوت بیمه شده پس از پرداخت غرامت از کارافتادگی جزئی

یا کلی و بفاصله سه ماه از تاریخ وقوع حادثه روی دهد -

سرمایه مندرج در بند (ج) ماده ۳ علاوه بر غراماتی که

قبلاً طبق بندهای (الف) و (ب) و ماده ۳ به بیمه شده

به استفاده کنندگان بیمه پرداخت خواهد شد .

بموجب تبصره ذیل این ماده " بیمه شده ای که دچار

از کارافتادگی کلی و دائم گردیده و غرامت آنرا دریافت داشته بیمه

حادثه وی پایان خواهد یافت و در سال های بعد مبلغ شصت ریال

حق بیمه حوادث را خواهد پرداخت ولی بیمه عمر و رساله های بعد

همچنان ادامه خواهد داشت و بیمه گرد در صورت فوت سرمایه آنرا

خواهد پرداخت " . استفاده کنندگان از سرمایه بیمه عمر بر اساس -

ماده ۵ این قرارداد عبارتند از :

۱- عیال دائم .

۲- اولاد ذکور که داخل سن ۱۹ سالگی نشده باشد *

۳- اولاد اناث چنانچه شوهر نداشته باشد *

۴- پدر و مادر و خواهر و برادر بیمه شده که توانائی کار نداشته

و حداقل یکسال قبل از فوت بیمه شده تحت تکفل او بوده

باشد *

تبصره ذیل ماده مذکور مقرر می‌دارد که بایستی سرمایه بیمه

بین کلیه استفاده کنندگان بتساوی تقسیم شود * موارد زیر نتیجه

تحلیلی این طرح است :

اولا- این قرارداد بسیار مجمل و غیر کافی است *

ثانیا- منحصرأً حائز جنبه بازرگانی بوده و فاقد اهداف اجتماعی

میباشد * در نتیجه قادر به جلب و حمایت روستائیان نیست *

طرح بیمه واحدهای بهره برداری زراعی

در کشاورزی علاوه بر شخص کشاورز هر يك از عوامل تولید (زمین

آب ، ابزارکارو همچنین محصولات و دامها) در معرض حوادث و آفات
 مخصوصی هستند • از جمله با وقوع زلزله یاسیل ممکن است منبع
 تراوش آب مخروبه شود ، یا زمین دایر و قابل کشت و زرع بصورت زمینی
 باشیب زیاد یا سنگلاخ درآید • و در نتیجه با اثر گردد • ابزارکار
 نیز همواره در معرض خرابی و فرسودگی است دامها ممکن است بیمار
 یا تلف شوند و محصولات زراعتی هم در اثر تگرگ یا سایر نزولات آسمانی
 و یا تغییرات جوی ناگهانی (از جمله طوفان و آفتاب زدگی و سرمازدگی)
 یا آفات نباتی بطور جزئی یا کلی از بین بروند • در این صورتاگر
 روستائی از کلیه کمک های بیمه های اجتماعی برخوردار نشود و نسبت
 به تمام موارد مذکور اقدامات حمایتی و تربیتی انجام نگیرد ، بدون —
 تردید تامین اجتماعی و اقتصادی او تحقق نمی یابد • زیرا اگر نکست و
 رکودی در هر جزئی از ارکان کار کشاورزی بوجود آید مجموع آنرا بی حاصل
 خواهد کرد •

باین جهت به‌وزات بیمه های اجتماعی روستائیان بیمه محصولات

ودامها و ابزارکارآنان نیز ضروری است •

هدف طرح بیمه واحدهای بهره برداری زراعی^{۱)} که از طرف

سازمان برنامه تهیه شده عبارت است از:

۱- تامین قسمتی از هزینه های زندگانی خانواده های روستائی

که بعلت آفات و حوادث طبیعی محصولاتشان خسارت دیده

و یا از زمین رفته است •

۲- بکار انداختن چرخ تولید کشاورزی در روستاها (در صورت از زمین

رفتن محصول بعلل فوق) از طریق تامین هزینه لازم برای -

کشت آینده • این طرح بمنظور بیمه محصولات کشاورزی در سرآ

دوران کشت و برداشت تهیه شده است • در آنجا توصیه

میشود که مبلغ حق بیمه نباید سنگین باشد ، و این نوع بیمه

۱- برای اطلاع بیشتر به نشریه "بیمه های اجتماعی روستائیان"

تهیه شده از طرف سازمان برنامه مراجعه شود نشریه شماره

۲۱ خرداد ماه ۲۵۲۷ تهران •

بایستی با ساده ترین شکل سازمانی انجام پذیرد تا لا اقل

بیا زهای اکثریت کشاورزان را تامین نماید .

برای اجرای این طرح " سازمان مستقل بیمه روستائی " .

پیش بینی شده است ، که در وزارت تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی

تشکیل شود . این سازمان (بیمه گر) متعهد خواهد بود که در قبال

دریافت حق بیمه — مبلغ ۲۵ ریال در هر سال برای يك هکتار زمین

از کشاورزان " محصولات آنان را در برابر آفات یا حوادث منطقه ای " .

بیمه نماید . میزان خسارت پرداختی " متناسب با مساحت زمین

زراعی بیمه شده بوده و با مقدار و یا بهای محصول از بین رفته بستگی

نخواهد داشت ، در طرح مذکور تاکید شده است که اجرای آن موکول

بكمك مالی دولت میباشد ، که نقائص و نارسائی های آن بشرح زیر

است :

۱- این طرح فقط شامل بیمه محصولات است نه احشام و دامها

• و بازار کار کشاورزی

۲- در نظر گرفتن حق بیمه واحد برای سراسر کشور (بدون توجه باینکه

قدرت استحصال يك هکتار زمین در استان‌های مختلف ملکیت

متفاوت میباشد) اصولی نیست •

۳- با توجه به اختلافات بارزی که از نظر شرایط اقلیمی و ویژگی‌های

اقتصادی و اجتماعی در نواحی مختلف ایران موجود است و

انتخاب يك استان (مثلاً خراسان در این طرح) بعنوان

نمونه و پایه بررسی و کوشش در انطباق نتایج آماری آن با سایر

مناطق کشور و ارائه طرح عمومی بر این اساس و منطقی نمیشود •

۴- محاسبات انجام شده (که مآخذ استنتاجات این طرح بوده)

فاقد مبانی آماری صحیح میباشد باین جهت نتایج مأخوذه هرگز

قابل اطمینان و اتکا نیست •

۵- این طرح بیش از آنکه بر اساس تجربیات عملی و مطالعات عینی

و بررسیهای تحقیقی از نقاط مختلف کشور استوار باشد ، بر مبنای
مطالعات آکادمیک مبتنی است . بهمین علت فاقد جنبه های عملی
بوده و بدون تردید در هنگام اجرا مواجه با اشکالاتی خواهد شد ،
که حداقل آن غیر موثر نمودن بودجه مصرفی است .

بنظر میرسد تهیه طرح بیه های کشاورزی و بیه های اجتماعی
روستائیان ایران ، که اجرای آن بسیار ضروری میباشد ، بایستی بیک
سازمان تحقیقی احاله شود ، تا مرکز آمار ایران بر اساس مطالعات
مقدماتی این سازمان آمارهای لازم را تهیه نماید . بموازات آن طرح
تکمیلی دیگری درباره شناخت جنبه های اجتماعی و اقتصادی
روستاها ، خارج از تقسیم بندیهای جغرافیائی فعلی ، بمنظور آگاهی
از نقاط مشترک و نیازهای همگانی نواحی مختلف کشور شروع بکار نماید .
بدیهی است در این مدت ، تحقیق درباره اولویت اجرای هر یک
از بیه هاییزمراه با بررسیهای محلی انجام خواهد شد . اگر در —

پایان کلیه نیروهای علمی و تجربی گروه‌های مختلف تحقیق این سازمان
برای ارائه طرح جامع و کلی بیهوده‌های مختلف در سطح روستاها
متمرکز گردد، آن طرح حاوی جنبه‌های علمی و عملی بوده و میتواند
موجبات رفاه و تامین اجتماعی انبوه روستائیان ایران را تضمین نماید.

بخش سوم - رفاه گروههای خاص

در زمینه رفاه گروههای خاص مشخصترین گروهی که مورد توجه قرار گرفته است گروه کودکان عقب مانده ذهنی است. توجه خاص علیاحضرت شهبانوی ایران به این مسئله حاد که گریبانگیر همه جوامع بشری است موجب گردیده که انجمن ملی حمایت کودکان حد اکثر امکانات خود را در راه نگهداری و آموزش آنان بکار بندد زیرا وجود يك کودک عقب مانده ذهنی در خانواده علاوه بر هزینه سنگین و تاثیر سوئی که در جهت اختلال و از هم پاشیدگی کانون آرام خانواده می دارد در تربیت سایر کودکان خانواده اثرات سوئی بجای گذاشته و بطور غیرمستقیم نظم عمومی جامعه را برهم خواهد زد.

با توجه به مطالعات انجام شده که نشان میدهد گروه کثیری از این کودکان در صورتیکه با متدهای خاص و بر مبنای اصول علمی

ورواشناسی تربیت شوند افراد مفیدی خواهند شد ، فعالیت
انجمن در این زمینه در چهار مرحله مختلف انجام میگیرد که
عبارتست از :

— شناخت و بررسی

— مداوا در صورت امکان معالجه

— مراقبت و نگهداری

— آموزش

مرحله اول و دوم از وظایف اختصاصی کلینیک هدایت
کودک است موسساتی است که برای این منظور یعنی نگهداری
و آموزش کودکان عقب مانده ذهنی بوجود آمده است . این
موسسات بترتیب تاریخ شروع بکار عبارتند از :

— موسسه امید کودک —

۱. این موسسه از آبانماه ۲۵۲۴ با چهل شاگرد عقب مانده آموزش پذیر آغاز کار کرده و امروزیکی از فعالترین موسسات انجمن در امور مربوط به کودکان عقب مانده می باشد •

در سال ۱۳۴۶ با توجه به نتایج مطلوب و رضایت بخشی که از فعالیت این موسسه بدست آمده بود کوشش بیشتری بخاطر گسترش فعالیتهای آن آغاز گردید و بررسی ارقام تعداد شاگردان آن در سالهای گذشته ثمره این تلاش و کوشش را بخوبی نشان میدهد •

تعداد شاگردان امید کودک در سالهای مختلف

سال ۲۵۲۴	۴۰ نفر
سال ۲۵۲۶	۹۶ نفر
سال ۲۵۲۷	* ۹۱ نفر

سال ۲۵۲۸ * * ۱۹۱ نفر

سال ۲۵۲۹ * * ۱۹۱ نفر

سال ۲۵۳۰ ۱۵۰ نفر

سال ۲۵۳۱ ۱۶۰ نفر

* در این سال هشت نفر بحلت قبول شدن در آموزشگاههای

عادی موسسه امیدکودک راترك گفته اند .

* * در سال ۲۵۲۸ و نیمه اول ۲۵۲۹ بحلت تخییرات

ساختمانی در مراکز دیگر انجمن در موسسه امیدکودک ۵۹ نفر بطور

شبانہ روزی نگهداری میشدند که بعد اہہ سایر موسسات انتقال

یافتند ، باد رنظر گرفتن توضیحات بالا تعداد شاگردان موسسه

امیدکودک بترتیب سال — ۴۰ — ۹۶ — ۹۹ — ۱۳۲ — ۱۳۲ — ۱۵۰

و ۱۶۰ خواهد بود کہ نمایشگریک روند محدودی منطقی است و نشان

مید هد فعالیت این موسسه د رمدت ۷ سال چهار برابر شده است •
د رموسسه امید کدك مربیان بابهره گیری از آخرین تحقیقات
روانشناسی و مطالعه د رزمیه های علمی کارخویش با مهربانی و صمیمیت
بکار مشغولند و کوشش میشود کدكان عقب مانده طوری تربیت شوند که
بامحیط سازش پیدا نموده و بعنوان يك عصر مثبت حرفه سبکی فرا
گیرند و برای رسیدن باین هدف کارکنان این موسسه و سایر موسسات
مخصوص نگهداری و آموزش کدكان عقب مانده از میان فارغ التحصیلان
دوره های آموزشی انجمن و نیز تحصیلکردگان در رشته های تعلیم
و تربیت کدكان انتخاب شده اند •

موسسه امید کدك د رجال حاضر د ارای ۱۱ کلاس و کارگاههای
فلزکاری ، نجاری ، قالببافی ، پارچه بافی ، خیاطی ، آشپزی
بافندگی و کارهای دستی ، تعمیرات و نوسازی و موسیقی ورقص میباشد

و علاوه بر فعالیت در موسسه به منظور بالا بردن سطح اطلاعات
شاگردان برنامه هائی از قبیل بازدید از پارکها ، نمایشگاهها و
گردشهای دسته جمعی ترتیب داده میشود که نتایج قابل توجهی
در برداشته است.

علاوه بر این ، کلاس مخصوص معالجه لکنت زبان با روش
خاص انجمن و تمرین های حرکتی روانی بیزد موسسه امید کودک
فعالیت دارد .

ضمناً چون بحالت محدودیت فعالیت انجمن در مورد کودکان
عقب مانده ذهنی خانواده هائی که کودکان عقب مانده که تراز
شش سال داشتند مواجه با اشکالاتی بوده و ناگزیر باید چند سال
انتظار میکشیدند تا کودک آنها بسن ۶ سالگی برسد از سال ۲۵۳۰ یک
مهد کودک مخصوص کودکان عقب مانده ۳ تا ۶ سال در محل موسسه

امید کدك تاسیس شد که هم اکنون تعدادی کدك خرد سال مبتلا

به عقب ماندگی روانی در آن نگهداری میشوند •

بدیهی است در تنظیم برنامه مخصوص این مهد کدك کوشش

شده است خصوصیات کودکان عقب مانده رعایت گردد تا نگهداری

آنان در سنین بالاتر که مسلمات موسسات انجمن خواهد بود براحتی

امکان پذیر باشد •

— سرای کدك شماره ۱ —

این سرا که به منظور نگهداری کودکان عقب مانده ذهنی

بصورت شبانه روزی ایجاد شده از تاریخ سوم بهمن ماه ۲۵۲۶ آغاز

بکارکرد و در تاریخ بیست و نهم فروردین ماه ۲۵۲۷ با تشریف فرمائی

علیا حضرت شهبانوی ایران رسماً گشایش یافت •

در سرای کدك شماره یک که در خیابان خزانه فرح آباد واقع

است ابتدا بعلت کمی جافقط ۲۸ کودک عقب مانده عمیق نگهداری
 میشدند ولی باتغییراتی که درساختمان آن داده شد و بنای يك
 ساختمان سه طبقه جدید درقطعه زمینی بوسعت ۸۳۰ متر مربع
 در کنار ساختمان قدیمی امکانات موسسه برای پذیرش کودکان بیشتر
 افزایش یافت و تعداد کودکان آن از ۳۴ نفر در سال ۲۵۲۷ به ۵۶
 نفر در سال ۱۳۴۸ صد و يك نفر در سال ۲۵۲۹ یکصد و بیست و هفت
 نفر در سال ۲۵۳۰ و ۱۴۷ نفر در سال ۲۵۳۱ افزایش یافت و چون
 بابررسیهایی که انجام شد جدا کردن پسران و دختران عقب مانده
 از یکدیگر و نگاهداری آنان در موسسات جداگانه ضروری تشخیص داده
 شد از سال ۲۵۲۹ سرای کودک شماره يك به نگاهداری دختران عقب
 مانده اختصاص یافت.

کودکانی که در سرای کودک شماره يك نگهداری میشوند

د رگروه‌های مختلف و متناسب وضع جسمی و روانی خود از آموزشهای

گوناگون استفاده میکنند •

— ۲۶ نفر د ر کلاسهای موسسه به فرا گرفتن د روس اول تا سوم

ابتدائی اشتغال دارند ، یکنفر کلاس چهارم و یکنفر کلاس پنجم که

کودك اخير موفق شده است د وره ماشین نویسی را هم بی پایان برساند •

— ۱۵ نفر د ر کلاس آمادگی هستند

— ۵۰ نفر از کودکان ضمن تحصیل د ر کلاسهای د رس د ر کارگاه

قالیبافی مشغول به کارند •

— ۲۵ نفر د ر کارگاه خیاطی و کاردستی

— ۱۵ نفر د ر کارگاه گلدوزی و گل سازی

— ۱۲ نفر از کودکان که کړو لال هستند د ر کلاس مخصوص این

نوع کودكان تحت نظر مربی متخصص تحصیل میکنند •

— ۲۶ نفر از کودکان فلج و معلول جسمی تحت مراقبتهای

خاص قرار دارند •

ضمناً بمنظور آمادگی کردن هرچه بیشتر این کودکان برای ورود به

جامعه ۲۳ نفر از آنان که قدرت انجام کارهای مختلف را داشته اند

در موسسات انجمن بکارگماشته شده اند •

— سرای کودک شماره ۲ —

این سراد رخیابان فردوسی در یک ساختمان استیجاری تاسیس

گردید و پس از آمادگی در آذرماه ۲۵۲۸ در حضور سرکارعلیه بانو

فریده دیبیارسمآغاز بکارکرد •

ابتدا ۱۸۱ نفر کودکانی که از جمعیت خیریه فرح پهلوی به

انجمن اعزام گردیدند بطور موقت در این سرانگهداری شدند و پس از

محاینات روانی وجسمی لازم به چند دسته تقسیم و برای نگهداری

د رموسسات مختلف انتخاب شدد وازمهرماه سال ۲۵۲۹ بيزكه
نگهدارى پسران ود ختران بصورت جد اگانه د رآمد سراى كودك
شماره دو براى نگهدارى و آموزش پسران عقب مانده اختصاص يافت •
د رحال حاضر ۱۳۷ كودك ۷ تا ۱۸ ساله د رسراى كودك
شماره ۲ نگهدارى ميشوند كه از نظر آموزشى د رپنج گروه قرار گرفته اند •
— گروه كودكان عقب مانده عميق

— گروه كودكستاني كه پس از آموختن كارهاى مقدماتى به كلاس
كودكان تربيت پذير يا كلاس آمادگى معرفى ميشوند •

— گروه كودكان تربيت پذير

— گروه كلاس آمادگى براى آموختن مراحل اوليه خواندن

و نوشتن و بيز برخى مقدمات آموزشهاى بعدى

— گروه كودكان دبستاني كه د روس كلاسهاى اول تا چهارم

ابتدائى را فرا ميگيرند •

علاوه بر د روس مذکور کودکان بنابه ذوق و علاقه خود در کار

گاههای حرفه ای زیر فعالیت دارند •

— کارگاه فلزکاری با ۸ هنرآموز ثابت

— کارگاه نجاری با ۸ هنرآموز ثابت

— کارگاه قالببافی با ۱۱ هنرآموز ثابت

— کارگاه سرامیک با ۸ هنرآموز ثابت

— کارگاه موسیقی با ۲۰ هنرآموز

۲۲ نفر از کودکان تحت تعلیمات روانی حرکتی قرار دارند

و ۵ نفر از تمرینات فیزیوتراپی استفاده میکنند • چهار نفر از کودکان

در خود موسسه کارهای سبك را انجام میدهند و ۱۴ نفر در خارج

از موسسه در کارگاههای رادیو سازی، صحافی، زرگری، کفافی

درودگری و مکانیکی کار میکنند که دستمزد دریافت میدارند و مرتباً

از محل و چگونگی کارآنان وسیله مددکاران اجتماعی بازدید میشود.
کارگاههای فلزکاری و نجاری سرای کودک شماره ۲ علاوه
بر ساختن وسایل تزئینی و نمایشگاهی قسمتی از احتیاجات سایر
مؤسسات انجمن را نیز تامین مینماید.

— سرای کودک شماره ۳ —

فعالیت انجمن ملی حمایت کودکان در زمینه نگهداری و آموزش
کودکان عقب مانده هرچند سریع و پیرامنه بوده هنوز جوابگوی
قسمت عظیمی از احتیاج جامعه میباشد و تعداد کودکانی که از طریق
کلینیک هدایت کودک حائز شرایط نگهداری در مؤسسات مخصوص
کودکان عقب مانده بوده اند متجاوز از ده برابر گنجایش کلیه مؤسسات
انجمن میباشد.

ایجاد سرای کودک شماره ۳ قدم دیگری است که در این راه

برداشت شده و از آغاز سال ۲۵۳۰ مورد بهره برداری قرار گرفته
است. در اجرای قراردادی که بین سازمان تربیتی شهر تهران
و انجمن ملی حمایت کودکان منعقد گردیده نگهداری کودکان عقب
مانده سازمان مذکور بعهده انجمن محول شده و سرای کودکان
شماره ۳ برای نگهداری آنان و عده ای دیگر از کودکان عقب مانده
ذهنی اختصاص یافته است.

این سراکه در مدتی کوتاه مجهز و آماده بهره برداری گردیده
در خیابان سعدی واقع شده و هم اکنون ۶۰ کودک عقب مانده ۶ تا
۱۳ سال (۲۴ پسر و ۳۶ دختر) در آن نگهداری میشوند که در سه
گروه آموزش پذیر، تربیت پذیر و پدگامی تقسیم شده اند و متناسب
وضع روانی و بهره هوشی خود تعلیم میگیرند و از برنامه های خارج
از موسسه مانند بازدید از کارخانجات و موسسات مختلف، نمایشگاهها

باغ وحش و غیره که بمنظور بالا بردن سطح اطلاعات عمومی آنان
تنظیم شده است استفاده نمایند *

سرای کودک شماره ۳ دارای ۶ کلاس درس، دو خوابگاه
دو کارگاه قالبیافی و نجاری، ناهارخوری، بهداشتی، آشپزخانه
و سرویس مجهز میباشد *

— سرای کودک شماره ۴ —

نیاز بزرگ جامعه و مراجع روزافزون کودکان عقب مانده ذهنی
انجمن ملی حمایت کودکان را مصمم داشت تا مقدمات تأسیس سرائی
دیگر را فراهم نماید و جمعی دیگر از خانواده ها را از غم نگاهداری
کودکان عقب مانده ذهنی که چون باری جانکاه بر دوش آنها سنگینی
مینماید برهاند * از طرف دیگر چون کار نگهداری کودکان عقب مانده
بطور کلی به انجمن واگذار شده و قرار است کودکان عقب مانده
موسسات خیریه فرح پهلوی در سطح کشور به انجمن اعزام گردند

ضرورت ایجاد سرای کودک شماره ۴ بیشتر احساس گردید.
کار ساختمانی و تعمیرات این سرا که هم زمان با برگزاری
جشنهای ده انقلاب گشایش مییابد در شرف اتمام میباشد و قسمت
اعظم لوازم و تجهیزات آن تهیه و آماده بهره برداری گردیده است.
سرای کودک شماره ۴ که در خیابان شهباز تهران واقع شده
گنجایش ۲۰۰ کودک را دارد که بطور شبانه روزی تحت مراقبت های
خاص و آموزش حرفه ای قرار خواهند گرفت.

— مرکز آموزش حرفه ای نوجوانان —

در مورد کودکان عقب مانده کوچکتر از شش سال با ایجاد مهد
کودک مخصوص آنان مشکل بر ا حتی مرتفع گردید ولی از آنجا که
نگهداری کودکان عقب مانده بالا تر از ۱۵ سال در کنار کودکان
کوچکتر مشکلات و خطرات قابل توجهی دارد و نگهداری آنان تا آخر

عمر از حد و دامکانات انجمن خارج است مطالعات و بررسیهای در این زمینه انجام شد و طرحی تهیه گردید که براساس آن يك مرکز آموزش حرفه ای برای نوجوانان بوجود خواهد آمد *

در این مرکز نوجوانان برای ورود با اجتماع آماده میشوند و ضمن آموزش حرفه های سنگینتر بآنان ترتیبی اتخاذ میگردد که در بخش خصوصی بکارگمارده شوند و حتی المقدور بمیان خانواده باز گردند و برای آن دسته از کودکان که بدون سرپرست میباشند خوابگاههایی در نظر گرفته شده است که پس از شروع بکار تا هنگامی که بتنهائی قادر به اداره خود باشند موقتاً از این خوابگاهها استفاده خواهند کرد. مقدمات اساسی این برنامه تهیه گردیده و در آینده نزدیک بمورد اجرا گذارده خواهد شد *

— مرکز اوپن —

مرکز اوپن موسسه وسیع دیگری است برای نگهداری و آموزش

کودکان عقب مانده ذهنی از گروه های مختلف • در این مرکز قسمتهای مختلفی برای نگهداری کودکان ناسازگار، عقب مانده آموزش پذیر در سطح مقدماتی، عقب مانده آموزش پذیر در سطح حرفه ای عقب مانده آموزش ناپذیر پیش بینی گردیده و بخشهای دیگری برای کارگاههای حرفه ای، کلاسهای درسی، مرکز پزشکی و مرکز نوپروزی در نظر گرفته شده است.

در مرکز اوبن علاوه بر سازمان اداری انجمن تاسیسات کلینیک هدایت کودک مستقر خواهد شد و با امکانات تازه ای که بوجود آمده فعالیت های این کلینیک گسترش خواهد یافت، همچنین ۲۵۰ کودک عقب مانده بصورت شبانه روزی نگهداری میشوند و یک بیمارستان کوچک نیز بنا شده است که کودکان بیمار تحت سرپرستی انجمن خواهند توانست زیر نظر پزشکان کلینیک هدایت کودک مسوود درمان قرار گیرند.

— مرکز ورد آورد —

این مرکز که در ورد آورد (کیلو متر ۲۲ جاده کسرج) در محدوده ای بوسعت سی هزار متر مربع ایجاد گردیده برای نگهداری شبانه روزی و آموزش کودکان عقب مانده ذهنی اختصاص خواهد یافت.

ساختمان مرکز ورد آورد طوری ساخته شده است که ۳۶۰ کودک عقب مانده در گروه های ۱۲ نفری در آن نگهداری خواهند شد و بعلاوه قسمتی برای تحقیقات علمی درباره کودکان عقب مانده و قسمت دیگری برای دومین مرکز فیزیوتراپی انجمن در نظر گرفته شده است.

عملیات ساختمانی و تجهیز این مرکز رو باتمام است و در آینده نزدیک مورد بهره برداری قرار خواهد گرفت.

— د هکده کودکان

از اقدامات دیگری که مورد توجه انجمن قرار گرفته ایجاد يك
د هکده مخصوص کودکان عقب مانده است که کودکان مذکور را یمن
د هکده تحت شرائط خاص زندگی نموده و با مورد امپروزی و کشاورزی
و غیره بپردازند •

برنامه کامل این طرح با مطالعه نمونه هائی که در برخی
کشورهای اروپائی ایجاد گردیده در دست تهیه است و با اوامر علیا
حضرت شهبانوی ایران ۲۰ هکتار از زمینهای " قلعه عبدالله خان "
در راه تهران کرج از طرف وزارت کشاورزی با انجمن واگذار گردید که
برای د هکده کودکان اختصاص خواهد یافت •

— سرای کودك شهرستانها

د اجرای اوامر علیا حضرت شهبانوی ایران دایر برگسترش

فعالیت‌های مربوط به نگهداری و آموزش کودکان عقب مانده ذهنی
در شهرستان‌ها طرح ایجاد سراهای کودک در شهرستان‌ها از اوایل
دیماه ۱۳۵۱ به‌مورد اجرا گذاشته شد •

بر اساس این طرح دوازده سرای کودک هر یک بگنجایش یکصد
نفر در دوازده مرکز استان بوجود خواهد آمد که با کادر بهداشتی
و آموزشی لازم شروع کار خواهند کرد • ترتیب اجاره ساختمان
برای سراهای کودک شهرستان‌ها داده شده و دوازده نفر لیسانس
روانشناسی هم اکنون در یک دوره سه ماهه تعلیمات مربوط به
سرپرستی سراهای کودک را فرا می‌گیرند •

انجمن ملی حمایت کودکان امیدوار است با ایجاد سراهای کودک
در مراکز استان‌ها تسهیلات زیادی برای خانواده‌های شهرستانی
که دارای کودکان عقب مانده ذهنی می‌باشد فراهم آورده و از مراجع

آنان به تهران و تراکم اینگونه کودکان در مرکز کاسته شود بدیهی است بادايرشدن سراهای کودک در شهرستانها گروهی از کودکان عقب مانده شهرستانها که در لیست انتظار کلییک هدایت کودک قرار دارند در شهرستانهای محل اقامت خود نگهداری خواهند شد •

— روشهای مفید —

به موازات نگهداری و آموزش کودکان عقب مانده ذهنی در موسسات انجمن برای نتیجه گیری بهتر از فعالیت ها روشهایی اتخاذ و اقداماتی انجام شده است که اشاره کوتاهی به آنها ضرورت دارد •

— تعیین حق معاینه و شهریه • از آنجا که انجمن با انجام خدمات رایگان جز برای نیازمندان موافق نیست برای اینکه خانواده ها

بهای خدمتی را که برای فرزند آنها میشود د رحدود توانائی خود
 حتی اگر بسیار کمتر از ارزش واقعی خدمت باشد بپردازند و احساس
 نمایند کودکان عقب مانده آنها نیز حق دارند مانند سایر افراد
 خانواده ازدیاد پدیدرومادر منتفع شوند تصمیم گرفته شد برای انجام
 معاینه در کلینیک هدایت کودک مبلغ مختصری دریافت گردد وبعلاوه
 برای هر کودک که در موسسات روزانه یا شبانه روزی انجمن نگهداری
 میشود شهریه ای متناسب بادآمد خانواده تعیین شود •
 باین ترتیب هر کودکی که برای نگهداری معرفی شود پس از
 مراجعه مددکاران اجتماعی به محل کار و اقامت خانواده و بررسی وضع
 اقتصادی و اجتماعی آنها و در نظر گرفتن تعداد افراد تحت تکفل و وضع
 محل سکونت و عوامل دیگر شهریه ای برای اوتعیین میگردد که
 خانواده ناگزیر از پرداخت آن است و البته خانواده های کاملاً بی
 بضاعت همچنان از خدمات رایگان استفاده خواهند کرد •

اجرای این برنامه علاوه بر تامین درآمد مستر و محدودی برای انجمن از نظر تحمیل قسمتی از مسئولیت نگهداری کودکان به پدرومادر نتایج مطلوبی داشته و در فعالیت های آتی انجمن نیز به همین ترتیب اقدام خواهد شد •

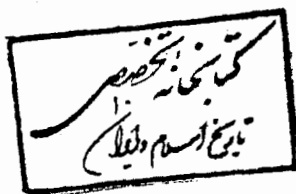
— بکارگماردن کودکان • بمنظور آمادہ کردن هرچه بیشتر کودکان برای ورود به اجتماع و بهره برداری از انرژی آنان که اغلب صرف تخریب و ایجاد نا راحتی در موسسات میگشت گروهی از آنان که توانائی انجام کار داشتند برای کار در موسسات انجمن و کارگاههای خارج از انجمن انتخاب شدند و با فعالیت مددکاران اجتماعی در این مورد هم اکنون گروهی از کودکان بزرگسال بکار اشتغال دارند و از محل دستمزدی که برای آنان تعیین گردیده ماهیانه مبلغی به خود آنان پرداخت میشود و بقیه به حساب پس انداز بانکی آنها واریز میگردد •

پیش بینی میشود این کودکان پس از چندی بتوانند بپایان
خانواده های خود بازگشته و وابستگیهای خود را اداره نمایند.

بخش چهارم - رفاه خانواده

در این بخش از دو خدمت مهم انجمن ملی حمایت کودکان باید نام
برد که هر دو بطور مستقیم در تأمین رفاه بیشتر خانواده تأثیر میگذارد
و با اینکه از آغاز فعالیت انجمن در این دو زمینه مدت طولانی نمیگذرد
خدمات انجام شده بنحوی است که میتوان با سربلندی و افتخار از آن

نام برد.

— مهد کودک —

برنامه ایجاد مهد کودک بوسیله انجمن ملی حمایت کودکان
از نیمه دوم سال ۲۵۲۸ آغاز شد و تا این تاریخ در حدود ۱۱۲۵ نفر
کودک را که در مهد های کودک انجمن نگهداری میشوند شامل میشود.

برنامه فعالیت انجمن در زمینه مهد کودک با اجرای اوامر
مطاع علیا حضرت شهبانوی ایران د اثر پروا گذاری قسمتی از مهد های
کودک وزارت کار و امور اجتماعی و جمعیت خیریه فرح پهلوی به انجمن
ملی حمایت کودکان آغاز گردید و چهار مهد کودک در تهران ، اصفهان
و تبریز و سه مهد کودک در استان خراسان به انجمن واگذار شد
و بلافاصله مطالعات و اقداماتی جهت تکمیل وسائل مذکور بعمل آمد
زیرا منظور از ایجاد مهد کودک از طرفی کمک و آموزش به مادرانی است
که در بکار انداختن چرخهای عظیم اجتماعی و اقتصادی کشور نقش
موثری دارند و از جانب دیگر مهد کودک باید بتواند به هدفهای زیر
پاسخ مثبت دهد •

— ایجاد محیط متناسب

— عادت دادن کودک بزندگی اجتماعی

— آماده کردن کودک برای ورود به دبستان

— آموختن زبان فارسی به کودکانیکه بالهجه های محلی

تکلم میکنند •

— پیش گیری از بیماریهای کودک

محیط مهد کودک باید طوری آماده شود که نیروی جسمی

و فکری کودک بخودی خود پرورش یافته و عواطف و احساسات و اخلاق

پسندیده در او بوجود آید •

مهد کودک عادات پسندیده بهداشتی را در کودکان بوجود

میاورد و آنها را به نظافت کردن عادت میدهد و بعلاوه خطرات

ناشی از عدم رعایت اصول بهداشتی را با زبان کودکانه به آنها

میفهماند •

درباره فعالیت انجمن ملی حمایت کودکان پیرامون ایجاد و اداره

مهد های كودك در دوقسمت سخن خواهیم گفت:

— مهد های كودك تهران • انجمن ملی حمایت كودكان در حال

حاضر در تهران سه مهد كودك ایجاد کرده است که عبارتست از:

مهد كودك فرحناز پهلوی

این مهد كودك که در خیابان سیروس تهران قرار دارد نخستین

تجربه انجمن ملی حمایت كودكان در تأسیس مهد كودك است • در این

مهد كودك برای اولین بار در ایران تصمیم گرفته شد با تجهیز يك شیر

خوارگاه مخصوص كودكان کمتر از سه سال با رسن‌گیری از دوش خانواده هائی

که به کار اشتغال دارند و برای نگهداری كودكان شیرخوار خود جائی

رانی شناسند برداشته شود زیرا این كودكان به تنه مادر را از فعالیت

روزانه باز می‌دارند بلکه خود نیز در روضه بهداشتی با گواهی بسر برده و با

کمبود غذائی دست بگریبان هستند • بنظر رفع این مشکل بطور نمونه

و آزمایش قسمت شیرخوارگاه د رمهد كودك فرحنا زیهلوی تاسیس
گردید که د رحال حاضر بیست و دو كودك د رآن نگهداری میشوند.
خوشبختانه نتیجه بسیار رضایت بخش بد ست آمده و امید است د ر
کلیه مهد های كودك, كودكان بین سنین شش ماه تا شش سال
پذیرفته شوند •

مهد كودك فرحنا ز د رحال حاضر از یکصد و بیست كودك ۳ تا
۶ سال و ۲۲ كودك شیرخوار نگهداری میکند •

مهد كودك — رگس

د راین مهد كودك که از طرف وزارت کار و امورات اجتماعی به
انجمن ملی حمایت كودكان واگذار شده یکصد و بیست كودك ۳ تا ۶
سال نگهداری میشوند و از برنامه های هماهنگ و یکسان انجمن برای
مهد های كودك استفاده میکنند •

مهدكود ك یا سمن

باتوجه به مشکلی که بانوان شاغل در سازمان های دولتی ونیمه دولتی از نظر نگهداری فرزندانشان با آن روبرو میباشند و به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای آنان پس از بررسیهای مقدماتی يك باب مهدكودك توام با شیرخوارگاه در چهارراه پهلوی تاسیس گردید.

برای این مهدكودك شهریه ای مناسب با مخارجی که انجام میشود در نظر گرفته شده است و در صورت تکمیل گنجایش بدوین اینکه اضافی برای انجمن داشته باشد بصورت يك مهدكودك نمونه در تهران کار خواهد کرد.

در حال حاضر در این مهدكودك ۴۷ كودك شش ماهه تا ۶ ساله نگهداری میشوند. براساس برنامه تنظیم شده چنانچه سازمانهای دولتی و ملی از تاسیس این مهدكودك استقبال نمایند

د رېځو د ډیګرتهران نیز بتناسب تعداد متقاضیان مهد های کودك

د یګری تاسیس خوا همد شد •

— مهد های کودك شهرستانها • ایجاد مهدكودك

د شهرستانها همزمان با اجرای این برنامه در تهران آغاز گردید ولسی

بعلت واگذاری مهد های کودك مناطق زلزله زده خراسان از طرف

جمعیت خیریه فرح پهلوی به انجمن تجهیز و آماده کردن مهد های

کودك این مناطق در درجه اول اهمیت قرار گرفت و پس از این اقدامات

نسبت به ایجاد مهد کودك در سایر شهرستانها اقدام گردید •

مهد های کودك انجمن ملی حمایت کودکان در شهرستانها

عبارتند از:

— مهد کودك بنفشه در کاخك

— مهد کودك نیلوفر در ربیدخت

— مهد کودك شقایق در فردوس

— مهدكودك بسترن در اصفهان —

— مهدكودك ياس در تبریز —

— مهدكودك شاه پسند در رضائیه —

— مهدكودك کرمانشاه —

— مهدكودك لاله در زاهدان —

— مهدكودك ارغوان در مشهد —

— مهدكودك کورش در مشهد —

— مهدكودك سروناز در شیراز —

— مهدكودك لادن در اهواز —

بخش پنجم — فعالیتهای خدمات درمانی در دوران پهلوی

متجاوز از چهل سال است که در کشور ما اصول پزشکی نوین و برقراری موازین درمانی و بهداشتی مورد توجه قرار گرفته و اقدامات پراکنده ای نیز در جهت ارتقاء سطح تندرستی مردم در کشور صورت پذیرفته است . با اعلام انقلاب شاه و ملت و تاسیس سپاه بهداشت این اقدامات در پاره ای از موارد بطوری اساسی ثروبا اثرات چشمگیری در ببال شده است و جنبه کاملاً جدیدی سیاستی که در این زمینه شاهنشاه آریامهر بعنوان یکی از پایه های انقلاب سفید به تصویب مردم ایران رساندند آن بود که از این پس اولاً "امکانات و تجربیات پزشکی باید" در اختیار توده های وسیعی قرار گیرد که در — درجه اول در نقاط گمنام و دور افتاده کشور بدان احتیاج دارند " ثانیاً " تبعیضات بین گروههای مختلف جمعیت از میان برود و بالاخره بهداشت در اختیار همگان قرار گیرد . با اعزام سپاهیان بهداشت به

نقاطی که تا آن زمان کوچکترین اثری از امکانات و بهره های بهداشت و پزشکی نوین را بخود ندیده بودند نخستین گامهای اثربخش در راه اجرای این سیاست اصولی برداشته شد و الویت های جدید از آن پس منظمناً با قاطعیت و بطور سیستماتیک الهام بخش يك سیاست نوین تندرستی ملی شد و کاملاً توانست جایگزین روشهای خلق الساعه ای گردد که تا آن زمان تحت تاثیر عوامل روز و نفوذ های مختلف بوجود میآید و خط مشی سنتی های نوبصورت اجزای لا ینفك يك سیاست جامع بهم پیوسته در از مدت تلقی و اجرا گردید ، برنامه هائی که با الهام از هدفهای سپاهیان بهداشت طرح شده بود همراه و بموازات سیاستهای دیگر ، با اولویتهای و هدفهای مشخص شده ، دنبال شد . در نتیجه رفته رفته گرایشهای متفاوت و گاه متضادی که در برنامه ریزی کلی بهداشتی و درمانی بچشم میخورد از میان رفت و یکپارچگی و توازنی را که لازمه اجرای برنامه های وسیع

وسیع و نیل به هدفهای نبود بوجود آورد *

انقلاب شاه و ملت و تاسیس سپاه بهداشت که یکی از اصول
هدف گانه انقلاب میباشد ، امکانات گسترش بهداشت و خدمات درمانی
را در سراسر کشور ، موجب گشت * مراکز سپاه بهداشت و سایر
واحدهای بهداشتی و درمانی در نقاط روستائی و دور افتاده
بوجود آمد و بهداشت و خدمات درمانی به دورترین نقاط روستائی
برده شد *

در این بخش از جمع اقداماتی که در این زمینه در سالهای
اخیر انجام گرفته است ، باختصار سخن برده خواهد شد
و کوششهایی که در جهت تامین و درمان در کشور صورت
گرفته است مورد بررسی قرار میگیرد * در اینجا بر حسب اهمیت
و همچنین قدمت آنها به اهم برنامه هایی که در چهل سال اخیر
بمرحله اجرا درآمده است اشاره خواهیم کرد *

قبل از سال ۱۳۵۰ آماهی کوبی برضد این بیماری همه گیر

خطرناك بطور پراكنده بوسيله مایه كوب های ثابت وسیله

و بدون برنامه^۶ صحیح و سرویسهای مجهز انجام میگرفت •

در سال ۲۰۱۰ قانونی از مجلس گذشت که بموجب ماده ۱۶

آن آبله کوبی در دو ماهه اول زندگی و تجدید آن در سنین ۷ و ۱۳ و

۲۱ سالگی اجباری اعلام گردید • در سال ۲۰۱۴، طرح مبارزه با

آبله پی ریزی شد و پس از تأمین بودجه از طرف سازمان برنامه بطور

جدی آغاز گردید و با تجهیزات کامل زیر نظر پزشکان به مرحله^۶ اجرا در-

آمد • پیشرفتهای سریع این برنامه ابتدا موجب کاسته شدن شیوع

بیماری شد تا اینکه در سال ۲۰۱۳ ریشه کن شدن آبله اعلام گردید •

مراجعه بگزارشهای رسمی وقت نشان میدهد که در سال ۲۰۱۴ در سراسر

کشور ۲۵۰۰ نفر باین بیماری مبتلا شدند که ۶۰ نفر آنها فوت کردند • تا

سال ۲۰۲۰ هنوز موارد ابتلا زیاد بوده و تلفاتی نیز همراه داشته

است • ولی در سال ۲۰۲۳ نه مواردی از این بیماری گزارش شده و به

تلفاتی اعلام شده است • مصاحبه و مذاکراتی که در این زمینه با افراد مطلع بعمل آمده است موید آمارهای رسمی میباشد و باین ترتیب میتوان ادعا کرد که مبارزه با آبله و ریشه کنی آن در سطح ملی بتوفیق انجامیده است و این بیماری اکنون کاملاً ریشه کن شده که از اهمیت بسزائی در بالا بردن سطح تندرستی مردم کشور برخوردار است •

از سال ۲۰۱۲ مبارزه با بیماریهای مانند دیفتری، کزاز و سیاه سرفه نیز بصورت واکسیناسیون افراد و کودکان بمرحله اجرا درآمد و نتایج حاصله از موفقیت کافی برخوردار نبوده است •

بطور کلی از سال ۲۰۱۲ و همزمان باتشکیل سازمان همکاری بهداشت فعالیتهای اپیدمیولوژیک و بررسی بیماریهای همه گیر برنامه های نسبتاً "منظم در کشور آغاز شده و مبارزه با بیماریهای دیگر مانند

سل، تراخم، بیماریهای آمیزشی و بیماریهای مشترک انسان و دام نیز در شمار طرحهای بهداشتی مهم کشور قرار گرفته است و در این زمینه ها سازمانهای مسئول خدمات بهداشتی کشور موفق شده اند که به نتایج ارزنده و قابل توجهی دست یابند *

(۱)

ریشه کلی مالاریا

در جهت مبارزه با مالاریا، مطالعات مالاریا متریک (مالاریا شناسی) از سال ۲۴۸۰ شاهنشاهی آغاز گردید و تا سال ۱۳۵۰ ادامه یافت * نتیجه این مطالعات مشخص کرد که در نقاط مختلف کشور، آلودگی بیناری بین ۲۰ تا ۸۰٪ و گاهی در بعضی نقاط حتی تا ۹۷٪ بوده است و این ارقام نشان میدهند که شیوع مالاریا به تنهائی تا چه

۱- پیشرفتهای بهداشتی و درمانی کشور در دوران سلطنت پهلوی -

صفحه ۸۴ تا ۸۶ - تهران - وزارت بهداشتی - آبان ۲۵۲۶

(۱۱) میزان بسلاست مرد جو نیروی کار مولد کشور آسیب میرسانده است *

از سال ۲۵۰۹ سمپاشی علیه حشره مولد بیماری در استانهای گیلان و مازندران و خوزستان و کرمانشاهان و بندر عباس شروع گردید و در سالهای بعد نواحی جدیدی بآن اضافه شد * از سال ۲۵۱۴ عملیاتی برای کشف بیماران آغاز گردید * پس از پایان این مرحله از مبارزه ، از سال ۲۵۱۶ برنامه ریشه کن ساختن مالاریا با همکاری سازمان بهداشت جهانی و چند سازمان دیگر زیر نظر وزارت بهداشتی بطور جدی و منظم شروع گردید و به نتایج موثر و چشم گیری در کشور منتهی شد بطوریکه در سال ۱۳۵۲ از ۸۷۲٫۰۰۰ رلام خون منتهی جمع آوری شده از افراد تب دار و مشکوک فقط ۷۲٫۰۰۰ مورد مثبت و در سال ۱۳۵۳ از ۴۹۳٫۰۰۰ رلام خون فقط ۱۳٫۰۰۰ مورد مثبت مشاهده گشت و به عبارت دیگر در فاصله پنج سال تعداد مبتلایان

۱- پیشرفتهای بهداشتی و درمانی کشور در دوران سلطنت پهلوی از

صفحه ۸۴ تا ۲۳ - تهران - وزارت بهداشتی - سال ۱۳۵۶

(۱)

به بیماری از ۳۸ در هزاره ۵ در هزار کاهش یافته بود *

عملیات ریشه کنی مالا ریبا توسط وزارت بهداشتی ، با کمک گروهی

مشتمل بر ۱۶، ۳ نفر کارمندان رسمی که مرکب از ۹ پزشک و ۵ دام

پزشک و ۶ داروساز و گروهی کارمندان فنی و اداری است پی گیری میشود

در حدود ۱۶۷۵ کارمند پیمانی و تعداد زیادی کارگزین در برنامه های

(۲)

مبارزه و ریشه کنی این بیماری همکاری دارند *

سایر اقدامات در زمینه بهداشت و تغذیه

علاوه بر مبارزه با بیماریهای واگیر و ریشه کنی مالا ریبا ، اقدامات

دیگری در زمینه آموزش بهداشت و بهداشت عمومی و بهداشت مادر و

کودک و تنظیم خانواده و بهبود تغذیه انجام گرفته که بنوبه خود

(۳)

قابل توجه است *

۱- گزارش اقدامات و فعالیتهای بهداشتی - درمانی در نخستین دهه *

انقلاب سفید ایران - صفحه ۳۲

۲- گزارش فعالیتهای سازمان ریشه کنی مالا ریبا در سال ۱۳۵۱ - صفحات ۷ و ۸ (۳۹) - وزارت بهداشتی - تهران سال ۱۳۵۲

۳- گزارش اقدامات و فعالیت های بهداشتی و درمانی بمناسبت دهه *

انقلاب سفید ایران

در زمینه آموزش بهداشت، سازمانهای مسئول از طریق نمایش
فیلم، سخنرانی و نشریات بهداشتی سعی کرده اند سطح آگاهی
مردم را نسبت به مسائل بهداشتی بالا ببرند بطوریکه در سال ۲۵۳۱
در حدود ۱۰,۰۰۰ جلسه نمایش و فیلم و ۱۷,۰۰۰ جلسه
سخنرانی و ۹۰,۰۰۰ نشریه بهداشتی در این زمینه ترتیب و انتشار
یافت.

در مورد بهداشت مادر و کودک از سال ۲۵۲۶ اقدامات نسبتاً
وسیع در سطح کشور صورت گرفته است. در این زمینه در جهت
تأسیس کلینیک های بهداشت زنان باردار و کودکان و همچنین آموزش
افراد اعم از پزشکان و پرستاران و ماماها و سپاهیان خدمات اجتماعی
زنان و همچنین توزیع شیر خشک بین کودکان اقداماتی شده است.
در سال ۲۵۳۱ در حدود ۱۰۰,۰۰۰ زن باردار قبل از زایمان
و ۱۵,۰۰۰ مادر بعد از زایمان به کلینیک های بهداشت زنان مراجعه

کرده اند و در همین سال در حدود ۰,۰۰۰ ۱۴۰ کودک از مراقبت
کلینیک‌های بهداشت کودکان برخوردار گشته و ۰,۰۰۰ ۲۷ کیلوگرم
شیرخشک بین آنان توزیع شده است *

درباره * بهداشت تنظیم خانواده فعالیت چشمگیری از سال
۲۵۲۶ آغاز گشته و تاکنون ادامه یافته است * در آغاز برنامه عرالی
چهارم کشور اعتباری بمبلغ ۵۰۰ میلیون ریال باین منظور دریافت
شد که بتوان بکمک آن اصول زیر را در تنظیم خانواده به مرحله * اجرا
در آورد *

۱- آموزش عمومی مردم و گروه‌های اختصاصی

۲- ایجاد کلینیک‌های بهداشتی و تنظیم خانواده

۳- انجام تحقیقات و مطالعات در زمینه‌های جمعیتی و پزشکی

و اقتصادی

۴- ارزشیابی کارهای انجام شده

در زمینه آموزش عمومی مردم و گروههای اختصاصی در سال

۲۵۳۱ این اقدامات صورت گرفته است :

گروههای پزشکی و وابسته ۳,۲۲۰ نفر

" مشوق و پیگیری ۵۴,۴۷۰ "

دستجات مختلف مردم ۲,۴۷۷,۰۰۰ "

و ضمناً " ۱۸۰۰ برنامه رادیویی و تلویزیونی و ۱۴۵۰ جلسه

نمایش فیلم در شهر و روستا در همین سال و بدین منظور ترتیب داده -

شده است . تاسیس ۱۸۸۴ کلینیک بهداشت و تنظیم خانواده در

سراسر کشوری از موفقیتهای این برنامه بوده است و در سال ۲۵۳۱

در حدود ۵,۰۰۰,۰۰۰ نفر این مراکز مراجعه کرده اند . برای

اینکه بتوان تصویر نسبتاً روشن تری از نتایج فوق بدست آورد طرح

تحقیقاتی آذربایجان غربی شواهدی ذکر میگردد .

از بین مصاحبه شدگان در مناطق روستائی ۵۸٪ افراد
 و در مناطق شهری ۹۲٪ درباره وسائل و داروهای پیشگیری کم و بیش
 اطلاعی داشته اند و از این افراد مطلع در مناطق روستائی ۲۷,۸٪
 و در مناطق شهری ۴۷,۶٪ از این امکانات برای جلوگیری از آلودگی
 استفاده مینموده اند *

منشأ اطلاع	مناطق روستائی	مناطق شهری
کل افراد مطلع	۱۰۰ نفر	۱۰۰ نفر
همسایگان	۷۱,۴٪	۵۱,۸٪
بوسیله خویشاوندان یا		
بوسیله ماموران بهداشت و		
تنظیم خانواده	۲۶,۳٪	۳۷,۷٪
بوسیله پزشکان	۱,۲٪	۹,۶٪
بوسیله سایرین	۱,۱٪	۰,۹٪
<u>— سپاه بهداشت —</u>		

در اجرای یکی از اصول منشور انقلاب سفید، قانون سپاه بهداشت
 در اردیبهشت ماه ۵۲۳ بتصویب نهائی مجلسین رسید * نخستین افراد
 سپاه بهداشت در شصت گروه در زمستان همان سال بروستاهاى کشور
 اعزام شدند *

منظور از تشکیل گروههای سپاه بهداشت تامین هدفهای

زیرد سطح روستاها بود :

۱- بالا بردن سطح بهداشت عمومی و پرورش نسل سالم

۲- مداوای بیماران و پیشگیری از شیوع بیماریهای واگیر

۳- واکسیناسیون افراد علیه بیماریها

۴- ایجاد محیط سالم و بهداشتی با استفاده از وسایل و

امکانات مهندسی بهداشت

۵- راهنمایی بهداشتی مردم برای بدست آوردن زندگی

بهتر

۶- مراقبت های بهداشتی از مادران و کودکان بمنظور ایجاد

نسل سالم

۷- آموزش روستائیان در بهبود وضع تغذیه و زیست آنها

سازمان سپاه بهداشت دارای پایگاهها و واحدهای پزشکی

• وگروههای پزشکی است •

پایگاهها معمولاً " در مراکز استان و شهرهای بزرگ مستقرند
از ۸ تا ۱۰ گروه پزشکی را زیر نظر دارند و مسئول ایجاد هماهنگی بین
واحد ها و گروهها میباشند • واحد های پزشکی در شهرهای کوچک
و بزرگ مراکز بخش استقرار دارند و واحد های دندانپزشکی ، واحد های
آزمایشگاهی و واحد های مهندسی بهداشت را شامل می شوند •
گروههای پزشکی که معمولاً " مرکب از یک پزشک دیپلمه است تمام امور
مددجویان و بیماران و تامین امور بهداشتی و واکسیناسیون ۱۵ تا ۳۰ قریه
حوزه عملیاتی خود بوده و معمولاً " در روستاهای پرجمعیت مستقر
هستند •

از شهریورماه ۲۳ که نخستین دوره سپاه بهداشت بفرمان
شاهنشاه آریامهرتشکیل شد مجموعاً " ۲۴۴۵ نفر شامل پزشک ،
دندانپزشک ، داروساز ، لیسانسیه و همچنین ۵۱۷۹ نفر دیپلمه

كمك پزشك بخدمت درسپاه بهداشت درآمد • اندازاین عد • ۲۳۵
نفرپزشك و لیسانسیه و داروساز و حدود ۷۵۰ نفر دیپلمه مشغول
آموزش و دیدن دوره های لازم میباشد •

این سپاهیان در حال حاضر درسبزد • هزارروستا با جمعیتی
در حدود ۶ میلیون نفر مشغول فعالیت هستند و شعاع عملیات آنان
منطقه وسیعی از مملکت را پوشانیده است •

در زمینه خدمات درمانی تعداد دفعات معاینه و معالجه
بیماران متجاوز از ۱۸ میلیون مرتبه بوده ، بعلاوه واحد های
سپاه بهداشت از لحاظ معالجه بیماران نه تنها در محل بدرمان
آنها میپردازند بلکه بیمارانی را که در محل قابل معالجه تشخیص
نمیدهند با آمبولانسهای مجهز خود به بیمارستانهای موجود در
مراکز شهرها میبرسانند تا در آنجا بستری و تحت مراقبت و درمان قرار
گیرند •

طبق آمار موجود تعداد این قبیل بیماران تا آخر آبانماه

۲۵۲۹ - ۶۸۹۷۳ نفر بود که اگر د خالت و كمك سپاهيان بهداشت

نمود بهيچوجه نمیتوانستند خود را به بیمارستان برسانند .

خدمات سپاهيان بهداشت منحصرًا "معالجه و درمان

روستائيان نبود . بلکه یکی دیگر از خدمات پرارزش آنان اقداماتی

است که در زمینه بهداشت محیط انجام میدهند .

در انجام این برنامه سپاهيان بهداشت تا آخر آبانماه

۲۹ توانسته اند ۲۱۰ قریه را لوله کشی کنند تا اهالی آن از آب -

آشامیدنی سالم استفاده نمایند ، بیش از ۱۳۱۶ حمام مجهز -

دوش ساخته و یا حمامهای قدیمی را نوسازی و بهداشتی کرد . اند ،

همچنین اقدام به ساختمان ۳۰۲ دستگاه درمانگاه نموده و آنها را

آماده برای پذیرائی بیماران کرد . اند و نیز منظور تامین روشنائی -

روستاها ۲۴۴ دستگاه موتور برق نصب کرد . و ۲۱۲۶ کیلومتر

جاده با خودیاری اهالی تسطیح کرده اند • ضمناً " در این مدت
سپاهیان بهداشت موفق شده اند ۶۸۹۳ حلقه چاه آب آشامیدنی
را حفرو یا بهداشتی سازند • از جمله اقدامات دیگر آنان بهداشتی
نمودن ۲۳۲۱ چشمه و ۲۴۴۲ قنات میباشد •

ساختمان یا بهداشتی نمودن ۲۴۹ کشتارگاه ۳۰۶ غسالخانه
۲۷ رختشویخانه ساختمان ۱۷۲ آبریزگاه عمومی و نصب ۱۰۹۲۳۱
سره سنگ بهداشتی و سرانجام ساختمان ۱۳۵ دهنه پل
از اقدامات ساختمانی و عمرانی سپاهیان بهداشت است •

در طول این مدت تعداد دفعات مراجعه به
دندانپزشکان سپاهی بهداشت ۴۴۱۲۴۱ نوبت بوده و —
آزمایشگاههای وابسته به سپاه مزبور ۵۳۴۰۰۲ فقره
آزمایش انجام داده اند • در زمینه پیشگیری از شیوع بیماریها
میتوان از ۹۷۰۶۶۹۲ نوبت واکسناسیون که در

روستاها انجام شده یاد کرد *

واحدهای آموزش بهداشت ————— نمایش

۱۰۹۱۲ حلقه فیلم بهداشتی برای بیش از ۲۶۷۶۴۵۵

نفر و همچنین ایوادر قریب ۳۲ هزار جلسه سخنرانی

برای ۳۷۹۱۳۲۰ نفر از روستائیان توانسته اند

بناحوشایسته ای در آشناس نمودن آنان به اصول اولیه

بهداشت موثر باشند *

در زمینه بهداشت و تنظیم خانواده که موضوعی قابل

توجه است سپاهیان بهداشت سهم بسزائی داشته اند در

ایممدت توانسته اند به ۱۳۴۷۵۴ نفر مراجعه کنند.

قرص خوراکی برای جلوگیری از حاملگی و —————

۳۳۹۶۴ نفر دیگر سایر وسایل جلوگیری را تجویز

نماید *

سپاهیان بهداشت به خدمت گرفته شده از سال ۲۰۲۲ لغایت بهمن ۲۰۳۱ را

تعداد نفرات مکمل پزشکی	جمع کرده بزرگسال	بیمارستانی حرفه پزشکی	دانشگاه	داروساز	دندان پزشکی	پرستار	سال
۵۸۵	۲۶۸	۲۰	۱۱	۴۳	۳۴	۱۷۰	۲۵۲۳
۹۱۶	۴۶۶	۱۶	—	۶۲	۲۹	۳۵۹	۲۵۲۴
۷۸۵	۴۷۲	۲۸	—	۴۷	۱۸	۲۷۶	۲۵۲۵
۶۱۳	۳۹۱	۳۶	—	۴۰	۲۲	۲۹۰	۲۵۲۶
۷۳۷	۲۰۹	۲۸	—	۲۲	۱۷	۲۴۲	۲۵۲۷
۷۲۸	۲۲۵	۶۹	—	۲۶	۱۸	۲۱۲	۲۵۲۸
۷۲۹	۲۸۲	۵۹	—	۳۸	۱	۱۸۵	۲۵۲۹
۵۸۲	۳۵۸	۵۶	—	۴۹	۴۹	۲۰۶	۲۵۳۰
۹۰۳	۲۹۷	۲۸	—	۲۳	۱۷	۲۴۹	۲۵۳۱

۱- وزارت بهداشتی - اداره کل آمار و سرشماریها - سازمان سپاه بهداشت

(۱۱)

فعالیت‌های پزشکی سپاهیان بهداشت در سطح کشور

تعداد	فعالیت های دندان پزشکی		تعداد آرایشگاه های بهداشتی	فعالیت های پزشکی		تعداد کارکنان بهداشتی	تعداد کارکنان بهداشتی	تعداد کارکنان بهداشتی	سالهای مختلف
	تعداد آرایشگاه های بهداشتی	تعداد آرایشگران		تعداد کارکنان بهداشتی	تعداد کارکنان بهداشتی				
۲۵۰۶۹۵۱	۴۷۶۲۸	۹۱۲۳۴	۷۲۲۱	۴۹۷۹	۱۶۵۸۰۲۰	۲۵۲۴			
۱۹۰۶۳۴۵	۱۱۰۶۹۰	۱۱۰۵۲۰	۳۸۱۷	۱۲۳۰۱	۲۰۸۲۸۱۸	۲۵۲۵			
۱۲۲۶۷۶	۱۳۴۴۳۷	۵۸۴۸۱	۱۲۶۲۳۹	۱۱۸۴۷	۳۶۷۶۰۹۲	۲۵۲۶			
۲۴۳۷۰۰	۹۷۱۱۵	۷۰۰۱۰	۱۳۲۶۸	۱۲۶۵۱	۳۴۰۳۹۴۸	۲۵۲۷			
۵۲۳۶۲۰	۶۹۴۸۱	۵۰۵۸۷	۱۰۹۸۲	۱۳۷۱۳	۳۲۱۰۹۹۲	۲۵۲۸			
۴۰۷۸۴۵۸	۹۷۱۸۵	۵۵۳۷۶	۱۲۱۵۲	۱۷۸۱۷	۳۲۱۱۳۵۷	۲۵۲۹			
۵۹۰۹۷۰۳	۵۱۰۹۸	۳۷۴۱۹	۱۱۴۴۸	۱۶۳۲۴	۳۰۷۵۱۶۷	۲۵۳۰			
۱۷۸۶۳۸۶	۱۱۴۱۴۸	۱۰۰۸۹۵	۹۵۱۶	۱۵۴۷۶	۲۷۰۵۶۱۷	۲۵۳۱			

۱- وزارت بهداشت ادا راه کل آمار و سررسیدها - سپاه بهداشت

— مراکز درمانی سریانی —

در زمینه ارائه خدمات درمانی و بهداشتی در مناطق شهری و روستائی ، امرتاسیس درمانگاهها و مراکز بهداشتی و مراکز مختلط درمانی و بهداشتی از سالهای پیش مورد توجه قرار گرفته است .

۱- درمانگاهها

بطور کلی در سال ۲۵۳۱ در سراسر کشور ۲۶۷۹ درمانگاه وجود داشته که پسازمانهای گوناگونی مانند وزارت بهداشتی و سپاه بهداشت ، سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی ، شیر و خورشید سرخ ایران ، دانشکده های پزشکی ، سازمانهای بیمه های اجتماعی کارگران ، بیمه کارمندان دولت و وزارت تعاون و امور روستاها و سایر سازمانهای دولتی و وابسته بدولت و بخش خصوصی وابسته هستند .

تعداد ۱۵۲۷ واحد درمانگاهی (۵۵٪) در مناطق روستائی و (۱)

۲۴۲ واحد (۴۵٪) در نقاط شهری قرار دارند .

۱- مجله * بهداشت ایران - سال اول - شماره سوم - تهران -

زمستان ۲۵۳۱ صفحات ۲۳۳-۲۳۲

از لحاظ سازمانی معمولاً در هر درمانگاه يك
پزشك و كادر كافی كمکی (بین ۵ تا ۷ نفر) باید
وجود داشته باشد •

كادر كمکی كه اغلب بنام پزشكیار خوانده میشود ،
تحصیلات اولیه ای در حدود ششم ابتدائی یا حداكثر
سوم متوسطه داشته و بایك دوره آموزش کوتاه ۶-۸ ماهه
برای خدمات مورد نظر آمادگی یافتنی است •

۲- مراکز بهداشت

از هدفهای اساسی برنامه عمرانی چهارم در زمینه
تامین خدمات بهداشتی برای ساکنین نقاط شهری
و روستائی ایجاد مراکز بهداشت در این

• مناطق بود

در برنامه چهارم این مراکز سه دسته
مراکز درجه ۱ و ۲ و ۳ و برای نقاط شهری و مراکز
مختلط درمانی و بهداشتی برای مناطق
روستائی تفکیک شده بود •

مراکز بهداشت داشت درجه يك در مراکز استانها
بوجود میآید و دارای قسمتهای مختلف مادران و کودکان
بهداشت دهان و دندان ، مبارزه با
بیماریهای واگیر ، بهداشت محیط ،
بهداشت پیشینه ورن ، بهداشت روانی
مبارزه با بیماریهای آمیزشی و سل و

بهداشت محیط است •

مراکز بهداشت درجه ۲ در شهرهای بزرگ و مراکز فرمانداریها^ی

کل که جمعیت آنها کمتر از بیجا هزار نفر باشد بوجود میآید و هدف

آنها هماهنگ ساختن کلیه خدمات بهداشتی - درمانی منطقه •

مورد نظراست • این مراکز موظف بانجام دادن خدمات درمانی

وبهداشتی وپیشگیری وهمچنین آموزش بهداشت وتربیت کارمندان در

زمینه های بهداشت ومطالبات لازم درزمینه بهبود بهداشت حوزه •

عمل خود هستند •

مراکز بهداشت درجه ۳ به منظور درمان سرپائی بیماران و

انجام دادن امور بهداشت وپیشگیری ساکنین مناطقی که جمعیت

آنها مابین • تا ۱۵ هزار نفر باشد احداث میگردد •

— توسعه بیمارستانها

همانک بابرنامه هائی که ذکر شد اقدامات زیادی برای گسترش خدمات بیمارستانی و افزایش تختهای بیمارستانی و آسایشگاهی صورت گرفته است ، بطوریکه تنهاد رفاصله سالهای ۲۵۲۱ تا ۲۵۳۱ تعداد کل تخت بطور مطلق از ۴,۰۰۰ به ۴,۰۰۰ رسیده است . بحسابی دیگر در این فاصله دهساله تعداد تخت برای هرصد هزار نفر جمعیت از ۱۰ به ۲۹ تخت افزایش یافته است .

در پایان سال ۲۵۳۱ توزیع تخت ها بر حسب سازمانهای اجرائی در سطح کشور بشرح زیر بوده است :

سازمان اجرائی	تعداد تخت	درصد تخت
۱ — نیرو و خورشید سرخ	۸۷۲۷	۲۱/۸
۲ — وزارت بهداشتی	۸۵۵۵	۲۱/۴
۳ — دانشگاهها	۶۰۱۱	۱۵
۴ — خصوصی	۵۴۱۳	۱۳/۶
۵ — سازمان بیمه های اجتماعی کارگران	۴۶۶۸	۱۱/۷
۶ — سازمانهای خیریه	۱۹۶۹	۴/۸

۱ — بیمارستانها و زایشگاهها و آسایشگاههای کشور در اول سال ۲۵۳۲ نشریه شماره ۱۸۳ وزارت بهداشتی - اداره کل آمار و بررسیها - تهران شهریور ۲۵۳۲

درصد تخت	تعداد تخت	سازمان اجرائی
۴	۱۶۲۵	۷ - وزارتخانه ها و سازمانهای دولتی ^۱
۲	۸۱۶	۸ - شرکت نفت
۱/۹	۷۷۷	۹ - بنگاه حمایت مادران و نوزادان
۱/۲	۴۹۴	۱۰ - سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی
۱/۲	۴۶۴۰	۱۱ - ژاندارمری و شهربانی
۰/۹	۳۶۵	۱۲ - دولتهای خارجی
۰/۴	۱۸۷	۱۳ - نیکوکاری والا حضرت شمس پهلوی

— مراکز تشخیصی —

گذشته از توسعه مراکز درمانی و همزمان

با آنها توسعه کمی مشهود و نسبتاً "سریعی

در مورد آزمایشگاهها و مراکز پرتو رشناسی و داروخانه ها

۱- شامل وزارتخانه های اقتصاد - دادگستری - دربار شاهنشاهی

پیش آمده است اگرچه بعضی از این مراکز با
 تجهیزات خیلی پیشرفته و جدید مجهز هستند ولی
 بهبود کیفیت و کارائی این موسسات هم‌اکنون با توسعه
 کمی آنها نیست • از تعداد مراکز پرتوشناسی در کشور
 آمار دقیق و مشخص بدست نیامد و به تعداد
 آزمایشگاههای کشور در فاصله سالهای ۲۵۲۱ تا ۲۵۲۹ از ۱۱۴ به
 ۶۴۸ واحد رسیده است که ۲۵۰ تای آنها در مراکز
 بهداشتی و درمانی وزارت بهداشت اری بطور رایگان
 در خدمت مردم است و ۳۰۱ واحد آن در اختیار بخش
 خصوصی است • علاوه بر آزمایشگاههای فوق یک
 آزمایشگاه رفیرانس با ۱۷ بخش برای خدمت و تحقیق
 در امور آزمایشگاهی ایجاد شده است و ضمناً
 آزمایشگاه بهداشت محیط برای اندازه گیری

محیط فیزیکی، صنعتی و آلودگی هوای اسپس یافته که شعباتی بیـز
درش استان کشور دارد * (۱) چون آزمایشگاهها را مرتشخیص دقیق
بیماریها و امور بهداشتی نقش مهمی دارند، کارآئی و تجهیز و توزیع
این واحدها از اهمیت خاص برخوردار می باشد *

— تحقیقات بهداشتی و درمانی —

ایجاد موسسات تحقیقات یکی دیگر از اقدامات اساسی
دولت در جهت شناخت و مبارزه با بیماریهاست *

قدیمی ترین موسسه تحقیقاتی کشور رزمیه * بهداشت و
درمان، انستیتوی استوراست که از حدود پنجاه سال پیش فعالیت
خود را آغاز کرده و در ۲۰ سال اخیر به پیشرفتهای قابل ملاحظه ای
در سطح ملی و جهانی نائل شده است * این انستیتو، علاوه
بر برنامه های جاری خود در طی سال و در سطح کشور رزمیه های

۱- گزارش اقدامات و فعالیتهای بهداشتی و درمانی انجام شده در
سراسر کشور مناسبت دهه * انقلاب سفید ایران وزارت بهداشتی
اداره کل آمار و بررسیها

اپید میولوژی باکتریولوژی و شیمی تحقیقات علمی هم انجام میدهند و در
ضمن باموسسات داخلی و خارجی همکاری لازم بعمل میآورد • این
انستیتود برنامه های جاری خود را تنها توانسته است تا حدود
زیادی نیاز کشور را در زمینه تهیه واکسن علیه بیماریها تامین کند
بلکه حتی بصورت تعدادی از واکسن ها نیز اقدام نموده است • تهیه
واکسن ها اگرچه جزو برنامه های جاری این موسسه بوده و در امر
پیشگیری بهاد کشور نقش بسیار ارزنده ای دارد ولی این برنامه ها
بهدف اساسی دیگر انستیتو یا ستور که امر تحقیق بوده است لطمه
وارد نمی سازد و به همین جهت این موسسه مفید و موثر ملی از کم
موثر دولت برای نگهداری پرسنل متخصص و تقویت بیشتر کادر ها و سایر
تجهیزات خود برخوردار می باشد و در برنامه های جاری و امور تحقیقاتی
خود به موفقیت های چشمگیری نائل آمده است •

موسسه رازی که وابسته به وزارت کشاورزی است بنوبه خود

مرکز بسیار ارزنده و مجهز دیگری است که در تهیه
 سرم و واکسن و داروهای شیمیایی برای مبارزه با
 بیماریهای دامی و همچنین تهیه واکسن و بعضی از سرمهای
 پزشکی مانند سرم های ضد دیفتری و ضد مارگزیدگی
 تخصص بدست آورده است • اعتبار ملی و جهانی که این
 موسسه در مدت عمر نسبتاً "کوتاه" خود به حق بدست
 آورده ناشی از آنست که از ابتدا با اساس و برنامه ریزی
 محکم و جامع بوجود آمد و توانست محیط کاری و علمی
 خلاق و باروری برای محققان و کارکنان علمی خود بوجود
 آورد و میتوان آنرا نمونه الهام بخشی از اقدامات موفقیت
 آمیز سالهای اخیر دانست • امستیتوی تحقیقات
 بهداشتی یکی دیگر از مراکز مهم تحقیقاتی
 است که مسوولیت تحقیقات بهداشتی کشور را

در همه زمینه ها تعهد دارد. این
 موسسه ابتداء در سال ۱۳۵۱ بنام انستیتوی
 مالاریولوژی کار خود را آغاز کرد و در سال ۱۳۵۲-
 با تغییراتی بنام انستیتوی تحقیقات بهداشتی
 دامنه فعالیت خود را توسعه داد و اکنون
 با همکاری مشترک دانشکده بهداشت وزارت بهداشتی
 نقش ارزنده ای در تحقیقات بهداشتی کشور ایفا
 میکند.

انستیتوی خواربار و تغذیه که در سال ۱۳۵۰
 بوجود آمده است علاوه بر فعالیت آموزشی وظیفه تحقیقاتی
 وسیعی را در زمینه تغذیه عهده دارد و این
 انستیتو تاکنون تحقیقاتی در بخش مهمی

از کشور برای مشخص کردن مصرف مواد غذایی خانواده ها و
کمبودهایی که در امر تغذیه وجود دارد و همچنین بیمار بهای ناشی
از سوء تغذیه بعمل آورده است *

— بیمه های درمانی —

در سال ۲۵۱۱ قانون بیمه های اجتماعی کارگران بتصویب
رسید و از سال ۲۵۱۲ سازمان بیمه های اجتماعی کارگران بادریافت
۵٪ حق بیمه از کارگران و ۱۳٪ از کارفرمایان آغاز بکار کرد *

در گزارشی که بمناسبت دهه انقلاب سفید ایران از طرف وزارت
کار و امور اجتماعی منتشر شده است تعداد بیمه شدگان در سراسر
مملکت در سال ۲۵۳۱ بیش از ۹۵۰,۰۰۰ نفر برآورد شده که با احتساب
افراد خانواده تحت تکلفشان تعداد آنان به ۳,۸۰۰,۰۰۰ نفر
های
میرسیده است و در همین سال تعداد ۶۵,۰۰۰ کارگاه زیرچتر بیمه
اجتماعی قرار داشته اند *

سازمان بیمه های اجتماعی کارگران در سال ۲۵۳۱ دارای ۱۷

بیمارستان با ۶۶۸ تخت بوده که ۷, ۱۱٪ کل تخت های کشور را

تشکیل میداده است. (۱) در جهت اعطای خدمات درمانی بکارکنان

دولت و فرهنگیان، از سال ۲۵۰۸ قراردادی بین شرکت سهامی

بیمه ایران و وزارت فرهنگ برای بیمه فرهنگیان و سپس در سال

۲۵۱۲ با وزارت دارائی منعقد شد. در سال ۲۵۲۲ سازمان جدیدی

بنام بیمه کارمندان دولت و فرهنگیان بوجود آمد و تحت نظر وزارت —

بهداری آغاز بکار کرد. تا بهمن ۲۵۲۱ جمعاً " ۴۸۰, ۲۲۸ کارمند (۲)

دولت از مزایای بیمه برخوردار بوده اند.

۱- نشریه ۱۸۳ وزارت بهداری - اداره کل آمار و بررسیها

۲- اقدامات و فعالیت های بهداشتی و درمانی در نخستین

دهه انقلاب سفید ایران - صفحه ۶۱

در سال ۲۵۳۲ سازمان تامین خدمات درمانی جانشین سازمان بیمه کارمندان دولت گردید و مقرراتی که واحد های مختلف بیمه در سازمانهای دولتی در این سازمان ادغام گردد • علاوه بر دوسال زمان بیمه فوق و از سال ۲۵۳۰ سازمان بیمه روستائیان نیز زیر نظر وزارت تعاون و امور روستاها تأسیس گردید و به سرعت با امکانات نسبتاً زیاد بکار مشغول شد ، بطوری که اکنون تعداد زیادی درمانگاه (بیش از صد واحد) در نقاط روستائی کشور ایجاد کرده و در سال ۲۵۲۱ در حدود صد هزار روستائی را زیر پوشش بیمه خود قرار داده است •

از این گذشته از طرف دولت برای بیمه کردن دانش آموزان و دانشجویان و همچنین کلیه سپاهیان انقلاب اقدام شده و بخش مهمی از این افراد از مزایای بیمه کم و بیش برخوردار هستند •

— تربیت نیروی انسانی —
امکانات بیسابقه ای بویژه در ده سال اخیر از طرف

دولت در اختیار موسسات و مراکز گوناگونی که بقصد تربیت نیروی انسانی لازم برای خدمات بهداشتی و درمانی بوجود می‌آمدند گذاشته شده است. اعتبارات آموزشهای بهداشتی و درمانی کشور در سطح مختلف مهارت در سال ۲۵۳۱ از محل درآمدهای عمومی اختصاصی و عمرانی حدود ۰,۰۰۰,۰۰۰, ۱۰۰, ۴ ریال برآورد شده است که مبلغ ۰,۰۰۰,۰۰۰, ۲,۷۰۰ ریال آن (۶۶٪) فقط صرف تربیت حدود ۶۰۰ تا ۸۰۰ پزشک در سال و اداره بیمارستانهای آموزشی وابسته می‌گردد. (۱) و مبالغ دیگری که جمعا "به ۰,۰۰۰,۰۰۰, ۴۰۰ ریال میرسد صرف تربیت کادرهای دیگر که برای گرداندن چرخهای بهداشتی

۱- چون در قانون بودجه ۳۳ فقط هزینه های قطعی بالینی دانشکده های پزشکی منعکس است و هزینه های آموزشی این دانشکده ها و سایر موسسات علوم پزشکی بتفکیک در دست نیست بدینجهت از ارقام بودجه ای "شرح اجرای برنامه ها و عملیات دولت" و قانون بودجه سال ۳۱ و گزارش طرحهای غیرمستمر و مستمر سازمان برنامه و بودجه که بصورت برآورد ارائه شده استفاده گردیده است.

و درمانی کشور لا زم است میشود • با توجه باین اعتبارات نسبتاً قابل توجه محصول دسنگاههای مسئول تربیت نیروی انسانی هم از لحاظ کمیت و هم از لحاظ کیفیت تا حد بسیار زیادی میتواند جوابگوی نیازهای بهداشتی و خدمات درمانی کشور باشد •

قبل از سال ۱۰۲۴ و ایجاد اولین دوره آموزش پزشکی در مدرسه دارالفنون موسسه ای برای تربیت پزشك در ایران وجود نداشت کسانیكه بامرد رمان میپرداختند و بنام حکیم یا حکیم باشی نامیده میشدند آموزش نظری و عملی خود را در محضر متقدمین خود میآموختند و با معلمین خود در بالین بیماران حضور یافته و فن طبابت را فرامیگرفتند و پس از سالها آموزش عملی و با تجویز استادشان بتدریج بطور مستقل بامرد رمان میپرداختند • از کتب مشهور درسی آن زمان باید قانون ابن سینا و شرح اسباب نفیسی را نام برد •

اینوضع تا زمان ناصرالدین شاه و صدارت امیرکبیر ادامه داشت

تا اینکه ناصرالدین شاه بدکترکلوکه حکیمباشی مخصوص خود
 دستور داد که عده ای را نزد خود پذیرفته و آنان طب جدید تعلیم
 دهد • پس از تأسیس دارالفنون بهمت صدراعظم وقت میرزاتقی خان
 امیرکبیر عده ای معلم خارجی برای تدریس علم طب بایران آورده شد و
 نخستین دوره آموزش طب بایزیرش شاگردانی که فقط سوادخواندن
 و نوشتن داشتند تشکیل شد • اغلب محصلین ازین شاهزادگان و
 اشراف وقت و با موافقت ناصرالدین شاه برگزیده و انتخاب میشدند •
 طول دوره رشته طب بستگی بمیزان سواد محصل داشته و معمولاً "
 ۶ تا ۷ سال طول میکشید •

دروس طب بسه رشته • طب ایرانی ، طبیعیات و داروسازی و
 طب فرنگی تقسیم شده بود • تعداد اولین محصلینی که بقسمت
 طب دارالفنون راه یافتند • آنفردکرشده است •

معلمین خارجی ضمن تعلیم کلیات طب اروپائی ، امور طب

داخلی و جراحی و چشم پزشکی را به محصلین میآموختند •

در سال ۱۲۷۸ شاهنشاهی قسمت طب مدرسه دارالفنون

مستقل شد و تحت عنوان مدرسه طب با آموزش پزشکی پرداخت •

فارغ التحصیلان این مدرسه با عنوان دکتر خدمت مشغول گردیدند

ولی برای اینکه امتیازی بین آنان و کسانی که تحصیلات تجربی در محضر

استادان قبلی داشته اند بوجود آید در سال ۱۲۸۶ قانونی به تصویب

مجلس شورای ملی رسید که افراد یک ده سال مشغول طبابت بوده اند

میتوانستند در امتحانی که از طرف وزارت معارف ترتیب داده شرکت

کنند و پس از قبولی اجازه نامه طبابت بگیرند، بی آنکه حق بکار

بردن کلمه "دکتر" را داشته باشند • در سال ۱۲۸۹ مواد امتحانی

دو طلبان جواز طبابت مشخص و اعلام گردید • در سال ۱۳۰۱ تعداد

پزشک مجاز در کشور از طرف سازمان نظام پزشکی برابر با ۱۰۷ نفر اعلام

شده است که ۶ نفر آنان در تهران به طبابت اشتغال دارند •

وضع داروسازی و داروفروشی در ایران مثل طبابت نابسامانی
فراوان داشت و هرکس میتواند پس از مدتی کاربایگی از استادان
خارجی داروخانه ای دایر کند • از سال ۱۲۴۸ داروسازان غیرمجاز
که لا اقل پنج سال سابقه کار داشتند پس از گذراندن يك امتحان
جواز کسب دریافت میداشتند • از سال ۱۲۴۸ در مدرسه عالی
طب شعبه داروسازی تاسیس گردید و دوره این رشته که ابتدا
سه سال بود بعداً " به پنج سال افزایش یافت •

وضع دندانسازی نیز مثل طبابت و داروسازی تابع قاعده و
قانونی نبود • قانون طبابت مصوب سال ۱۲۴۸ اشتغال بدندان
سازی را نیز مانند طبابت موقوف به تحصیل اجازه نامه از وزارت —
بهداری نمود •

بالاخره در سال ۱۲۹۰ دندانسازی که ۵ سال متوالی
به شغل دندانسازی اشتغال داشتند اجازه داده شد که پس

ازگذراندن يك امتحان مجازیه امر دندان سازی گردید .

مدرسه * طب تا سال ۲۴۹۲ بکار خود ادامه داد و پس از
تصویب لایحه قانونی دانشگاه تهران بدانشکده پزشکی این دانشگا
تبدیل و از سال ۲۴۹۳ رسماً " شروع بکارکرد .

دانشکده های داروسازی و دندان پزشکی نیز از این دانشکده
جدا شدند و به ترتیب در سالهای ۲۴۹۷ و ۲۴۹۸ بطور مستقل شروع
بکار کردند .

پس از تشکیل دانشکده پزشکی دانشگاه تهران که دوره آن
شش سال تعیین شده بود اولین دانشجویان در سال ۲۴۹۳ وارد
این دانشکده شدند تعدادی از این دانشجویان فارغ التحصیلان
مدرسه * عالی طب قدیم بودند که ۵۶ تن از آنان در سال ۲۴۹۵ از
دانشکده پزشکی تهران عنوان دکتر گرفتند .

در سال ۲۴۹۹ در جهت تامین نیازهای پزشکی در شهرهای

كوچك ود همستانها و بر اساس گزارش شاد روان پروفیسور شارل ابرلیمن
رئیس دانشکده پزشکی وقت که بعرض اعلیحضرت فقید رضاشاه کبیر
رسید ، اساسنامه و برنامه^۱ آموزشگاههای عالی بهداشت شهرستان
تنظیم و تصویب شد و از مهرماه همان سال اولین آموزشگاه عالی
بهداری در مشهد تاسیس گردید . شرط ورود باین آموزشگاهها
داشتن گواهینامه^۲ سه سال اول دبیرستان بود و دوره^۳ تحصیل
چهار سال تعیین شده بود و در اساسنامه این آموزشگاهها قید
شده بود که فارغ التحصیلان این آموزشگاهها که بهداشتار نامیده میشد
میتوانند پس از هشت سال کار در بخشها و دهستان هایی که کمتر از ده
هزار نفر جمعیت دارند به سال چهارم دانشکده^۴ پزشکی انتقال یابند
و پس از سه سال تحصیل بدریافت درجه دکترا در پزشکی نائل
شوند . بعداً " در سال ۱۳۵۱ تغییراتی در این مقررات داده شد و
بوزارت بهداشتی اجازه داده شد که از بهداشتارانیکه دارای گواهینامه^۵

پنجساله * دبیرستان باشند با حد اقل پنج سال و آنهاییکه دارای
گواهینامه دوره اول دبیرستان باشند با حد اقل هفت سال تمام
خدمت در بخشها و روستاها و ده ای را بتدریج بسال چهارم دانشکده
پزشکی برای تکمیل تحصیلات معرفی نماید *

در سال ۲۵۰۵ آموزشگاههای مشابهی در اصفهان و شیراز
تاسیس گردید و این آموزشگاهها تا سال ۲۵۱۱ بکار خود مشغول بود
و جمعا " در این مدت ۴۸۶ نفر از این آموزشگاهها فارغ التحصیل و
تحت عنوان بهدار در روستاها و شهرک ها بخدمت مشغول گشتند *

در سال ۲۵۰۵ دومین دانشکده * پزشکی کشور در تبریز
گشایش یافت و سپس بترتیب دانشکده های پزشکی شیراز، مشهد، -
اصفهان، جندی شاپور و ملی در سالهای ۲۵۰۶ و ۲۵۰۸ و ۲۵۱۱
و ۲۵۱۴ و ۲۵۱۸ افتتاح شد. از سال ۲۵۱۸ بحد دیگر دانشکده
پزشکی در کشور ایجاد نشده است *

تعداد فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی کشور در سال
۲۵۲۰ معادل ۴۸۸ پزشک بوده و تا سال ۲۵۳۰ تعداد
فارغ التحصیلان بین ۵۰۰ تا ۶۰۰ نفر برسان داشته است و فقط
در سال ۲۵۳۱ این تعداد استثنائاً " به ۸۷۴ نفر رسیده است •
دوره آموزش پزشکی در ایران هفت سال است • از نظر
ساخت آموزشی اختلافاتی بین دانشکده ها وجود دارد • بعنوان
مثال دانشگاه مشهد یک دوره سه ساله بنام مرکز تعلیمات دارد که
دانشجویان دروس علوم پایه را باید در این دوره فراگیرند و در —
دانشگاه پهلوی دانشجویان دوره پیش پزشکی خود را در دانشکده
ادبیات و علوم میگذرانند ولی با وجود این تفاوتها محتوای برنامه در
همه جا از برنامه های دانشگاههای اروپائی و امریکائی
اقتباس شده است •

در مورد سایر کارهای بهداشتی و درمانی نیز اقدامات گسترده‌ای
انجام یافته است و در زیر با اختصار درباره بعضی از این اقدامات سخن
خواه‌درفت •

۱- تربیت کارشناسان بهداشتی

در سال ۲۵۲۵ از ادغام گروه آموزش بهداشتی دانشکده
پزشکی و انستیتو تحقیقات بهداشتی و برنامه‌های مدیریت امور
بیمارستانی و بهسازی محیط، دانشکده بهداشت بصورت یک مرکز
آموزشی مستقل درآمد و با کارهای نسبتاً "استثنائی" که از
استادان جوان و روشن بین تشکیل شده بود شروع بکار کرد •
در زمان کوتاهی که از عمر این دانشکده میگذرد این موسسه
موفق شده کارهای ارزنده‌ای در زمینه تحقیقات بهداشتی انجام
دهد، و در بررسی و شناخت و اندازه‌گیری میزان انتشار بیماری‌های
بومی و مسائل اپیدمیولوژیی کمک‌های موثری عرضه بدارد و در طرح

تحقیقاتی آذربایجان غربی نقش فعال و ارشادی و اساسی ایفا
کند . علاوه بر فعالیت های داخلی ، این دانشکده تقریباً " در
همه فعالیت های بهداشتی بین المللی که بایران مربوط میشود شمر
فعالانه وسودمند دارد .

از لحاظ تربیت کادر های عالی بهداشتی با آنکه بر تعداد
فارغ التحصیلان این دانشکده در سال های اخیر افزوده شده و —
جمعا " تاکنون ۳۵۷ فارغ التحصیل داده در سال تحصیلی ۲۵۳۰
۳۱ فقط ۷۲ نفر فارغ التحصیل داشته . ولی سطح کیفی معلومات و
صلاحیت علمی آنان در خور توجه بوده است .

۲- تربیت داروساز

از سه دانشکده^۶ داروسازی و علوم داروشی در ایران دو واحد
آن (در تهران و تبریز) فقط داروساز در سطح دکترای تربیت میکنند و یک
واحد آن (در اصفهان) بتربیت داروساز در سطح دکترای و همچنین

لیسانس میپردازد *

دوره * دانشکده * داروسازی برای گرفتن عنوان دکترایش سال
است و تعداد دانشجویان داوطلب برای این دوره در سال تحصیلی
۳۲-۲۵۳۱ برابر با ۳۷۹ نفر برای دوره لیسانس ۱۶۸ نفر بوده
است و فارغ التحصیلان دوره * دکتراد رسال ۳۱-۲۵۳۰ معادل
۱۸۳ نفر برای دوره لیسانس ۴۴ نفر است *

همانطور که از ارقام فوق بر میآید هم تعداد دانشجویان هم

فارغ التحصیل دوره * دکتراد رسال و سه برابر دوره * لیسانس میباشند *
های
از سال ۲۵۰۱ تا ۲۵۳۰ جمعاً " تعداد ۳۷۹۲ داروسازان دانشکده
کشور فارغ التحصیل شده اند *

۳- تربیت کارشناس تغذیه

انستیتوی خواربار و تغذیه علاوه بر وظیفه تحقیقاتی که قبلاً

جهت تربیت پرستار تحصیل کرده اقدام اساسی در ایران
صورت نگرفت تا اینکه در این سال از طرف
سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی نخستین
آموزشگاه پرستاری بنام آموزشگاه عالی پرستاری
اشرف پهلوی در محل بیمارستان پهلوی
(در تهران) تأسیس شد و تا سال ۲۵۳۱ جمعیاً
۱۰۲۳ پرستار لیسانسه تربیت کرده است (۱)
از سال ۲۵۰۸ بعد از آموزشگاههای پرستاری دیگری بسرعت
در کشور تأسیس شد که جمع آنها اکنون به ۱۸ واحد میرسد
در سال تحصیلی ۳۲-۲۵۳۱ جمعیاً ۱۸۳۳ دانشجو در آموزشگاههای

۱- یک ربع قرن در خدمت مردم - کارنامه ۲۵ ساله سازمان
شاهنشاهی خدمات اجتماعی - صفحه ۴۶ - تهران
۲۵۳۱

ذکر شد ، با مرتبیت کارشناسان تغذیه پرداخته
واژسال ۲۵۲۴ جمعاً ۲۷۱ فارغ التحصیل داشته است
که در آخرین سال این تعداد به ۴۱ نفر
رسیده است . با در نظر گرفتن اینکه مشکل
اساسی کشور در امر تغذیه مسئله سوء تغذیه
است ، از وجود چنین افرادی در اجرای یک
سیاست جامع و صحیح تغذیه استفاده
بسیار شده است .

۴- تربیت پرستار - ماما - بهیار

اولین آموزشگاه پرستاری در سال ۲۴۷۸ توسط
میسون امریکائی در تبریز ایجاد شد و پس از یک سال
آموزش چهار نفر فارغ التحصیل داشت تا سال ۲۵۰۸ در

د تربیز ایجاد شد و پس از یکسال آموزش چهار نفر فارغ التحصیل داشت
 تا سال ۲۵۰۸ د جهت تربیت پرستار تحصیل کرده اقدام اساسی در
 ایران صورت نگرفت تا اینکه در این سال از طرف سازمان شاهنشاهی
 خدمات اجتماعی نخستین آموزشگاه پرستاری بنام آموزشگاه عالی
 پرستاری اشرف پهلوی در محل بیمارستان پهلوی (درته—ران)
 تاسیس شد و تا سال ۲۵۳۱ جمعا " ۰۲۳۱ پرستار لیسانسیه تربیت
 کرده است (۱) از سال ۲۵۰۸ بعد آموزشگاههای پرستاری دیگری
 بسرعت در کشور تاسیس شد که جمع آنها اکنون به ۱۸ واحد میرسد و در
 سال تحصیلی ۳۲-۲۵۳۱ جمعا " ۱۸۳۳ دانشجو در آموزشگاههای
 پرستاری کشور تحصیل مشغول بوده اند و در ظرف سالهای ۲۵۲۰ تا
 ۲۵۳۰ تعداد فارغ التحصیلان این آموزشگاه ها در سال از ۱۴۰ به

۱- یک ربع قرن در خدمت مردم - کارنامه ۲۵ ساله سازمان شاهنشاهی
 خدمات اجتماعی - صفحه ۴۶ - تهران - ۲۵۳۱

• ۴۹۰ نفر رسیده است •

تربیت مامای تحصیل کرده از حدود سی سال پیش از طـرف
دانشگاه تهران در بیمارستان زنان آغاز شد و اکنون جمعا " شش واحد
آموزشی با مرتبیت مامای تحصیل کرده میپردازند که در دو واحد
آن (دانشگاه تهران و مشهد) فارغ التحصیلان بدرجه " لیسانس
نائل میشوند و در چهار واحد دیگر (آموزشگاههای عالی مامائی اصفهان
بیستون ، ری و طوس) که دو سال قبل تاسیس شده اند دانشجویان
پس از پایان تحصیل باخذ درجه " فوق دیپلم موفق میگردد •
تعداد دانشجویان واحد های آموزش مامائی دانشگاهی در -
سال تحصیلی ۳۲-۲۵۳۱ معادل ۶۸ نفر و فارغ التحصیلان مربوط
در سال ۳۱-۲۵۳۰ برابر با ۳۰ نفر بوده است •
تعداد دانشجویان چهار آموزشگاه عالی مامائی ۱۶۰ نفر بوده که در

سال ۳۱-۲۵۳۰ فارغ التحصیل نداشت ولی در سال ۳۲-۳۱

جمعا " ۱۰۹ نفر فارغ التحصیل داشته است •

در سالهای اخیر از طرف وزارت بهداشت برای خدمت در —

روستاهای تاسیس کلاسهای آموزش کوتاه مدت (ابتدا چهار ماهه

و سپس ۹ ماهه) اقدام شده و تا سال ۲۵۳۱ در ۴۹ کلاس جمعا " ۳۷۹

مأمای روستائی تربیت شده اند • شرایط ورودی باین کلاسها

(۱)

داشتن سوادى درحدود شش ابتدائى بود • است •

برای رفع کمبود در کادر پرستارى نیز از سال ۲۵۲۴ به تربیت

کادرهای کمکی پرستاری بنام بهیار اقدام گردید • اکنون در حدود

۵۰ آموزشگاه بهیاری در سراسر کشور وجود دارد که تعداد فارغ التحصیلا

این آموزشگاهها در سال ۲۵۲۰ برابر با ۲۶۱ نفر در سال ۲۵۳۰ بیش

از ۱۰۰۰ نفر بوده است و جمعا " تا سال ۲۵۴۰ معادل ۸۷۲۰ —

فارغ التحصیل بهیاری وجود داشت و در سال ۱۳۵۳ این رقم محدود

۱- سازشیایی طرح تربیت مامای روستائی - وزارت بهداشتی گزارش داخل

۰۰۰، ۱۰ تن رسید • باید توجه داشت که آموزش بهیاری یکی

۱ از موفق ترین آموزش های کادرهای کمکی در کشور بود • و بهیاران

۱ اکنون سهم بسیار ارزنده • و موثری در خدمت بیمارستانی کشور انجام

میدهند •

۵- تربیت سایر کادرهای بهداشتی و درمانی

به موازات تربیت کادرهای نامبرده در صفحات قبل و کوشش

موثری در زمینه تربیت کادرهای نظیر مدیریت بیمارستانی، تکنسین

پرتوشناسی و آزمایشگاهی، فیزیوتراپ، مربی بهداشت، تکنسین

بهداشت دهان و دندان، آمادگی بهداشتی و مددکار و مددیار

اجتماعی و برخی دیگر از کادرهای وابسته و در سطوح مختلف مهارت صورت

گرفته با توجه به نیازی که بخد متاین کادرها در يك شبکه موثر

بتدرستی وجود دارد بخوبی میتوان به اهمیت تربیت اینگونه افراد

در ارتقاء بهداشت عمومی پی برد •

بخش ششم — سازمانهای مسئول خدمات اجتماعی و درمانی

در حال حاضر بیش از هفتاد دستگاه دولتی و ملی و خیریه در کشور وجود دارد که به امور درمانی و بهداشتی میپردازند. پاره ای از آنها چون وزارت بهداشتی، ارتش، شاهنشاهی خدمات اجتماعی، جمعیت شیر و خورشید سرخ، سازمان بیمه های اجتماعی و سازمان جدید التأمین بیمه های اجتماعی روستائیان، از تشکیلات وسیع سراسری برخوردارند. فعالیت پاره ای دیگر از قبیل دانشکده های پزشکی، بهداشتی و ژاندارمری کل کشور، تشکیلات درمانی شرکت ملی نفت ایران، نخست وزیری و چند وزارتخانه دیگر، بانک ملی ایران و آستان قدس رضوی، محدود به مناطق یا گروه های مشخصی است که در نتیجه شامل تعداد کمتری از جمعیت کشور میشود. با آنکه سازمانهای مذکور از لحاظ وضع حقوقی، مالی

و مقررات داخلی و شرایط استخدامی با یکدیگر متفاوتند ،
میتوان گفت که سهم بیشتر بودجه آنها از اعتبارات دولتی
یا موسسات وابسته به دولت تامین میشود . معذامیتوان آنها را
بدو دسته بزرگ دولتی و ((عمومی)) و خصوصی تقسیم کرد .

— سازمانهای دولتی —

- ۱— وزارت بهداری
- ۲— وزارت کار (سازمان بیه های اجتماعی کارگران)
- ۳— وزارت تعاون و امور روستاها (سازمان بیه های اجتماعی
روستائیان)
- ۴— دانشکده پزشکی دانشگاه تهران
- ۵— دانشکده بهداشت دانشگاه تهران
- ۶— دانشکده پزشکی دانشگاه ملی

۷- دانشکده پزشکی دانشگاه پهلوی

۸- دانشکده پزشکی دانشگاه تبریز

۹- دانشکده پزشکی دانشگاه اصفهان

۱۰- دانشکده پزشکی دانشگاه مشهد

۱۱- دانشکده پزشکی دانشگاه جندی شاپور

۱۲- نخست وزیری

۱۳- وزارت امور خارجه

۱۴- وزارت دادگستری

۱۵- وزارت اقتصاد

۱۶- وزارت آب و برق

۱۷- وزارت آبادانی و مسکن

۱۸- وزارت دارائی

۱۹- وزارت راه (بهداری کل راهها، بهداشتی کل راه آهن، هواپیمائی

- ۲۰- وزارت کشاورزی
- ۲۱- وزارت پست و تلگراف و تلفن
- ۲۲- وزارت آموزش و پرورش
- ۲۳- وزارت کشور
- ۲۴- بهداری کل شهربانی کل کشور
- ۲۵- بهداری ژاندارمری کل کشور
- ۲۶- شهرداری تهران
- ۲۷- شرکت واحد اتوبوسرانی
- ۲۸- سازمان برنامه (شامل مرکز آمار ایران)
- ۲۹- سازمان امور اداری و استخدامی کشور
- ۳۰- سازمان اوقاف
- ۳۱- سازمان تربیت معلم و تحقیقات تربیتی
- ۳۲- سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران

۳۳- سازمان ذوب آهن ایران

۳۴- سازمان قند و شکر

۳۵- سازمان چای

۳۶- سازمان غله

۳۷- سازمان بنادر و کشتیرانی

۳۸- شرکت شیلات ایران

۳۹- شرکت دخانیات ایران

۴۰- شرکت ملی نفت ایران

۴۱- بانک اعتبارات صنعتی

۴۲- بانک مرکزی ایران

۴۳- بانک ملی ایران

۴۴- بانک توسعه صنعتی و معدنی ایران

۴۵- بهداری مجلس سنا

۴۶- بهداری مجلس شورا

۴۷- دانشسرای عالی

- سازمانهای ((عمومی))

۴۸- سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی

۴۹- سازمان نیکوکاری اطلاعات

۵۰- سازمان ملی رفاه نابینایان

۵۱- سازمان ملی رفاه خانواده

۵۲- جمعیت شیروخورشید سرخ ایران

۵۳- جمعیت ملی مبارزه با سرطان

۵۴- جمعیت حمایت آسیب دیدگان از سوختگی

۵۵- جمعیت مبارزه با بیماریهای سل و حمایت سلولین

۵۶- جمعیت طرقداران مرکز طبی کودکان

- ۵۷- جمعیت حمایت کودکان کرول
- ۵۸- بنیاد پهلوی
- ۵۹- بنیاد ملکه پهلوی
- ۶۰- بنیاد نیکوکاری
- ۶۱- بنیاد ایرانی بهداشت جهانی
- ۶۲- انجمن ملی حمایت کودکان
- ۶۳- انجمن ملی کمک بجزایان
- ۶۴- انجمن ملی توان بخشی ایران
- ۶۵- انجمن ملی حمایت معلولین
- ۶۶- انجمن ملی راهنمایی و حمایت مبتلایان به دیابت
- ۶۷- میسیون آمریکائی
- ۶۸- میسیون انگلیسی
- ۶۹- میسیون شوروی

۷۰- بنگاه حمایت مادران و نوزادان

۷۱- آستان قدس رضوی

۷۲- کانون خیر خواه

چون بررسی یکایک سازمانهای فوق در این گزارش ضروری
بنظر نمی رسد بدینجهت فقط در زیر به تجزیه و تحلیل
تعدادی از سازمانهای دولتی و عمومی که ارائه خدمات آنها
در سطح کشور و بطور گسترده ای صورت میگیرد می پردازیم:

— سازمانهای دولتی و عمومی —

— وزارت بهداشت —

این وزارتخانه علاوه بر وظایف و مسئولیت های بهداشتی
و درمانی که در اجرای فعالیتهای و برنامه های خود مستقیماً
در برابر قانون عهده دار شده است ، به همان نحو نیز

موظف و مسئول است که بر همه فعالیتهای بهداشتی و درمانی
در سراسر کشور، اعم از [عمومی و خصوصی] نظارت کند.
با اینهمه، به خاطر نارسائی های مشهودی که در وضع
بیمارستانها و سایر واحدهای زیر نظر وزارت بهداشتی پدید
آمده بود، در سالهای اخیر و بویژه در دوره برنامه چهارم
چنین احساس شد که بهتر است امور درمانی کشور به عهده مردم
وگذار شود تا از آبراه اداره واحدهای درمانی هم از چنگ
بوروکراسی و مقررات دولتی دست و پاگیرها گردد و هم با مشارکت
فعال مردم در برنامه هایی که تنها "مربوط به آنها میشود
خدمات مورد نیاز با کارائی بیشتر در اختیارشان قرار گیرد.
اجرای این نظر، به تدریج کلیه بیمارستانهای درمانی
وزارت بهداشتی (به غیر از محدودی از بیمارستانها و
آسایشگاههای روانی، سل و جذام و ۰۰۰۰) به جمعیت

شیر و خورشید سرخ یا به دانشکده های پزشکی واگذار گردید
 بطوریکه در سال ۲۵۳۱ وزارت بهداشتی با داشتن ۵۵۵ / ۸
 تخت فقط عهده دار ۲۱٪ کل تخت های کشور بوده است. (۱)
 توزیع تخت های وزارت بهداشتی بر حسب نوع تخت در سطح کشور
 بشرح زیر است. (۲)

نوع تخت	کل تخت	%	تهران بزرگ	%	سایر نقاط کشور	%
بیمارستانی و زایشگاهی	۲,۴۲۸	۱۰۰	۱,۳۶۹	۵۶	۱,۰۵۹	۴۴
آسایشگاه ریوی	۲,۵۵۴	۱۰۰	۱,۳۰۰	۵۱	۱,۲۵۴	۴۹
آسایشگاه روانی	۲,۶۲۱	۱۰۰	۱,۵۸۶	۶۰	۱,۰۳۵	۴۰
آسایشگاه مجذومین	۵۲۵	۱۰۰	—	—	۵۲۵	۱۰۰
آسایشگاه معتادین	۲۷۷	۱۰۰	۱۲۵	۴۵	۱۵۲	۵۵
آسایشگاه معلولین	۱۵۰	۱۰۰	—	—	۱۵۰	۱۰۰
جمع	۸,۵۵۵	۱۰۰	۴,۳۸۰	—	۴,۱۷۵	—

- ۱- این گزارش قبل از تاسیس وزارت رفاه اجتماعی تدوین شده است *
- ۲- نشریه ۸۳ وزارت بهداشتی- اداره کل آمار و بررسی ها- شهریور

ماه ۲۵۳۲ - جدول تلخیصی *

همانطور که از جدول فوق بر میآید فقط ۲۴۲۸ تخت وزارت بهداشتی تختهای بیمارستانی و زایشگاهی است (۷٪ کل تخت های بیمارستانی و زایشگاهی کشور) و از این تخت ها ۵۶٪ آن در تهران مستقر است و سایر تخت های وزارت بهداشتی متعلق با سایشگاههای مختلف است .

از طرف دیگر در اجرای سیاست واگذاری امور درمانی به ((مردم)) از طرف دولت وام های معتبری بابت بهره های بسیار پائین در اختیار بخش خصوصی گذارده شده است . (۱)

۱- تا اول تیرماه ۲۵۳۲ جمعا " ۱۶ گروه پزشکی برای ایجاد ۲۰۳۰ تخت بملشی برابر با ۶۴۲۰ و ۱۸۶۰ ریال با بهره های متفاوت بین ۱ تا ۴٪ (در تهران ۴٪ در مراکز استان ۳٪ و در سایر شهرستانها ۱٪) از دولت وام گرفته اند

علاوه بر فعالیت های سیاه بهداشت که زیر نظر وزارت
بهداری اداره میشود وظایف و تشکیلات آن قبلاً "تشریح
گردید، هدف وزارت بهداشتی فراهم ساختن موجبات و حفظ
تندرستی ساکنین کشور بوده و وظایف زیر را در این زمینه
عهده دار است :

— انجام مطالعات و تهیه آمارهای بهداشتی لازم

بقیه پاورقی از صفحه قبل

که حدود ۲۸٪ این وام به پنج گروه بابت ۷۳۰ تخت در تهران
اختصاص داشته است • بهین ترتیب تا همان تاریخ به ۴۳ دندان
پزشک برای ایجاد کلینیک های مجهز دندان پزشکی در شهرستانها
(بجز تهران) وامی برابر با ۹۰۰۰۰ ریال پرداخت شده
است • در برنامه عمرانی پنجم کشور نیز در جهت ادامه سیاست
فوق اعتباری برابر با پنج میلیارد ریال برای ایجاد ۲۵۰ تخت در
بیمارستانهای خصوصی پیشنهاد شده است •

- تهیه برنامه های کلی بهداشتی و درمانی در قالب برنامه جامع ملی •
- تهیه و اجرای طرحهای بهداشتی و درمانی •
- انجام مطالعات و تحقیقات علمی درباره مسائل بهداشتی و درمانی و راهنمایی مؤسسات تحقیقاتی بهداشتی و درمانی •
- راهنمایی مؤسسات آموزشی پزشکی و کمک پزشکی کشور در تهیه و تنظیم برنامه های آموزشی بمنظور ایجاد نیروی انسانی لازم •
- اجرای قانون سپاه بهداشت •
- فراهم ساختن موجبات درمان بیماران •
- نظارت بر مؤسسات درمانی کشور •
- تعیین حدود وظایف و مسئولیت های پزشکی مؤسسات مختلف که بنحوی در امور درمانی دخالت دارند و تخصیص کمک های مالی بمؤسسات بهداشتی و درمانی کشور •

— صدور پروانه کار برای صاحبان حرف مختلف پزشکی و کمک

• پزشکی

— صدور پروانه تأسیس مؤسسات مختلف درمانی و بهداشتی •

— تهیه و تنظیم مقررات و موازین و معیارهای لازم برای

• مؤسسات درمانی و بهداشتی کشور و نظارت بر حسن اجرای آنها •

— صدور پروانه برای تأسیس کارخانه های تولید دارو و غذا •

— تهیه و تنظیم مقررات بهداشتی برای تهیه ورود و توزیع

فراآورده های دارویی و غذائی و آرایشی و نظارت مستمر در

اجرای آنها •

— فراهم ساختن موجبات نو توانی محلولین •

— انجام خدمات مددکاری اجتماعی برای بیماران •

— پیشگیری از بروز بیماریهای واگیر و غیر واگیر از طریق انجام

• مطالعات اپیدمیولوژی و تنظیم و اجرای برنامه های مصون سازی •

— انجام اقدامات لازم بمنظور تامین بهداشت محیط (تهیه

آب پاک - آشنا کردن و آموزش مردم با اصول بهداشت

و تغذیه و راهنمایی آنان در پیشگیری از بیماریها)

با استفاده از وسائل سمعی و بصری در سراسر

کشور.

— بررسی و تحقیق بمنظور تنظیم و اجرای برنامه هائی

برای بهبود وضع بهداشتی و غذائی مادران

و کودکان.

— نظارت بر فعالیت های واحدهای بهداشتی

آموزشگاهها.

بررسی وظایف یاد شده نشان میدهد که وزارت -

بهداری صرف نظر از تعهدات قانونی در ایجاد

هم آهنگی امکانات برای تامین تندرستی افراد
کشور و نظارت بر کلیه امور بهداشتی و درمانی
و حتی برنامه های آموزشی نیز نقش
موثر برعهده دارد *

در سال ۲۵۳۱ بودجه ای معادل
۹۷۶۷۶۷۳۰۰۰ ریال برای تحقق و اجرای برنامه های
بهداشتی و درمانی در اختیار وزارت بهداشتی و
سازمانهای وابسته به آن گذارده شد که
۹۳۰۹۶۲۴۰۰۰ ریال آن به وزارت بهداشتی و بقیه به
سازمانهای وابسته اختصاص داشته است *

آماري که در زیر می آید مراحل تفکیکی این بودجه را بهتر

۱- مرکز تحقیقات و آموزش پزشکی فیروزگر- اداره کل نظارت
بر مواد مخدر و انسنتیوپا ستور ایران - انسنتیو خوار بار و تغذیه
ایران *

بنمایش می گذارد و نحوه تقسیم بندی هزینه ها را دقیقاً "مشخص می کند زیرا از مبلغ ۷۹۸۴۲۴۹۰۰۰ ریال اعتبارات جاری وزارت بهداشتی و سازمانهای وابسته ۴۲۴۴۸۸۰۰۰ ریال یعنی ۵۳٪ آن صرف هزینه های پرسنلی و ۲۷۲۵۰۰۵۳۰۰۰ ریال که معادل ۳۳٪ کل است به هزینه های اداری اختصاص داشته است و بقیه آن نیز که ۱۲٪ از کل بودجه را شامل میشود به هزینه های سرمایه ای و انتقالی اختصاص یافته است •

ارقام زیر نمودارهای روشن تری از توزیع و شیوه پرداخت هزینه های اعتباری را مینمایاند باین معنی که از کل اعتبارات وزارت بهداشتی و سازمانهای وابسته که ۹۰٪ آن را دولت و ۱۰٪ دیگر را مردم تامین می کنند ۳۷/۵٪ به درمان و ۲۲٪ به خدمات بهداشتی و درمانی روستائی اختصاص دارد و ۷٪ به

کل بودجه صرف برنامه های جمعیتی و تنظیم خانواده.

گرددیده است.

در همین سال، وزارت بهداری و سازمانهای وابسته

بآن جمعاً "حدود ۳۰۰۰۰ کارمند داشته اند، از جمع

کارمندان، ۱۸/۵۰۰ نفر (۶۱٪) کارمند رسمی،

۱۴۰۰ نفر (۵٪) کارمند پیمانی، ۶/۳۰۰ نفر (۲۱٪)

کارگرو بقیه (۳۱٪) کارمند متفرقه را تشکیل

میداده اند.

— موسسات دانشگاهی

علاوه بر موسسات وابسته به وزارت بهداری، —

دانشکده های پزشکی دانشگاههای دولتی

رانیگز که مخارج آنها تماماً از

اعتبارات دولت تامین میشود میتوان در شمار مؤسسات دولتی تمام عیار قرار داد * با اینهمه بین این مؤسسات و سایر واحدهای دولتی این تفاوت اساسی وجود دارد که هم از لحاظ استخدامی و هم از لحاظ مالی استقلال کامل دارند و در عمل خود را تابع سیاست وزارت بهداشت نمی دانند *

دانشکده های پزشکی جمعا " دارای ۵۳۰۴ کارمند آموزشی و اداری هستند که توزیع آن ها بر حسب گروههای مختلف بشرح زیر است : (۱)

۱- آمار آموزش عالی ایران سال تحصیلی ۳۲- ۲۵۳۱ مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی اسفند - ۲۵۳۱ - جدول شماره ۲۶ - صفحه ۷۱

درصد	تعداد	
٪۱۱/۴	۶۰۴ نفر	کادر آموزشی تمام وقت
٪۸/۹	۴۷۱ نفر	کادر آموزشی نیمه وقت
٪۲/۳	۱۲۴ نفر	کادر آموزشی حق التدریسی
٪۱۹/۵	۱,۰۳۸ نفر	کادر فنی کمک آموزشی
٪۰/۱۹	۵۰ نفر	کارکنان کتابخانه
٪۱۵/۸	۸۴۱ نفر	خدمات اداری
٪۴/۱	۲,۱۷۶ نفر	تاریفات جزء
٪۱۰۰	۵,۳۰۴ نفر	جمع

همچنین اگر کادر آموزشی تمام وقت، نیم وقت و حق التدریسی را در شمار
 پزشکان فعال بدانیم تعداد ۱۹/۹ / پزشک در این دانشکده ها
 بتدریس و فعالیتهای درمانی مشغول هستند . یادآوری این
 نکته نیز لازم است که دانشکده های پزشکی کشور ۳۶ بیمارستان
 با تعداد ۶/۰۱۱ تخت دارند که ۴۱ درصد آن متعلق به
 دانشکده های پزشکی تهران و ملی است و تعداد بیماراران

بستری شده در دانشکده های پزشکی تهران
 پهلوی ، اصفهان و ملی در سال ۲۵۳۱ در حدود
 ۹۵۰۰۰ نفر برآورد شده است * (۱)
 و میتوان کل بستری
 شدگان را در بیمارستانهای دانشکده های
 پزشکی کشور در حدود ۱۲۰۰۰۰ نفر برآورد کرد *

تعداد بیماران بستری شده در سال ۲۵۳۱

نام بیمارستان		فروردین اردیبهشت خرداد تیر					مرداد شهریور جمع بیماران	
۱ -	اسیراعلم	۱۹۸	۳۸۳	۳۲۷	۳۵۸	۴۲۷	۴۳۳	۲۱۱۲۶
۲ -	جهان شاه صالح	۲۳۲	۳۱۰	۹۶	۶۶	۹۸	۲۷۷	۱۱۰۷۹
۳ -	نود دان بهرامی	۸۳	۶۷	۶۹	۶۱	۶۴	۷۹	۴۲۳
۴ -	سینا	۵۴۴	۹۸۴	۶۵۰	۷۱۸	—	—	۲۱۸۹۸
۵ -	مرکز پزشکی پهلوی	۸۹۶	۹۹۷	۱,۰۶۰	۱,۰۴۵	۹۷۳	۹۴۴	۵۱۹۱۵

۱- شرح اجرای برنامه ها و عملیات دولت - دفتر مرکزی

بودجه سال ۲۵۳۱ صفحات ۲۶۲ - ۲۶۳ - ۲۶۸ -

۲۷۱.

اگر چه حد متوسط میزان اقامت بیماران در این بیمارستانها
 مشخص نیست ولی با در نظر گرفتن اینکه متوسط اشغال تخت
 در بیمارستانهای دولتی و بیه های اجتماعی بین ۱۱ تا ۱۵ روز
 فرض کرد * بنا بر این متوسط اشغال تخت در بیمارستانهای
 فوق بشرح زیر خواهد بود *

تعداد بیمارستان متوسط بستری						
نام بیمارستان	تخت بستری شده	بیمار روز	تخت روز تخت	درصد اشغال		
امیر اعظم	۲۰۲	۲۱۲۲۶	۱۵	۳۳/۳۹۰	۳۷/۵۷۲	٪۸۹
جهان شاه صالح	۲۲۲	۱۱۰۷۹	۱۵	۱۶/۱۸۵	۴۱/۲۹۲	٪۳۹
کودکان پیرامی	۷۵	۴۲۳	۱۵	۶/۳۴۵	۱۳/۹۵۰	٪۴۵
سینا	۳۸۱	۲۱۸۹۸	۱۵	۴۲/۲۷۰	۴۷/۲۴۴	٪۹۲
مرکز پزشکی پهلوی	۶۹۰	۵۱۹۱۵	۱۵	۸۸/۷۲۵	۱۲۸/۳۴۰	٪۶۹
جمع	۱۱۵۷۰	۱۲۱۵۴۱	۱۵	۱۸۸/۱۱۵	۲۶۸/۳۹۸	٪۷۰

۱- تعداد تخت روز بر مبنای چهار ماه حساب شده است *

بترتیب سینا ۹۲٪، بیمارستان امیراعلم ۸۹٪ و مرکز پهلوی ۶۹٪

بوده است • ولی این درصد اشغال در بیمارستانهای کودکان

بهرامی و جهانشاه صالح بسیار کمتر بوده و بترتیب ۴۵٪ و ۳۹٪

را نشان میدهد که مجموعاً " درصد متوسط اشغال تخت در پنج

بیمارستان فوق ۷۰٪ است •

باید توجه داشت که اصولاً " تخت های بیمارستانی وابسته

بدانشگاهها از نیروی انسانی نسبتاً " مناسب و امکانات مطلوبی

برخوردار هستند و در بیمارستانهای وابسته به دانشگاهها

باین مهم توجه شایسته شده است و در این مراکز پزشکی

تخت های بیمارستانی با توجه به رشته های گوناگون تخصصی

تقسیم گردیده است و در کنار هر مرکز پزشکی ، آنگونه که لازم است

درمانگاههای تخصصی بحد کافی موجود است

برای معاینات سرپائی بیماران دردمانگاههای وابسته ، به
بیمارستانهای دانشگاهی حق ویزیت مختصری که در حدود ۱۰ تا ۲۰
ریال در سالهای اخیر از هر بیمار دریافت میشود و برای بستوی شدن در
بیمارستانها و انجام امتحانات آزمایشگاهی نیز هزینه هائی منظور
شده است که به جز بیماران کم درآمد که به تائید مسوولان بیمارستان
میرسد اکثریت بیماران ملزم به پرداخت آن هستند که میزان این مبلغ
بسیار ناچیزی باشد .

— سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی —

متجاوز از ربع قرن است که سازمان شاهنشاهی خدمات
اجتماعی در سطح کشور و پیوسته برای رسیدگی بوضع درمانی و بهداشتی
مردم محروم روستاها بخدمت مشغول است .

در این مدت سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی از
تشکیلاتی کوچک و محدود به سازمانی گسترده و عظیم

اجتماعی که وظایف آموزشی ، درمانی و رفاهی رابعهده دارد
تبدیل گشته است و طبیعی است که چنین سازمانی وقتی
میتواند در آینده نیز منشاء خدمات موثر و مفید باشد که ساخت
وظایف خود را با تحولات سریع اجتماعی کشور در زمینه های
سه گانه فوق هماهنگ سازد .

— وضع سازمان تا خرداد ۲۵۳۱ —

سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی تا خرداد ۲۵۳۱

دارای فعالیت های سه گانه زیر بوده است .

۱— خدمات درمانگاهی

۲— خدمات بیمارستانی

۳— خدمات آموزشی

۱ - خدمات درمانگاهی

از سال ۲۵۰۶ تا خرداد ماه ۲۵۳۱ سازمان اقدام

به تأسیس ۲۵۵ درمانگاه ثابت نموده که ۲۴۶

(۱) درمانگاه آن در مناطق روستائی قرار دارد. هدف

از ایجاد این درمانگاهها ارائه خدمات درمانی

بمردم محروم روستائی بوده است. در شناخت وضع

درمانگاهها ابتدا درباره نیروی انسانی شاغل و سپس

خدمات و در پایان درباره ساختمان و تسهیلات

درمانگاهی توضیح داده خواهد شد:

۱- استفاده از گزارش دفتر طرح و برنامه ها و اطلاعات

و نقشه های موجود در بخش ساختمانی سازمان شاهنشاهی

خدمات اجتماعی (گزارش داخلی)

— نیروی انسانی شاغل —

طبق آئین نامه درمانگاههای سازمان شاهنشاهی خدمات
اجتماعی استاندارد پرسنلی هر درمانگاه محمولاً "بایسد
بشرح زیر باشد :

نوع پرسنل	تعداد	میزان تحصیلات
پزشك	۱	دپلم پزشکی عمومی
ماما	۱	فارغ التحصیل آموزشگاه
		عالی مائمی
پزشکیار	۱-۲	سیکل اول متوسطه
		وطی دوره کارآموزی
		علمی
كمك پرستار	۲	ششم ابتدائی
متصدی بهداشت و تنظیم	۱	ششم ابتدائی
خانواده (بهیار) مددکاریا		
مامای روستائی		

سرایدار باغبان ۱ --

خدمتگذار ۱ --

وظایف این افراد بشرح زیر است :

— سرپرستی و رسیدگی به کلیه امورات اداری و فنی درمانگاه
بعهدده پزشك است • علاوه بر آن ، پزشك وظیفه
درمان سرپائی بیمارانی را که در درمانگاه و در ساعات
تقرر کار با و مراجعه میکنند بعهدده دارد • اگر در حوزه
عمل پزشك آموزشگاهی باشد ولی پزشك بهداری در آن
منطقه نباشد ، پزشك سازمان باید ماهی دو بار شاگردان
مدرسه را معاینه کند و به معالجه بیماری آنان اقدام
ورزد • گاهی هم پزشك بعیادت بیمارانی بد حال در خانه
آنها میرود • تهیه و تنظیم آمارهای دقیق ماهانه درباره
تعداد مراجعان و نوع بیماری آنها و ارسال آمارها

- بسازمان و همچنین اعلام اجباری پاره ای از بیماریهای واگیر
- به مقامات مسئول بهداری بعهده پزشك درمانگاه است .
- ماما باید همه امور مربوط به زایمانهای طبیعی را انجام دهد و در مورد درمان بیماریهای زنان و موارد دشوار زایمان فقط به دستور و تحت نظر پزشك اقدام کند .
- پزشكیاری باید بدون هیچگونه اظهار نظر و دخالت دستورات پزشك را در مورد امور تزریقات و پانسمان و گاهی پیچیدن نسخه ها انجام دهد .
- كمك پرستار باید بدستور پزشك درمانگاه ، تحت نظر ماما و پزشكیاری وظایف خود را كه عبارت است از نظافت اطاقهای كار و ابزار و لوازم فنی و مرتب کردن آنها و همچنین نمره دادن به بیماران در اطاق انتظار ، انجام دهد .
- متصدی بهداشت و تنظیم خانواده مسئول دادن قرصهای

ضد آبستنی و راهنماییهای لازم به مادران است .

— باغبان یا سرایدار و خدمتگذار باید با موبور باغبانی ،

نگهبانی ، نظافت و حفظ لوازم درمانگاه و تاسیسات آن

بپردازد .

— خدمات درمانی سرپائشی

درمانگاههای روستائی سازمان معمولاً " در نقاطی موجود

آمده که لااقل ۱۵۰۰ نفر جمعیت داشته و باروهاائی

که در شعاع ده کیلومتری هر درمانگاه قرار دارند رویهم

رفته جمعیتی در حدود ۷ الی ۸ هزار نفر را زیر پوشش

خود قرار میدهند . باید توجه داشت که در انتخاب محل

درمانگاهها وضع راهها و وسایل ارتباطی ، آب آشامیدنی

و امکانات و تسهیلات مختلفی دخالت داشته است .

توزیع درمانگاههای سازمان در سطح کشور در آغاز سال

۲۵۳۱ بشرح زیر بوده است .

- ۱۲ استان گیلان
- ۱۵ استان مازندران
- ۱۸ " آذربایجان شرقی
- ۱۶ " آذربایجان غربی
- ۷ " کردستان
- ۸ " کرمانشاهان
- ۱۰ فرمانداریکل همدان
- ۵ " چهارمحال بختیاری
- ۴ " ایلام
- ۲ " کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۷ استان فارس
- ۴ " بنادر
- ۷ فرمانداریکل یزد
- ۹ استان لرستان

۱۴	استان خوزستان
۳	" زنجان
۱۷	" اصفهان
۲	فرمانداریکل سمنان
۳۱	استان خراسان
۱۳	" کرمان
۱۱	" سیستان و بلوچستان

۲۵۵

ساعت کار رسمی درمانگاهها هفت ساعت
 در روز تعیین شده و تعداد مراجعین
 بد درمانگاههای سازمان در سال ۲۵۳۰ در حدود ۴۳۰۰۰۰۰۰

نفر بوده است • میزان مراجعان بدرمانگاههای یکسان نبوده و برحسب تراکم جمعیت ، طرق ارتباطی ، بینش و فرهنگ مردم و بیماریهای شایع در هر منطقه و بالاخره امکانات و نحوه رسیدگی به بیماران از درمانگاههای به درمانگاه دیگر تفاوت داشته است • در این سال به ۶ درمانگاه سازمان در هرماه بین ۴/۰۰۰ تا ۵/۰۰۰ نفر و به ۶ درمانگاه دیگر بین ۳ تا ۴ هزار نفر و به حدود ۳۰ درمانگاه بین ۲ تا ۳ هزار نفر و به حدود ۱۲۰ درمانگاه بین ۱ تا ۲ هزار نفر و به بقیه درمانگاهها کمتر از هزار نفر در ماه مراجعه کرده اند • با توجه به ارقام فوق باید گفت که جز در چند درمانگاه معدود (حدود ۱۲ درمانگاه) که تعداد مراجعان روزانه بین ۲۰۰-۱۰۰ نفر نوسان دارد در سایر درمانگاههای سازمان تعداد مراجعان بین ۲۰ تا ۱۰۰ نفر متغیر بوده

است • معمولا " برای مراجعه کنندگان به درمانگاه
يك نوع خدمات درمانی سریائی و نشانه ای (سنتوماتیک)
انجام میشود و مسائل دیگری مانند آموزش بهداشت
وسایر موازین بهداشتی و همچنین فوریت های
داندانپزشکی در درمانگاهها نیز توجه میشود •

۲ - خدمات آموزشی

گذشته از آموزشگاه عالی پرستاری اشرف پهلوی
که نخستین آموزشگاه پرستاری کشور در سطح لیسانس بود •
است ، سازمان دارای دو آموزشگاه بهیاری در رامسر و تهران

(تجربش) است •

تعداد شاگردان و فارغ التحصیلان این آموزشگاه ها

در سال ۲۵۳۱ بشرح زیر بوده است •

نام آموزشگاه	تعداد شاگردان	تعداد فارغ التحصیل
آموزشگاه عالی پرستاری	۳۴۴	۹۶
بهبودی رامسر	۲۰	۲۰
بهبودی رضا پهلوی	۲۸	۲۶

— اقدامات انجام شده از خرداد ۲۵۳۱ تا پایان سال ۲۵۳۳ —

بر اثر تغییراتی که در سطح مدیریت سازمان شاهنشاهی

خدمات اجتماعی صورت گرفت در تمام شئون سازمان نیز

تحولاتی آغاز گردید • خدمات درمانی و بهداشتی و

آموزشی نیز از این تغییرات و تحولات بدور نماندند

و به کارائی و دامنه فعالیت آنها در تمام زمینه ها

افزوده شد *

در زیر بطور خلاصه به پیشرفت‌ها و بهبودهایی که در زمینه های خدمات درمانگاهی، بیمارستانی، آموزشی صورت گرفته است اشاره میشود:

— در زمینه خدمات آموزشی

گذشته از آموزشگاه عالی پرستاری اشرف پهلوی که اکنون توسط دانشگاه تهران اداره میشود، سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی در زمینه آموزشی فعالیتهای زیر را در آغاز سال ۲۵۳۳ بحمد داشته است:

— آموزشگاه بهیاری

دو آموزشگاه یکی در مرکز پزشکی رضا پهلوی و دیگری در بیمارستان فرح پهلوی را سر به تربیت بهیاران تمام میورزند * تعداد دانش آموزان در مرکز رضا پهلوی ۸۶ نفر

و در راسر ۴۰ نفر است و سالیانه در حدود ۶۰ بهیار از این
مدارس فارغ التحصیل میشوند *

— تربیت تکنیسین

اکنون در مرکز پزشکی رضا پهلوی با مرتبیت ۱۹ تکنیسین
در رشته های مختلف و بشرح زیر اقدام میشود *

تکنیسین رادیولوژی ۶ نفر

تکنیسین آزمایشگاه ۴ نفر

تکنیسین رادیوتراپی ۹ نفر

— آموزش پزشکی

آموزش بالینی تعدادی از دانشجویان پزشکی دانشگاه

جندی شاپور از سال پنجم بعد بعهده مرکز پزشکی

رضا پهلوی است * در مهر ماه ۲۵۳۱ تعداد ۱۷ دانشجو^ی

پزشکی و در مهر ماه ۲۵۳۲ تعداد ۱۹ نفر از دانشگاه

مزبور در این مرکز بآموزش پرداخته اند و تا پایان دوره تحصیلی

خود در این مرکز بکار ورزی اشتغال خواهند داشت *

— آموزش تخصصی

تعداد ۴۳ پزشك بعنوان رزیدنت در مرکز پزشکی رضایپهلوی

در رشته های زیر بنگذ راندن دوره تخصصی اشتغال

دارد :

اعصاب	۲ نفر	اطفال	۸ نفر
زنان و مائمی	۸ نفر	جراحی	۵ نفر
داخلی	۸ نفر	اورتوپدی	۲ نفر
بیهوشی	۴ نفر	اورولوژی	۳ نفر
رادیولوژی	۲ نفر	چشم پزشکی	۱ نفر

— سایر اقدامات آموزشی

در زمینه تبادل متخصص و کادر آموزشی مقابله نامه هائی

بین مرکز پزشکی رضا پهلوی با دانشگاه تهران از يك طرف و دانشگاه محترم و سرشناس جهانی ((جانزها پکینز)) از طرف دیگر تنظیم شده که مسلماً " در بهبود برنامه های آموزشی و خدماتی این مرکز و اعطای بورس های علمی اثر ارزنده ای خواهد داشت .

علاوه بر اقدامات انجام شده در جهت بهبود خدمات درمانگاهی ، بیمارستانی و آموزشی و تهیه فارما کوبه ، سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی در زمینه نوآوری در ارائه خدمات تندرستی و تربیت کادرهای کمکی سه طرح تجربی بشرح زیر به مرحله اجرا درآورده است :

طرح اول : انجام خدمات بیمارستانی سیار

از مهر ماه ۲۵۳۱ سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی

برای اولین بار در ایران به این فکر افتاد که برای انجام

خدمات بیمارستانی از بیمارستان سیار (کلینوموبیل) استفاده
کند، و یک دستگاه کلینوموبیل را که از طرف موسسه کاره سالها
پیش به سازمان اهدا شده بود مورد استفاده قرار دهد.

این کلینوموبیل دارای موتور برق برای روشن کردن تعداد
زیادی چراغ ۲۲۰ ولت و ۱۱۰ ولت و بالاخره بکار انداختن
دستگاه های برقی درون کلینوموبیل تلمبه برای کشیدن آب از چاه
یاقنات، دستگاه تصفیه آب آشامیدنی برای دادن آب به کارکنان
کلینوموبیل: دثوترم برای تهیه آب گرم، دستشویی، دستگاه
برای تهیه آب استریل برای اعمال جراحی، یخچال برای حفظ
و نگهداری داروهاییکه به سرما نیاز دارند، داروخانه کامل
برای حفظ انواع و اقسام داروها، وسایل کامل بخش تزریقات،
دستگاه بخور پلئ سیلین، دستگاه فیزیوتراپی، وسایل کامل
اعمال جراحی کوچک، چادری که در جوار کلینوموبیل قرار میگیرد،

دوتختخواب ، میز ، صندلی ، و لوازم دیگر است .

به این شکل عملاً " این کلینوموبیل میتواند کارهای مقدّماتی
 راکه در بیمارستان انجام میشود به انجام برساند .

شهرستان شیران ۱۶۴۰ کیلومتر مربع وسعت دارد . این
 شهرستان از سه بخش رودبار ، قصران ، لواسانات و سیاهرود
 و حومه تشکیل شده است در سراسر این منطقه وسیع ۶۰۰ هزار
 نفری فقط بیمارستان رضا پهلوی پاسخگوی نیازهای بالینی مردم
 است شهرستان شیران به هفت مسیر تقسیم شده است و همه
 روزه کلینوموبیل مسیری راکه از بیمارستان رضا پهلوی تا انتهای
 آن ۶۰ تا ۷۰ کیلومتر است طی میکند بیماران تمام روستاهای
 مسیر را مورد معاینه قرار میدهند و کارهای کوچک جراحی
 و بیمارستانی را انجام میدهند .

کلینوموبیل طبق برنامه ای که با اطلاع اهالی محل رسیده

است مسیری را که برای هر روز از قبل پیش بینی شده طی میکند
وبیماران روستاهای مسیر راتحت معاینه و درمان قرار میدهند
روستاهای مجاور مسیر نیز در آن روز بیماران خود را به نقاطی
که کلینوموبیل باید از آن بگذارد می آورند .

امتیاز این برنامه نسبت به کار سپاهیان بهداشت در
امکانات و وسایل متحرکی است که کلینوموبیل در اختیار دارد و
شبیه آن در ایستگاههای درمانی ثابت موجود یافت نمیشود .
در هر يك از این واحدهای متحرك يك جراح ، يك پرستار ، يك
كمك پرستار و يك راننده که با انجام كمكهای اولیه پزشکی
آشنائی کامل دارد خدمت میکنند و در نتیجه اگر مسئله
نگاهداری بعدی از بیماران به میان نیاید حتی اعمال بزرگتر
را نیز میتوان در محل انجام داد . کلینوموبیل اگر در مسیر خود با
بیماری برخورد کند که نیاز به مراقبت های شدید داشته باشد

او را با خود به تجربش بر میگردداند و در بیمارستان رضاپهلوی بستری میکند • تا زمانی که در نقاط روستائی کشور به میزان — مناسب و کافی خانه های بهداشت و درمانگاههای ثابت و مجهز استقرار نیابد استفاده از کلینوموبیل که شعاع عمل وسیعتری دارد، میتواند منشاء خدمات مفیدی باشد و حتی برای بیماران مراجعه باین نوع امکان درمانی چه از نظر صرفه جویی در وقت و چه هزینه، مناسبتر است ولی باید توجه داشت که حل اساسی مسائل درمانی و بویژه بهداشتی در روستاها جز از طریق استقرار یک شبکه جامع تندرستی با واحدهای ثابت و کافی و د ر یک برنامه دراز مدت امکان پذیر نیست •

با توجه به نتایج مثبتی که رویه گرفته از کار کلینوموبیل ها بدست آمده در طول برنامه پنجم عمرانی کشور تعدادی از موسسات درمانی کشور مانند جمعیت شیر و خورشید س — رخ و

وزارت بهداشتی درمانگاهی خود را بسیار خواهند کرد • به این
نکته در متن شرح خدمات درمانی و بهداشتی سازمان برنامه
بیز اشاره شده است *

طرح دوم : طرح واحد بسیار آموزشی و کمک بهداشتی و اجتماعی

فارس

سابقه طرح

در تابستان ۲۵۳۱ سرپرست هیات
بررسی مسائل بهداشتی و درمانی به
اتفاق چند نفر از اعضا هیات بمنظور
شناخت موقعیت بهداشتی و درمانی و اجتماعی
افراد ایمل قشائلی مسافرتی به مناطق
سکونت آنها کرد •

پس از این مسافرت هیات تصمیم گرفت
پزشکی را برای شناخت بیشتر و وضع
تدرستی مردم منطقه بدان سازمان
اعزام دارد. در آذرماه ۲۵۳۱ پزشک نامبرده گزارش
خود را تقدیم هیات کرد و متعاقب آن جلسه‌ای
در ۱۹/۱۰/۲۵۳۱ با حضور مدیر عامل سازمان
شاهنشاهی خدمات اجتماعی و رئیس هیات بررسی
مسائل بهداشتی و درمانی تشکیل و پس از بحث و تبادل
نظر تصمیم گرفته شد که یک واحد سیار برای ارائه خدمات
درمانی و بهداشتی با افراد ایل نشین قشائلی تشکیل
گردد و ضمناً "این واحد موظف باشد که
در محل از بین افراد مستعد جوان
عده‌ای را انتخاب کند و در یک دوره

کوتاه مدت آموزشی بآنان چگونگی ارائه خدمات بهداشتی و مواظبت ها و مراقبت های اولیه درمانی را بیاموزد • پیشنهاد مربوط به عرض والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی نیابت عالییه ریاست سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی رسید و مورد تصویب محترم لها قرار گرفت •

از آن پس واحد سیار آموزشی و کمک بهداشتی و اجتماعی در فارس رسماً "تشکیل شد • نخستین اقدام این واحد از طرفی انتخاب شاگردان مورد نظر و از طرف دیگر تعیین محل استقرار واحد برای آموزش و عرضه خدمات بود • بدین منظور در ۴ تیر ماه ۲۵۳۲ در شیراز بین ۳۶۰ نفر داوطلب که همگی از پسران و دختران عشایری بودند ۶۰ نفر از طریق امتحان انتخاب شدند و از بین اینعده ۳۰ نفر که نیمی پسر و نیمی دیگر دختر بودند پس از مصاحبه برگزیده شدند • ضابطه هایی که برای

انتخاب نهائی داوطلبان بکار برده شد با توجه کامل به —
 هدفهای برنامه و انتظاراتی بود که از هر يك آنها در پایان کار
 میرفت • از اینرو چندان به سوابق تحصیلی آنان و نمراتی که در
 مدرسه بدست آورده بودند توجه نشد و تنها داشتن گواهینامه
 پنج ابتدائی کافی بنظر رسید • این نکته نیز در نظر گرفته شد که
 اولاً " سن شاگردان ۱۷ کمتر نباشد و پسران یا خدمت سربازی را
 گذرانده یا معافیت خدمت داشته باشند ، ثانیاً " ترکیب شرکت
 کنندگان دوره از حیث تعلق آنان به تیره های مختلف ایلات
 منطقه حتی المقدور متناسب با جمعیت تیره ها باشد تا تبعیضی
 در این زمینه بکار نرود و بالاخره آنکه تعداد دختران و پسران
 به يك اندازه باشد • توجه به این ملاحظه اجتماعی حتی آنچنان
 بود که در عمل به نوعی ((تبعیض مثبت)) به نفع دختران منتهی
 شد و از دو تیره کم جمعیت دخترانی انتخاب شدند که صلاحیتشان

از جنبه های دیگر به مراتب کمتر از پسران تیره های پرجمعیت
بود . در این چارچوب کلی ضابطه ای که بیش از هر چیز مورد
نظر قرار گرفت آن بود که داوطلبان برای انجام کارهایی که از
آنها انتظار میرفت خصائل انسانی و اخلاقی لازم را دارا بوده
و نسبت به هدفهای برنامه و کار بهداشتی در شرایط مشکل
ایمان داشته باشند .

آموزش گروه از ۳۰ تیرماه ۱۳۵۲ ابتدا منطقه هفت برم
(۷۰ کیلومتری شمال غرب شیراز) در منطقه کوچ تابستانی
تیره های ایل قشقایی ، تحت نظر دو پزشک ، یک دندانپزشک ،
و یک پرستار ماما و یک کارشناس بهداشت محیط و یک کارشناس
اجتماعی و دو مددکار اجتماعی آغاز گردید . اولین دوره آموزش
شاگردان تا اوائل آذرماه در این منطقه ادامه یافت و گروه آموزشی
ضمن آموزش بخدمات درمانی و بهداشتی در محل و نواحی اطراف

نیز پرداختند • در این مدت شاگردان برای ۱۸ روز (۲۵۳۲/۶/۱) تا (۲۵۳۲/۶/۱۸) در بخش علوم پایه دانشکده پزشکی دانشگاه پهلوی شیراز نیز از امکانات علمی آن دانشگاه استفاده کرده آموزش نظری جامعتری را فراگرفتند • مرحله دوم آموزشی شاگردان در منطقه بوشکان دیلمی (۱۳۴ کیلومتری جنوب غربی شیراز) که محل کوچ سردسیری تیره های ایل قشقایی است از تاریخ ۸ آذر ماه ۲۵۳۲ آغاز و تا ۱۲ اردیبهشت ماه ۲۵۳۳ ادامه یافت • در این دوران دو نفر بهیار نیز بگروه آموزش و خدمات واحد افزود شد • کادر آموزشی و شاگردان در زیر چادرهای مجهز و رجوار سایر چادرهای ایلی زیست میکردند • از نیمه اردیبهشت ماه شاگردان برای آموزشهای عملی بیشتر و آشنائی با سایر سازمانهای بهداشتی و درمانی در منطقه

فارس به شیراز منتقل شدند و بکار آموزی و فعالیت در زایشگاه
شیر و خورشید سرخ - بخش سوانح بیمارستان نمازی و گروههای
سیار وزارت بهداشتی برای واکسیناسیون نواحی روستائی اشتغال
ورزیدند و خدمت آنها در این سازمانها تا خرداد ۱۳۵۲ ادامه
یافت .

دانش آموزان پس از اتمام دوره آموزش و کارورزی خود بنام
بهورزشناخته شدند و در این سمت در خانه های بهداشتی که
برای هر یک از آنها بوجود آمد و اینک اجزای شبکه تندرستی
سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی را در فارس تشکیل میدهند
زیر نظر پزشکان چهار درمانگاه آموزشی مشخص به خدمت مشغول
گردیدند .

برنامه آموزشی این بهورزان در زمینه های گوناگون زیر

بوده است :

۱- مسائل بهداشتی

۱-۱- بهداشت فردی - عمومی - محیط

۱-۲- تغذیه و بهداشت مواد غذایی

۱-۳- بهداشت آب و راههای ساده تصفیه و پاکسازی آن

۱-۴- بهداشت مادر و کودک و تنظیم خانواده

۵-۱- بهداشت دهان دندان و مراقبت از دندانها

۶-۱- واکسیناسیون

۲- بیماریهای گوناگون

۱-۲- بیماریهای عفونی واکسین دار

۲-۲- بیماریهای تغذیه و ناشی از کمبود ویتامین ها

۲-۳- بیماریهای انگلی

۴-۲- بیماریهای شایع گوارشی

۵-۲- مسوئیت های شایع و مهم با شرحی درباره مسوئیت های

ناشی از مازدگی و عقرب زدگی و زنبور زدگی و غیره

۶-۲- آفتاب زدگی و سرما زدگی

۷-۲- مراقبت های همه جانبه نوزادان و کودکان

۸-۲- بیماریهای شایع پوستی

۹-۲- بیماریهای شایع چشم

۱۰-۲- بیماریهای شایع گوش و گلو و بینی

۳- کمکیهای اولیه

۱-۲- طریقه پانسمان و زخم بندی

۲-۲- طریقه بستن شکستگی ها برای اعزام بیمار

۳-۲- راههای حمل بیمار مجروح

۴-۳- تنفس مصنوعی و ماساژ خارجی قلب در مورد بیماران مصدوم

۴- مائوسی و زنان

۱-۴- آبستنی و تغییرات دوران بارداری و زایمان طبیعی

۲-۴- قاعده‌گی و دوره آن

۳-۴- بیماریهای شایع زنان در دوران بارداری

۵- علوم پایه

۱-۵- فیزیولوژی و آناتومی مختص دستگاههای مختلف بدن

۲-۵- مرور برداروهای اساسی

۶- دندانپزشکی

۱-۶- علائم پوسیدگی های دندان

۲-۶- نحوه کشیدن دندانهای مختلف

۳-۶- درمان آبسه های دندان و بیماریهای مخصوص دهان

۷- علوم اجتماع

۱-۷- اصول تروآوری و نشر اندیشه های نودر مناطق روستائی

و عشایری

۲-۷- راههای تهیه گزارش

۳-۷- آمارهای حیاتی و اهمیت آنها

۴-۷- راههای نفوذ در مردم ، از طریق آموزش بهداشت

و برای تامین خدمات درمانی و بهداشتی،

در برنامه آموزشی که فصول عمده آن از نظر گذشت

نکته های اساسی زیر همواره مورد توجه مریان بود : نخست

اینکه دانش آموزان دید روشنی از هدفهای کار خود و شناخت

نیازهای تندرستی مردم در منطقه بدست آورند و در چگونگی

طرح مسائل و روشهای علمی لازم برای حل آنها از هر حیث

ورزیده شوند . دوم آنکه بینش و مهارت لازم را برای حل آن

مسائل از راه تجارب موثر و پیوند تئوری و عمل بدست آورند .

سوم آنکه مسائل راهبیشه از دید مردم نیازمند ببینند و

با توجه به امکانات و منابع موجود در محل ، با روشهایی خلاق

و عملی و با حد اکثر مشارکت داوطلبانه مردم به حل آنها —
 بپردازند و بالاخره آنکه نسبت به مردم و وظایفی که در قبال
 آنها دارند اساس مسئولیت و همدردی کامل ننند و بهمین
 جهت به حدود کار و نوع مداخلات خود دقیقاً "واقف" شوند •
 در این مورد بویژه مرتباً "به آنان یادآوری میشود که توجه آنان
 به خودداری از مداخلات پزشکی که درخور صلاحیت آنان
 نیست به همان اندازه مهم است که انجام وظایف و کارهای
 که از آنان انتظار میرود •

سازمان در نظر دارد با تجربیاتی که از آموزش این دوره از
 بهروزان اندوخته است و پس از ارزیابی کارآئی آنان به تربیت
 افراد بیشتری از بهروزان لا اقل برای تأمین کادرهای مورد نیاز
 خود در سراسر کشور اقدام کند •

طرح سوم : شبکه درمانی نمونه در شیرانات

پس از تجربیاتی که در طرح واحد سیار آموزشی و نمک بهداشتی و اجتماعی در فارس بدست آمد ، سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی تصمیم گرفت که بر اساس پیشنهادات هیات بررسی مسائل بهداشتی و درمانی طرح تجربی دیگری را در منطقه شیران اجرا کند . انتخاب این منطقه بر دلایل دوناگونی متری بود که میتوان وجود مرکز پزشکی رضاپهلوی در تجریش ، نزدیکی روستاها و آبادیها بیکدیگر و وجود راههای ارتباطی نسبتاً " مساعد و فراوان و تراکم جمعیت را از مهمترین آنها بشمار آورد . در روستاهای شیران هم اکنون ده واحد درمانگاهی از طرف سازمان های مختلف به خدمت اشتغال دارند ولی چون ساعات کار آنها نیه وقت است ، این

واحد هانه ارتباط منظمی با مراکز بیمارستانی دارند و سه در دسترس نقاط دور افتاده منطقه میباشند در نتیجه نمیتوانند در عمل بطور منظم و پایدار به نیازهای بهداشتی و درمانی این منطقه پاسخ دهند •

با توجه به نکات فوق در نظر گرفته شد که در این منطقه، برای ایجاد یک شبکه مرتبط خدمات تندرستی و آموزش کادرهای کمکی، طرحی به مرحله اجرا درآید •

در اواخر بهمن ماه ۲۵۳۲ در مرکز پزشکی رضا پهلوی دوره کوتاه مدت (۵ هفته ای) ایجاد شد تا به هشت نفر از پرستار ماههای مرکز آموزش لازم و مقدماتی برای امور درمانی داده شود و آنان را بعنوان مربی و سرپرست برای کارآموزی و تربیت کادرهای کمکی (بهورز) آماده خدمت سازد •

پس از پایان این دوره با همکاری بخشداران و کدخدایان

و انجمن های ده در منطقه شیران با انتخاب ده نفر
(۴ پسر و ۶ دختر) برای آموزش بهورزی با ضوابط زیر اقدام

گردید .

— دارا بودن حداقل سن ۱۷ سال

— اهل محل بودن

— داشتن تحصیلاتی در حدود ششم ابتدائی

در انتخاب داوطلبان کوشش شده تا حتی المقدور هر يك

از روستاهای مختلف منطقه سهمی داشته باشد . آموزش

این افراد زیر نظر مربیان خود در روستای روته که در

حوالی فشم قرار دارد در اوائل اردیبهشت ۳۳ آغاز

گردید . کلاس ها در آبادی روته در يك مدرسه قدیمی

که بسازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی اهدا و پس از

تجهیزات و تغییرات لازم قابل استفاده شده بود افتتاح

گردید *

در این کلاس ها صبح ها دروس نظری در زمینه مسائل
اساسی بهداشتی و بهسازی محیط و خدمات مقدماتی و اولیه
درمانی و تشخیصی آموخته میشود و بعد از ظهر همه معمولاً
بکار عملی میپردازند *

برای محل کار بهورزان آینده فعالاً " پنج خانه بهداشت
که زیر نظر درمانگاههای منطقه انجام وظیفه خواهند کرد در نظر
گرفته شده و دو خانه بهداشت دیگر نیز در حال آماده شدن
است * در برنامه آینده طرح در نظر است که ۳۰ شاگرد جدید
برای آموزش بهورزی انتخاب شوند * در مرحله اول جمعاً " در حدود
۲۰ خانه بهداشت در منطقه بوجود خواهد آمد ولی بتدریج
بوسعت و گسترش منطقه حوزه عمل افزوده خواهد شد *
پس از بوجود آمدن تعداد کافی خانه های بهداشت

در نظر است که ارتباط آنها بایکدیگر و در مانگاها و مرکب

رضا پهلوی بابیسم تا همین شود و از هم اکنون دو آبولاس و د

لند رور در اختیار مجریان طرح قرار دارد *

— ملا حظاتی درباره نقش سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی

در ۲۹ سالی که از عمر سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی

میگذرد تخییراتی در وضع کشور و داخل آن سازمان رویداده که

اثرات آنرا در وضع سازمان میتوان مجبوما " در نکته زیر خلاصه

کرد :

۱- در زمانی که این سازمان بوجود آمد مناطق روستائی و دور

افتاده کشور از هیچگونه پوشش درمانی و بهداشتی

برخوردار نبودند و امکانات مالی و انسانی دولت نیز آنچنان

محدود بودند که عملا " راه هر اقدام موثری را دریابن

زمینه ها برایش سدود میساختند * در نتیجه تنه

سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی بود که می‌توانست با امکانات خاصی و آزادی عمل نسبی که داشت نخستین گام‌های جدی را در این زمینه هابردارد. در حال حاضر می‌توان گفت که وضع کلی تغییر کرده و توانائی بالقوه دولت در حل مسائل تدریجی اینک قابل مقایسه با امکانات سازمان نیست. در نتیجه دولت با سیاستی روشن در این زمینه هادارد، مسلم است که در راه اجرای سیاست بهداشتی و درمانی دیگر با مشکلاتی که ربع قرن پیش در برابر داشت روبرو نمی‌باشد.

۲- یگانه امتیازی که ممکن است سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی هنوز نسبت به دولت و سایر موسسات مشابه داشته باشد از یکسو حجم نسبتاً محدود آن و از سوی دیگر آزادی عمل نسبی آن نسبت به مقررات دست و پاگیر اداری و دولتی است این سازمان با نوآوری و طرح های آزمایشی خود

که ارزیابی آنها برای جستجوی راههای پرثمرتر لازم میباشد، میتواند
تجارب گرانیهای راکه در زمینه فعالیتهای اجتماعی خود
بدست آورده است به نحوی موثر در خدمت کشور قرار دهد •

— جمعیت شیرخورشید سرخ ایران —

این موسسه که عضو جمعیت صلیب سرخ بین المللی است در سال ۱۳۸۲ تأسیس شد و در ابتدا فعالیت‌های منحصر به مقابله با حوادث و سوانح را بعهده داشت • اما پس از شهریور ۱۳۵۰ — دامنه کار خود را گسترش داد و در حال حاضر به امور مختلف درمانی و بهداشتی و رفاه اجتماعی و آموزشی مانند اداره بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها و پرورشگاه‌ها و امور تنظیم خانواده و تربیت پرستار و بهیاری‌پرداز • این جمعیت در زمینه مبارزه با سل و سرطان و ایجاد موسسه سازنده دست و پای مصنوعی برای معلولین و همچنین مراکز انتقال خون نیز فعالیت‌های موثری دارد •

جمعیت شیرخورشید سرخ ایران در سال ۱۳۵۱ جمعاً ۸۷۲۷ تخت بیمارستانی و زایشگاهی در اختیار داشته است (۲۲٪ کل تخت‌های کشور) و بزرگترین سازمانی است که

خدمات درمانی کشور را تامین می کند • از کل تختها ۵۷۱۴ تخت
 آن به بیمارستانها و بقیه به زایشگاهها تعلق داشته است، آمار
 دقیقی که از بیماران بستری و سرپائی این سازمان در دست است
 میتوان در صد اشغال تختهای این سازمان را در فصول مختلف
 (۱)
 سال ۲۵۳۱ محاسبه کرد و تعداد کل بیماران بستری شده
 را بالغ بر ۱۴۶۰۰۰ نفر دانست •

درصد اشغال تختهای بیمارستانی جمعیت در فصول مختلف

در سال ۲۵۳۱ (متوسط بستری ۱۰ روز برای هر بیمار فرض
 شده است)

فصل	تعداد تخت	تعداد بیماران بستری	بیمار روز	بیمار تخت	% اشغال تخت
بهار	۴۲۷۵۱	۳۲۱۱۷۴	۳۲۱۲۷۴۰	۴۴۲۱۴۹۴	٪ ۷۳
تابستان	۴۱۹۰۷	۳۹۱۵۴۴	۳۹۵۱۴۴۰	۴۵۶۱۳۵۱	٪ ۸۷
پائیز	۵۱۳۶۱	۳۶۱۴۲۲	۳۶۴۱۲۲۰	۴۸۳۱۱۲۰	٪ ۷۵
زمستان	۵۱۷۱۴	۳۸۱۳۹۰	۳۸۳۱۹۰۰	۵۱۴۱۲۶۰	٪ ۷۵

۱- نشریه آماری ۷۲ جمعیت شیرو خورشید سرخ - زمستان ۲۵۳۱

در سال مزبور علاوه بر بیماران بستری شده تعداد

۳۶۰۰۰ زایمان در این بیمارستانها انجام گرفته است و در همین

سال درمانگاههای مستقل و بیمارستانی جمعیت شیروخورشید جمعا

۳,۷۸۴,۰۰۰ نفر بیمار سرپائی داشته اند (درمانگاههای مستقل

۲,۷۸۹,۰۰۰ نفر و درمانگاههای بیمارستانی ۹۰۵,۰۰۰ نفر)

(۱)

افراد فنی شافل در بیمارستانها و زایشگاههای این جمعیت

به ۱,۷۱۰ نفر میرسیده است که تعداد ۴۰۹ پزشک ۹۵۱ پرستار

و بهیار و کمک پزشک و ۶۱ داروساز در بیمارستانها و ۱۵۱ پزشک

(۲)

و قابل و ۱۳۸ پرستار در زایشگاهها بخدمت مشغول بوده اند.

(۳)

اعتبارات جمعیت شیروخورشید سرخ در سال ۳۱ معادل

۰۰۰,۵۸۰ ریال بود است که ۰۰۰,۶۸۴,۸۳۰ ریال

۱- باغبانان، رانندگان، سرایداران، دربانان و سایر مستخدمین

جزء و نیز سایر کارکنان اداری جزو کارکنان فنی محسوب نمیشوند.

۲- نشریه آماری جمعیت شیروخورشید سرخ ایران - شماره ۷۱ - پائیز سال ۱۳۵۲

۳- لایحه بودجه سال ۱۳۵۳ - سازمان برنامه و بودجه - قسمت

د هم - ۴

آن (۷۰٪) از محل درآمد اختصاصی و بقیه از محل درآمد عمومی

• تامین شده است

توزیع اعتبارات جمعیت بر حسب فعالیت‌های مختلف بشرح

• زیرمبیا شد

اعتبارات قطعی جمعیت شیروخورشید سرخ ایران در سال
(۲۵۳۱) مبلغ به هزار ریال

از محل درآمد عمومی از محل درآمد اختصاصی جمع			نوع فعالیت
۱۰۲,۵۱۰	۸۷,۳۱۴	۱۵۱,۱۹۶	۱- آموزش فنی و تربیت حرفه‌ای
۱۹,۷۵۴	۱۰,۱۱۵	۹۱,۶۳۹	۲- آموزش عالی
۱/۴۵۵,۱۶۵	۱/۳۸۳,۴۶۵	۷۱۱,۷۰۰	۳- خدمات درمانی
۷۴,۳۵۶	۷۴,۳۵۶	—	۴- خدمات اداری
۶۹۰,۵۰۴	۶۹۰,۵۰۴	—	۵- خدمات رفاهی
۵,۰۰۰	—	۵۱,۰۰۰	۶- توان بخشی گروه‌های خاص
۱۸,۶۷۴	۱۲,۹۳۰	۵۱,۷۴۴	۷- امور جوانان
۹۴۵۱,۰۹۵	۵۰۶,۰۰۰	۸۹۵۶,۰۹۵	۸- خدمات درمانی (بابت نگهداری و بهبود استاندارد بیمارستان‌های واگذاری و تجهیز مراکز جدید)
۳/۳۱۱۶,۰۵۸	۲/۳۰۸۶,۸۸۴	۱۶۰۰۰/۳۷۴	جمع کل

ازجدول فوق میتوان استنباط کرد که ۷۲٪ کل اعتبارات این جمعیت

ای (۲۶۰۰۰۰۰۰۰ ریال) بامورد رمانی (هزینه های جاری و سرمایه)

اختصاص دارد که ۶۰٪ آن (۱۴۳۳۴۶۵۰۰۰ ریال) از محل

درآمد اختصاصی و بقیه از محل درآمد عمومی تامین میشود (۱)

عواید حاصل از بیمارستانها و زایشگاهها و درمانگاههای

جمعیت شیروخورشید سرخ فقط معادل ۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال

بوده است *

۱- محل تامین اعتبارات قطعی جمعیت بقرار زیر میباشد : (استفاده

از لایحه بودجه ۳۵۳۳ سازمان برنامه و بودجه) قسمت دهم-۵

کمک از اعتبارات عمومی ۱۰۰۲۳۷۴۰۰۰ ریال

۵٪ از محل درآمد ۵/۵٪ کارمزد

ثبت سفارشات ۶۲۸۷۰۰۰۰۰ ریال

تمبر خیریه ۱۷۱۰۰۰۰۰۰ ریال

پنج در هزار معاملات ثبتی ۹۶۵۸۰۰۰۰۰ ریال

۱۵٪ حقوق گمرکی ۴۷۴۰۰۰۰۰۰ ریال

منفرقه ۱۷۳۰۸۴۰۰۰۰ ریال

عواید حاصله از بیمارستانها و درمانگاهها ۵۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال

جمع ۳۳۱۱۰۵۸۰۰۰ ریال

— سازمانهای بیمه بخش عمومی

گذشته از سازمانهای بیمه گرده بخش خصوصی و در بخش دولتی و عمومی سه سازمان اصلی مسئول امر بیمه درمانی کارگران و کارمندان دولت و روستائیان هستند که بترتیب درباره آنها توضیح داده میشود :

۱- سازمان بیمه های اجتماعی کارگران

این سازمان در سال ۲۵۳۱ موفق به تامین بیمه حدود ۹۵۰۰۰۰ نفر کارگر در بخشهای دولتی و خصوصی گردید که با احتساب افراد تحت تکفل بیمه شدگان جمعاً ۳۸۰۰۰۰۰ نفر در زیر چتر بیمه های اجتماعی قرار گرفتند که شامل قریب یک سوم جمعیت شهرنشین کشور میشود *

این سازمان در سال ۲۵۳۱ امکانات زیر را برای امر بیمه

(۱)

درمانی در اختیار داشته است *

درمانگاههای اختصاصی ۱۶۸

پستهای پزشکی قراردادی ۱۱۰

بیمارستانهای اختصاصی ۱۷

بیمارستانهای قراردادی ۸۴

(۲)

تخت ثابت بیمارستانهای اختصاصی ۴۷۹۶

تخت های این سازمان به حدود ۱۲٪ تختهای کشور

میرسد که قریب ۵۵٪ آن فقط تهران بزرگ استقرار دارد و دریا زده

استانداری و فرمانداری کل و سازمان بیمه های اجتماعی فاقد

بیمارستانهای اختصاصی است *

۱- نشریه وزارت کار و امور اجتماعی بمناسبت دهه انقلاب سفید

ایران - صفحه ۱۸۲ تهران ۲۵۳۱

۲- طبق نشریه ۱۸۳ وزارت بهداشت تعداد تختها در سال ۲۵۳۱

برابر با ۴۶۶۸ بوده است *

در سال ۲۵۳۰ تعداد دفعات مراجعه بیماران سرپائی
بدرمانگاههای این سازمان بیش از ۱۵ میلیون نفر بوده و در شش
ماهه اول سال ۲۵۳۱ این مراجعات به ۸ میلیون نفر رسید
(۱)
است •

تعداد بیماران بستری این سازمان در شش ماهه اول سال
۲۵۳۱ به ۸۸۵۰۰ نفر میرسیده است ولى تعدادی از این
بیماران در بیمارستانهای طرف قرارداد با این سازمان بستری
شده اند •

سازمان بیمه های اجتماعی علاوه بر امر درمان کارگران
اداره يك آموزشگاه عالی پرستاری رابعهده دارد که در سال
۳۲- ۲۵۳۱، ۶۲ دانشجو داشته است و مسئولیت تربیت بهیار

۱- تعداد بیماران سرپائی این سازمان در کشور در تمام سال
۲۵۳۱ در دست نبود •

در چهار آموزشگاه بهیاری رانیزعهده دارد •

بودجه این سازمان در سال ۲۵۳۱ معادل

۰۰۰ر ۰۰۰ر ۵۰۰ر ریال بوده است که تمام آن از محل درآمد

(۱)

اختصاصی (۱۳٪ کارفرمایان و ۵٪ کارگران) تامین شده است •

در رقم فوق میزان اعتباری که صرف خدمات درمانی

شده است مشخص نیست ولی برای اینکه بتوان حدود نسبی

آنرا نسبت بکل بودجه دانست از برآورد شرح اجرای برنامه ها

و عملیات در این مورد استفاده میشود • این رقم معادل

۰۰۰ر ۶۰۲ر ۵۰۵ر ریال است که شامل ۵۳٪ کل بودجه

این سازمان است •

۲- سازمان بیمه کارمندان دولت

این سازمان موظف به تامین درمان کارمندان دولت و

۱- قانون بودجه کشور سال ۲۵۳۳ - سازمان برنامه و بودجه

خانواده تحت تکفل آنان است •

بودجه قطعی این سازمان در سال ۲۵۳۱ معادل

۴۸۶۴۲۳۰۰۰ ریال بوده که ۶۲٪ آن از محل

اعتبارات عمومی و بقیه آن از پرداخت کارمندان دولت

تامین شده است •

تعداد کل افراد بیمه شده این سازمان

در این سال ۲۲۸۴۸۰ نفر بوده که ۴۰٪ آنان

در تهران بـسـرمـی برده اند •

۳- سازمان بیمه های اجتماعی روستائیان

این سازمان جدیدالتاسیس هر روز گسترش بیشتری

می یابد و امور بیمه درمانی روستائیان را بعهده دارد —

اعتبار مصوب برای خدمات درمانی این سازمان

۲۹۶۰۰۰۰۰ ریال بوده است •

پوشش بیمه درمانی برحسب موقعیت اجتماعی افراد در -

(۱) مناطق شهری و روستائی در سال ۲۵۳۱ بشرح زیر بوده است •

عنوان گروه	تعداد کل	بیمه شده و تحت پوشش	نسبت درصد بیمه شدگان به کل جمعیت
جمعیت کشور	۳۱۰۰۰۰۰۰۰	۴۱۲۶۰۰۰۰۰	٪۱۳۱۷
کل جمعیت شهری	۱۳۱۰۰۰۰۰۰۰	۴۱۱۶۰۰۰۰۰	٪۳۲
نارمندان دولت و بخش خصوصی	۱۶۸۰۰۰۰۰۰	۲۶۰۰۰۰۰۰	٪۱۴۱۴
بازدو حقوق بگیران دیگر	۵۶۶۰۰۰۰۰۰	۳۶۴۰۰۰۰۰۰	٪۶۰۱۷
نارکنان مستقل	۳۶۲۰۰۰۰۰۰	—	—
نارفرمایان	۵۰۰۰۰۰۰۰	—	—
بنیه جامعه شهری	۱۶۹۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	٪۲۶۱۳
کل جمعیت روستائی	۱۸۶۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰۰	٪۰۱۵

۱- عملکرد برنامه چهارم - در قسمت خلاصه تجدید نظر شده
در برنامه پنجم وزارت بهداری جدول شماره ۵- گزارش
داخلی •

۲- خدمات درمانی در حدود ۵۰۰۰۰۰۰ نفر از جامعه غیرمتشکل از طریق
خرید خدمات از بخش خصوصی تامین میگردد •

—سایه سازمانهای دولتی و وابسته بدولت

سازمانها و واحدهای درمانی و پزشکی
دیگری جز وزارت بهداری، دانشگاهها عهده دار
تامین بهداشت و درمان گروههای مختلف اجتماعی
به ویژه کارمندان خود هستند که در زیراسامی
و تعداد بیمارستانها و همچنین تخت های وابسته باین
سازمانها با استفاده از آمار سال ۱۳۵۱ یادآوری —
(۱)
میشود •

۱- استفاده از نشریه شماره ۱۸۳ وزارت بهداری - اداره -
کل آمار و بررسیها •

نام سازمان	تعداد بیمارستان	تعداد تخت
۱- شرکت ملی نفت ایران	۶	۸۱۶
۲- راه آهن	۱۰	۶۹۹
۳- شهربانی و ژاندارمری	۴	۴۶۴
۴- وزارت راه	۳	۲۶۵
۵- وزارت کار (نوتوانی شفایحیائیان)	۱	۲۲۲
۶- بانک ملی	۱	۱۱۳
۷- وزارت اقتصاد	۱	۱۰۷
۸- ذوب آهن	۱	۱۰۰
۹- دادگستری	۱	۶۲
۱۰- وزارت دربار	۱	۵۷
جمع	۲۹	۲۷۹۰۵

— سازمانهای خیریه

این سازمانها که سهم نسبتاً موثری در تامین خدمات درمانی کشور دارند بترتیب اهمیت و با توجه به حجم خدماتی خود همراه با تجزیه و تحلیلی از وظایف و اعتبارات آنان معرفی و ارزیابی میگردند.

۱- اعتبارات این سازمانها از لایحه بودجه سال ۳۳ تعداد بیماران سرپائی و بستری از شرح برنامه و عملیات سازمان برنامه و بودجه و تعداد تخت و بیمارستان از نشریه شماره ۱۸۳ وزارت بهداشت استخراج شده است.

۱- بنگاه حمایت مادران و نوزادان

این سازمان در ۲۵ آذرماه ۲۴۹۹ برحسب اراده-

اعلیحضرت فقید رضاشاه کبیر بنیان گذاری شد *

هدف این سازمان عام المنفعه رفع نیازمندیهای زنان

باردار و بی بضاعت از طریق معالجات سرپائی قبل از زایمان و بستری

کردن آنها برای زایمان و دوران نقاهت است که تربیت بهیاران نیز

برای مرکز درمانی خود بعهده دارد *

در سال ۳۱ این سازمان در سراسر کشور دارای ۱۰ بیمارستان

زایشگاهی با ۷۷۷ تخت بوده است و درمانگاهها و بیمارستانهای

این سازمان حدود ۵۲۰۰۰ زایمان طبیعی و ۶۵۰۰ زایمان

غیرطبیعی انجام یافته است و در حدود ۳۱۷۰۰۰ مراجعه کنند ه

سرپائی ۱۵۰۰۰ بیمار غیر زائو تحت درمان قرار گرفته اند *

اعتبارات قطعی این سازمان در همین سال بشرح زیر بوده است
(مبالغ به هزار ریال)

نوع فعالیت	از محل درآمد عمومی و عمرانی	از محل درآمد اختصاصی	جمع
برای آموزش فنی و تربیت حرفه ای	۲۲,۶۱۴		۲۲,۶۱۴
خدمات درمانی	۲۰,۱۸۲	۸۳,۴۹۲	۲۸۵,۳۱۳
خدمات اداری	۱,۴۷۰	۱۰,۴۵۰	۱۱,۹۲۵
جمع	۲۴,۵۹۶	۹۳,۹۴۲	۳۱۹,۵۳۸

۲- سازمان خیریه و کمکهای بهداشتی کشور

این سازمان بمنظور ارائه خدمات درمانی رایگان با افراد

بی بضاعت کشور تاسیس شده است که در سال ۱۳۵۲ از سه بیمارستان

وابسته به این سازمان در تهران ۵۴۸ تخت آن مورد استفاده

مردم قرار گرفته است *

سازمان خیریه كمك های بهداشتی و درمانی كشور در سال
 مزبور همچنین تدارك ساختمان يك بیمارستان ۶۵۰ تختخوابی
 دیگر را نیز فراهم ساخت *

اعتبارات قطعی این سازمان در سال ۲۵۲۱ برای خدمات
 درمانی بقرار زیر بوده است :

ریال	۲۰۷,۵۰۰,۰۰۰	از محل درآمد عمومی و عمرانی
ریال	۲۷,۱۳۷,۰۰۰	از محل درآمد اختصاصی
ریال	۲۳۴,۶۳۷,۰۰۰	جمع

۳- جمعیت ملی مبارزه با سرطان

هدف این جمعیت تهیه و جمع آوری آمار مبتلایان به
 سرطان در کلیه نقاط کشور، ایجاد هم آهنگی در اصول درمانی
 این بیماری طبق جدیدترین روشهای بین المللی و مقایسه نتایج

حاصل از اتخاذ تدابیر مشترک درمانی و متشابه علمی و درمان مقدور
برای بیماران سرطانی و همچنین تربیت تکنسین سلول شناسی
(سیتوتکنولوژیست) و پرتودرمانی (رادیوتراپیست) میباشد *

این جمعیت در سال ۲۵۲۱ دارای دو بیمارستان با
۲۰۰ تخت بوده است و در همین سال اقدامات درمانی زیر
توسط جمعیت مزبور صورت گرفته است :

آزمایش افراد مشکوک بمنظور تشخیص سرطان ۹۲۰۰۰ نفر
درمان بیماران سرطانی ۳۴۰۰۰ نفر

اعتبارات قطعی این سازمان برای خدمات درمانی در همین
سال معادل ۲۵۵۲۰۰۰۰ ریال بوده که ۱۲۰۰۰۰۰۰ ریال
آن از اعتبارات عمومی تامین شده است *

۴- بنیاد نیکوکاری والا حضرت شمس پهلوی

هدف این سازمان فراهم ساختن تسهیلات بهداشتی

• و درمانی رایگان برای کودکان بی بضاعت است •

این بنیاد در سال ۲۵۳۱ دارای يك بیمارستان ۱۸۷ تختی

وسه درمانگاه اورژانس بوده و با این امکانات برای ۵۷۲۰۰۰ نفر

مراجعه کننده در طی سال مزبور خدمت درمانی انجام داده است

اعتبارات قطعی این سازمان در سال ۲۵۳۱ معادل

۸۵۳۵۲۰۰۰ ریال بوده که ۷۳۲۰۰۰۰۰ ریال آن از محل

اعتبارات عمومی و عمرانی تامین گردیده است •

(۱)

۵- سایر سازمانهای خیریه و رفاه اجتماعی

در سال ۲۵۳۱ نمودارهای آماری بهداشت کشور فعالیت

سایر سازمانهای درمانی را که به امور بهداشتی و آموزشی و توانی

و رفاه اشتغال داشته اند نشان میدهد که تعداد آنها علاوه بر

۱۱ بیمارستان با ۴۵۴ تخت در سراسر کشور اداره دو آسایشگاه

۱- سازمان اوقاف جزء سازمانهای خیریه شمار آمده است •

معلولین و جذامیان در مشهد با ۷۶۹ تخت بوده است *

اعتبارات قطعی بعضی از این سازمانها خیریه در سال

۲۵۳۱ بشرح زیر بوده است : (مبالغ به هزار ریال)

نام سازمان	از محل اعتبارات عمومی و عمرانی	از محل اعتبارات اختصاصی	جمع
۱- بنیاد مسکن ملی	۲۵۲,۲۰۰	۴۰,۰۰۰	۲۹۲,۲۰۰
۲- جمعیت کمک به جذامیان	۵۷,۰۰۰	۱۴,۱۸۹	۷۱,۱۸۹
۳- بیمارستان شهبانو فرج (ویژه جوانان و سوختگی)	۱۰,۰۰۰	۶,۵۰۰	۱۶,۵۰۰
۴- سازمان ملی انتقال خون	۸,۲۶۰	—	۸,۲۶۰
۵- انجمن ملی حمایت کودکان	۸۸,۹۱۴	۱۴۱,۰۰۰	۲۲۹,۹۱۴
۶- جمعیت خیریه فرج بهلولی	۱۷۳,۳۲۴	۱۰۸,۰۴۳	۲۸۱,۳۶۷
۷- بنگاه خیریه اشرف بهلولی	۴,۶۴۸	—	۴,۶۴۸
۸- هیات کمک بآسیب دیدگان	۵,۰۰۰	—	۵,۰۰۰
۹- انجمن حمایت معلولین	۱,۰۰۰	۲,۱۵۰	۳,۱۵۰
۱۰- انجمن راهنمای بهداشت خانواده	۷,۰۰۰	۵,۰۶۵	۱۲,۰۶۵
۱۱- نظام پزشکی	۱۰,۰۰۰	—	۱۰,۰۰۰
۱۲- سازمان ملی رفاه خانواده	۳۷,۵۷۳	۱۵,۱۷۸	۵۲,۷۵۱
۱۳- سازمان ملی رفاه نابینایان	۷,۳۷۰	۴,۰۰۰	۱۱,۳۷۰
۱۴- سازمان ملی رفاه ناشنوایان	۷,۰۰۰	۷,۹۸۹	۱۴,۹۸۹
۱۵- انجمن حمایت زندانیان	—	۱۷,۰۰۰	۱۷,۰۰۰
(توان بخشی گروههای خاص)	—	—	—
۱۶- کانون کارآموزی کشور	—	۳۹۳,۰۴۷	۳۹۳,۰۴۷
(توان بخشی گروههای خاص)	—	—	—
۱۷- جمعیت حمایت کودکان	—	۸,۴۱۴	۸,۴۱۴
بی سرپرست	—	—	—

فصل دوم

مسکن و نقش آن در رفاه اجتماعی

" برنامه مهم دیگر ملکتی ، برنامه خانه سازی است •

این از هدفهای انقلاب است که عموم مردم چه

در شهرها و چه در روستاها دارای مسکن سالم

و بهداشتی باشند • "

نقل از کتاب انقلاب سفید

مسکن یکی از ضروریات محیط زیست بشمار میرود و راثـر
افزایش جمعیت و رشد اقتصادی احتیاج بآن روز بروز بیشتر احساس
میشود . عدالت اجتماعی و تعمیم مزایای حاصل از توسعه اقتصادی
ایجاب میکند که کلیه افراد جامعه از مسکن مناسب برخوردار گردند .
در شرایط اقتصادی امروز جامعه ما ، دیگر نمیتوان به مسکن فقط
بصورت يك سقف نگاه کرد اگرچنانچه در هر يك از مراحل رشد جامعه و
رفاه برای کلیه طبقات آن جامعه فراهم نگردد ، مسائل و مشکلات
بسیاری از قبیل ناسازگاری ، مبارزه منفی ، بی تفاوتی و در نتیجه
کاهش رشد اقتصادی بوجود خواهد آمد . استفاده از مسکن مناسب
صرفنظر از تامین عدالت اجتماعی و ایجاد رفاه از دیدگاه اقتصادی
نیز دارای اهمیتی خاص است . در مراحل اولیه توسعه ، فعالیتهای
ساختمانی برآهنگ رشد تاثیر گذارده و به حرکت چرخهای آن سرعت
می بخشد ولی در مراحل بعدی خود تحت تاثیر رشد اقتصادی قرار

• میگیرد و لزوم توسعه فعالیت ساختمانی هرچه بیشتر احساس میگردد .
 بطور کلی رشد اقتصادی افزایش جمعیت ، تمایل مردم به شهرنشینی
 توسعه فعالیتهای صنعتی و بازرگانی ، بالا رفتن سطح بهداشت
 و فرهنگ ، توسعه و گسترش فعالیت خانه سازی را ضروری میسازد
 و اصولاً نیازهای يك جامعه متحول ایجاب میکند که برای فراهم
 ساختن مسکن بهتر اقدام شود .

در زمان موجود یکی از بزرگترین و پیچیده ترین مسائلی که
 جوامع بشری ، بخصوص جوامع در حال توسعه با آن روبرو هستند
 مساله تامین مسکن است . پیشرفتهای اقتصادی ، افزایش آگاهیها^ی
 عمومی و بالا رفتن سطح بهداشت و نتیجه کاهش درصد مرگ و میر
 و جوانی جمعیت و غیره از عواملی است که موجب شده که نیاز به
 خانه های مسکونی بیشتر شود . البته نباید تصور کرد که این
 مساله فقط مشکل جوامع در حال توسعه است بلکه کشورهای توسعه

یافته صنعتی هم با این مشکل مواجه هستند • کمبود مسکن و گرانسی
خانه های مسکونی دولتها را و دار ساخته است که به مساله مسکن
توجه خاص مبذول دارند • در کشور ما وضع مسکن همگام و همراه با
سایر جنبه های اجتماعی رویه پیشرفت و توسعه است و در برنامه های
مهرانی کشور همواره توجه خاصی به بهبود وضع مسکن و افزایش
تعداد آن در شهر و روستا شده است •

امروزه آشکار شده است که مقایسه درآمد های سرانه برای
نشان دادن توسعه اقتصادی و اجتماعی بخصوص رفاه فردی و اجتماعی
کافی نیست و در نتیجه استفاده از درآمد سرانه برای مقایسه توسعه
اقتصادی و بخصوص اجتماعی کاهش یافته و جای آنرا عوامل اجتماعی
پر نموده است در میان این عوامل " مسکن " نقشی مهم و اساسی
دارد •

بخش اول — کمیت و کیفیت مسکن در ایران

د ر کشور ما همگام با ترقیات و تحولات همه جانبه د رسالهای اخیر، پیشرفت امر خانه سازی و تامین مسکن کاملاً محسوس است. • نگاهی به تولید و عرضه واحدهای مسکونی بوسیله بخش خصوصی د مناطق شهری کشور ما پیشگرفت سالانه ای د رشد و $4/2$ درصد بوده که خود رقمی نزدیک به رشد جمعیت ($4/55$) میباشد. • جد اول زیر پیشرفتهائی را که د زمینه مسکن د رسالهای اخیر دست آمده نشان میدهد: (۱)

۱— برآورد تعداد واحدهای مسکونی موجود د مناطق شهری کشور (۱۰۰۰ دستگاه)

متوسط رشد سالانه (درصد)	۲۵۳۳	۲۲	۳۱	۳۰	۲۹	۳۵۲۵	
۴/۲	۱۷۸۶	۱۷۰۲	۱۶۳۰	۱۵۶۴	۱۵۲۲	۱۳۰۱	کل نقاط شهری کشور
۵/۴	۴۸۴	۴۷۰	۴۴۹	۴۲۶	۴۱۷	۳۵۴	تهران
۴/۶	۴۶۹	۴۴۹	۴۳۰	۴۱۲	۳۹۷	۳۲۹	شهرهای بزرگ رویهم
۳/۸	۸۳۳	۷۸۸	۷۵۱	۷۲۶	۷۰۸	۶۱۸	سایر مناطق شهری کشور

۱— سالنامه آماری مرکز آمار ایران

(نشریات بانک مرکزی ایران)

(۱)
۲- برآورد تعداد ساختمانهای موجود در مناطق شهری کشور
(۱۰۰۰۰۰ دستگاه)

	۲۵۲۵	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۲۵۳۳	متوسط رشد سالانه (درصد)
کل نقاط شهری کشور	۱۴۰۸	۱۶۲۳	۱۶۸۸	۱۷۵۸	۱۸۲۵	۱۸۹۷	۴/۲
تهران	۳۹۰	۴۵۶	۴۶۶	۴۷۷	۴۸۷	۴۹۴	۴/۲
شهرهای بزرگ روبهم	۲۹۲	۳۴۱	۳۶۳	۳۸۴	۴۰۲	۴۲۱	۴/۷
سایر مناطق شهری کشور	۷۲۶	۸۲۶	۸۵۹	۸۹۷	۹۳۶	۹۸۲	۳/۸

در کنار بخش خصوصی ، بخش عمومی نیز از برنامه خانه سازی غافل

نماند . سازمانها و موسسات مختلف برای سکونت اعضای خود اقدام

به بنای مجتمع های نمودند (مانند شرکت نفت ، ذوب آهن ، رد ربار

شاهنشاهی و غیره) (۰۰۰) عرضه مسکن بوسیله بخش عمومی همراه با

خانه سازی بخش خصوصی به رشدی بیش از (۴/۵۵ رشد جمعیت)

ناائل میشویم .

۱- شامل ساختمانهای مسکونی ، تجارتي ، آموزشی ، صنعتی و
انواع دیگر میباشد ،

۳- فعالیت های خانه سازی بوسیله وزارت مسکن و شهرسازی

(مبلغ میلیون ریال)

عنوان پروژه	دهه اول انقلاب			سال ۲۵۳۲			سال ۲۵۳۳		
	دستگاه	تعداد	مبلغ	دستگاه	تعداد	مبلغ	دستگاه	تعداد	مبلغ
برنامه خانه سازی	۱۵۷۸۲	۱۵۱	۵۳۶۲	۴۳۶۹	۱۲۳	۲۶۴۲	۵۹۴۴	۹۶	۲۲۳۶
خانه های سازمانی	۵۰۱۴	۱۲۱	۲۵۳۵	۱۰۴۴	۱۱۴	۱۸۰۴	۹۰۴	۸۷	۶۲۴
مجتمع های مسکونی	۱۰۷۶۸	۳۰	۱۸۲۷	۳۳۲۵	۹	۸۳۸	۵۰۴۰	۹	۱۶۱۳

گرایش اعتبارات و سرمایه گذاری در بخش ساختمان و ایجاد

مسکن از پدیده های سالهای اخیر بود که خود نشان دهنده همگامی

کامل این رشته اقتصادی و اجتماعی با سایر تحولات کشور بوده

است •

۴- میزان وامهای ساختمانی پرداخت شده بوسیله منابع مالی مختلف (میلیون ریال)

سایر موسسات	بانک رفاه کارگران	بانک رهنی ایران	جمع کل	
۱۲۰۲	۸۶۵	۲۴۰۸	۴۴۷۵	سال ۲۵۲۵
۱۴۹۱	۳۹۹۲	۴۰۹۹	۹۵۸۲	سال ۲۵۳۰
۳۷۴۳	۶۷۹۲	۶۸۳۶	۱۷۳۷۱	سال ۲۵۳۲
۱۰/۹	۲۷/۵	۹/۹۵	۱۳/۶	متوسط رشد سالانه (درصد)

در کنار عرضه مسکن ، رفاه خانوارها در محیط زیست نیز از نظر

دورنماید . توجه ای به آمار ساختمانیهای تکمیل شده در سالهای

اخیر و میزان سطح زیربنای آنها ، نشان میدهد که سطح زیربنا

ساختمانیهای تکمیل شده ۳/۲ درصد هر سال به وسیع تر گردیده

است .

۵- ساختمانهای تکمیل شده و سطح زیربنای آنها در مناطق شهری کشور

رشد سالانه	الف - تعداد ساختمان (۱۰۰ دستگاه)					ب - سطح زیربنا (متر مربع)				
	۲۵۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۲۵۳۳	۲۵۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۲۵۳۳
کل نقاط شهری کشور	۵۰۲	۶۴۵	۶۹۶	۶۷۳	۷۱۹	۱۴۹	۱۳۸	۱۵۳	۱۷۴	۱۶۶
تهران	۱۰۵	۱۰۳	۱۰۵	۱۰۸	۶۹	۳۰۷	۲۸۱	۲۶۸	۴۴۱	۲۴۴
شهرهای بزرگ	۱۶۴	۲۱۱	۲۱۱	۱۸۲	۱۹۱	۱۳۰	۱۳۶	۱۴۴	۱۵۶	۱۵۶
سایر مناطق شهری	۲۳۸	۳۳۱	۳۸۰	۳۸۳	۴۵۹	۹۲	۹۵	۹۸	۱۰۷	۱۲۷

بهبودی وضع اقتصادی کشور، مردم را یکی از آرزوهای دیرینه

و خود که مالک خانه بودن است، نزدیک تر ساختن در سال ۲۰۲۵ حد

۵۴/۹ درصد خانوارها در مناطق شهری کشور مالک خانه خود بودند

و ۳۴ درصد آنها در خانه های اجاری میزیستند و در سال ۲۰۳۳ -

خانوارهای مالک نشین به ۶۹/۴ درصد افزایش پیدا نمودند و اجاره

نشین ها به ۲۶/۴ درصد خانوارها تقلیل یافتند •

٦- مقایسه درصد خانوارهای مالک نشین و اجاره نشین در مناطق
شهری کشور

	مالک نشین			اجاره نشین		
	۲۵۲۵	۲۵۳۰	۲۵۳۳	۲۵۲۵	۲۵۳۰	۲۵۳۳
کل نقاط شهری کشور	۵۴/۹	۶۵/۳	۶۹/۴	۳۴/۰	۲۸/۱	۲۶/۴
تهران	۴۸/۰	۵۸/۸	۶۶/۲	۴۲/۸	۳۴/۳	۳۱/۲
شهرهای بزرگ	۴۸/۷	۶۴/۸	۷۱/۰	۳۸/۸	۲۸/۵	۲۶/۰
سایر مناطق شهری کشور	۶۳/۲	۶۹/۸	۶۹/۹	۲۵/۲	۲۳/۹	۲۴/۱

از دیدگاه دیگر، کیفیت داخلی خانوارهای بازارفاه بیشتری همراه

بود. • بطوریکه در نقاط شهری کشور متوسط تعداد نفر ساکن در یک

اطاق در سال ۲۵۲۵ حدود ۲/۳ نفر بود که در سال ۲۵۳۱ به

۱/۹ نفر تقلیل پیدا کرد. • متوسط تعداد اطاق در اختیار یک

خانوار در سال ۲۵۲۵ حدود ۲/۲ بود که در سال ۲۵۳۱ به ۲/۶

اطاق رسید. • در همین فاصله زمانی متوسط تعداد خانوار ساکن

در یک واحد مسکونی از ۱/۵ به ۱/۴ تقلیل پیدا کرده است. •

۷- مقایسه رفاه داخلی خانوارهای ساکن در مناطق شهری کشور

متوسط جمعیت در یک اطاق		متوسط تعداد اطاق خانوار		متوسط تعداد خانوار در واحد مسکونی		
۲۵۳۱	۲۵۲۵	۲۵۳۱	۲۵۲۵	۲۵۳۱	۲۵۲۵	
۱/۹	۲/۳	۲/۶	۲/۲	۱/۴	۱/۵	کل نقاط شهری کشور
۱/۸	۲/۰	۲/۸	۲/۴	۱/۵	۱/۶	تهران
۲/۰	۲/۳	۲/۵	۲/۲	۱/۴	۱/۶	شهرهای بزرگ
۲/۲	۲/۴	۲/۴	۲/۱	۱/۴	۱/۴	سایر مناطق شهری کشور

استفاده از برق در نقاط شهری شوربیزنمایشگر گوشه ای

از رفاه بیشتر خانوارها و بهبود کیفیت محیط زیست آنها است • در

سال ۲۵۲۸ تعداد مشترکین برق منطقه ای ۰۰۰ ، ۱۷۸ ، ۱ بود

که در سال ۲۵۳۲ به ۰۰۰ ، ۸۹۵ ، ۱ مشترک رسید و رشد

سالانه ای حدود ۱۲/۶ درصد را همراه داشت •

۸ - مشترکین برق منطقه ای در سالهای مختلف (۱۰۰۰ مشترك)

متوسط رشد سالانه (درصد)	۲۵۳۲	۳۱	۳۰	۲۹	۲۵۲۸	
۱۲/۶	۱۸۹۵	۱۶۶۹	۱۵۱۶	۱۳۷۹	۱۱۷۸	جمع مل
۹/۴	۷۱۳	۶۵۷	۶۱۸	۵۸۵	۴۹۹	برق منطقه ای تهران
۱۴/۲	۱۷۶	۱۴۱	۱۲۸	۱۱۸	۱۰۴	" آذربایجان "
۲۵/۹	۲۲۸	۱۹۵	۱۶۱	۱۳۳	۹۲	" اصفهان "
۱۱/۶	۱۵۳	۱۳۹	۱۲۵	۱۱۶	۹۹	" خراسان "
۱۴/۶	۱۱۹	۱۰۴	۷۹	۸۰	۶۹	" فارس "
۱۰/۵	۵۱	۵۵	۴۹	۴۴	۳۵	" جنوب شرقی "
۱۳/۲	۱۲۳	۱۰۷	۹۳	۸۳	۷۵	" غرب "
۱۱/۹	۷۲	۶۲	۵۷	۴۹	۴۶	" گیلان "
۱۲/۹	۹۴	۸۳	۷۷	۶۶	۵۸	" مازندران "
۱۱/۸	۱۵۵	۱۲۶	۱۱۹	۱۰۴	۱۰۰	" خوزستان "
-	۱۲	-	-	-	-	" استان ساحلی "

بخش دوم — مسکن و شهرسازی در برنامه عمرانی پنجم

ابعاد برنامه های عمرانی کشور چنان وسیع و غرور انگیز است که شرکت فعالانه همه بخشها و همه عوامل فعال را برای حسن اجرای این برنامه بیش از هر زمانی دیگر الزامی مینماید . اکنون ملت ایران با شناخت کامل انقلاب شکوفان ایران و در سایه رهبریهای خردمندانه و داهیانه اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریا مهر مصمم بپا خواسته است تا در این عصر انقلاب و رستاخیز ملی وظایفی را که بعهده دارد بنحو احسن بانجام رساند . طی این مدت تعداد واحد های مسکونی ساخته شده در مناطق شهری کشور ۸۱۰ و در مناطق روستائی ۲۴۰ هزار واحد پیش بینی گردیده است .

سرمایه گذاری و اعتبارات مسکن در برنامه پنجم در میان سایر بخشها بالاترین رقم را دارد و فقط برای ساختمانهای دولتی اعتبار و سرمایه ای معادل ۳۲۰ میلیارد ریال و برای مسکن سرمایه ای معادل

۲۳۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است و کل سرمایه گذاری در امر مسکن از ۱۹۰ میلیارد ریال طی دوران برنامه چهارم به ۹۲۵ میلیارد ریال در برنامه پنجم بالغ میگردد و به علاوه در رون اعتبارات روستائی و شهری و عمران روستاها ارتباطات و مخابرات و همه رشته های دیگر نیز سرمایه های هنگفتی برای ساختمان وجود دارد که باید برارقام فوق اضافه شود •

باتوجه به نیازهای مبرم کشور به ایجاد واحد های مسکونی جدید در طی هفت سال و میلیون خانه در ایران ساخته خواهد شد و به کسانی که بخواهند در صنایع ساختمانی سرمایه گذاری نمایند اعتبار کافی داده میشود و برای تسریع در توزیع این اعتبارات پنج بانک ناحیه ای تخصصی در مناطق مختلف کشور ایجاد میگردد •

دولت مصمم است حجم تولید مصالح ساختمانی را از هر جهت بالا

ببرد بنحویکه درآمدت کوتاهی تولید مصالح ساختمانی با برنامۀ ساختن
سالی ۳۰۰ هزار واحد مسکونی منطبق شود • بهمین جهت علاوه
بر کارخانه های موجود ۲۰ کارخانه تولید مصالح پیش ساخته خریداری
شده است که در سال آینده مورد بهره برداری قرار میگیرد • حدود
۳۰ درصد این کارخانه ها از سوی دستگاههای دولتی و بقیه
از طرف بخش خصوصی وارد شده است • دولت برای تشویق به
ایجاد صنایع ساختمانی قرارداد های دیگری نیز با سرمایه گذاران
معقد خواهد کرد و بر اساس آن تضمین مینماید که نیمی از تولید این
کارخانه ها را تا پنج الی شش سال آینده بخرد و باین ترتیب
سرمایه گذاران میتوانند مطمئن باشند علاوه بر آنکه دولت نیمی از تولید
کارخانه ها را میخرد میتوانند بقیه را در بازار توزیع کنند • بعلاوه تولید
صنایع ساختمانی باید کاملاً مطابق با استانداردهای وزارت مسکن

و شهرسازی باشد ، رعایت استاندارد ها از این جهت مفید است
که از نیروی انسانی که اکنون د رایران بهد رمیرود میکاهد و کارهای
خانه سازی بكم مصالح پیش ساخته سرعت بیشتری بخود میگیرد .
در برنامه عمرانی پنجم کشور ، مسکن و شهرسازی از اهمیت
خاصی برخوردار است ، این برنامه توجه خاصی به عمران شهرها
ساختمانها و تاسیسات دولتی و تامین مسکن نمود ه است که هر یک
بطور جداگانه بشرح زیرمورد بررسی قرار میگیرد :

بخش اول — عمران شهرها

بخش دوم — ساختمانها و تاسیسات دولتی

بخش سوم — تامین مسکن

بخش اول — عمران شهرها

بر اساس بررسیهای انجام گرفته ، طی برنامه پنجم عمرانی

افزایش جمعیت شهرنشین ایران در حدود ۴ میلیون نفر برآورد
میگردد و بدین ترتیب جمعیت شهرنشین ایران از ۱۳ میلیون نفر
در ابتدای برنامه پنجم به ۱۷ میلیون نفر در پایان دوره برنامه بالغ
خواهد شد .

خصوصیات بارز شهرهای ایران در حال حاضر وجود تعداد
زیادی شهرهای کوچک و تعداد معدودی شهرهای بزرگ میباشد
که توزیع و رشد نامتجانس جمعیت شهری ایران را نشان میدهد .
این نامتجانسی در رشد و توزیع جمعیت شهری مبین آن است که میل
به زندگی در شهرهای بزرگ رشد داشته و جمعیت بدون در نظر گرفتن
ظرفیت و امکانات شهرهای بزرگ با مهاجرتهاى دائمی برتراکم بیش از
حد این قبیل شهرها افزوده است . ادامه این گرایش مسائل و مشکلات
حادی از قبیل تراکم نامتناسب جمعیت ، ازدحام وسائط نقلیه ،

هدم تکافوی آب آشامیدنی، آلودگی هوا، کمبود تاسیسات
و تسهیلات شهری و بالاخره هدم دسترسی به تاسیسات فرهنگی
وبهداشتی رادرشهرهای بزرگ موجب خواهدگردید •

باتوجه به نحوه توزیع فعلی جمعیت درشهرهای ایران ومیزان
افزایش آتی جمعیت شهرنشین، هدايتوکنترل مهاجرت به
شهرها وجلوگیری ازتمرکز شدیدی جمعیت دريك يا چند شهر بزرگ
امری ضروری میگردد • سیاستهای برنامه های عمرانی طی دوران
برنامه عمرانی پنجم و بعد از آن حتی المقدور در قالب سیاستهای
عمران منطقه ای وهمچنین در قالب يك سياست جامع شهرنشینی
تدوین واجرا خواهد گردید • چنین سیاستهایی براساس هماهنگی
بین برنامه های مختلف توسعه صنعتی، کشاورزی واجتماعی وبا
بررسی مسائلی نظیر تحرك ومهاجرت جمعیت، رابطه شهرها با

یکدیگر، رابطه شهر با روستا و مناطق اطراف آن استوار خواهد بود
تا بتوان در کاهش میزان گسترش شهرهای بزرگ موثر بود • در قالب
طرح جامع سرزمین اساس تدوین برنامه ها تاکید بر هدفهای جامع تری
که نمایشگر کیفیت واقعی زندگی در شهرها است خواهد بود و از تعیین
هدفهای پراکنده برای برنامه های مختلف اقتصادی و اجتماعی
حتی المقدور خودداری خواهد شد •

هدفهای کلی

- الف — تنظیم سیاست شهرنشینی و تعیین توزیع مناسب جمعیت
شهرنشین کشور از طریق بررسی مسائل مربوط به مهاجرت و تحرك
جمعیت، شناخت استعدادها و امکانات مناطق کشور، تعیین
میزان رشد و توسعه شهرها و جایابی شهرهای جدید •
- ب — بهبود نظام برنامه ریزی شهری و تقویت و بهبود مدیریت

و توانائیهای فنی شهرداریه‌ها و سازمانهای محلی

پ — برقراری تعادل مطلوب بین شهرها از طریق ایجاد و توزیع

متناسب تا سیستمات شهری

هدفهای فوق الذکر ر قالب نیازمندیها و براساس اولویتهای مربوط

به قطبهای توسعه و سایر شهرها پیگیری خواهد شد و بمنظور تضمین

حد اکثر استفاده از سرمایه گذاریه‌های انجام شده در قطبهای توسعه

و برقراری تعادل مطلوب بین برنامه‌های توسعه اقتصادی

و برنامه‌های رفاه اجتماعی در این شهرها و همچنین جذب مهاجرین

بالقوه تهران به آنها کلیه برنامه‌های عمران شهری در هماهنگی با

برنامه‌های توسعه صنعتی و با توجه به نوع فعالیت‌های پیش‌بینی

شده تنظیم و نسبت به ایجاد تا سیستمات و تسهیلات لازم اقدام

خواهد شد •

خط مشی های اساسی و سیاستهای اجرایی

بمنظور تحقق برنامه های عمران شهری خط مشی ها
و سیاستهای اجرایی بشرح زیر می باشد :

الف - در زمینه هماهنگی

- ۱- همکاری در تهیه طرح جامع سرزمین جهت تدوین نحوه استفاده
از اراضی در سطح کشور و تهیه و تدوین سیاست شهرنشینی
در قالب برنامه های عمران منطقه ای
- ۲- ارائه سیاستهای شهرسازی و نظارت در تهیه طرحهای توسعه
شهری بوسیله وزارت مسکن و شهرسازی

ب - در زمینه سیاست زمین

- ذخیره زمینهای مورد نیاز برای ایجاد تاسیسات و تسهیلات
ضروری شهری بمنظور جوا بگوشی به نیازهای جمعیت شهرنشین
کشور *

پ - د رزمینه سیاستهای اعتباری و مالی

- ۱- تخصیص منابع مالی برنامه بمنظور ایجاد تاسیسات لوله کشی آب شهرها ، ایجاد تاسیسات فاضلاب و طرحهای حفاظتی براساس استاندارد هائی متناسب با اهمیت شهرها
- ۲- مشارکت دولت در ایجاد سایر تاسیسات و تسهیلات شهری با توجه به اهمیت نیاز شهرها و همچنین رعایت نسبت درآمد شهرداریها به جمعیت و امکانات توسعه آینده شهرها
- ۳- تقویت بنیه مالی شهرداریها از طریق حذف سهمیه پرداختی به ادارات آموزش و پرورش ، انجمنهای بهداری و سازمان تربیت بدنی ، سازمان پیشاهنگی کمیته ملی بیکاربابیسوادی وانجمن کتابخانه های موسمی
- ۴- بخشودگی اصل و بهره وامهای عمرانی پاره ای از شهرداریها

که بحالت فقدان امکانات مالی مواجه با اشکال میباشند

پس از بررسیهای لازم •

ب- در زمینه سیاستهای عبور و مرور

ارزیابی سازمانهای مسئول عبور و مرور بمنظور تمرکز

فعالیتهای تصمیم گیری و برنامه ریزی و بهره برداری از سیستم

حمل و نقل و عبور و مرور رشرها و مشخص نمودن مسئولیت کلیه

واحد های ذیربط در رفع مشکلات عبور و مرور شهری

ث- در زمینه سیاستهای اجرایی

واگذاری عملیات اجرایی اهم طرحهای فصل عمران شهری به

سازمانها و مقامات محلی بمنظور تسریع در انجام برنامه ها و تحقق

هدفهای مربوطه و همچنین تقویت و بهبود مدیریت و توانائیهای فنی

شهرداریها از طریق تجهیز و ایجاد یک هسته فنی برای اجرای

طرحهای توسعه شهری و ارتقا امکانات اجرائی سازمانهای محلی

برنامه های مشخص

الف - بمنظور تحقق هدفهای نظام برنامه ریزی توسعه شهری

و همچنین تقویت و بهبود مدیریت شهرداریها و سازمانهای

محلی برنامه های زیر بمرحله اجرا گذارده خواهد شد :

۱- تنظیم سیاست شهرنشینی و تعیین توزیع متناسب جمعیت شهر

نشین کشور از طریق بررسی مسائل مربوط به مهاجرت و تحرک

جمعیت ، شناخت استعداد ها و امکانات مناطق کشور

و بررسی رشد و توسعه شهرهای بزرگ و روشهای کنترل آنها

د ر قالب طرح جامع سرزمین

۲- تهیه طرحهای توسعه شهری

۳- تهیه طرحهای تفصیلی

۴- تهیه نقشه های بزرگ مقیاس شهری (کاراستر)

۵- کمک به ایجاد و تقویت دفاتر طرح و برنامه ریزی شهرداریها

۶- تربیت کادر مورد نیاز برنامه های لازم در رابطه با مراکز آموزش

مالی برای شهرداریها بمنظور ارتقاء کارآئی دستگاههای مسئول

شهری و تعمیم روشهای متری اداری، مالی، مدیریت

و برنامه ریزی

ب- بمنظور برقراری تعادل مطلوب بین شهرها از طریق توزیع

متناسب تا سیستم های برای اساس شناخت دقیق کمبود ها

و احتیاجات شهرها برنامه های زیر مرحله اجرا گذاشته

خواهد شد :

۱- آب مشروب : تامین و بهبود آب آشامیدنی شهرها از طریق

ایجاد و توسعه تا سیستم های بنحوی که تا پایان برنامه پنجم

مهرانی علاوه بر ۸/۹ میلیون نفر جمعیت شهری که در ابتدای برنامه از آب آشامیدنی تامین شده استفاده مینمودند بقیه جمعیت شهری ایران یعنی ۸/۱ میلیون نفر دیگر از طریق اشتراك واحد مسكونی و باشيرهاى برداشت عمومى از يك مصرف سرانه مطلوب برخوردار گردند .

- ۲- فاضلاب : ارتقاء سطح بهداشت و رفاه عمومى از طريق پوشش كشورى شبكه هاى فاضلاب شهرها و تقدم قطبهاى صنعتى و شهرهاى كه بعلىت بالا بودن سطح آب زيرزمينى با مشكلات متعددى مواجه هستند بنحوى كه در اين قبيل شهرها طى مدت ده سال و در مجموع طى مدت سی سال برنامه فوق تكوين گردد .
- ۳- طرحهاى حفاظتى شهرها : بمنظور جلوگيرى از خسارات ناشى از سيلابها و طغيان رودخانه ها براساس مطالعه خصوصيات

طبیعی و جغرافیائی شهرها طرحهای حفاظتی از قبیل سیل بند

سیل برگردان و دیوار ساحلی احداث خواهد شد •

۴- بهبود هور و مرور شهری : بمنظور برقراری هماهنگی و تعادل

بین حمل و نقل عمومی و حمل و نقل انفرادی در رابطه با توسعه

روزافزون شهرها اقدامات زیر حمل خواهد آمد :

— استفاده حداکثر از نیروی برق در ایجاد تاسیسات حمل و نقل

عمومی

— توسعه تاسیسات حمل و نقل عمومی در داخل شهرها

— ایجاد توقفگاهها بخصوص در حاشیه مراکز پرازدحام شهری

— ایجاد ترمینالهای خارج از شهر برای وسائط نقلیه سنگین

— ایجاد راههای گذرا و کمر بندی

۵- نوسازی و بهسازی شهری : بمنظور بهبود محیط زیست

در شهرها نسبت به نوسازی و تجدید محلات قدیمی و غیر

بهداشتی و همچنین نسبت به ایجاد سایر تاسیسات و تسهیلات
شهری مانند پارکها و فضای سبز اقدام خواهد شد • در کلیه
عملیات مزبور لزوم حفظ بافت تاریخی شهرها و توجه به
معماری ملی و الهام پذیری از آن تاکید میگردد •

۶- در مورد پایتخت ضمن جلوگیری از توسعه بی رویه جمعیت
تهران ایجاد شبکه دفع فاضلاب و سیستم حمل و نقل عمومی
با استفاده از نیروی برق از برنامه های مشخص عمران شهرها
میشود •

پ- سرمایه گذاری و اعتبارات عمرانی

کل اعتبارات عمرانی از میزان ۹/۱ میلیارد ریال در برنامه چهارم
به ۵۰/۰ میلیارد ریال در برنامه پنجم بالغ میگردد •
جدول شماره ۱ توزیع اعتبارات عمران شهری و جدول شماره ۲
سرمایه گذاری ثابت در عمران شهری را نشان میدهد •

جدول ۱- کل اعتبارات عمران شهری طی برنامه
پنجم (میلیارد ریال) (۱)

عنوان برنامه	اعتبارات جاری نگهداشت سطح عملیات	اعتبارات عمرانی			جمع کل اعتبارات
		ثابت (۲)	غیر ثابت (۳)	جمع ۴ = (۲+۳)	
برنامه ریزی توسعه شهری	—	۲/۱۰	۱/۷۰	۳/۸۰	۳/۸۰
ایجاد و توسعه تاسیسات آب	—	۸/۳۰	—	۸/۳۰	۸/۳۰
آشامیدنی شهرها	—	—	—	—	—
ایجاد و توسعه تاسیسات	—	۸/۰	—	۸/۰	۸/۰
فاضلاب شهرها	—	—	—	—	—
ایجاد تاسیسات حفاظتی	—	—	—	—	—
شهرها	—	۲/۷۰	—	۲/۷۰	۲/۷۰
بهبود عبور و مرور شهرها	—	۱۶/۰۰	—	۱۶/۰۰	۱۶/۰۰
سایر تاسیسات و تسهیلات	—	—	—	—	—
شهری	—	۷/۹۰	—	۷/۹۰	۷/۹۰
خدمات اداری	۱/۴۰	—	۱/۹۰	۱/۹۰	۳/۳۰
جمع	۱/۴۰	۴۵/۰۰	۳/۶۰	۴۸/۶۰	۵۰/۰۰

۱- برنامه عمرانی پنجم تجدید نظر شده سازمان برنامه و بودجه

جدول ۲- سرمایه گذاری ثابت در فصل عمران شهری

طی برنامه پنجم

(میلیار ریال)

جدول ۲- سرمایه گذاری ثابت در فصل عمران شهری

طی برنامه پنجم

(میلیارد ریال)

عنوان برنامه	سرمایه گذاری ثابت				
	بخش عمومی		بخش خصوصی		
	از محل اعتبارات عمرانی	از محل منابع و انتفاعی و بازرگانی	جمع از محل پس انداز خصوصی	از محل اعتبارات عمرانی	جمع
	(۱)	(۲)	۳=(۱+۲)	(۴)	۵=(۳+۴) ۶=(۵+۶)
برنامه ریزی توسعه شهری	۲/۱۰	۱/۰۰	۳/۱۰	—	—
ایجاد و توسعه تاسیسات آب آشامیدنی شهرها	۸/۳۰	۶/۵۰	۱۴/۸۰	—	—
ایجاد و توسعه تاسیسات فاضلاب شهرها	۸/۰۰	۲/۰۰	۱۰/۰۰	—	—
ایجاد تاسیسات حفاظتی شهرها	۲/۷۰	۱/۵۰	۴/۲۰	—	—
بهبود عبور و مرور شهرها	۱۶/۰۰	۵/۸۰	۲۱/۸۰	—	—
سایر تاسیسات و تسهیلات شهری	۷/۹۰	۱۱/۷۰	۱۹/۶۰	—	—
جمع	۴۵/۰۰	۲۸/۵۰	۷۳/۵۰	—	—

— ساختمانها و تاسیسات دولتی —

تحولات اقتصادی و اجتماعی سالهای اخیر باعث توسعه همه جانبه وظایف و خدمات دولتی در سراسر کشور گردیده و نیاز از دستگاههای دولتی را به استقرار ساختمانهای اداری مناسب که بانوع و حجم فعالیتهای آنها مطابقت داشته باشد نیز افزایش داده است.

طی دهه گذشته بخصوص در برنامه عمرانی چهارم توسعه حدود وظایف و خدمات دولتی با افزایش سریع کادر مورد نیاز دستگاههای دولتی توأم بوده بطوریکه طی سالهای ۲۵۳۱ — ۲۵۲۷ بطور متوسط سالانه ۲۸ هزار نفر به تعداد کارمندان دولتی افزوده گردیده و تعداد کارمندان از ۳۰۰ هزار نفر در سال ۴۷ به حدود ۴۴۰ هزار نفر در پایان سال ۲۵۳۱ بالغ گردیده است. پیش بینی میشود که در صورت ثابت ماندن این روند در سالهای برنامه عمرانی پنجم

تعداد کارمندان به حدود ۶۰۰ هزار نفر در پایان سال ۲۵۳۶ بالغ

گردد •

چنین افزایشی در تعداد کارمندان دولت با در نظر گرفتن سهم موثر ساختمانهای مناسب در بالا بردن راند مان و بهبود کیفیت کار دستگاهها و با توجه به اینکه در حال حاضر اکثر دستگاههای دولتی بعلت کمبود ساختمانهای مناسب در مضيقه بسر میبرند ایجاد ساختمانهای اداری بمنظور جوابگوئی به احتیاجات ساختمانی دستگاهها و کمک به بهبود خدمات اداری را ضروری میسازد •

هدف کلی

تامین و ایجاد ساختمانهای اداری متناسب با حجم و کیفیت وظایف دستگاههای مختلف کشوری و انتظامی و همچنین نیروهای سه گانه شاهنشاهی •

خط مشی های اساسی و سیاست اجرایی

د راجرای هدف فوق خط مشی ها و سیاستهای اجرایی

بشرح زیر است:

الف - تمرکز ادارات دولتی بمنظور صرفه جویی در هزینه زمین

و ساختمان و تسریع امور اداری و تسهیل ترافیک حتی المقدور

ادارات جدید الا حداث دولتی در سطح بخشها در یک مجموعه

ساختمانی متمرکز خواهند گردید *

ب - اولویت شهرها و مناطق - در احداث ساختمانهای دولتی

اولویت به بخشها و شهرهای کوچک و مناطقی داده خواهد شد

که امکان سرمایه گذاری بخش خصوصی در آنها کمتر است *

ب - استاندارد ساختمانی - استاندارد ساختمانهای دولتی

باتوجه به کیفیت وظایفی که بعهده دستگاههای ذیربط

محول گردیده و همچنین بادر نظر گرفتن شرایط و خصوصیات
اقلیمی مناطق تعیین خواهد شد و کلیه دستگاههای دولتی
ملزم به رعایت آنها خواهند بود •

ث — ساختمانهای دولتی در تهران — بمنظور احتراز از تمرکز
کارکنان دولت در شهر تهران و توزیع متناسب خدمات دولتی
در سطح کشور حتی المقدور از ایجاد ساختمانهای جدید دولتی
در تهران برای دستگاههایی که نوع وظایف آنها به ترتیبی است
که میتوانند در سایر مناطق کشور مستقر گردند جلوگیری بعمل
خواهد آمد •

برنامه ها

باتوجه به هدف اساسی و سیاستها و خط مشی های پیش گفته
برنامه های فصل ساختمانهای دولتی عبارتند از :

الف - برنامه ساختمانهای اداری کشوری - در قالب این برنامه

نسبت به احداث ساختمانهای اداری جهت دستگاههای

مختلف کشوری نظیر دادگستری ، بخشداریها و فرمانداریها و

ثبت اسناد و املاك اقدام خواهد شد .

ب - برنامه ایجاد ساختمانهای دستگاههای انتظامی - در این

برنامه نسبت به احداث ساختمانهای اداری و نگارخانه

شهریانی کشور و همچنین ساختمانهای اداری و پاسگاههای

ژاندارمری کشور و ساواک و نیز سازمان دفاع غیر نظامی در تهران

و شهرستانها اقدام میشود .

پ - برنامه احداث سایر ساختمانهای دولتی - در قالب این برنامه

سایر احتیاجات ساختمانی و تاسیساتی دستگاههای دولتی

تامین میگردد .

ت - برنامه تحقیق و بررسی - هدف این برنامه انجام مطالعات
و تحقیقات لازم در زمینه های مربوط به تنظیم استاندارد ها
و بهبود روشهای ساختمانی و همچنین بررسی و مطالعه
در زمینه کیفیت و کاربرد مصالح با توجه به موقعیت اقلیمی
طرحهای مختلف میباشد •

فصل سوم

نقش بنیاد پهلوی

در رفاه اجتماعی

سازمان خیریه بنیاد پهلوی که بموازات انقلاب سفید
بسرعت پیشرفته و گسترش پیدا کرد بفرمان شاهنشاه آریامهر بمنظور
توسعه و پیشرفت فرهنگ و بهداشت و کمک بمحصلین باستعداد
وانجام کارهای سودمند و عام المنفعه اجتماعی وانجام امور
خیریه بوجود آمده ، و بودجه آن ازاموال شخصی و اختصاصی
شاهنشاه که برای مصارف آن وقف و اختصاص یافته تامین میگردد •
برای آشنائی بیشتر با این دستگاه خیریه و عام المنفعه
که در اجرای نیات خیرخواهانه شاهنشاه یعنی واقف معظم
اقدامات وسیعی انجام داده است باید تاریخچه تاسیس آنرا
مورد بررسی قرار دهیم •

در سال ۱۳۵۲ شمسی فرمانی از طرف شاهنشاه بشرح

زیرما درو انتشار یافت :

باتاییدات خداوند متعال

ما

پهلوی شاهنشاه ایران

نظربعلاقه خاص و عقیده راسخی که همواره مبنی بر رفاه
و آسایش ملت خود داریم و از هیچگونه مجاهدت و عطیه ای بـ
منظور توسعه و پیشرفت بهداشت ، آموزش و پرورش و کمـ
به مستمندان و امور خیریه و عام المنفعه و ترقی سطح اخلاق و
اعتلاء نام ایران فروگذار نکرده ایم و برای نیل باین هدف ها
علاوه بر همت و مجاهدتهای مستمر، صرف و بذل اموال شخصی
و موروثی را نیز وسیله ای برای پیشرفت مقاصد و نیات فوق الذکر
میدانیم از این رو قبلاً مقرر داشتیم املاک مزروعی و انتقالی از
اعلی حضرت فقید پدر بزرگوارمان را بمنظور آسایش و رفاه حال زارعین
و رعایا با قسط طویل المدة به آنان و گذارشود و در نتیجه قسمتی

از رعایا و روستائیان املاك بهره مند و دارای آب و زمین ملكی
شدند و بر طبق برنامه های تنظیم شده بقیه هم در جریان
اقدام است و وجوه حاصله از فروش املاك را مقرر داشته ایم
بوسیله بانك عمران كه به همین منظور از سرمایه شخصی خود تشکیل
داده ایم با ایجاد منابع تولیدی و تاسیس شرکتهای تعاونی و مفید
بحال کشاورزان اختصاص یابد •

علاوه بر املاك مزروعی كه بشرح فوق عمل شده و میشود
در این موقع اراده نمودیم موسسه خیریه ای بنام " بنیاد پهلوی "
تاسیس گردد •

وظایف و هدفهای این بنیاد خیریه كمك به بهداشت
عمومی و توسعه فرهنگ و مراقبت نسبت با مورا اجتماعی و تهذیب
اخلاق عمومی و كمك به مستمندان خواهد بود •

بمنظور اجرای این امور دستوراتی را اساسنامه آن تنظیم

وتمام مهمانخانه های ملکی و شخصی و موروئی ما و آنچه در دست
ساختمان و در شرف تکمیل است باین موسسه واگذار شود و درآمد
آن بمصارف خیریه برسد •

رجاء واثق داریم بنیاد خیریه پهلوی مصدر خدمات
معنوی و گرانیهای بملت ایران گردد •

از خداوند متعال درخواست داریم و مزید توفیق عنایت
فرماید و برای آسایش و سریلندی ملت عزیز خویش همیشه یار و مددگار
ما باشد •

بتاریخ ۲۹ شهر رمضان المبارک ۱۳۷۷ (۲ مهرماه

(۲۵۱۶

از فرمان بالا بخوبی مفهوم است که شاهنشاه علاوه بر
اینکه در سال ۲۵۰۹ فرمان واگذاری املاک مزرعی خود را بزارعین
صادر فرمودند و در حقیقت نخستین گام را در راه تقسیم املاک یعنی

اصلاحات ارضی ایران برداشتند • چند سال بعد نیز تصمیم گرفتند
که درآمد های اموال غیر منقول شخصی و موروثی خود را نیز در امور
خیریه بمصرف برسانند •

فرمان اول یعنی فرمان بهمن ماه ۲۵۰۹ را باید سر آغاز
برزگترین تحول اجتماعی ایران دانست زیرا در اسفند ماه همان سال
که فرمان همایونی دایره تقسیم املاک سلطنتی صادر گردید
کار تقسیم آغاز شد و ظرف ده سال (ده سال قبل از انقلاب سفید)
پانصد و هفده قریه و مزرعه اختصاصی در شهرستان های مختلف
به مساحت ۱۹۲۲۸ هکتار بین بیش از دو هزار خانوار کشاورز
تقسیم گردید •

بموجب فرمان دوم در سال ۲۵۱۷ " بنیاد پهلوی "

تاسیس یافت و طبق مقررات قانون بنیاد رسید :

از تاریخ تاسیس بنیاد پهلوی یعنی سال ۲۵۱۷ تا

۱۲ مهر ۱۲۵۲ که فرمان شاهانه دائریه وقف مهمانخانه و متلها -
و سهام شرکتها و سایر دارائی شخصی مویشی صادر گردید از طرف
بنیاد پهلوی که وسیله اداره املاک و مستغلات پهلوی اداره -
میشد اقدامات موثر و عمر بخشی صورت گرفت و نیات خیرخواهانه
شاهنشاه بموقع اجراء درآمد *

در قسمت فرهنگ با دادن بورس تحصیلی بدانشجویان
در داخل و خارج کشور و اعزام گروهی از فرزندان روستائی از محل
درآمد املاک بکشورهای انگلستان، آلمان، فرانسه بمنظور
فراگرفتن امور کشاورزی و در قسمت بهداشت با دادن کمک به
بیماران و فراهم آوردن وسائل معالجه آنها، و در قسمت اجتماعی
با دادن کمک به مستمندان و انجام خدمات اجتماعی دیگر و انجام
امور خیریه و عام المنفعه اقدامات موثری انجام گرفت *

در سال ۱۲۵۲ شاهنشاه تصمیم گرفتند که بمنظور تأیید

و تثبیت در اجرای نیات حسنه و مقاصد خیرخواهانه خود و برای این
که بطور جاوید و مؤبد منظور حاصل باشد ، کلیه اموال و دارائی
شخصی و موروثی خود را وقف و عوائد آنرا به همان مقاصد خیر تخصیص
دادند .

منظور از وقف این اموال این بود که جاوید و مؤبد باشد
و از نقل و انتقال محفوظ ماند . بنابراین در اجرای این نظر فرمان
وقف بعنوان " موقوفات خاندان پهلوی " در تاریخ دوازدهم
مهرماه ۱۲۵۲ بشرح زیر صادر گردید :

بسم الله الرحمن الرحيم

نظر به علاقه تام و ایمان و عقیده راسخی که برای رضایت
خداوند متعال و رفاه و آسایش ملت خود داشته و داریم و بمنظور
شادی روح بزرگ پدرمان اعلیحضرت فقید رضاشاه کبیر و سرافرازی
و خشنودی ملت شریف ایران و اعتلای نام کشور که از ابتدای

سلطنت خود از هیچگونه همت و مجاهدت و بذل اموال بمنظور ترقی سطح دانش و اخلاق و پیشرفت بهداشت و توسعه کشاورزی و کمک به مستمندان و دیگر امور عام المنفعه و خیریه و بریه در پی نداشته ایم و برای پیشرفت این مقاصد و اهداف طبق فرمان مورخ (۷) بهمن (۱۳۰۹) مقرر داشتیم املاك پهلوی مزروعی مفروز که بالغ بر (۸۳۰) مزرعه و دو بیست و پنجاه و هشت هزار هکتار زمین بوده است برای عمران و آبادی کشور که سرآمد کلیه اصلاحات است با رعایت تخفیف در بهای املاك و به اقسا ط طویل المدت به زارعین و ساکنین املاك واگذار شود و وجوه حاصله از محل فروش املاك بوسیله بانک عمران که بمنظور رفاه و آسایش کشاورزان تشکیل شده است و برای ایجاد منابع تولیدی و تاسیس شرکت های تعاونی و پرداخت وام به کشاورزان و تهیه وسائل کار برای آنان اختصاص داده شده است و قسمت مهمی از املاك مزروعی که

دارای سکنه وزارعین بوده است تاکنون بآنها واگذار شده و اینک هم تایید و تثبیت می نمائیم که نسبت به باقیمانده چنین املکی نیز بطریق فوق عمل شود و نسبت به بهای دریافتی از زارعین بطوری که مقرر داشته ایم نیز بوسیله بانک عمران اقدام شود و باستثنای املاک مزروعی که طریق خیر آنرا واگذار بزارعین دانسته ایم و موقوفه قرارداد آن مانع از این منظور میگردد نسبت به قسمتی از اموال خود که مفروز و غیر مزروعی بود موسسه ای بنام " بنیاد پهلوی " تاسیس و اساسنامه آن مشتمل بر شش قسمت و بیست و پنج ماده تنظیم و توشیح نمودیم که نسبت به بهداشت و فرهنگ و کمک به مستمندان و امور اجتماعی و نیکوکاری برابر مقررات و مواد مندرجه در اساسنامه مزبور عمل و اقدام شود و بنیاد پهلوی تاسیس و به وظایف محوله رفتار و بفرایمکانات و بمقتضی اوقات اقدامات لازمه را نموده است و اینک بمنظور تایید و تثبیت در اجرای نیات

حسنه و مقاصد خیرخواهانه ای که داریم و برای اینکه بطور جاوید
و موید منظور حاصل باشد اراده ما بر این قرار گرفت که نیت و مقاصد
عام المنفعه خود را که تاکنون نسبت با موال خیریه خود عمل کرده
و پس از این هم باید رفتار شود بصورت سند رسمی ثبت شده در دفتر
اسناد رسمی بعنوان " موقوفات خاندان پهلوی " ثبت نمائیم
و با شرایط و موادی که ضمن این سند مندرج است مقرر میداریم بطور
دائم و لازم عمل شود •

ماده اول — اعیان و رقبات اعم از منقول و غیر منقول بشرح فهرستی

است که توضیح شده و پیوست باین فرمان است •

ماده دوم — اعیان و رقبات مذکور در فهرست پیوست را با شرایط

مندرجه در این سند وقف مؤبد و حبس مخلد نمودیم

وقبض و اقباض بعنوان وقف و تولیت بعمل آید

و بتصرف وقف داده شد •

ماده سوم - تولیت موقوفات مزبور بعهده خود مان و بعداً تقویض

ب ارشد اولاد ذکور نسلأ بعد نسل میباشد ، چنانچه

هر يك از متولی های آینده اولاد ذکور نداشته

تولیت با اولاد ذکور ارشد واقرب بما خواهد رسید و

چنانچه اولاد ذکوری موجود نباشد تولیت با اقرب

و ارشد اولاد اناث خواهد بود .

ماده چهارم - نظارت بر موقوفات و مصارف را بعهده هیئتی مرکب

از ده نفر که پنج نفر آن صاحبان مقامات ذیل میباشد :

۱- نخست وزیر .

۲- وزیر دربار شاهنشاهی

۳- رئیس مجلس سنا

۴- رئیس مجلس شورای ملی

۵- رئیس دیوانعالی کشور

و پنج نفر دیگر از اشخاصی که مورد اعتماد باشند و مقام تولیت آنان

را شایسته بدانند و برای هر سه سال یکبار تعیین خواهند شد *

تبصره — نظاری که قبلاً انتخاب شده اند ممکن است هر يك

از آنها مجدداً نیز انتخاب شوند *

تبصره ۲ — در صورت غیاب بعضی از نظاریا اینکه يك یا چند

نقرازمصديان عناوين و سمتهای فوق نباشند حضور

سایرین کافی است مشروط به اینکه حاضرین

از شش نفر کمتر نباشند *

ماده پنجم — حق التولیه فقط صدی دو و نیم از درآمد خالص پس

از وضع هزینه های لازم خواهد بود و شخصاً حق التولیه

خود را دریافت نخواهد نمود و متولیان دیگر حق

دریافت دارند و مخارج آرامگاه اعلیحضرت رضا

شاه کبیریدرفقیدمان را باید از محل حق التولیه

پرداخت نمایند • مازاد متعلق بمتولی خواهد شد

بود • حق النظاره برای کلیه نظار صدی دو و نیم

است که باید بالسویه بین آنها تقسیم شود •

ماده ششم — مصارف موقوفات :

مقرر می‌داریم کلیه درآمد موقوفات بمصرف نگهداری

موسسات خیریه بنیاد پهلوی که تاکنون تاسیس شده

وتکمیل ساختمانهای ناقص فعلی مهمانخانه ها

و به منظور تکمیل رقبات و ازدیاد درآمد موقوفات و

پس از مصارف مزبور بمصارف پنجگانه ذیل :

۱- بهداشت •

۲- توسعه فرهنگ ،

۳- کمک بمستمندان •

۴- امور مذهبی •

• ۵- امور اجتماعی

• باید برسد

فصل اول

برای حفظ سلامت افراد و بهداشت امور زیر منظور نظر ماست

است :

۱- تأسیس درمانگاهها و بیمارستانها و کمک و همکاری با

درمانگاهها و بیمارستانهایی که دیگران تأسیس نموده و یا

بنمایند •

۲- ایجاد آموزشگاههای پزشکیاری و پرستاری و مائمی و کمک

و همراهی با اینگونه موسسات •

۳- کمک نقدی و داروئی به مرضای مستمند •

۴- کمک به تغذیه و بهداشت کودکان فقیر و شیرخوارگاهها

و پرورشگاهها *

۵- کمک به مادران باردار و بی بضاعت از حیث غذا و دارو *

۶- کمک به آسیب دیدگان در حوادث غیر مترقبه از قبیل زلزله

و حریق و غیره *

۷- تهیه مواد دارویی و لوازم معاینه و درمان برای در دسترس

قرار دادن بیماران بطور رایگان با قیمت ارزان *

۸- اقدامات مفید و موثر برای بالا بردن سطح بهداشت و حفظ

سلامت عمومی *

فصل دوم

برای توسعه فرهنگ نظرها بر اینگونه امور است :

۱- تأسیس و کمک به آموزشگاهها و دبستانها و دبیرستانها

و دانشکده ها ، بخصوص فنی و حرفه ای *

- ۲- اعطای کمک هزینه تحصیلی و توزیع کتاب و لباس بین دانش آموزان و دانشجویان بی بضاعت •
- ۳- طرح و انتشار کتب و مجلات علمی و صنعتی و حرفه ای •
- ۴- اعزام محصل به خارج از کشور برای کارآموزی و فراگرفتن تعلیمات علمی و عملی و صنعتی و کشاورزی •
- ۵- کمک به آموزشگاه های اکابر •
- ۶- کمک بتعلیمات عمومی و اجباری و مبارزه با بیسوادی •
- ۷- اعطای جوایز بدانشجویانی که حائز رتبه اول میشوند •
- ۸- اعطای جوایز و کمک به نویسندگان و دانشمندان و تشویق باختراع و ابتکار در امور علمی و صنعتی •
- ۹- حمایت زبان فارسی در داخل و خارج کشور •

فصل سوم

برای کمک به مستمندان امور ذیل بیشتر منظور نظر ما است :

۱- پرداخت هزینه نگهداری پرورشگاههای بنیاد پهلوی که

تاکنون ساختمان و تأسیس شده و تأسیس پرورشگاه برای

نگهداری و تعلیم و تربیت کودکان یتیم و بی بضاعت و کمک به

پرورشگاههای خیریه فرح پهلوی و سایر دارالایتام های

ملی و شهرداری •

۲- کمک به نوانخانه ها و زندانیان بی بضاعت و اردوهای کار

بمنظور جلوگیری از تنگدستی و ولگردی و نگهداری بینوایان

و عجز و کارآموزی بانان فراخور استعداد هر يك •

فصل چهارم

منظور ما از کمک بامور مذکور هبی بیشتر معطوف بموارد ذیل است :

۱- كمك بتعظيم شعائر اسلامى وترويج ديانته مقدس اسلام

• در هر عصر و زمانى بمقتضای وقت

۲- كمك بتاسيس دانشگاه اسلامى •

۳- تعمير بقاع متبركه ومساجد •

۴- كمك به نشر كتب وتعليمات دينى •

۵- كمك براى تبليغات اسلامى خاصه در كشور هاى غير

• مسلمان

فصل پنجم

نظر ما از كمك بامور اجتماعى بيشتر معطوف باين امور است :

۱- كمكهاى لازم براى تشويق وترغيب عموم افراد بانجام وظائف

ملى و ميهنى واخلاقى واجتماعى بوسيله تشكيل مجامع

تبليغاتى و كليه وسائل تربيتى و تاسيس اندرزگاهها •

۲- تاسیس کتابخانه و قرائتخانه و تقویت موسسات

ورزشی و تربیت بدنی و پیشاهنگی بمنظور

تربیت افراد و تقویت روح ملی و ایمان

کامل به اتحاد و حفظ استقلال

کشور شاهنشاهی *

۳- کمک به ایراد وعظ و نطق و خطابه در مجامع مبنی بر جلب

توجه افکار عامه نسبت به امور میهنی و اجتماعی و بهداشتی

و فرهنگی و ایجاد روح تعاون میان مردم و ایمان کامل

بوحدت ملی و نظم و هماهنگی بین افراد و لزوم انجام

وظایف *

۴- کمک به موسسات و نشریات و تبلیغاتی که مبنی بر ابراز علاقه

نسبت به شعائر ملی و حفظ سنت ها و آثار باستانی ایران

باشد *

تبصره - گرچه کلیه قسمت‌های مذکور در فصول پنجگانه فوق هر يك

بنوبه خود لازم الرعايه است ولی چون نیل بتمام مقاصد
خیریه مزبور در آمد وافی و کافی تری لازم دارد ، لذا بتناسب
درآمد این موقوفات همه ساله برنامه و بودجه ای تنظیم
و با رعایت الایم فالایم در هر يك از فصول پنجگانه پس
از تصویب مقام تولیت و اطلاع هیئت نظار که بر هزینه بایسد
نظارت نمایند بمصارف مقرر خواهد رسید *

ماده هفتم - هزینه تعمیرات و نگهداری اعیانی و ابنیه موقوفات
که مستلزم بقای آنست مقدم بر مصارف دیگر خواهد

بود *

ماده هشتم - چنانچه در رقبات و اعیان موقوفه تغییر وضعی از -
حیث ازدیاد قیمت تا يك برابر حاصل شود و بی -
آن باشد که پس از آن رویه تنزل فاحش برود و یا

نقصان قیمت تا صدی ده حاصل شود و بیم تنزل
بیشتری باشد در هر يك ازد و صورت فروش هر يك از
رقبات و تبدیل آن با حسن و انفع و خرید رقبه جدید
که موجب غبطه وقف باشد جایز است *

ماده نهم — بمنظور تکمیل درآمد این موقوفات میتوان قسمتی ازد
آمد را بمصرف امور عمرانی و تولیدی و خرید رقبات دیگری
رسانید * و رقبات تازه ای که بر اثر امور عمرانی
و تولیدی و خرید از محل درآمد یا از محل فروش ماده
هشتم و یا از محل فروشی که در قانون مدنی تجویز
شده ؟ بموقوفه ملحق میشود متولی باید رقبات
جدید الاحداث و جدید الابتیاع را برای مصارف
مقرر در این وقفنامه وقف کند و رقبات مزبور تابع مقررات
و کلیه مندرجات این وقفنامه خواهد بود *

ماده دهم — حضور اکثریت هیئت نظار برای انجام وظائف نظارت

کافی است •

امید داریم اقدامات خیریه مادر پیشگاه خداوند متعال
مورد قبول واقع شود و تنظیم این سند آئینه‌ای از اندیشه‌های
مادر راه خیر و صلاح ملت عزیز و اعتلای نام کشور باستانی ایران
باشد و انتظار من از متولیان آینده و هیئتهای نظارت و کلیه مجریان
و متصدیان امور این موقومه این است که با نهایت ایمان و علاقه
و امانت وظائف محوله را انجام و موجبات رضایت خداوند متعال
و خشنودی روحی ما را فراهم نمایند •

محمد رضا پهلوی

رقباتی که طبق فهرست پیوست فرمان بالا بتصرف وقف داده

شد، عبارت بود از: کلیه مهمانخانه‌ها و کشتی‌ها، سهام —

کارخانجات مختلف و پرورشگاه‌ها و کلیه اثاثیه و اموال متعلق به

رقبات مختلف و اراضی و باغات و غیره که ارزش آنها در آنروز به هزار

میلیون تومان یعنی ۱۳۰ میلیون دلار تخمین زده شد * (۱)

نکته ای که باید دانست این است که بنیاد پهلوی فعلی

بجای بنیاد پهلوی سابق بمنظور اجرای این فرمان و اداره این

۱- شاهنشاه در تاریخ اول بهمن ماه ۱۳۰۱ علاوه بر رقباتی که فهرست آن پیوست وقف نامه مورخ ۱۲ مهر ماه ۱۳۰۲ شده و بتصرف وقف درآمد به موجب فرمان دیگر باقیمانده املک شش دانگ مزرعه موروثی خودشان را که بالغ بر ۵۸۹ قریه و مزرعه میشد برایگان به بنیاد پهلوی اعطاء فرمودند که بنیاد پهلوی جهت فروش و تقسیم بین زارعین طبق قانون اصلاحات ارضی، آنها را بسازمان اصلاحات ارضی واگذار و وجوه حاصل از آنها را بردرآمدهای موقوفات خاندان پهلوی اضافه نماید و بمصارفی که در وقفنامه تعیین شده برسانند *

موقوفات که تولیت آن با شخص شاهنشاهی است بوجود آمده و اداره -
کننده آن با عنوان سمت نیابت تولیت " موقوفات خاندان پهلوی "
انجام وظیفه می نماید *

در حال حاضر نیابت تولیت آن با آقای مهندس شریف امامی
نخست وزیر سابق و رئیس فعلی مجلس سنای ایرانست که از رجال
خوشنام و شخصیت های برجسته کشور بشمار میروند *

در اجرای نیات شاهانه و مفاد وقف نامه بنیاد پهلوی
در بسط و توسعه علوم و معارف و تشویق جوانان بکسب دانش و هنر
و فضائل اخلاقی و رسوخ فرهنگ ایران در کشورهای خارجه و تحکیم
روابط فرهنگی با ملل جهان و تقدیر و تشویق از فضلا و دانشمندان
و همچنین انجام امور مفید و عام المنفعه و کمک به هزینه معالجه
بیماران و تعظیم شعائر مذهبی و ایجاد شوق و امید در نسل جوان
اقدام نموده که اینک رؤس اقدامات را در رشته های مختلف با رعایت

اختصار بنظر خوانندگان گرامی میرساند :

— امور فرهنگی —

یکی از هدفهای بنیاد پهلوی در حدود اعتباراتی که به مصرف میرساند تربیت نیروی انسانی و پرورش استعداد های جوانان و رفع کمبود متخصص در رشته های مختلف علمی و صنعتی و همچنین تشویق جوانان به تحصیل علوم و فنون مورد نیاز کشور است • تامین این منظور بوسیله دادن کمکهای تحصیلی و تحقیقی و فرهنگی چه در داخل و چه در خارج از طریق قسمت فرهنگی و بر طبق آئین نامه و مقررات مصوب صورت میگیرد •

بدیهی است که در هر مورد بر حسب مقتضیات و الزامات و احتیاجات کشورد رأین نامه ها تجدید نظر بعمل میآید •

این تجدید نظر ها بیشتر از لحاظ رشته های تحصیلی دانشجویان و انطباق آنها با احتیاجات کشور از لحاظ تهیه و تجهیز

نیروی انسانی صورت میگیرد و همچنین شرایط دادن کمک تحصیلی
بدانشجویان خارج کشور، در کشورهای مختلف جهان ———
در نظر داشتن نحوه و دوره و تقسیمات تحصیلات عالی در آن کشورها
است •

اقدامات فرهنگی بنیاد پهلوی در ترقی سطح دانش
و اخلاق و بسط و توسعه علوم و معارف و فرهنگ و تقدیر از فضلای
و دانشمندان و ترغیب آنان در ایجاد و تالیف اثرات و کتابهای
ارزنده و سودمند و کارهای علمی و تحقیقاتی و ترجمه آثار دانشمندان
و علمای جهان و اعطای جوایز و کمک به نویسندگان و دانشمندان
و پرورش و تهیه نیروی انسانی مورد احتیاج کشور از راه پرورش استعدادها
و تشویق جوانان دانشجو و علاقمند به کسب دانش و فضیلت و فراهم
آوردن وسائل تحصیل دانش آموزان و دانشجویان با استعداد
که خانواده آنان قادر به تامین هزینه و وسائل تحصیل آنان

نیستند و از طریق اعطای جوایز بدانشجویان ممتاز صورت گرفته و هر

اقدامی بعمل آمده براساس هدفهای زیر بوده است :

اول - پرورش و تهیه نیروی انسانی از راه دادن کمکهای تحصیلی

و تحقیقی و فرهنگی و اعطای جایزه بدانشجویان ممتاز

مشمول بر :

الف - دادن کمک هزینه و وام تحصیلی بدانشجویان ممتازی

که در کشورهای خارج تحصیل میکنند •

ب - دادن کمک هزینه و وام تحصیلی بدانشجویان ممتازی

که در دانشگاهها و مدارس عالی و دانشسراهای عالی

داخل کشور تحصیل میکنند •

ج - دادن کمک هزینه تحصیلی به فرزندان افسران و درجه

داران شهید که در استان و دبیرستان تحصیل میکنند •

د - پرداخت شهریه و هزینه ثبت نام دانشجویان و دانش

آموزان ممتاز که در داخل کشور تحصیل میکنند و خانواده آنان

قادر به تامین هزینه تحصیلی آنان نیستند و تهیه کتب

و لوازم تحصیلی آنان.

هـ — دادن جایزه به دانشجویان ممتاز.

و — دادن کمک هزینه تحصیلی به دانش آموزان و دانشجویان

ایرانی که خانواده آنان مقیم عراق هستند.

ز — کمکهای متفرقه از قبیل کمک برای چاپ رساله دکتری،

هزینه ایاب و ذهاب دانشجویان بخارج از کشور و بالعکس

و نظایر اینها.

دوم — اقدام برای اشتغال فارغ التحصیلانی که با کمک بنیاد پهلوی

تحصیلات خود را در داخله یا خارجه بپایان میرسانند

و اقدامات ویژه برای تامین رفاه بیشتر آنان بشرحی که

در فصل مربوط خواهد آمد.

سوم — برگزاری مسابقه شا هنشاهی بهترین کتاب سال •

چهارم — اقدام در بسط و نشر و اشاعه فرهنگ ایران در کشورهای

خارج •

پنجم — طرحها و نقشه‌هایی که برای آینده در دست تهیه و اقدام

است •

اصولاً سعی و کوشش بنیاد پهلوی در اینست که جوانان

اولاً سعی کنند امتیازات تحصیلی خوبی بدست آورند و حائز

رتبه اول شوند و بیا در ردیف شاگردان ممتاز قرار گیرند و ثانیاً یفضایل

اخلاقی و احترام نسبت بمقدسات و ارزشهای ملی اشتیاق و گرایش

یابند و یکی از دلائل واگذاری تعداد معین بورس تحصیلی

در اختیار دانشکده ها و مدارس عالی کشور اینست که دانشکده ها

در انتخاب دانشجویان مستعد و کوشا و صاحب اخلاق و رفتار پسندید

مراقبت و تشریک مساعی نمایند و همچنین در مورد دانشجویان

خارج کشور نیز نظر نمایند گیهای شاهنشاهی در خارج کشور برای
حصول اطمینان لازم در این زمینه ملاک عمل قرار میگیرد •

بنیاد پهلوی در تمام مدتیکه دانشجویان کمک ویا وام تحصیلی
استفاده میکنند با دانشجویان و خانواده و دانشکده مربوطه در داخل
کشور و یا با نمایندگیهای شاهنشاهی در خارج کشور در تماس است
و پس از هر نیم سال تحصیلی به نمرات دانشجوی رسیدگی میکند و اگر
موارد ضعیفی مشاهده شود به دانشجویان و خانواده او یادآوریهایی
لازم را مینماید و در مواردی که دانشجویان نمرات درخشان نائل
شده باشند از اوچه به وسیله تقدیرنامه وچه بوسیله جایزه نقدی
تشویق و تقدیر بعمل میآورد و همچنین در مورد دانشجویانی که
در خارج تحصیل میکنند و بساتفاق میافتد که برای نگارش رساله های
پایان تحصیلات احتیاج بمدارك و اسنادی از ایران دارند و
از بنیاد پهلوی کمک و راهنمایی میخواهند که با کمال علاقمندی

وسرعت در انجام خواسته های آنان اقدام میشود •

اغلب اوقات برخی از دانشجویان که تحصیلات خود را تمام کرده اند برای مراجعت بایران احتیاج بخريد بلیط هواپیمـــــا و هزینه مسافرت دارند که بنیاد پهلوی در این مورد نیز با تشخیص احتیاج كمك لازم معمول میدارد و یا در مورد یافتن شغل متناسب برای دانشجویانی که در داخل و خارج کشور فارغ التحصیل میشوند و با راهنمایی و معرفی به سازمانهای مربوط مساعدت های لازم و در باره آنها معمول میگردد ، و بالاخره بنیاد پهلوی سعی میکند که رابطه معنوی پایدار و مبنی بر صمیمیت و حسن تفاهم خود را با جوانان حفظ نموده و ادامه دهد •

همچنین به فرزندان افسران و درجه داران شهید کمکهای تحصیلی داده میشود و در موارد لازم برای آنان کتاب و لباس و وسائل تحصیلی خریداری میگردد • خوشبختانه مساعی و تلاشهای

بنیاد پهلوی در رشد فکری و ارشاد جوانانی که از کمکهای ایمن
سازمان خیریه برخوردارند نتایج مطلوب داده و هر سال عده
کثیری از جوانان با امتیازات عالی در رشته های مختلف علمی و
صنعتی فارغ التحصیل میگردند و ذخایر معنوی کشور افزایش پیدا
میکنند *

در سال تحصیلی ۲۵۲۹ جمعاً ۲۱۲۹ نفر محصل در داخل

و خارج کشور از کمکهای تحصیلی بنیاد پهلوی بشرح زیر استفاده —

کرده اند :

دانشجویان خارج کشور ۳۳۲ نفر

دانشجویان داخل کشور ۱۵۵۸ "

دانش آموزان ۲۳۹ "

در سال تحصیلی ۲۵۳۰ - ۲۵۳۱ تعداد دانشجویانی

که در داخل کشور از وام تحصیلی بنیاد پهلوی استفاده نموده بودند

۲۵۰۰ نفر بود و جمع دانشجویان در داخله و خارجه عملاً و بالفعل

از ۳۰۰۰ نفر تجاوز نمود . بود .

در سال تحصیلی ۲۹-۳۰ از دانشجویان خارج کشور

۶۷ نفر فارغ التحصیل شده اند که از این عده ۴۴ نفر با احتراز

درجات دکتری و مهندسی و دکتر مهندسی برای خدمت بکشور

مراجعت کرده و ۲۳ نفر که يك یاد و دوره از تحصیلات عالی

را دیده بودند تقاضای دیدن دوره بالا تر را کرده بودند که

با تقاضای آنان موافقت شد .

تعداد ۲۲۷ نفر نیز از دانشجویان داخل کشور که از کمکهای

تحصیلی بنیاد پهلوی استفاده میکنند در طی سال مزبور فارغ

التحصیل شده اند و در بین آنان ۷ نفر در دانشکده های پزشکی

و علوم در رشته های ریاضی و فیزیک و جنگل داری و کشاورزی و —

دانشسرای عالی جایزرتبه اول شده و در جشن دانشگاه —

پیشگاه مبارک همایونی تشریف حاصل کرده و با خذمدال مباحسی
شده اند •

لازم میداند این نکته را یادآوری نماید که از ابتدای تاسیس
بنیاد پهلوی تا کنون جمعا ۳۹۵۲ نفر محصل در داخل و خارج از
کمکهای تحصیلی بنیاد پهلوی استفاده کرده و یامی کنند که —
۵۳۰ نفر از دانشگاہهای داخل و خارج کشور در رشته های علوم
و فنون و صنعت و کشاورزی و پزشکی به درجات لیسانس و فوق لیسانس
و مهندسی و دکتری و تخصصی نائل شده اند و از این عده ۸۴ نفر
آنان از دانشگاہهای معروف و معتبر جهان با خذ درجات در —
رشته های فوق الذکر توفیق حاصل نموده و همه برای خدمت بکشور
مراجعت کرده و با کمک و معرفی و راهنمایی های بنیاد پهلوی به
خدمت مشغول شده اند و تعداد ۳۳ نفر دیگر نیز در خارج یک یا
چند دوره از تحصیلات عالی را با امتیاز به پایان رسانده و مشغول

دوره های تکمیلی و یا تخصصی میباشند •

— مسابقه سلطنتی بهترین کتاب سال :

در سال ۱۳۵۲ بفرمان مبارك شاهانه مسابقه شاهنشاهی
بهترین کتاب سال ، به منظور تشویق و تقدیر از دانشمندان و علماء
و نویسندگان و مترجمان برقرار گردید و مرتباً همه ساله این مسابقه
بعمل میآید •

قبل از تاسیس بنیاد پهلوی دانشمندان و نویسندگان نسخی
از کتب و آثار خود را به اداره املاک و مستغلات پهلوی ارسال —
میداشتند و بر طبق آئین نامه خاص بآنها رسیدگی و مهمترین کتاب
در هر رشته انتخاب میشد ، برندگان مسابقه در روز اول فروردین
ماه هر سال به پیشگاه مبارك ملوکانه شرفیاب شده و فرمان همایونی
و جایزه خود را دریافت میداشتند •

از تاریخ تاسیس بنیاد پهلوی برگزاری "مسابقه شاهنشاهی

بهترین کتاب سال " به بنیاد پهلوی محول و جزء وظایف قسمت

فرهنگی بنیاد درآمد *

در سال ۱۳۵۶ آئین نامه مسابقه شاهنشاهی بهترین

کتاب سال تغییر کرد و به موجب آئین نامه جدید هیئتی بنام هیئت

داوران از دانشمندان و اساتید مبرز در قسمت فرهنگی بنیاد پهلوی

تشکیل شد *

برای اینکه کار مطالعه کتابهای که به مسابقه شاهنشاهی

بهترین کتاب سال فرستاده میشود و رسیدگی بآنها و قضاوت در

محیطی کاملاً آرام و بدون دغدغه خاطر و نگرانی باشد هیئت

داوران علاوه بر اینکه شناخته نمیشوند، جلسات خود را بطور

سری تشکیل میدهند و با این ترتیب از مراجعه کنندگان در مسابقه

برکنارند *

در هر سال بموجب آگهی بنیاد پهلوی درجراید، نویسندگان

ودانشمندان و مترجمان که داوطلب شرکت در مسابقه هستند
آثار خود را تا پایان شهریورماه همان سال بقسمت فرهنگی
بنیاد پهلوی ارسال میدارند و از مهرماه رسیدگی بکتابها توسط
هیئت داوران بعمل میآید *

در نخستین جلسه هیئت داوران کتابها بر حسب موضوع
بهریک از داوران واگذار میشود و داوران انفرادی پس از مطالعه
و مذاقه لازم نظرات خود را درباره کتابها و بهترین کتاب در رشته
خود کتباً و با دلیل و برهان و شاهد مثال با طالع قسمت فرهنگی
میرسانند *

در جلسه دوم هیئت داوران هر یک از داوران شفاهاً
دلایل از حیثیت کتاب یا کتابهای برگزیده را با طالع هیئت داوران
میرسانند، سپس کتابهایی که از طرف داوران انفرادی بعنوان
کتاب برگزیده معرفی شده در اختیار همگان قرار میگیرد و هیئت

داوران پس از بررسی های لازم آخرین جلسه خود را برای دادن
رای نهائی تشکیل میدهند • در این جلسه رای نهائی بطور
مخفی و کتبی داده میشود و هر کتابی که حائز اکثریت باشد برنده
شناخته میشود •

از سال ۲۵۱۲ تا کنون جمعاً در حدود یک هزار و چهارصد
جلد کتاب در رشته های علم و فنون ، ادبی ، تحقیقی ، علوم
انسانی و اجتماعی و ادبیات کودکان و نوجوانان مورد رسیدگی
قرار گرفته و جمعاً ۸۱ نفر از دانشمندان و نویسندگان و مترجمان
برنده مسابقات شاهنشاهی بهترین کتاب سال بوده اند که
به پیشگاه مبارک ملوکانه باریافته و با خذ فرمان همایونی مفتخر و مایه
شده اند •

— بنگاه ترجمه و نشر کتاب

ت
بنگاه ترجمه و نشر کتاب در سال ۲۵۱۳ بنابه فرمان اعلیحضرت

همایون شاهنشاهی آریامهر بمنظور ایجاد جنبشی در امر کتاب و انتشار
یک سلسله آثار سودمند در رشته های مختلف علم ادب که در تربیت
ذهنی و فرهنگی افراد موثر باشد با سرمایه اولیه به مبلغ پنج میلیون
ریال اعطائی شاهنشاهی آریامهر تاسیس گردید *

بنگاه ترجمه و نشر کتاب پس از تاسیس بنیاد پهلوی جزو
موسسات تابعه آن قرار گرفت * این بنگاه در دوران فعالیت ۱۶ ساله
خود تا آخر آبان ماه ۱۳۲۹ با نشر ۳۳۵ جلد کتاب سودمند توفیق
یافته است گامهای بلند و موثری در طریق مقصود خود بردارد بطوری
که کیفاً مهمترین موسسه ناشر ایران بشمار رفته و ابتکارات آن عموماً
برای ناشرین دیگر سرمشق قرار گرفته است و تاثیر غیر قابل انکاری
در هماهنگ کردن انتشارات ایران با مقتضیات دنیای نویسن
داشته است *

برنامه های بنگاه طی دو عنوان جداگانه عمل میشود :

۱- برنامه انتشارات فارسی *

۲- برنامه انتشارات به زبانهای دیگر *

انتشارات فارسی بنگاه :

انتشارات فارسی بنگاه در طی مجموعه های مختلفی

که به اقتضاء احتیاجات فرهنگی کشور در نظر گرفته شده به شرح

ذیل است :

۱- مجموعه ادبیات خارجی

۲- مجموعه متون فارسی

۳- مجموعه ایران شناسی

۴- مجموعه فلسفه و اخلاق

۵- مجموعه معارف عمومی

۶- مجموعه ادبیات برای جوانان

۷- مجموعه ادبیات برای نوجوانان

۸- مجموعه ادبیات برای کودکان

۹- مجموعه چهره ملل

۱۰- مجموعه شرح حال بزرگان

۱۱- مجموعه کتب درسی

۱۲- مجموعه پیشرفتهای نوین دانش

۱۳- مجموعه کتب اساسی

۱۴- مجموعه مراکز تمدن و فرهنگ

بنگاه از طرح این مجموعه ها ، احتیاجات فرهنگی کشور
را بر حسب طبقات مختلف از کودکان و جوانان و نوجوانان و فضلا
و دانش پژوهان مورد توجه قرار داده و در تعقیب هدف خود کوشه
بلا بردن سطح دانش عمومی و آشنا ساختن افراد کشور به افکار
دانشمندان و نویسندگان جهان میباشد تراجم آثار علمی و ادبی
را با اسلوب سنجیده بصورت کتبی زیاده مجموعه های متنوع منتشر

• ساخته است •

بنگاه هیچگاه از نوآوری و نشر آثار نویسندگان کوتاه می

نداشته و همه ساله مجموعه هائی جدید به مجموعه های سابق

افزوده است • تعداد کتب منتشره هر مجموعه بدین قرار است •

۱- ادبیات جهانی ۶۳ جلد

۲- مجموعه فلسفه و اخلاق ۱۲ "

۳- مجموعه ایران شناسی ۴۸ "

۴- مجموعه متون فارسی ۴۰ "

۵- مجموعه معارف عمومی ۴۹ "

۶- مجموعه کتب علمی ۳ "

۷- مجموعه چهاره ملل ۲۵ "

۸- مجموعه شرح حال بزرگان ۵ "

۹- مجموعه مراکز تمدن و فرهنگ ۲ "

۱۰- مجموعه کتب درسی ۱ جلد

۱۱- ادبیات برای جوانان ۴۶ "

۱۲- ادبیات برای نوجوانان ۲۴ "

۱۳- ادبیات برای کودکان ۱۷ "

علاوه بر این، کتابهای " مأموریت برای وطن " حقوق
بشر " از جمله کتب دیگری است که توسط بنگاه منتشر گردیده
است •

دقت در انتخاب کتاب و صحت ترجمه و مراقبت در زیبایی
چاپ و صحافی و رعایت تناسب مطالب با احتیاجات فرهنگی طبقات
مختلف، موجب استقبال کم نظیری از انتشارات بنگاه گردیده
بطوری که تاکنون ۱۳۳ جلد از انتشارات مزبور که کمیاب بود یک
بار و بعضی آنها چند بار تجدید طبع گردیده است •

انتشارات بزبانهای دیگر :

برنامه انتشار بزبانهای دیگر بحسب اشاره اعلیحضرت
همایون شاهنشاهی آریامهر برای ترجمه آثار برگزیده زبان فارسی
بزبانهای دیگر بنیان یافت • غرض از این برنامه ترویج فرهنگ
و ادبیات و تمدن ایران و تسهیل آشنائی خوانندگان دینای متمدن
باسهم ایران در پیشرفت تمدن جهان و اشاعه آثار نویسندگان و-
دانشمندان ایرانی است •

آثار برگزیده زبان فارسی که در این برنامه مطرح است نه
تنها شامل آثار مهم ادبی است بلکه مشتمل بر آثار علمی، فلسفی
تاریخی، جغرافیائی و عرفانی و مذهبی و غیره نیز میباشد •
ترجمه این آثار فعلاً بزبانهای انگلیسی، فرانسه، آلمانی
و ایتالیائی صورت میگیرد، اخیراً مقدمات ترجمه برخی آثار
بزبان اسپانیولی نیز فراهم شده و امید میرود که بزودی چند زبان

دیگر رزمره این زبانها قرار گیرد •

اصول برنامه و طرز انتخاب کتب:

برای استحکام بیشتر برنامه واستفاده از نظریات اهل
فن در انتخاب کتاب و انتخاب مترجمین و شیوه طبع و غیره ، بنگاه
ازرا هنمایی ومشاوره هیئتی بین المللی که از خاورشناسان بنام
معاصر تشکیل شده برخوردار می باشد •

اعضای این هیئت که معمولاً نام آنها در همه کتب منتشره

ذکر میشود در آغاز شروع برنامه بشرح زیر بوده اند :

پروفسور اشپولر (دانشگاه هامبورگ)

پروفسور آری (دانشگاه کمبریج)

پروفسور توجی (دانشگاه رم)

پروفسور ماسه (دانشگاه پاریس)

پروفسور و. ب. • هنینگ (دانشگاه لندن)

پروفیسور یانک

(دانشگاه پرینستون)

تاکنون مجموعاً هشت اثر در ضمن این برنامه به سه زبان

انگلیسی ، فرانسه ، ایتالیائی انتشار یافته است •

۱- ترجمه منتخب تذکره الاولیاء عطار از آثار عمده ادبی و عرفانی

ایران توسط آ. ج. آربری چاپ دانشگاه شیکاگو ۱۹۶۶ •

Muslim Saints and Mystics Tr. by A. J. Arberry, The University of Chicago Press, 1966.

۲- ترجمه ملخص شاهنامه توسط روبن لوی به انگلیسی دانشگاه

چاپ شیکاگو ۱۹۶۷ •

The Epic of the King . Tr. by Reubin Levy The University of Chicago Press, 1967.

۳- ترجمه چهار مقاله نظامی عروضی از آثار مهم ادبی و تاریخی

زبان فارسی درباره فنون دبیری و شاعری و طب نجوم

توسط استاد فقید هانری ماسه استاد دانشگاه

پاریس

G. P. Maisonnouve et Larose (Henri Massé and I. Gatsines) از طرف

بزبان فرانسه ۱۹۶۸ •

۴- ترجمه هفت پیکر نظامی توسط پروفیسور یوزانی (Prof A. Bausani)

استاد دانشگاه رم از طرف موسسه Leonardo da Vinci Rome & Bari 1967

۵- ترجمه رساله نامه منسوب به وزیر ارد شیر خطاب به امیر

طبرستان در اصول حکومت ، سیاست و آئین کشورداری و-

مبادی دولتی ساسانی توسط پروفیسور یوس استاد دانشگاه

لندن به انگلیسی •

۶- ترجمه قسمت اول دیوان شمس مجموعه غزلیات جلال الدین

رؤمی مهمترین عارف جهان اسلامی توسط پروفیسور

آربری استاد دانشگاه کمبریج به انگلیسی سال انتشار ۱۹۶۸

۷- ترجمه خسرو شیرین نظامی توسط استاد فقید پروفیسور

هانری ماسه اسناد دانشگاه پاریس به فرانسه ۱۹۷۰ •

۸- مقدمه ای بر ادبیات فارسی مشتمل بر بحث شوق انگیزی

درباره ادبیات ایران و تحول آن از آغاز تا دوره معاصر

ترجمه نمونه های نثری و شعری توسط پروفیسور لوی استاد

فقید دانشگاه کمبریج به انگلیسی ، این کتاب در حقیقت

مقدمه ای بر مجموعه میراث ایران " محسوب میشود •

(سال انتشار ۱۹۷۰)

— کنگره پزشکی ایران —

تشکیل کنگره پزشکی ایران و تهیه برنامه های آن از اقدامات

بسیار مفید و سودمندی است که بنیاد پهلوی افتخار ابتکار و اجرای

آن را بعهده داشته است •

در سال ۱۳۰۱ برای نخستین بار فرمان شاهنشاهی آریامهر

مقرر شد که کنگره ای از پزشکان کشور تشکیل گردد تا استادان و پزشکان

عالیقدر کشورگرد هم آیند و درباره مسائل مختلف پزشکی و روشهای بهداشتی و همچنین تازگیهای جهان پزشکی و نتایج آخرین تحقیقات و پژوهشهای علمی به بحث و مذاکره و تبادل نظر پردازند. ضمناً درباره موضوعی که در دستورکنگه قرار گرفته است شور و بحث بعمل آید و نتایج حاصله و پیشنهادهای کنگه برای برگزیدن راههای جدید و اصول تازه ضمن قطعنامه ای بدولت و سازمانهای بهداشتی کشور توصیه شود، بنیاد پهلوی اقدامات لازم را معمول داشت و رامسر را برای برگزاری کنگه ها انتخاب نمود.

انتخاب رامسر برای تشکیل جلسات کنگه از این جهت بود که پزشکان کشور و از فعالیت و گرفتاریهای گوناگون گرد یکدیگر جمع شوند و بمذاکره و محاوره بپردازند و ضمناً خارج از جلسات علمی نیز در هوای روح پرور کرانه دریای خزر و زیباییهای مازندران بایکدیگر آشنائی و تفاهم بیشتری پیدا کنند.

برای تسهیلات بیشتر در شرکت پزشکان کشور نیز شاهنشاهی
مقرر فرمودند که تسهیلات بسیار زیادی از نظر هزینه و ترتیب شرکت
پزشکان فراهم شود. در روز دوازدهم مهرماه سال ۱۳۰۱ نخستین
جلسه کنگره پزشکی ایران با حضور بیش از دویست نفر از پزشکان کشور
تشکیل گردید و در این کنگره عده ای از پزشکان خارجی نیز که در ایران
خدمت میکنند شرکت نمودند و در مدت هفت روزه اولین کنگره پزشکی
ایران تشکیل شد. بود پزشکان در چهار موضوع مهم پزشکی: سل،
تراخم، بیماریهای انگلی، مالاریا، مطالعه و مذاکره پرداخته
و قطعنامه ای صادر نمودند که برای اجراء بکلیه سازمانهای
بهداشتی کشور ابلاغ گردید.

در پایان کنگره مقرر شد که کمیته ای با شرکت کلیه نمایندگان
سازمانهای بهداشتی کشور بنام "کمیته دائمی" کنگره تشکیل
گردد تا اولاً در اجرای تصمیمات قطعنامه کنگره توسط سازمانهای

بهداشتی کشور توجه و نظارت نمود و طرح‌هایی در این زمینه تهیه
کنند • ثانیاً برنامه کنگره سال بعد را با دقت کافی و لازم آماده
نمایند ، برای این اساس و کوششی که بکار رفت کمیته دائمی تشکیل
گردید و بحث دومین کنگره پزشکی و کنگره های بعد آماده شد
تاکنون در این کنگره موضوع مبارزه با سل و درمان آن ، بهداشت
آب ، مبارزه با حشرات و بیماریهای منتقل: بیماریهای آمیزشی ،
تغذیه و بیماریهای ناشی از سوء تغذیه ، سرطان ، بیماریهای
مشترک انسان و حیوان و همچنین بیماریهای هورمونی و روانی
بیماریهای قلب و عروق و بیماریهای خون و همچنین مسمومیت ها
و سوانح و بیماریهای کبد بحث و مشاوره و تبادل نظر صورت گرفته
است •

در طی سالهای گذشته که این کنگره مرتباً هر سال در
موقع معین تشکیل گردیده نتایجی بسیار سودمند از آن بدست آمده

و در نتیجه مساعی که در برگزاری آن بکاررفته چنان شهرتی یافته که فعلاً این مجمع بصورت يك كنگره پزشکی بین المللی درآمد ه است و ما هها قبل از تاریخ تشکیل كنگره تقاضا های بسیاری از استادان و پزشكان خارجی برای شرکت در این مجمع علمی بدفتر كنگره واصل میشود •

در سال ۲۵۲۶ پنجاه نفر پزشك و استاد از مالک آسیائی و اروپائی و آمریکائی که از شخصیت های بزرگ علمی بودند و شهرت جهانی داشتند در كنگره شرکت نمودند و اطلاعات و تجارب پزشکی خود را در اختیار پزشكان شرکت کنند ه در كنگره قرار دادند •

در سالهای ۲۵۲۷ تا ۲۵۲۹ نیز تعداد پزشكان و استادان خارجی که در كنگره شرکت داشته اند افزایش یافته است ، زیرا پزشكان خارجی هر سال برای شرکت در كنگره نامبرده رغبت بیشتری نشان میدهند و برای بحث و تبادل نظر با یران مسافرت میکنند •

اهمیت این کنگره که مورد توجه خاص شاهنشاه است روز بروز
بیشتر میشود و بهمین جهت است که علیاحضرت شهبانو اغلب
سالها شخصاً دوره کنگره را افتتاح و با ایراد نطق جامع و کاملی
شرکت کنندگان را تشویق فرموده اند •

— جمعیت خیریه فرح پهلوی

" تحت ریاست عالیہ علیاحضرت شهبانوی ایران "

جمعیت خیریه فرح پهلوی در آذرماه ۱۳۲۵ به امر شاهنشاه
آریامهروبا استقبال و همکاری جمعی از بانوان خیراندیش و نیکوکار
بوجود آمد •

برنامه جمعیت در بدو امر عبارت بود از: رسیدگی بوضع
مستمندان و التیام آلام دردمندان ، توزیع خوراک و پوشاک و ذغال
بین فقرا •

توزیع شیرگرم و لوازم التحریر و لباس و کفش بین دانش آموزان
بی بضاعت ، کمک نقدی و جنسی به آسیب دیدگان زلزله ،
سیل و آتش سوزی و دلجوئی از آنان و اعزام گروههای مجهز
به مناطق آسیب دیده • توزیع دارو و فراهم آوردن وسائل درمان
رایگان برای بیماران تهی دست •

این اقدامات بوسیله کمیسیونهای مختلف از قبیل کمیسیون
اعانات ، کمیسیون پوشاک ، کمیسیون خوراک ، کمیسیون کمک
به محصلین ، کمیسیون مسکن ، کمیسیون امور اجتماعی و غیره
انجام میگرفت • و این خدمات انسانی از طرق مختلف همچنان
ادامه داشت تا اینکه جمعیت باین نکته پی برد که (گرچه کمکهای
مادی بطور موقت از آلام نیازمندان و آسیب دیدگان میکاهد) ولی
حکم مسکن موقت دارد و درد اجتماع را آنطور که باید درمان نمیکند •
بزرگترین درد اشخاص کم بضاعت بعلت کثرت اولاد و فقر مادی

نگهداری و تربیت فرزندان آنهاست • بعلاوه بسیاری از کودکان
یا والدین خود را از دست داده یا اصولاً پدر و مادر مشخصی ندارند
یا پدر و مادر دارند ولی قادر نیستند از آنها نگهداری کنند و بعلاوه
بی سرپرستی در کوچه و خیابان سرگردانند یا سربار جامعه بوده
وجودی مضرو عاقل و باطل بار خواهند آمد •

جمعیت ضمن بررسی های لازم متوجه شد که این نیروی
انسانی که ثروت واقعی بشمار می آید را ثقف و بیماری و عدم تربیت
صحیح و این اطفال معصوم بدون اینکه خود گناهی داشته باشند ،
با اوضاع نامناسبی روبرو شده اند ، بنابراین درصدد پیدا کردن راه
علاج برآمد و فعالیت خود را گسترش داد و بتاسیس پرورشگاه شبانه
روزی برای نگهداری اطفال یتیم و بی سرپرست و اطفالی که از نعمت
سرپرستی موثر خانواده محروم مانده بودند پرداخت •

بر اساس این فکر اولین شبانه روزی جمعیت در سال ۱۳۱۹

• درامیرآباد و دومین شبانه روزی در خیابان شهبازتاسیس یافت •
 از آن تاریخ بتدریج فعالیت جمعیت گسترش پیدا کرد
 بطوری که در نیمه سال ۲۵۲۹ تعداد واحد های شبانه روزی ، شیر
 خوارگاه ، مهد کودک و آموزشگاه های حرفه ای ، فنی ، کودکیاری
 و همچنین کانون نوجوانان به ۷۴ واحد بالغ گردید و فعالیت
 جمعیت در سراسر کشور گسترده و وسائل لازم از هر حیث برای
 نگهداری ۶۸۲۱ نفر طفل فراهم گردید و این عده تحت حمایت
 جمعیت که از هر جهت وسائل رفاه آنها را فراهم ساخته قرار گرفتند •
 اینک برای روشن شدن روش کار جمعیت و وظائفی که انجام
 میدهد لازم میداند توضیحات زیر را بنظر خوانندگان برساند :

الف — شیرخوارگاهها

اطفال شیرخوار که در شیرخوارگاه های جمعیت پذیرفته

میشوند دودسته هستند •

- ۱- نوزادان از خانواده های بی بضاعت که مادرانشان بعلت بیماری در بیمارستانها بستری هستند تا زمان بهبود مادر در شیرخوارگاهها نگهداری میشوند *
- ۲- اطفال سرراهی یا آنانکه بنحوی پدر و مادر یا یکی از آنها را از دست داده و بدون سرپرست مانده اند با معرفی قانونی (دادستان و اداره سرپرستی وزارت دادگستری) در شیرخوارگاهها پذیرفته و نگهداری میشوند ، از این عدد برخی از طریق فرزند خواندگی براساس تحقیقات کافی که صورت میگیرد و پس از حصول اطمینان و موافقت دادستان و اداره سرپرستی با شرایط معین بخانواده های داوطلب تحویل میگردد و مابقی پس از خاتمه دوران ترضیع و رسیدن به سن سه سال و بیشتر بشبانه روزیهای جمعیت منتقل میشوند *

ب - شبانه روزیها

شبانه روزیهای جمعیت اطفال از چهار سال به بالا را -
نگاهداری میکند ، اکثر این کودکان از شیرخوارگاهها -
بشبان روزیها منتقل میشوند ولی بسیاری از کودکانی که در سنین
بعد از شیرخوارگی بعلمتی از نعمت حمایت موثر خانواده محروم
میشوند و پس از رسیدگی هایی که توسط مددکاران اجتماعی
جمعیت صورت میگیرد به شبانه روزیها منتقل میگردد در بین
این کودکان عده ای هستند که به ایرانیان مقیم خارج از کشور
تعلق دارند •

ج - مهدکودکها

کودکان خانواده های بی بضاعت که مادران آنان در خارج
از خانه کار میکنند یعنی کودکان کارگردر مهد های کودک
از صبح تا عصر نگهداری میشوند • به این نوع کودکان

صبحانه ، ناهار و عصرانه و لباس داده میشود و برنامه تربیتی

و تحصیلی آنها عیناً مانند کودکان شبانه روزی است •

د — آموزشگاههای حرفه ای و صنعتی

تشخیص استعداد ها و پرورش کودکان از وظایف بسیار خطیر

و حساسی است که جمعیت آنها از هدفهای اصلی خود

قرارداده است ، تعداد کودکانی که استعداد تحصیلات

عادی و عمومی را ندارند قابل توجه است •

برنامه تعلیمات حرفه ای جمعیت که مورد توجه کامل قرار

گرفته برای تربیت این دسته از کودکان است ، بطوری که بتوانند

هر يك بفرخور استعدادی که دارند حرفه ای بیاآموزند و در اجتماع

روی پای خود بایستند و پیش بروند • برنامه تعلیمات از درودگری،

تراشکاری و برق گرفته تا جوراب بافی ، خیاطی ، گلدوزی ، نقاشی

و موسیقی تنظیم شده است ، آموزشگاه حرفه ای پسران شبانه روزی

شماره ۵ در حال حاضر تعداد ۱۲۵ نفر از فرزندان جمعیت را که
 سنین آنها بین ۱۲ تا ۲۰ سال است در رشته های مختلف و ۱۷ نفر
 در کارگاه جوراب بافی که جمعاً ۱۴۲ نفر میشوند بشرح زیر تربیت
 میکند :

تراشکاری و جوشکاری	برق	جوراب بافی	جمع
۳۶ نفر	۴۳ نفر	۴۶ نفر	۱۷ نفر
			۱۴۲ نفر

در شبانه روزی علیرضا پهلوی وابسته به جمعیت دسته
 موسیقی که از فرزندان شبانه روزی تشکیل گردیده و آنقدر جلب توجه
 کرده که در غالب مراسم و جشن ها از آنها استفاده میشود .

از دختران شبانه روزی شماره ۳ تعداد ۱۳۳ نفر از سنین
 ۱۲ تا ۱۹ سال بفر گرفتن رشته های مختلف بشرح زیر اشتغال دارند

موسیقی	۱۴ نفر
نقاشی	۱۲ نفر

خیاطی	۹ نفر
گلدوزی و کارهای دستی	۱۸ نفر
آرایشگری	۱۳ نفر
عروسک سازی	۸ نفر
کلاس کارت پستال	۴ نفر
هتل داری	۹ نفر
جلب سیاحان	۱۰ نفر
آشپزی	۱۵ نفر
ماشین نویسی	۱۳ نفر
جمع	۱۳۳ نفر

۱- (این ۱ نفر در تابستان سال ۲۵۲۹ دوره کلاس ماشین نویسی

طی کرده اند) •

ضمناً سه نفر از دختران شبانه روزی شماره ۳ در کارخانجات
فیلیپس و ۵ نفر در کارخانجات صنعتی آزمایش مشغول کار شده اند •
در شهرستانها نیز کارگاههای صنایع دستی محلی مانند
قالی بافی ، گلدوزی ، کفافی و غیره تشکیل گردیده که در
شهرستان تبریز به تنهایی بیش از یک هزار و هشتصد نفر کودک در دوازده
شبانه روزی به تحصیل و آموختن کارهای مذکور مشغول هستند •

هـ - اردوگاههای جمعیت در نیاوران و شهسوار .

بمنظور ایجاد تنوع در زندگی کودکان جمعیت و فراهم آوردن
فرصتهای مناسب برای آشناسدن کودکان شبانه روزیهای
مختلف تهران و شهرستانها با یکدیگر و در ضمن دادن آموزشهای
ضروری و مفید و وساختمان مجهز یکی در نیاوران تهران و
دیگری در شهسوار احداث شده است فرزندان جمعیت
بنوبت و در گروههای فنی همگی برای دوره های بیست و نه

در این اردوگاهها شرکت می کنند تاکنون تعداد ۱۴۰۰ نفر
كودك در نیاوران ۱۳۰۹ نفر در شهسواران اردوگاهها
استفاده کرده اند، علاوه بر این بمنظور شناساندن بیشتر
هدفهای جمعیت و کیفیت کار آن در شهسواران كودكان
مدارس محلی برای يك دوره پذیرائی بعمل آمد و اشر
بسیار نيكوئی در آنها بجا گذاشت *

و- آموزشگاه كودك یاری

آموزشگاه كودك یاری والا حضرت فرحنا زیهلوی در سال
۲۵۲۶ تاسیس شده است، نخستین ثمره آن بصورت يك
گروه ۲۰ نفره كه در سال ۲۵۲۹ فارغ التحصیل شده اند
بدست آمد، دوره این آموزشگاه سه سال است * كسانی
كه دوره اول دبیرستان را تمام کرده اند از طریق مسابقه
پذیرفته میشوند، مواد درسی این آموزشگاه با همكاری

وزارت آموزش و پرورش و وزارت بهداشتی تعیین شده و ارزش
تحصیل آن برابر دیپلم کامل متوسطه با تخصص در کودک یاری
است *

در سال تحصیلی مزبور تعداد ۲۰ نفر برای سال اول پذیرفته
شد و در حال حاضر تعداد ۲۵ نفر در سال اول ، ۱۸ نفر
در سال دوم و ۱۵ نفر در سال سوم مشغول تحصیل هستند
از فارغ التحصیلان این آموزشگاه برای اداره شیرخوارگاهها ،
مهدکودک ها ، و پس از تجربه آموختن در شبانه روزی ها
بخصوص برای سرپرستی کودکان کم سن استفاده میشود *

ز - مرکز کارکنان جوانان

نوجوانان و جوانانی که در شبانه روزیهای جمعیت پرورده -
شده اند و بمناسبت اقتضای سن باید کارکنند و زندگی -
را خارج از شبانه روزیها بگذرانند نیازمند راهنمایی و کمک

هستند و باید دست کم در سالهای نخست خانه و ماوایی داشته باشند تا رفته رفته در جامعه مستقر شوند ، بدین منظور خانه کارکنان جوان از تاریخ ۱/۵/۲۵۲۹ ایجاد شد و اکنون ۱۹ نفر از پسران در این خانه تحت مراقبت هستند و بر اساس تجاری که بدست آید مقررات و اداره این خانه تکمیل خواهد شد ، و امید است خانه دختران جوان نیز بزودی ایجاد شود .

- ح - اقدامات و فعالیت‌های جمعیت در موقع بروز حوادث غیرمنتظره
- ۱- در شهریورماه ۲۵۲۷ که عده ای از هم میهنان ما بر اثر وقوع زلزله در استان خراسان جان باختند و فرزندان بی‌یتیم و بی سرپرست از خود بجای گذاشتند ، جمعیت با سرعت و جدیت بکمک آسیب دیدگان شتافته و فوراً يك واحد شبانه روزی و هفت واحد مهد کودک در " گناباد ، کاخک

تشویق مردم با هدایا کمک با آسیب دیدگان سوانح مذکور

پرداخته و از این طریق منشاء خدمات ارزنده ای گردید *

ط - گسترش واحدهای جمعیت در مرکز شهرستانها

از سال ۲۵۲۶ بعد علاوه بر تاسیس آموزشگاه کودک یاری

و آموزشگاه حرفه ای وارد وگاهها و کانن نوجوانان واحدهای

نوبنیاد دیگری بشرح زیر تاسیس و شروع بکار نمود * اند *

در سالهای ۲۵۲۷ و ۲۵۲۸ مهد کودک های مرقـد ,

بروجرد , الیگودرز , بیرجند , آغا جاری , مسجد سلیمان

در شهرستانها و مهد کودک کوی نهم آبان در تهران و در سال

۲۵۲۹ سه واحد مهد کودک دریم کرمان , بافت کرمان

و شهرستان - الوس گشایش یافته و آموزشگاه حرفه ای

فاتح نیز کار خود را بزودی شروع خواهد نمود *

ی - اقدامات و فعالیتهای دیگر جمعیت از سال ۲۵۲۷ بعد

در سال ۲۵۲۷ سمینار هم آهنگی و مدیریت با شرکت ۱۰۸ نفر

هیئت مدیره و اعضای جمعیت مرکزی و موسسات وابسته

در مرکز و ۸۷ نفر نمایند و اعزامی از شهرستانها و عمد ای

از بانوان و آقایان معارف مرکز در تاریخ ۲۴ آذر ماه ۲۵۲۷

تشکیل و تبادل نظرهای مفیدی بعمل آمد .

خلاصه آمار کودکان تمام موسسات جمعیت خیریه فرج پهلوی در

سال ۲۵۲۸

شرح	تعداد کودکان			جمع کل
	شیرخوار ماه	مید کودک	شبان روزی	
کلیه مؤسسات جمعیت	۴۴۶	۳۴۸۳	۲۵۲۲	۶۴۵۱

خلاصه آمار کودکان تمام مؤسسات جمعيت خيريه فرح پهلوى
در سال ۲۵۲۹

شرح	تعداد کودکان			جمع کل
	شیرخوارگاه	مهد کودک	شبهانه روزی	
کلیه مؤسسات جمعيت	۴۲۰	۳۷۰۲	۲۶۹۹	۶۸۲۱

آمار اطفال واحد های شهرستان جمعيت خيريه فرح پهلوى
در سال ۲۵۲۹ با تعيين سنين آنها

۴ شیرخوارگاه			۴۲ شبهانه روزی			۲۸ مهد کودک		
دختر	پسر	سن	دختر	پسر	سن	دختر	پسر	سن
۱۳۵	۸۵	تاسه سال	۹۱۰	۵۴۳	۱۸ تا ۴ سال	۸۱۹	۲۲۸۳	۱۲ تا ۵ سال

آمار اطفال واحدهای جمعیت مرکزی (تهران) خیریه فرح پهلوی

در سال ۱۳۵۲ با تعیین سنین آنها

۱ شیرخوار ۱۳۵			۴ شبانه روزی			مهد کودک		
دختر	پسر	سن	دختر	پسر	سن	دختر	پسر	سن
۱۱۲	۸۸	تا ۳ سال	۶۵۳	۵۹۳	۴ تا ۱۸ سال	۵۸	۴۲	۵ تا ۱۲ سال

— کمکهای اجتماعی و مذهبی بنیاد پهلوی —

شا هنشاه آریامهر در فرمان وقف بنیاد پهلوی برای تامین منظور عالی انسانی خودشان در مورد کمکهای لازم به مستمندان و دیگر امور عام المنفعه و خیریه سه بخش عمده از مصارف پنج گانه درآمد موقوفات را اختصاص به امور مذهبی، کمک به مستمندان و امور اجتماعی مقرر فرموده اند و قسمت اجتماعی بنیاد پهلوی در اجرا وظایف مقرر فعالیتهای مفید و شریخش خود را همواره ادامه داده

که اهم اقدامات انجام شده بشرح زیر میباشد *

۱- پرداخت كمك اعاشه تحصیلی و تامین هزینه ثبت نام و تهیه پوشاك و لوازم تحصیلی عد . زیادی از محصلین دبستانی و دبیرستانی و دانشگاهی در تهران و شهرستانها که دارای استعداد بود . و وضع مالی رغایت بخشی نداشته اند .
تنها در سال ۲۵۲۹ علاوه بر كمكهای که در موارد فوق هنگام شروع سال تحصیلی بعمل آمده است به ۵۵۰۰ نفر محصلین ۱۷۴ آموزشگاه دولتی دخترانه و پسرانه پایتخت پوشاك عید و كفش اهداء گردید . است *

۲- اعطاء كمك مالی برای تکمیل و تعمیر چند باب مسجد در تهران و فروش نمودن تمامی صحن سرپوشید . مسجد کوی نهم آبادان و یوسف آباد همچنین تهیه فرش يك پارچه و مرغوب هما هنگ با طرح و رنگ بنای ساختمان مسجد دانشگاه تهران

و تامین هزینه روشنائی چراغهای اهدائی شاهنشاه
 آریامهریه عتبات عالیات و تعهد پرداخت بهاء برق مصرفی
 حرم مطهر حضرت عبدالعظیم در شهرستان ری و نیز برگزاری
 مجالس تذکرسالانه در ایام سوگواری برای بزرگداشت
 ائمه اطهار و اعطاء افطاریه در ماه مبارک رمضان و اطعام
 چند هزار نفر از افراد بی بضاعت در روزهای مخصوص مذهبی
 از جمله اقداماتی هستند که در اجراء تکلیف وقف برای
 مسائل مذهبی و تعظیم شعائر عظیم اسلامی بعمل آمده
 است •

۳- پرداخت خرج سفره ماهانه به قهرمانانی که در مسابقات
 جهانی والمپیک صاحب عنوان گردیده و تادیه خرج سفره
 به قهرمانان کرولالمپیک مخصوص این طبقه و نیز اعطاء
 کمک مالی برای معالجه و اعاشه و پیشرفت تحصیل فرزندان

افرادى كه قبلاً در امور ورزش و پيشرفت آن و تقويت بنيه جسمانى

و روحيه نوجوانان دخالت داشته اند •

۴- پرداخت كمك مستمر ماهانه و پارسالانه براى تقويت بنيه

مالى و ايجاد تسهيل در پيشرفت مقاصد آموزشى و اجتماعى

و بهداشتى پرورشگاه فيروزآبادى انجمن حمايت و هدايت

نابئينايان ، آموزشگاه فرهنگى خزانلى ، كانون ، بهبود

و پرورش معلولين ، جمعيت حمايت كروالهاى باغچه بان

آموزشگاه ، عالى خدمات اجتماعى ، كانون بازنشستگى كشورى

هنرستان دختران و آموزشگاه حرفه اى پسران ، انجمن

توان بخشى و آسايشگاه معلولين مشهود و در موارد لازم تمام

يا قسمتى از بهاء دست و پاى مصنوعى و كرست طبى مراجعين

معلول و پرداخت هزينه مسافرت افراد غريب و مستحق براى

بازگشت به اقامتگاه آنها تا مبن و پرداخت شده است •

۵- كمك به اعاشه تحصیلی فرزندان افرادی که سرپرست آنان

بعلت ارتکاب جرائم محکوم به حبس های طولانی شده اند

و توزیع ذغال زمستانی بین افراد مستحق *

۶- پرداخت كمك اعاشه تحصیلی سالانه به فرزندان افرادی

که در راه انجام وظیفه و خدمت به مهین بافتخارشهادت

نائل آمده اند و نیز كمك به افرادی که در راه علم و ادب این کشور

بذل مساعی نمود و اکنون فاقد وضع مالی رضایت بخش

هستند *

— سازمانهای تابع بنیاد پهلوی

بانك عمران و شركت سهامی بیمه ملی ، شركت خلیج و موسسه

مؤمنخانه ها از سازمانهای تابع بنیاد پهلوی هستند *

— هدف از تاسیس بانک عمران —

پس از صدور فرمان تاریخی هفتم بهمن ماه ۱۳۰۹ د.ا.ر
بر تقسیم و واگذاری املاک شاهانه به کشاورزان هر قریه با قسط
طویل المدت ، ذات اقدس شهرباری همواره اوامرا کید صادر
میفرمودند که دستگاه خاصی دائرو تاسیس شود تا خرده مالکین
املاک تقسیم شده را پس از دریافت اسناد مالکیت در پناه خود
نگاهداشته و ضمن تقویت بنیه مالی آنان با اعزام کارشناسان و مامورین
بصیریه قراء اصول کشاورزی نوین و تعاون را بخرد مالکین بیاموزند
در اجرای اوامر موكد شاهانه در بدو امر بررسیها و مطالعات
دامنه داری با كمك کارشناسان بعمل آمد و متفقا باین نتیجه رسیدند
که برای عمران قراء تقسیم شده و هدایت کشاورزان از لحاظ امور
کشاورزی و همچنین مساعدتهای مالی ، تاسیس بانکی ضرورت دارد
تا خرده مالکین پس از اخذ تعلیمات لازم و آشنائی به اصول و مبانی

تعاون بتدريج بتوانند با سرمايه خود شركت‌هاي تعاوني را در قراء
تقسيم شده بوجود آورند ، و چون اين طرح و برنامه مورد تصويب
ذات شاهانه قرار گرفت ، مسئولين و كارشناسان شروع به تهيه
مقدمات امر نمود . و خوشبختانه در تاريخ ۱۶/۶/۲۵۱۱ در اولين
روز دوازدهمين سال سلطنت اعلیحضرت همايون شاهنشاه آريامهر
بانك عمران افتتاح يافت .

ضمناً براي اينكه در اجراي او امر ملوكانه تاخير رخ ندهد
بانك عمران با سرمايه پانزده ميليون ريال كه شاهنشاه كلاً از كيسه
پرفتوت خود پرداخت فرموده بود شروع بكار نمود و مقرر گرديد
بتدريج و بهمان نسبتی كه سرمايه بانك افزايش مييابد دامنه
عمليات خود را مخصوصاً با ايجاد و تاسيس شركت‌هاي تعاوني در قراء
تقسيم شده توسعه دهد .

در روز ۲۶/۶/۲۵۱۱ هنگام افتتاح بانك عمران شاهنشاه

آریامهر در برابر مدعوین ضمن بیانات خود فرمودند :

" شاید لازم نباشد بگویم فکر تقسیم املاک بخوبی مقرون بموفقیت نمیشد مگر با تاسیس بانک و شرکتهای تعاونی تابعه آن که حتما کمکهای باارزشی به دهقانان بعمل خواهند آورد .
برای اینها که فاقد وسائل هستند مقدور نبود که هر کس از زمین خود شروع به بهره برداری کند و چون فکر صاحب زمین کردن عده ای از اهالی کشور حتماً باید انجام بگیرد اینست که بانک عمران و شرکتهای تعاونی تابعه آن بی نهایت اهمیت دارد و این بانک است که میتواند کمک بتحول بزرگی بکند که موجب رفاهیت عده کثیری از مردم کشور خواهد بود . "

شاهنشاه افزودند " هدف اصلی از تاسیس این بانک کمک مالی به دهقانان ، ترویج صنایع تولیدی محلی در روستاها و بالا بردن سطح بهداشت ، رهبری و راهنمایی و بیمه کشاورزان

و خانواده های آنها بوده است ."

شرکت سهامی بیمه ملی :

شرکت سهامی بیمه ملی که بفرمان اعلیحضرت همایون
شاهنشاه آریامزدر در ۱۹ آبان ماه ۱۳۵۵ از طرف املاك و مستغلات
پهلوی تاسیس یافت چهارمین شرکت بیمه خصوصی است که با
سرمایه ایرانی شروع بکار کرده است .

سرمایه اولیه شرکت پنجاه میلیون ریال بوده که بعداً به
شصت میلیون ریال افزایش داده شد .

این شرکت از همان ابتدای کار پایه سازمان خود را بر اساس
تشکیلات شرکت های بیمه ممالك پیشرفته قرارداد ، نخست به
تشکیل نمایندگان کل اقدام نمود تا همان طور که در کشورهای
مترقی معمول است ، در نواحی مختلف نمایندگان به صدور بیمه نامه
اقدام کنند و از این راه تسهیلی برای بیمه گزاران فراهم گردد .

علاوه بر قبول انواع بیمه عادی از قبیل بیمه حمل و نقل،

آتش سوزی، اتومبیل و حوادث، عمر، بیمه های دیگر را نیز بیمه

بازار ایران عرضه نمود که تا آن زمان در خارج از کشور فقط انجام

پذیر بود و بدین ترتیب تا حدی تحولی در صنعت بیمه در کشور

ایجاد نمود.

شرکت خلیج:

برای افزایش پرچم ایران در دریاها در سال ۱۳۵۶ از طرف

اداره املاک و مستغلات پهلوی کشتی های پرسپولیس و پیارس و

در سال ۱۳۵۸ نفتکش رضا شاه کبیر و نفتکش محمد رضا شاه پهلوی

خریداری و آغاز به کار کردند.

هدف از خریداری کشتی ها و نفتکش ها نخست برافزایش

پرچم ایران در دریاها و سپس تشویق مردم به سرمایه گذاری در این

رشته اقتصادی بوده است.

موسسه مهمانخانه ها :

مهمانخانه های تابع بنیاد پهلوی از نظر اقتصادی بوجود نیامده ، بلکه هدف اصلی رضا شاه کبیرا ایجاد مهمانخانه های شمال این بود که مردم ایران از مواهب طبیعی و جنگلهای سرسبز و دریای شمال بهره مند و برخوردار گردند و ایام تعطیل را در میان شاهکارهای طبیعت در آرامش بگذرانند .

شاهنشاه آریامهر راجع بتاسیس بنیاد پهلوی چنین توضیح فرموده اند :

" بنیاد پهلوی را بشکل يك سازمان عام المنفعه و غیرانتفاعی بمنظور ایجاد هم آهنگی میان دستگاههایی که خدمات اجتماعی مورد علاقه شخص من را بعهده دارند تاسیس کردم .

سرمایه بنیاد پهلوی شامل سهام یا منافع حاصله از چند مهمانخانه که غالباً پدرم بنا فرموده و کارخانه های سیمان و قند سازی

و شرکت بیمه ملی و بانک عمران و کشتی های تجارتی و موسسات

صنعتی و سهام دیگر است •

عده ای تعجب میکنند که چرا یک موسسه خیریه بامور

اقتصادی و صنعتی میپردازد و میپرسند چرا بنیاد پهلوی بجای

فروختن مهمانخانه ها به اداره آنها پرداخته و ایجاد خطوط

کشتیرانی تجارتی اقدام نموده و در کارخانه های سیمان و قند

سرمایه گذاری کرده است ؟

برای این سئوالات دو جواب است : اول اینکه با اجرای

سریع برنامه تقسیم املاک اختصاصی من (و واگذاری املاک موروثی

و اختصاصی طبق قانون اصلاحات ارضی بزارعین) باید بجای

درآمدی که سابقاً از طریق اجاره این املاک تحصیل و صرف امور

خیریه میشد منابع عایدی جدیدی تدارک شود ، برای من چیزی

مسرت انگیزتر از این نبود که املاک خود را به کشاورزان واگذار کردم

ولی در عین حال میل ندارم در اجرای برنامه های مهم دیگر خود
مانند برقراری هزینه های تحصیلی برای دانشجویان با کمکی های
اجتماعی و بهداشتی و امور خیریه دیگری واسطه نقصان درآمد
وقفه حاصل شود و از همین نظر بنیاد پهلوی را تشویق میکنم که
درآمد جدیدی تحصیل و نقصان اجباری عوائد را جبران نماید
کارهای سرمایه گذاری بنیاد پهلوی نظیر عملیات سازمانهای
خیریه جهان متعین مانند بنیاد دافورد و راکفلر در آمریکا و بنیاد نافیلد
در انگلستان است •

جواب دوم اینست که بنیاد پهلوی تنها با خاطر کسب درآمد
برای امور خیریه وارد عملیات اقتصادی و صنعتی نمیشود بلکه
منظوری دیگر هم دارد و آن این است که طرحهایی را بموقع اجرا
بگذارد که سرمشق و مایه تشویق سرمایه گذاران دیگر باشد • مثلاً
در تاریخ عصر اخیر کشور من اولین بار است که کشتیهای تجارتنی

بنیاد پهلوی با پرچم ایران در دریاها آمد و رفت میکنند •

بنیاد پهلوی با ایجاد کارخانه سیمان از نظر حسن اداره و
مجهز بودن آن با وسائل جدید بمنزله نمونه ای برای تاسیسات
مشابه است و به همین کیفیت مومن خانه هایی که این سازمان
اداره میکند برای جلب سیاحان و تشویق جهانگردان به مسافرت
و توقف در کشور ماست • "

فصل چهارم:

انقلاب شاه و مردم و نقش آن

در بازسازی جامعه ایرانی

بخش اول — فلسفه انقلاب

حوادثی که از سال ۲۵۰۰ تا مرداد ۲۵۱۲ در ایران گذشت
وصحنه‌هایی که یکی بعد از دیگری در اثر مداخلات بیگانگان و بیگانه
پرستان همراه با اختلالات و بی‌نظمی‌های دائم، در اجتماع ما
بوجود آمد، اگر واقعاً مثبت و تفضل کامل الهی نبود، هر يك برای
تخییر سرنوشت ملت و تاریخ دوهزار و پانصد ساله مابه تنهایی کافی
بود.

شاهنشاه آریامهر که در یکی از متمدن‌ترین ممالك اروپائی و مه‌هد
تمدن و دموکراسی تعلیم و تربیت یافته بودند، با آن افکار انسانی
و علاقمندی با آزادی و رفاه طبقات محروم، در ۲۵ شهریورماه ۲۵۰۰
وارث تاج و تخت مملکتی شدند که بر اجتماع آن سنت‌های کهنه
و فرسوده و فساد و بدبختی و فقر از یکطرف، و تضادها و تناقضات
و بیعدالتی‌های اجتماعی از طرف دیگر سایه سیاهی افکنده بود
بخصوص که جریانهای نامطلوب سیاسی هم هر روز برتری و سیاهی

آن می افزود •

د رسرا سرا این کشور پنهانور عد ه معدودی د زنا زوحمست
می غلطیدند ولی اکثریت قاطع د رفقرو فاقه و مذلت بسر میبردند •
بحبارت دیگر عد ه معدودی بنام خان و مالک از دستریج و حاصل
زحمت اکثریت که د رسرما و گرما کار میکردند و جان میکنند د ، بهره مند
و برخوردار میشدند •

عدالت اجتماعی بهیچوجه وجود نداشت و فاصله طبقاتی بقدری
زیاد بود که یکی د ر نهایت وسعت زیدگی میکرد و دیگری با خون دل
لقمه نانی بدست میآورد ، ثروت و اقتدار یکی چشم ها را خیره میکرد
و منظره رقت باردیگری بالباس ژولیده و رنگ پریده که حکایت
ازیدختی و گرسنگی و محرومیت داشت قلب بیننده را تحت تاثیر
احساسات شدید انسانی قرار میداد •

د راتر اشغال کشورزشته تمام تشکیلاتی که رضا شاه کبیر با همیت
و خون دل بوجود آورده بود از هم گسیخت، وضع ادارات در هم ریخت
و تمام لها بهم خورد، بطوریکه آثار بی نظمی در کلیه امور و شئون
پدیدار گشت.

میدان برای فعالیت خائنان و اجنبی پرستان و ماجراجویان خالی
شد و هیولای ارتجاع سیاه و سرخ برزنگی مردم سخت سایه افکند
نگرانیها و ناراحتیها افزایش یافت.

کسی که بیش از همه از این اوضاع و احوال ناگوار رنج میبرد
پادشاه جوان مابود که با آن روح حساس و آزادی طلب نمیتوانست
ناظر بدبختیهای مردم باشد و نتواند آنطور که در دل دارد آنها را
از گرفتاری و بدبختی رهایی بخشد.

شاهنشاه نیات خود را پنج روز (درست پنج روز) بعد از تصدی
مقام سلطنت آشکار ساختند و تمام املاک و اموالی که پدر بزرگوارشان

طبق سند رسمی بایشان مصالحه کرده بودند بملت ایران بخشیدند
و ضمن دستخط تاریخی مورخ ۳۰ شهریورماه ۱۲۵۰ به دولت
دستور دادند که حاصل فروش آن راه را به بهبود حال کشاورزان
و کارگران، فرهنگ و بهداشت مردم و ترقی صنایع و پیشرفت اوضاع
شهرها بمصرف برسانند •

ولی این امر موجب اقناع طبع بلند و ترقیخواه شاهنشاه نگردد
زیرا محظّم له مایل بودند ملت ایران مثل سایر ملل دنیا از ~~مست~~
آزادی و رفاه و سعادت و بهبود زندگی برخوردار گردند و محرومیت ها
و بیعدالتی ها و فاصله های طبقاتی بکلی از بین برود •

شاهنشاه این آرزو را از دوران طفولیت در دل داشتند
و میخواستند قدرت و فرصتی بدست آید تا آن را بموقع اجرا گذارند •
شاهنشاه در همین زمینه در کتاب " مأموریت برای وطن " مینویسند :
" از اوان کودکی دانسته ام که دست تقدیر مرا بسرپرستی يك کشور

باستانی و دارای تمدن که مورد ستایش من است خواهد گذاشت و باید
 در بهبود وضع مردم کشور و مخصوصاً طبقه معمولی کوشش کنم
 احساس میکنم که ایمان واقعی من بخداوند مراد را انجام این منظور
 مقدس کمک خواهد نمود و آنقدر بخود بین نیستم که تصور کنم هر
 پیشرفتی که در این راه نصیب من گردد جز بیاری خداوند میسر
 (۱)
 تواند بود "•

و در جای دیگر مینویسند : ((در ایام صباوت، فکری برای
 من پیش آمده بود که وقتی به سلطنت برسم مدت دو یا سه سال
 کشاورزان املاک سلطنتی را از پرداخت سهمی که از سترنج خود باید
 بدهند معاف و بطوری کنم که هر خانواده دهقان مبلغی اندوخته
 پیدا کنند و بتواند برای خویش خانه و وسائل کشاورزی فراهم سازد و
 یابکارهای لازمی که بدون داشتن سرمایه برای وی صورت پذیر
 (۲)
 نیست اقدام کند))

- ۱- ص ۹۵ کتاب " مأموریت برای وطنم "•
- ۲- ص ۱۰۴ کتاب " مأموریت برای وطنم "•

شاهنشاه اولین قدم را در راه اجرای این آرزو در هفتم بهمن
 ماه سال ۲۵۰۹ برداشتند و از اینرو باید سال ۲۵۰۹ را سرآغاز
 بزرگترین تحول اجتماعی ایران دانست زیرا در اواخر همان سال بود که
 تاریخ کهنسال مابطرز جالبی ورق خورد و نخستین گام در راه اصلاحات
 ارضی از طرف شاهنشاه واقع بین و در اندیش ما برداشته شد
 و آرزوی دیرینه معظّم له که از زمان کودکی در دلش پرورش یافته
 بود به مرحله عمل درآمد و اراده قطعی و عزم راسخ شاهانه در مورد
 تقسیم املاک سلطنتی و اختصاصی ضمن فرمان مسرت بخشی با طالع
 عموم رسید *

فرمان مزبور که در حقیقت سنگ اول بنای اصلاحات ارضی
 و تحول عظیم اجتماعی کشور ایران بشمار میرود بدین مضمون آغاز میگردد:
 ((نظر به علاقه خاص و عقیده راسخی که همواره بتأمین
 آسایش و رفاه حال زارعین و رعایا داشته و داریم و میل قلبی ما این

بوده است که املاك مزروعی اعلی حضرت شاهنشاه فقید پد ریزرگوارمان
که برطبق قانون بما منتقل شده بتملك خود زارعین هر حوزه د رأید و هر
چند عوائد املاك مزبورتا این تاریخ مطابق فرمان سوم اسفند ماه
۲۵۰۸ بمصرف امور خیریه میرسیده ، از این حیث رضایت خاطرما
نیز فراهم بوده است لیکن چون واگذاری این املاك باقساط
طویل المدت و مالك بودن زارعین بیشتر بخیر و صلاح کشور تشخیص
داده میشود بموجب این دستخط مقرر میداریم که املاك مزروعی که
بما انتقال یافته باقساط طویل المدت بزارعین واگذار شود و برای
اجرای این منظور هیئتی از اشخاص بصیر و مطلع دعوت نمائید که وسائل
اجرای این امور را فراهم سازند •

وجوه حاصله از فروش این املاك بایجاد صنایع و منابع تولیدی
و تأسیس شرکتهای مفید بحال کشاورزان اختصاص خواهد یافت •
این منابع تولیدی وقف و درآمد آن طبق فرمان مورخ سوم اسفند ماه

۲۵۰۸ بمصرف خواهد رسید)) (کاخ مرمره هفتم بهمن ماه ۲۵۰۹)
انتشار بنا گهانی این فرمان که مزده بزرگ آغاز برنامـــــه
اصلاحات ارضی ایران و مقدمه تقسیم مالکیت های بزرگ بـــــود
در حقیقت زنگ خطر را علیه مالکان بزرگ بصداد آورد و غوغائی در
مطبوعات ایران و جهان برپا کرد • تمام مردم دنیا با نظر احترام
و تحسین این اقدام متهورانه شاهنشاه را، که دلیل بارزی برواقـــــح
بینی و دراندیشی و داشتن اطلاعات عمیق و دقیق معظم له از اوضاع
جهان و تحولات قهری اجتماعی و سیر تکامل و تطور ملل و دنیای آینده
بود، ستودند •

خوشبختانه اکثریت قریب باتفاق ملت ایران این موضوع را بفال
نیک گرفتند و آغاز اینکار را برای کشاورزان بالاخص برای طبقـــــه
زحمت کش طلیعه سعادت و نشانه وسعت و بهبود زندگی دانستند
زیرا نظر شاهنشاه تنها این نبود که از این راه کشاورزان امـــــلاک

سلطنتی از صورت رعیت بیرون آید ، و آزاد از قید ارباب ، خود مالک
آب و زمین گردند ، بلکه نظراصلی ایشان این بود که این اقدام سر
مشقی برای مالکان کشور شود و آنان نیز وظیفه اخلاقی و اجتماعی و ملی
خود را نسبت به کشاورزان انجام دهند •

متاسفانه مدتی جریان تقسیم املاک سلطنتی بر اثر مخالفت
و جلوگیری یکی از نخست وزیران وقت که خود نیز از مالکان بشمار میرفت
و تحت نفوذ مالکان دیگر و تحبیر و تفسیر نادرست آنها قرار گرفته بود
متوقف ماند و اقدام او مانع پیشرفت سریع برنامه تقسیم املاک سلطنتی
گردید ، لیکن پایداری و اصرار شاهنشاه در ادامه برنامه و اگذاری
تقسیم املاک سبب شد که پس از دورانی رکود و سکوت مجدداً کار
تقسیم اراضی و املاک سلطنتی با سرعت و قاطعیت بیشتری ادامه
یابد ، چون دیگر عاملی وجود نداشت که از اجرای نیات شاهنشاه
و تصمیم راسخ و قاطع ایشان در موضوع اجرای برنامه اصلاحات

ارضی و فراهم آوردن وسائل بهبود زندگی کشاورزان جلوگیری کند
 از تاریخ صدور فرمان هفتم بهمن ماه ۲۵۰۹ تا اوائل سال
 ۲۵۲۱ (یعنی قبل از انقلاب سفید) پانصد و هفده (۵۱۷) رقبه
 بوسعت ۱۹۲۲۸ هکتار اراضی مزروعی بین ۴۲۲۰۳ خانوار —

کشاورز بشرح زیر تقسیم گردید :

آمار اجمالی املاک سلطنتی تقسیم شده :

تعداد قرا و مزارع	سال
۱ رقبه	۲۵۰۹
—	" ۲۵۱۰
" ۱۳	" ۲۵۱۱
" ۲	" ۲۵۱۲
" ۲۱	" ۲۵۱۳
" ۲۱	" ۲۵۱۴
" ۲۶	" ۲۵۱۵
" ۲۱	" ۲۵۱۶
" ۴۹	" ۲۵۱۷
" ۷۴	" ۲۵۱۸
" ۳۰	" ۲۵۱۹
" ۲۲۰	" ۲۵۲۰
" ۳۹	" ۲۵۲۱

باید دانست که تقسیم قرا و مزارع بالا همه قبل از انقلاب سفید

انجام گرفته است و نکته جالب توجه اینکه از طرف شاهنشاه

آریامهر در اول بهمن ماه ۲۵۲۱ یعنی درست در همان ایامی

که اصول ششگانه پیشنهادی خود را برای اظهار نظر در معرض

افکار عمومی قرار داده بودند فرمانی بشرح زیر شرفصد و ریافت و باقی مانده
املاك مزروعی موروثی اختصاصی خود را به بنیاد پهلوی اعطاء فرمودند:
بموجب این دستخط مقرر میداریم:

((چون برای تقسیم باقی مانده املاك شش دانگ مزروعی موروثی
خود مان طبق صورت ضمیمه میلداریم با سرعت بیشتری انجام پذیرد
تمام آنرا برایگان به بنیاد پهلوی اعطاء میمائیم که بنیاد پهلوی جهت
فروش و تقسیم بین زارعین با سازمان اصلاحات ارضی تماس گرفته و برای
واگذاری اقدام لازم بعمل آورد)) (اول بهمن ماه ۱۳۵۲)

این فرمان تاریخی نشانه ایمان و عقیده واقعی و باطنی
شاهنشاه و علاقه کامل ایشان نسبت به اجرای قانون اصلاحات ارضی
است که شخصاً اجرای قانون مزبور را در مورد املاك موروثی و اختصاصی
خود تجویز و در اجرای آن باز هم پیشقدم شدند •

بمحض ابلاغ فرمان شاهانه بنیاد پهلوی باتماس با سازمان
اصلاحات ارضی وسیله اجرای آن را فراهم ساخت و املاک مشروحیه
زیر که از لحاظ مساحت بالغ بر هشتاد و هشت هزار هکتار بود بوسیله
سازمان اصلاحات ارضی با همان شرایط که قانون درباره سایر مالکین
مقرر داشته بود بین هیجده هزار کشاورز صاحب نسق تقسیم گردید:

۱- از املاک حیزه غرب (استان کرمانشاهان) ۲۸۶ قریه
و مزرعه •

۲- از استان مازندران (منطقه ساری، بهشهر، شاهسی
آمل و بابل ۵۰ قریه و مزرعه) •

۳- از منطقه نوشهر، شهنسوار، رود سرتابع استانهای
مازندران و گیلان ۲۰۰ قریه و مزرعه •

۴- از منطقه جیرفت (استان کرمان) ۱۸ قریه •

۵- از منطقه بجنورد (استان خراسان) ۱۸ قریه •

علاوه بر واگذاری رقبات بالا قطعات دیگری از باغات مرکبات

و چای و اراضی مزروعی بزارعین هر محل واگذار شده است.

بطور خلاصه مجموع رقباتی که از سال ۲۵۰۹ تحت عنوان

"تقسیم املاک سلطنتی" و از سال ۲۵۲۱ تحت عنوان "املاک

موروثی و اختصاصی" بزارعین منتقل شده از یک هزار و یکصد و شش رقبه

متجاوز است.

باری در سال ۲۵۰۹ شاهنشاه دستور تقسیم املاک سلطنتی

را صادر فرمودند و نظرشان از تقسیم املاک سلطنتی این بود که مقدمه

تقسیم مالکیت های بزرگ را فراهم سازند.

بر اساس این منظور همیشه و در هر موقع در صدد تعقیب فکر

و برنامه اصلی و اساسی خود بودند، چنانکه در جلسه مورخ دوشنبه

۲۵/۸/۲۱ هیئت وزیران از جمله هدفهای راکه برای دولت

تعیین فرموده اند: "تقسیم مالکیت های بزرگ و اجرای برنامه

اصلاحات ارضی در سراسر کشور است" و در جلسه دوشنبه
۱۳۹۷/۱/۲۵ (چند ماه بعد) فرموده اند: "همانطور که
تقسیم اراضی و املاک سلطنتی را دنبال می کنیم دولت هم باید
موضوع تقسیم خالصجات را هرچه زودتر مرحله عمل و اجرا را آورد و
قانون تقسیم املاک را تهیه و مجلس تقدیم دارد، این رفورم ارضی
و اجتماعی را که ما از سال ۲۵۰۹ شروع کرده ایم همین طور ادامه
خواهد داشت تا آخرین قطعه املاک سلطنتی و خالصجات دولت
سپس املاک بزرگ تقسیم گردد •

زارعین باید حتما مالک آب و زمین گردند تا باین آب و خاک
مقدس و سرزمین چند هزار ساله خود بیشتر علاقمند شوند و رازد یاد
تولید بکوشند و از دسترنج و نتیجه زحمات خود بنحو بهتری
متمتع گردند •

از حالا باید نقشه کار را تهیه نمائید که بموازات تقسیم اراضی
بزرگ برنامه مربوط به بستن سد و حفر چاههای عمیق و احیا قنات
مخروبه، صورت گیرد و شرکتهای تعاونی کشاورزی در دستورات
وقصبات بوجود آید.

از حالا باید بفکروسائل کار و تهیه آب باشید و کلاسهای
نقشه کشی و نقشه برداری تشکیل دهید و عده ای از اهالی راکسه
دارای استعداد باشند با دادن تعلیمات لازم برای تشکیل واداره
شرکتهای تعاونی در هات تربیت و آماده نمائید. (۱)

از طرف دیگر باید نظر شرکتهای خارجی را برای فروش
وسائل جدید زراعتی با قسط بیست ساله یا مدت بیشتری جلب
کنید. زیرا رفرم ارضی یکی از مسائل بزرگ اجتماعی است که اگر برای
این تحول عظیم مقدمات صحیح از روی کمال دقت فراهم نشود
و پیش بینی های لازم از هر جهت قبلاً بعمل نیاید از آن نتیجه خوب
رجوع شود بصفحات ۴۱ و ۶۲ و ۶۳ جلد اول کتاب "پنج سال در حضور
شاهنشاه، چاپ ۲۵۲۰ — ۳۶۳ —

و مورد نظر گرفته نمیشود • "

به همین جهت طبقا و امر موكد شاهنشاه برنامه تقسیم املاك
خالصه از طرف دولت بموازات تقسیم املاك سلطنتی نیز بموقع عمل
واجراد رآمد •

در همین جلسه (۱۹/۱/۱۳۵۶) راجع بکارگران نیز چنین
فرموده اند:

" من معتقد م ، همانطور كه کشاورزان باید دارای آب و زمین
باشوند ، کارگران هم همانطور باید در کارخانجات سهمیاد رمنافع
شريك باشند تا بیشتر در سوزی و علاقمندی در کار خود بخرج دهند •
همانطور كه ایجاد خرده مالك ، زارعین را با آب و زمین کشاورزی
علاقمند میکند صاحب سهم بودن کارگر با شرکت اود رمنافع هم ، علاقه
اورا بکار و فعالیت افزایش میدهد بعلاوه اختلاف بین کارگر و کارفرما
از بین میرود " (۱)

۱- صفحه ۶۴ جلد اول کتاب " پنجسال در حضور شاهنشاه "

شاهنشاه ایران این مطالب را در زمینه تقسیم مالکیت های
بزرگ و اصلاحات ارضی و شرکت های تعاونی و سهم کردن کارگران
در سود کارخانجات، در ست هفت سال قبل از ششم بهمن ماه
۱۳۲۱ که روز آغاز انقلاب سفید است در جلسه رسمی هیئت وزیران
بیان داشته اند که در کتاب " پنجاه سال در حضور شاهنشاه " یکسال
قبل از " انقلاب سفید " چاپ و منتشر شده است.

سرانجام آرزوی شاهنشاه در موضوع بهبود زندگی
کشاورزان و کارگران که از زمان کودکی و دوران تحصیل در دل داشتند
و در ست پنج روز بعد از تصدی مقام سلطنت در نخستین دستخط
خود بعنوان نخست وزیر (شاد روان فروغی) منعکس فرمودند
و از آغاز سلطنت در طی مدتی نزدیک بیست و یکسال در نطق ها
و پیام ها همواره آن را تحقیق میکردند و در جلسات هیئت دولت مکرر
در زمینه اجرای آن دستور مોકد صادر میفرمودند، در ششم بهمن ماه

۲۵۲۱ تحقیق یافت و با انقلاب شاه و مردم برگی زرین و فصلی

درخشان بر تاریخ با عظمت ایران افزوده شد :

با توجه به توضیحاتی که در این فصل بیان شده است

خوانندگان گرامی خود بهتر میتوانند از خلال آن فلسفه انقلاب را -

دریابند و به عمق آن پی ببرند ، ولی بنظر نگارنده بهتر است فلسفه

انقلاب را از زبان مبتکران بشنویم تا بیشتر به عظمت آن آشنا شویم :

شاهنشاه در کتاب " انقلاب سفید " مینویسد : " فلسفه

و روح این انقلاب چه بود ؟ ... همانطور که گفتم ، این انقلاب

در درجه اول يك انقلاب ایرانی و مطابق با روح و سنن ایرانی بود .

ما این انقلاب را بصورت يك کالای وارداتی تحویل ملت ندادیم ، زیرا

اصولاً " شأن ملت ماکه خود در طول هزاران سال خلاق فکر و فلسفه

و منطق بوده است این نیست که در این مورد " جامعه غاربت " دیگران

۱- صفحه ۶۴ جلد اول کتاب " پنجاه سال در حضور شاهنشاه "

را برتن کند ، ما راه‌هایی بر اساس نبوغ ایرانی و باد رنظرگرفتن تمام
اصول ذکر شده اتخاذ کرده بودیم که طبعاً د ر آنها از تجارب مفید
دیگران استفاده شده بود ولی بخصوص هر قسمت از آن که لازم بود
ابداع خود ما بود •

امرسن ، نویسنده و متفکر بزرگ آمریکائی قرن نوزدهم ، گوئی
درست در وصف این انقلاب مانوشته است • در تاریخ اصلاحات
هر طرح وقتی واقعاً اصیل و خوب بوده که حاصل اندیشه و خواست
صحيح يك نفر يا يك اجتماع بوده ، ولی هر وقت که فقط از دیگران
گرفته شده بجای سود ، زیان بخشیده است •

بدیهی است در این انقلاب اصیل ما همه جا آن در واصل
مقدس و کلی که ذکر کردم ، یعنی توجه بمعنویات و مذ هب و حفظ
آزادیهای فردی و اجتماعی ، و نیز این اصل کلی که هر نوع آثار
استثمار و هروضعی که فقط بنفع يك اقلیت محدود و دیرباز اکثریت

باشد باید از میان برود رعایت شده بود •

بخاطر تحقق این هدفها بود که میبایست اصلاحات ارضی
انجام گیرد و اصول فتوای الیسم و روابط ارباب و رعیتی از میان برود،
میبایست روابط کارگر با کارفرما براساس جدیدی قرار گیرد که کارگر
خودش را استیضام شده احساس نکند، میبایست نیمی از جمعیت
مملکت یعنی جامعه زنان ایرانی دیگر در رزمه دیوانگان و بدکاران
از حقوق اجتماعی خود محروم نباشند، میبایست ننگ ویرانی
بیسوادگی از مملکت ما ریشه کن شود و آن عده بیسواد که طبعاً
نمی توانستند حقوق خود را بشناسند تا از آن دفاع کنند بدل به مردمی
مطلع و آشنا بحقوق خود گردند، میبایست دیگر کسانی پیدا
نشوند که بر اثر فقدان وسائل بهداشتی و نبودن پرستار دلسوز یا از
بیماریهای مختلف تلف شوند و یا با رنجوری و فلاکت و بدبختی عمر
بگذارند، میبایست آثار عقب افتادگی در دهات کشور از میان برود و

روستا های فقیر و غیر آباد با شاهرا ههای مواصلاتی مملکت مرتبط
 گردند و وضعی هما هنگ باتمدن امروز دنیا پیدا کنند •

از طرف دیگر فلسفه انقلاب ما ایجاب میکرد که ماد رطـرر
 استفاده از منابع ثروت مملکت اصول صحیح منطق وعدالت را رعایت
 کنیم • لازمه این امر این بود که ثروت خدادادی کشور: یعنی چیزی
 که افراد در خلق آن دست پیدا داشته و زحمتی نکشیده اند، از قبیل
 معادن بزرگ زیرزمینی یا ماهیهای دریا های ایران یا جنگلها و مراتع
 بزرگ طبیعی و همچنین صنایع بزرگی که تعیین کننده قیمتها میشوند
 و جنبه تراست و کارتل پیدا میکنند را اختیار افراد و یا شرکت هائی
 قرار گیرند که عملاً جانشین اقلیتهای سابق ملوک الطوائفی و یا
 هیئتهای حاکمه از بین رفته شوند و از این راه اجتماع جدید ایران
 دچار هیئت حاکمه تازه ای از سرمایه دارهای این قبیل صنایع
 تعیین کننده قیمت ها گردد • باین جهت تشخیص دادیم که اموری

که جنبه عمومی دارد و مربوط به همه افراد مملکت است، نمیتواند صورتی غیردولتی یعنی در واقع غیرملی داشته باشد. • راه آهن پست و تلگراف، خطوط هوایی، صنایع نفت و فولاد و امثال آنها باید در خدمت همه اجتماع ایران قرار بگیرند و باقی بمانند همبطور جنگلها و مراتع ایران و شیلات ایران و سد ها و رودخانه ها و هرچیز دیگری از این قبیل، متعلق بحموم مردم یا افراد مملکتند و کسی حق مالکیت خصوصی بر آنها ندارد. •

در مورد سد ها و رودخانه ها و بطور کلی آنچه بمنابع آب کشور مربوط میشود، باید گفت که این موضوع مستقیماً با آینده و با حیات و سرنوشت ملی ما ارتباط دارد، و به همین جهت اهمیت آن بقدری است که در آینده ملی شدن این منابع در همین اصل انقلاب ما اعلام خواهد شد. • در این باره در فصل مربوط به اصلاحات ارضی توضیح مبسوط خواهم داد. •

ولی در عین حال که ما این منابع متعلق به عموم و همچنین صنایع اصلی و بزرگ را که جنبه تعیین کننده قیمت‌ها را دارند ملی اعلام میکنیم، فلسفه انقلاب ما بآباد رنظر گرفتن همان اصل آزادی فردی و اجتماعی که بدان اشاره کردم، مشوق هرگونه ابتکار فردی و شخصی و هرگونه انگیزه برای ترقی در رشته های گوناگون اجتماعی و صنعتی است.

بدیهی است اصول کلی انقلاب ایران غیر قابل تخییر است، ولی در صورتیکه در فروع و در طرز اجرای این اصول احتیاج به ترمیم و تکمیلی پیدا شود و راههای بهتری بر اساس پیشرفتهای علمی و تکنیکی جهان یافت گردد، مسلماً ما از این طرق استفاده خواهیم کرد، زیرا ما خوشش را در چهار دیواری هیچ گونه عقاید منجمدی محبوس نکرده ایم. این انقلاب، بهمان جهاتی که گفته شد، می تواند خود را - همواره و بآسانی با احتیاجات اجتماع ایران و طبقات جامعه ایرانی

ود رعين حال با بهترين پيشرفته‌هاى علمى و فنى و اجتماعى دنياى كنونى
تطبيق بد هد , و اين قدرت واقعى انقلاب ما است •

ما معتقديم كه ديگر دوران اصول مراى خشك و انعطاف
ناپذير گذشته , سپرى شده , و بسيارى از مرامها بدان صورتى كه
در اصل عرضه شده اند نميتوانند جوابگوى احتياجات جامعه اى
باشند كه پيوسته در حال تحول است و طبعاً بهمين جهت است
كه عملاً شا هد تخيير و تحول تد ريجى اين مرامها هستيم •

آنچه امروزه جامعه بشرى بدان نيازمند است پيروي از اصولى
است كه نه متكى بر كينه توزى و حقد و آزود شمنى باشد و نه استثمار
حفظ منافع يك عده را بزيان عده ديگر موجب شود • بشريت امروز
بيش از هر وقت ديگر احتياج بتفاهم , بدوستى و محبت, به عشق به
همنوع دارد, رهبران واقعى سياسى يا محنوى هيچ اجتماعى حق ندارند
جوامع انسانى را بدريدن يكد يگرو به از ميان بردن و نابود كردن

هموعان خود تشویق کنند ، بلکه می باید به آنان راه همزیستی
و همکاری را بیا موزید • باید تحولاتی را بوجود آورد و تسهیل کند که
نتیجه آنها استقرار دوستی بیشتر و صحیح تر میان همه افراد
و جوامع باشد ، تا در پرتو آن تمام اجزاء خانواده بزرگ بشری با
کمک یکدیگر کاروان تمدن انسانی را بسوی ترقی و تعالی همه جانبه
پیش ببرند •

انقلاب ماد رست در همین جهت و براساس همین اصول
مقدس یعنی برپایه محنویات و محبت و دوستی و عشق و تفاهم تکوین
یافته است • ماد را این راه عملاً پیرو آن اصول عالیله مذهبی و اخلاقی
و فکری هستیم که در طول هزاران سال وجه مشخص فرهنگ اصیل ایران
بوده است چه تحالیم کهن زرتشتی ، چه اصول و مقررات عالیله
اسلامی ، چه افکار و تعلیمات فلاسفه و متفکران و عرفا و شعرا
و نویسندگان ایران ، همه و همه بما آموخته اند که لازمه زندگی هر

اجتماع واقعی محبت و دوستی و تفاهم است • ما همواره بیعدالتی و دروغ و کینه و خودخواهی را آثار اهریمنی و نشان تاریکی و پلیدی دانسته و پیوسته روی بجانب عدالت و راستی و محبت و بشر دوستی داشته ایم و معتقدیم که جامعه انسانی نیز جز در پرتو این اصول نمیتواند برستگاری و پیشرفت واقعی برسد • هیچیک از مرامهایی که برپایه دشمنی و نفاق افکنی و از میان بردن طبقه یا طبقاتی بنفع طبقات دیگر یا استثمار افراد دیگر متکی باشد نمیتواند مورد قبول مآقرار گیرد زیرا اساساً این اصول با روح ملی ما ، با طرز فکر ما سازگار نیست • یکی از الزامات و مشخصات برجسته چنین انقلابی تحقق اصل اقتصاد دموکراتیک است • اصولاً یک دموکراسی سیاسی نمیتواند مفهومی واقعی داشته باشد مگر آنکه با دموکراسی اقتصادی تکمیل شود • در این اقتصاد دموکراتیک هیچگونه عامل استثماری نباید داشت داشته باشد ، خواه این استثماری وسیله شخص یا وسیله دولت

وخواه توسط دسته ای که مدافع يك اقلیت یا یکی از طبقات اجتماع باشند انجام پذیرد •

اقتصاد دموکراتیک با حفظ آزادیهای اساسی که بدانها اشاره شد ، انگیزه های فردی و بشری را با آزادی اجازه نشو و نما میدهد و هرگونه کوشش و فعالیت و نتیجه گیری از زحمات فردی یا دسته جمعی را امکان عمل میدهد و تشویق میکند و در عین حال انحصار هیچ کاری را در دست عده ای معین نمیکند • در این اقتصاد دموکراتیک است که میتوان عدالت اجتماعی را بهتر تامین نمود و مسئله تولید و توزیع را بهتر حل کرد ، اخذ مالیاتها را بر اساس عادلانیه و مترقی درآورد ، وضع اطمینان بخشی را برای افرادی که مشغول کارند و برای آنها که دوران کهولت و بازنشستگی را میگذرانند یا خواهند گذرانید تامین نمود •

ما سعی داریم هرچه بیشتر در توسعه تعاونی ها و بیمه های

اجتماعی بکوشیم، زیرا فکر میکنم که جوابگوی احتیاجات آینده جوامع بشری، در تحت هر رژیمی که باشند در رجه اول همین مؤسسات تعاونی و بیمه های اجتماعی است، اعتقاد ما این است که سرشت هر کسی، از هنگامی که چشم بدنی باز میکند تا هنگامی که دیده از جهان فرومی بندد، باید از راه انواع بیمه ها از قبیل بیمه های تحصیل، بیمه های بیماری، بیمه های حوادث و اتفاقات، بیمه های بازنشستگی و کهنولت و غیره تامین شود •

می باید استعداد های ذاتی افراد نیز بیمه شوند، بدین ترتیب که اگر این افراد بی بضاعت باشند از طرف دولت یا مؤسسات اجتماعی و یا انجمن های خیریه بوسیله تامین بورسهای تحصیلی و مطالعاتی و یا فراهم آوردن وسیله کار آنها به استعداد های ایشان مجال شکفته شدن داده شود •

در برخی از جوامع کاملاً پیشرفته جهان امروزه حتی برای

شرکت در گردشگاه های دسته جمعی و استفاده از تعطیلات و بظائر
این امور نیز بیمه های معینی تخصیص داده شده است.

همین توجه را مادر مورد مؤسسات و سازمانهای تعاونی
مبذول میداریم، زیرا این مؤسسات تعاونی اساس تحقق اقتصاد
د موکراتیک هستند. تاچندی پیش بر اثر وجود يك سیستم غیر
منطقی و مضر کالائی که تولید میشد برای اینکه بدست مصرف کننده
برسد می بایست از چند مرحله و با اصطلاح چند دست بگذرد و در
هر بار بر قیمت آن افزوده شود، بطوریکه چنین کالائی عادتاً بقیمت
پنج و شش و هفت برابر وقتی گاه تا بیست برابرهای اصلی آن بدست
مصرف کننده میرسید، و درین میان فقط معدودی واسطه و دلال
بودند که بی اینکه کار مفیدی صورت داده باشند منافع سرشاری را که
ازین راه بدوین هیچ دلیل و منطقی حاصل میشد بجیب خود میریختند
و طبعاً برای حفظ این منافع، فساد و ارتشاه را نیز رواج میدادند.

با ایجاد و توسعه شرکتها و مؤسسات تعاونی که شامل رشته های مختلف تعاونی تولید ، تعاونی توزیع و تعاونی مصرف است نقش مخرب این واسطه ها از میان میرود و کالائی که با شرایط صحیح تولید میشود با طرز توزیع صحیح نیز بدست خریدار میرسد ، و در نتیجه منافعی که بی جهت عاید عده ای معدود مفتخوار میشد عاید عموم مصرف کنندگان میشود •

این تعاونیها چه در زندگی کشاورزی ، چه در امور کارگری چه در سایر رشته های اقتصادی ، اساس زندگی روزمره همه مجامع و افراد خواهد بود ، و هر قدر کمیت و کیفیت آنها در جامعه نوین ایران توسعه یابد نتایج انقلاب بهترو بیشتر تحقق خواهد یافت •

عاملی که کار مؤسسات تعاونی و مخصوصاً بیمه ها را تکمیل میکند فعالیتهای سازمانهای خیریه است که خوشبختانه کشور ما از این حیث میتواند سرمشق و نمونه ای عالی بشمار آید • چه در زمان

پد رم وچه د رد وره سلطنت خود من موسسات خیریه متحد د ووسیعی
از قبیل شیروخورشید سرخ ایران و سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی
وده ها موسسه دیگر از این قبیل بوجود آمده اند که ترازنامه کار آنها
واقعا مایه سربلندی و افتخار و منطبق با عالیتین سنن بشر دوستی
ایرانی است • محض اما به پیروی از روح انقلاب ایران کوشش خیلای
بیشتری د ر توسعه این سازمانها کرده ایم و خواهیم کرد که یکی از
مظاهر برجسته آن سازمانهای خیریه متحد دی است که در زمینه های
مختلف تحت نظر شهبانوی ایران اداره میشود • باید با خوشوقتی
تمام تذکر د هم که بموازات این فعالیتها ، افراد خیرخواه و نیکوکار
متحد دی نیز بطور خصوصی بایجاد موسسات مختلف غیر انتفاعی خیریه
و فرهنگی و غیره اقدام کرده اند و میکنند •

بدین ترتیب از جهات مختلف کوشش میشود که در جامعه نوین
ایران چه از راه پرورش استعداد ها و دادن امکان تجلی بد آنها ، و چه

از راه فعالیت سازمانهای تعاونی و بیمه ها و موسسات خیریه و اجتماعی
حد اکثر تا بین برای هر فردی از افراد کشور فراهم گردد تا در رپرتو آن وی
بتواند شرافت مندانه و بی آنکه حاصل زحمت و کار او مورد استثماری دیگران
قرار گیرد در تا بین زندگی سعادت مندانه ای برای خود و خانواده
خویش و بالا بردن سطح تولید و ثروت ملی بکوشد •

البته لازمه این کار این است که افراد يك مملکت مترقی هر کدام
در کار خود يك نوع تبحری داشته باشند • چه زارع و چه کارگر و چه
افرادی که در مشاغل اداری و در سایر رشته ها کار میکنند هر کدام باید
در کار خود تا حدودی متخصص باشند • بطور کلی باید گفت که
اجتماع ما می باید در رشته های فنی و درجات بالاتر از آن يك اجتماع
کاملاً متخصص و در کارهای تولیدی و عمومی يك اجتماع حد اقل نیمه
متخصص باشد • تحقق این نظر مستلزم دگرگونی کامل اساس آموزش در
مملکت و تطبیق آن با احتیاجات و مقتضیات جامعه جدید ایرانی است •

برای تامین این منظور باید اضافه بر آموزش ابتدائی که جبهه اجباری دارد ، واز میان بردن بیسوادی که مشغول آن هستیم، کاری کنیم در مراحل بعد از آن بسته به لیاقت و استعداد هر فردی امکان تحصیل بدو در مدارس حرفه ای و تخصصی که باید در تمام رشته ها ایجاد گردد داده شود تا در این مدارس افراد متخصص و یانیمه متخصص تربیت شوند ، و در عین حال آنهایی که مغزهای برجسته دارند و یا در رشته خاصی صاحب نبوغ هستند بتوانند در رشته های مختلف علوم آنقدر ریش بزنند که احیاناً مخترعین و متخصصین و کادری عالی اداره اری مملکت را بوجود آورند •

امکاناتی که يك چنین جامعه ای ایجاد میکند بقدری وسیع است که زمینه برای بروز و تجلی انواع استعداد ها در آن به نحو بیسابقه ای فراهم خواهد شد و تمدن و فرهنگ چنین مملکت و ملتیی بحد اعلای درخشندگی خود خواهد رسید •

چنین اجتماعی است که میتواند محکم و استوار و مطمئن

سرنوشت خود را همیشه در دست خویش داشته باشد و دیگر نه

— سانه‌های روزگار و وجود یا عدم وجود زعماء و پیشوایان برجسته در این

سرنوشت تاثیر قاطعی نداشته باشد • چنین جامعه‌ای با رفتن

رضا شاه و من دیگر در چار سرنوشتی مبهم و غیر معلوم نخواهد شد • بلکه

با استحکام و اعتماد براه خود ادامه خواهد داد •

هدف انقلابی که اصول آن را بملت خودم عرضه داشتم، ملت

من با پاسخ قاطع و روشن خویش آنرا تایید کرد، این بود که بخواست

خداوند از موقعیتی که برای من فراهم شده است طوری استفاده

کنم که با بنای ایرانی نو و مترقی بر پایه اصولی بسیار مستحکم و نیرومند

دیگر بود و نبود خود من در سرنوشت مملکت تاثیری نداشته باشد

زیرا مسلم است که من و دیگران دیر یا زود خواهیم رفت، ولی ایران

و جامعه ایرانی باقی خواهد ماند، و وظیفه ما است که در دوران حیات

خود بکوشیم تا این کشور و این جامعه هرقد ممکن است سعادت تمدن تر

و پیشرفته تر و مرفه تر گردد •

از پروردگار بزرگ مسئلت دارم که مرابیش از پیش در این راه
ارشاد فرماید ، و این کشور و ملت را همواره در پناه لطف و حمایت خویش
از ترقی و رفاه و سعادت بیشتری برخوردار سازد • " (۱)

در کنفرانس مطبوعاتی ۴ بهمن ماه ۲۵۲۹ راجع به فلسفه

انقلاب فرموده اند : " همانطور که در فرصتهای قبلی یادآوری
کرده ام فلسفه ما اینست که اکثریت مردم ایران از مزایای انقلاب
برخوردار باشند • در نخستین مراحل زار عین ایرانی و در مراحل بعدی
کارگران که دو مین اکثریت بزرگ ملت ایران را تشکیل میدهند از مزایای
انقلاب مستقیماً بهره مند شدند • "

۱- نقل از کتاب " انقلاب سفید " صفحات ۲۲ تا ۳۱

بخش دوم : بررسی اصول هفده گانه انقلاب

تحولات عمیقی که منشور دوازده گانه انقلاب سفید

(۱)
(شش اصل اول و شش اصل بعدی) در اجتماع

ایران بوجود آورد ، آنقدر عظیم و حائز اهمیت است که

۱- شش اصل اول را که شاهنشاه آریامهر در روز ششم بهمن ۱۳۲۱
به آراء عمومی گذاشتند و بدین واسطه مستقیماً رای مثبت ملت ایران را
در استقرار آن خواستار شدند بشرح زیر است :

۱- الغاء رژیم ارباب و رعیتی با تصویب اصلاحات ارضی ایران
بر اساس لایحه اصلاحی قانون اصلاحات ارضی مصوب ۱۹ دیماه ۱۳۲۰
و ملحقات آن •

۲- تصویب لایحه قانون ملی کردن جنگلها و رسترا سرکشور
۳- تصویب لایحه قانونی فروش سهام کارخانجات دولتی
بحنوان پشتوانه اصلاحات ارضی •

۴- تصویب لایحه قانونی سهام کردن کارگران در منافع
کارگاه های تولیدی و صنعتی •

۵- لایحه اصلاحی قانون انتخابات •

۶- لایحه ایجاد سپاه دانش بمنظور تسهیل اجرای قانون
تعلیمات عمومی و اجباری •

برای تشریح و توضیح هر يك از آنها چند جلد كتاب بايد تدوين و تنظيم

شود ، زیرا این انقلاب بنیاد اجتماع کهن ایران را دگرگون کرده و سیر

ترقی کشور ما را با پیشرفته ترین تحولات دیای متری امروز منطبق ساخته

بقیه پاورقی • این اصول در روز ششم بهمن با اکثریت قاطع ملت ایران
(یعنی با ۵۹۸/۷۱۱ رای) بتصویب ملی رسید •

شش اصل بعدی که قوانین آنها بتصویب مجلسین ایران رسیده
است عبارتند از :

۷- ایجاد سپاه بهداشت (تاریخ تصویب نهائی هفتم اردیبهشت ماه
۱۳۰۳)

۸- ایجاد سپاه ترویج و آبادانی (تاریخ تصویب نهائی ۲۲ دیماه ۱۳۰۳)
۹- تشکیل خانه های انصاف (تاریخ تصویب نهائی ۱۸ اردیبهشت ماه
۱۳۰۴)

۱۰- ملی شدن آبها (تاریخ تصویب نهائی ۲۷ تیرماه ۱۳۰۷)

۱۱- نوسازی و عمران شهری (تاریخ تصویب نهائی ۲۱ اردیبهشت ماه
۱۳۰۸)

۱۲- انقلاب اداری و آموزشی - هنگام گشایش دوره تقنینیه مجلسین
شورای ملی و سناد روز ۱۴ مهرماه ۱۳۰۶ شاهنشاه ضمن اصول

تکمیلی ، اصل " انقلاب اداری و آموزشی ، را بعنوان اصل دوازدهم
انقلاب اعلام فرمودند •

و بایران و ایرانی شخصیت تازه ای بخشیده است، شاید ماهیت و وسعت این انقلاب با توجه بمظا هر گوناگون و اثرات بارز آن که در هر قسمت از شئون حیاتی کشور بطور وضوح بچشم میخورد اصولاً احتیاجی به تفسیر و توضیح زیاد نداشته باشد مع هذا نظری اجمالی به نتایج انقلاب " شاه و مردم " و کارهایی که از آن تاریخ تا امروز انجام گرفته است انسان را به اصالت و عظمت آن بیشتر آشنا میسازد و دوراندیشی و واقع بینی بانی و مبتکر انقلاب را بهتر در نظر مجسم میکند • بنابراین مابترتیب اصولی که بتصویب ملی و اصولی که بتصویب قوه مقننه ایران رسیده است اجمالاً بتوضیح نتایج و اثرات انقلاب میپردازیم •

— اصل اول: اصلاحات ارضی —

اصلاحات ارضی مهمترین اصل منشور انقلاب بشمار می آید و باید آنرا سرآغاز تحولات عمیق اجتماعی ایران دانست، زیرا در نتیجه اجرای این اصل ۷۵ درصد اهالی کشور که از کشاورزان تشکیل میشود

از قید اسارت اربابان خود رهایی یافتند و روزی نووزندگی نووسرنوشتی
 نوپیدا کردند و با آزادی وعدالت رسیدند و از زندگی بهتر توام با
 حیثیت انسانی و حقوق بشری وعدالت اجتماعی برخوردار گشتند •
 این هفتاد و پنج درصد جمعیت کشور که شبوروز در سرما و گرما
 زحمت میکشیدند و رنج میبردند ، در بدترین شرائط زندگی روزگار
 خود را میگذراندند و بناچار نتایج زحمات خود را دوستی تقدیم
 مالکان یا خدایان یعنی صاحبان آب و زمین میکردند •

توصیف اوضاع و احوال دردناک این توده انبوه که در مزارع
 شخم میزدند و خون دل میخوردند و حتی از وسایل زندگانی مردم
 قرون وسطائی هم محروم بودند بسیار تاثیر انگیز است • کسی که در تمام
 ایام بکشت و کار و درو و خرمن کوبی در گرما و عرق میریخت و در سرما میلرزید
 و بکار مداوم مشغول بود همیشه با شکم گرسنه و لباس پاره و پای برهنه
 بسر میبرد و در جائی مسکن داشت که بشر متمدن را ضعیف نخواهد شد

حتی حیوانات خود را در آن جای دهد •

این طبقه زحمتکش از حقوق اولیه بشروا زندگی عادی، از بهداشت و سادۀ ترین مزایای اجتماعی محروم بودند و با وضع ناگواری بحیات ظاهری خود ادامه میدادند و در مقابل اراده مالکان و اجحاف و تعدی و تجاوز آنها جز تسلیم و اطاعت چاره‌ای نداشتند، زیرا مالکان، خود را مالک الرقاب رعایا میدانستند و به ترتیبی که میتوانند از آنها بهره برداری میکردند و در حقیقت مثل زالو خون آنها را می‌مکیدند که رمقی برای آنها باقی نماند و قدرت مقاومت در مقابل اقدامات ظالمانه اربابان نداشتند باشند •

برای تجسم بیشتر این معانی قسمتی از کتاب "پنجسال در حضور شاهنشاه" که حاوی فرمایشات معظم‌له در جلسات رسمی هیئت وزیران است عیناً نقل میشود:

شاهنشاه در جلسه مورخ ۱۳۳۸/۳/۱۷ خطاب به

هیئت وزیران میفرمایند :

"در سال گذشته راجع بلغو عوارضی که مالکین از

رعایا میگیرند مذاکراتی بعمل آمد و دستور داده شد که

تصمیماتی راجع بلغو آنها اتخاذ کنید ، در همان ایام

گزارشی دادند که اقداماتی انجام گرفته است ولی باید

بگویم که متاسفانه اقدامات شماچندان اثر نداشته و

مالکین از رویه خود دست برنداشته اند و مثل سابق آن

عوارض ظالمانه را مطالبه میکنند .

فهرست هائی که از نوع این عوارض وسیله معاون نخست

وزیر تنظیم شد . بعضی بقدری مضحك است که انسان را دچار

حیرت میسازد و قلبا " متاثر میکند . بد نیست بعضی را برای شما

بخوانم تا متوجه شوید که برعیت چه اجافاتی
 میشود (شاهنشاه شروع بقرائت فرست فرمودند)
 مثلاً " باج عروسی , شیرینی طلاق , بیگاری اجباری
 شیرینی اجازه نامزدی , سرانه احشام , خرج میهمانی ,
 عیدیانه , خرج منزل مالک , تهیه مصالح ساختمانی برای
 منزل مالک , عوارض سبزیجات , عوارض کودها , تهیه هیزم
 و ذغال , بوته بیابانی , طناب و ریسفان , جریمه
 اختلاف , پول تشک , هیزم سیاه , ولیمه اختلاف بطور
 نقد , روغن , چراغ , پشم طناب , جاروب , یونجه ,
 زیرتشکی شب بیداری و غیره . اینها از جمله عوارضی
 بوده که علاوه بر مرغ , تخم مرغ , گوسفند , بزغاله
 و روغن و کمره و بنیرو ماست و سرشیر مالکین

بی انصاف از رعایای بیچاره میگرفته اند *

يك عنوان مضحك تری که در این فهرست مشاهده میشود
عوارضی است که در ماکو بنام "دیمه - ور" (یعنی حرف نزن ویده)
میگرفته اند * این عنوان مرا بسیار متاثر کرد و دانستم که بعضی مالکین
بیرحم هر نوع اراده داشته اند رعیت مظلوم مجبور را اجرای آن بوده
است * بهر حال این گزارش را بخوانید و در اجرای تصمیماتی که راجع
بلغو عوارض گرفته اید شدیداً اقدام نمائید * دوباره بخشنامه
را منتشر سازید و در اجرای آن منتهای تاکید را بنمائید * بزرگان و مربیان
در ستورد دهید متن آن را با خط درشت بدیوار مساجد و تکایای دهات
الصاق نمایند و آخوند ده را وادار کنید که در بالای منبر لغو کلیه
عوارض را بمردم حالی کند * زیرا سالهاست که مالک به رعیت زور
گفته و هر چه خواسته از او گرفته است * البته که با این سهولت دست
بردار نیست * اگر هم لازم میدانید قانون شدیدی برای مجازات

متخلفین تهیه نمائید بلکه این رسوم کهنه شرم آورا زین برود و این

رویه ظالمانه ارباب نسبت به رعیت موقوف گردد •

(نقل از صفحات ۲۲ و ۲۳ کتاب " پنجسال در حضور شاهنشاه)

همین سطور به تنهایی مراتب تاثر شدید شاهنشاه را که از

کودکی خواستار رفاه رعیت بوده اند ظاهراً میسازد و خوبی نشان

میدهد که قلب پاک ایشان از رفتار ظالمانه مالکان نسبت بکشاورزان تا

چه حد ردیاب بوده است • این سطور میرساند که بیرحمی و بی

انصافی مالکان از یکطرف و مظلومیت و بدبختی رعایا از طرف دیگر

بسختی حسن تاثر شاهنشاه را برانگیخته است •

روز ششم بهمن ماه ۱۲۵۶ که اصول ششگانه انقلاب سفید که

نخستین اصل آن الخاء رژیم ارباب و رعیتی براساس لایحه اصلاحی

قانون اصلاحات ارضی ایران بود با اکثریت قریب باتفاق بتصویب ملی

رسید • در این روز آرزوی شاهنشاه ماکه از دوران کودکی و دوران

تحصیل و از نخستین روز تصدی سلطنت در دل داشتند و همواره و در هر موقع و مقام آنرا تحقیب میفرمودند برآورده شد و آن روز بنام " الغاء رژیم ارباب و رعیتی " و آزادی دهقان با خطوطی برجسته در تاریخ تحولات عظیم اجتماعی ایران ثبت گردید .

لایحه اصلاحی قانون اصلاحات ارضی که در تاریخ ۱۹ دیماه ۲۵۲۰ یعنی دوران فترت مجلسین بتصویب هیئت وزیران رسیده و در روز ۲۵ دیماه همان سال در شهرستان مراغه بموقع اجرا درآمده بود در این روزا ششم بهمن ماه ۲۵۲۱ مورد تأیید ملت قرار گرفت و بتصویب ملی رسید .

— اصل دوم : ملی شدن جنگلها و مراتع —

شاهنشاه ایران سالها پیش از انقلاب سفید همواره نسبت بحفظ جنگلهای طبیعی که از منابع مهم درآمد ملی است و همچنین ایجاد جنگلهای مصنوعی توجه و علاقه خود را ابراز میداشتند

ود ستورهای لازم بدولتها صادرمیفرمودند وهمیشه مایل بودند از این منبع عظیم ثروت که طبیعت در اختیار ماقرار داده و دست بشر در ایجاد آن مداخله ای نداشته است روی اصول علمی و فنی نگهداری شود و درآمد آن در راه رفاه و آسایش ملت که مالک اصلی آنست مصرف گردد .

براساس همین نظردرسال ۲۵۱۵ فرمانی بشرح زیر بحسوان

دولت وقت صادرفرمودند :

" نظربا همیتی که حفظ وازدیاد جنگلدراقتصاد عمومی کشورو بهبود حال وارعبنوبالابردن میزان تولید کشاورزی و تشبیه است آب رودخانه ها و تائمین صنایع چوب دارد بموجب این دستخط علاقمندی فوق الحاده خودمان را بحفظ وازدیاد این منبع ثروت ملی ابراز داشته واز عموم افراد ملت ومسئولین امور میخواهیم که در اجرای این منظوریها یت کوشش را بحمل آورند ، دولت موظف است در اجرای این

فرمان کلیه اقدامات لازم را برای نگهداری و ازدیاد سطح جنگلهای
کشور بعمل آورده و طرحها و آئین نامه های لازم را تهیه نماید. *

بتاریخ نهم مهر ————— مرداد ۲۵۱۵

همچنین در سال ۲۵۱۸ در یکی از جلسات هیئت وزیران فرمودند:
"وزیر کشاورزی تا دو هفته دیگر باید برنامه کلی پنجساله خود را در
موضوع جنگلها و برنامه مربوط به آبیاری کشور را که قبلاً مذاکره
شده بود تهیه وید فترت مخصوص بفرستند. *

موضوع جنگلها بخصوص از نظرین اهمیت فوق العاده ای دارد
متأسفانه در اثر عدم توجه با مور جنگلها قسمتی از زمین رفته که حتماً
باید احیا گردد. *

دولت نباید موضوع جنگلها را که خود یکی از منابع مهم درآمد
ملی است بی اهمیت تلقی کند. این نکته مسلم است که اگر نیروی اتم
یا نیروی دیگر جای نفت را بگیرد ولی جای جنگل را چیز دیگری نخواهد

گرفت • از این جهت است که این عقیده در من پیدا شده که باید تمام جنگلها را ملی کنیم تا بتوانیم برنامه وسیعی برای عمران و نگهداری و بهره برداری از آنها تهیه نمائیم و بموقع اجرا گذاریم •

فعلاً برای جنگلها سازمان خود را روی اصول فنی قرار دهید و رنگهداری واحیا آن طبق برنامه منظمی پیش بروید تا نظرماد رمورد ملی کردن جنگلها بمرحله عمل درآید •

یکی از خارجی ها که بنواحی شمال مسافرت کرده بود و از نزدیک جنگلهای مارادیده بود میگفت خداوند ملت ایران را خیلی دوست داشته که در جنوب منابع نفت و در شمال منابع جنگلی بآنها اعطاء فرموده است زیرا یکی از این مواهب به تنهایی برای خوشبخت کردن دو برابر جمعیت فعلی ایران کافیست •

گویا بارها مذاکرات روزولت رئیس جمهور فقید آمریکا را در موضوع جنگلهای ایران (هنگام توقف اود رتهران و شرکت در کنفرانس سران

سه دولت) که میگفت " در موقع بازنشستگی حاضرم بایران بیایم
و جنگلهای کشور شماراد و باره احیا^۱ کنم " برای شما بیان کرده ام،
اظهار ایشان لا اقل دلیل اینست که جنگلهای ماتوجه او را جلب کرده
بوده و به آن منابع بانظرا همیت نگاه میکرد است. " (۱)

چنین بنظر میرسد فرمان نهم مهر ما ۱۵ ۵۲ و بیانات شاهنشاه
در جلسه رسمی هیئت دولت بخوبی درجه علاقه فوق العاده محظمله
را نسبت باین منبع عظیم ثروت ملی نشان میدهد و این نکته را ثابت
میدارد که شاهنشاه واقع بین ما سالیان دراز قبل از انقلاب سفید
بمنظور حفظ و حراست جنگلهای بفرملی کردن آنها بوده اند و باین
موضوع توجه کامل داشته اند •

پیش از ملی شدن جنگلهای قسمت عمده و مناطق وسیع این ثروت
خداداد که حقا^۲ متعلق بملت ایران و از منابع ثروت عمومی است

۱- صفحات ۸۶ و ۸۷ جلد دوم " پنج سال در حضور شاهنشاه "

د راختیار افراد ی که مدعی مالکیت آنها بودند و خود را صاحب
مطلق و مسلم آن مناطق میدانستند قرار گرفته بود • متاسفانه این
افراد بهر طریق که میخواستند با کمال بی انصافی از این منابع ملی
بهره برداری میکردند ، بهمین جهت خسارات زیاد و خرابیهای
فراوانی به جنگلها وارد آوردند •

قطع درختان بدون رعایت اصول فنی و بهره برداری نامستقل
و ظالمانه از جنگلها و تبدیل درختان صنعتی به ذغال وضع جنگلی
را بصورتی د رآورده بود که بیم آن میرفت پس از گذشت چند سالی
بیشتر نقاط جنگلی تبدیل به اراضی خشک و بدون درخت و بوته یا
بحارت دیگر شنزارهای وسیع گردد ، ولی خوشبختانه اجرای فکر
شاهنشاه د ورائش ماباینگونه اقدامات ناروا خاتمه داد و با اعلام
اصل دوم انقلاب بمالکیت های خصوصی و استفاده نامشروع تجاوز
کاران نسبت به جنگلها پایان داده شد وانبوه درختان سرسبز با

ارزش از آتش بیداد طمع کاران که با حرص و آزار آنها را تبدیل به ذغال
میکردند محفوظ ماند •

بزرگترین اثر و نتیجه ای که از اصل ملی شدن جنگلها بدست
آمده اینست که این منبع عظیم ثروت تحلق بتمام ملت ایران پیدا
کرده و مالکیت عمومی و ملی بر آنها استقرار یافته است و از آن تاریخ
طرحهای جدیدی برای حفظ و حراست و بهره برداری صحیح
از روی اصول علمی و فنی بموقع اجرا گذاشته شده و مرتباً اقدامات
وسیعی برای جلوگیری از انهدام و همچنین احیاء جنگلهای مخروبه
و ایجاد جنگلهای مصنوعی از طرف دولت انجام گرفته و انجام
خواهد گرفت •

— اصل سوم: فروش سهام کارخانه های دولتی
بعنوان پشتوانه اصلاحات ارضی

تردید نیست که برای اجرای امری باین عظمت یعنی

اصلاحات ارضی پشتوانه ای محکم لازم بود و خوشبختانه پیش بینی قبلی راد را اینمورد شاهنشاه کرده بودند و بهمین جهت اصل سوم انقلاب را فروش سهام کارخانه های دولتی بعنوان پشتوانه اصلاحات ارضی قرارداد داد ، برای تامین این منظور شرکتی بنام " شرکت سهامی کارخانه های دولتی " از مجموع کارخانه هائی که بصورت شرکت سهامی اداره میشد تاسیس گردید •

این شرکت از بدو تاسیس خود موفق شده است با همکاری سازمان برنامه قدیمهای مهمی در راه تکمیل و توسعه مجموع کارخانه ها بردارد و برخلاف سابق باروشهای سالم اقتصادی از آنها بهره برداری صحیح نماید •

پشتوانه قرارداد این کارخانه ها که موجب توسعه و تکمیل آنها شده از طرفی بصنایع و اجرای برنامه صنعتی کردن کشور کمک میکند و از طرف دیگر وسیله دلگرمی بلکه پشت گرمی در کار برنامه

اصلاحات ارضی و موجبات اعتماد و اطمینان بیشتری را فراهم میسازد.

جریان فروش سهام کارخانه های دولتی :

از بهمن ماه ۲۵۲۱ که بر طبق اصل سوم منشور انقلاب فروش

سهام کارخانجات دولتی بعنوان پشتوانه اصلاحات ارضی قرار گرفت،

با تصویب قانونی در مجلسین سنا و شورای ملی شرکتی بنام " شرکت

سهامی کارخانجات ایران " تشکیل شد و کلیه کارخانجات و واحدهای

نامبرده در قانون بصورت شرکت سهامی کارخانجات ایران ادغام

و متمرکز گردید .

در آغاز سال ۲۵۲۲ ارزیابی این واحدها که بالغ بر ۵۵ واحد

در نقاط مختلف کشور بود شروع و در بهمن ماه همان سال ارزیابی آن

خاتمه پذیرفت . پس از این اقدام مقرر گردید با حذف داراییهای

زائد و غیرانتفاعی که طبق نظر کارشناسان رسمی و حسابداران قسم

خورده تعیین شده بود باقیمانده که بالغ بر ۳۸۲۶۸۰۰ ریال ۵۷۸۷۷۸

ریال میشد و در مجمع عمومی صاحبان سهام هم مورد تصویب واقع شد

بصورت سهام ۵۰ هزار ریالی تهیه و منتشر گردد •

بعداً بموجب قانون مصوب مرداد ۱۳۲۴ برای تسهیل

در جلب سرمایه های کوچک مقرر گردید که هر يك از كارخانه ها با

سنجش امکان و در صورت اقتضا با تصویب مجمع عمومی صاحبان سهام

بصورت شرکت مستقل درآید و سهام هر شرکت به بهای هر سهم

یک هزار ریالی منتشر و بفروش برسد و این اقدام حداکثر ظرف دو سال

انجام شود •

پس از تصویب این قانون شرکت سهامی کارخانجات ایران موفق

گردید قبل از پایان مدت قانونی (دو سال) با تصویب مجمع عمومی

صاحبان سهام از ۵۵ واحد ۳۲ شرکت بشرح زیر تشکیل دهد :

۱۲ شرکت

در صنایع قند

۳ شرکت

در صنایع نساجی

د رصنایح شیمیائی و مواد غذایی	۴ شرکت
د رصنایح مصالح ساختمانی	۲ شرکت
د رصنایح پنبه	۱۱ شرکت
جمع	۳۲ شرکت

وضع فروش سهام شرکت‌های تشکیل شده بشرح زیر است:

الف - از مجموع شرکت‌ها کلیه سهام هشت شرکت بشرح زیر:

- ۱- شرکت سهامی قند چناران
- ۲- شرکت سهامی قند میاندوآب
- ۳- شرکت سهامی قند کرج
- ۴- شرکت سهامی قند شازند
- ۵- شرکت سهامی کنسروهای
- ۶- شرکت سهامی روغنکشی گنجه رودبار
- ۷- شرکت سهامی روغنکشی ورامین

۸- شرکت سهامی گلیسیرین وصابون، فروخته شد

جمع سهام این هشت شرکت بالغ بر ۸۰۲۲۰۲۲۰۸۱ سهم به

مبلغ ۰۰۰٫۸۰۲۲۰۲۲۰۲۲ ریال است.

ب. از بقیه شرکتهای ۳۲ گانه اکثریت سهام سه شرکت که

اسامی آنها بشرح زیر است نیز بفروش رفته است:

۱۔ شرکت سہا می قند آبکوه

۲- شرکت سهامی قند مرودشت

۳۔ شرکت قند شاہ آباد

بدین معنی که از مجموع ۳۰۱۶۸۱ سهم سه شرکت فوق

تا اول سال ۲۵۲۸، تعداد ۷۵۴۷۱۰ سهم فروخته شده است که

قیمت آن بالغ بر ۰۰۰٫۰۰۰٫۷۱۴۷۵ ریال میباشد و شرکت سهامی

کارخانجات ایران در اول سال ۲۵۲۸ مالک ۹۱۳۹۳ سهم باقیمانده

سه شرکت فوق بوده است.

ج- از سهام ۲۱ شرکت باقیمانده قسمتی بفروش رفته است.

نکته مهمی که باید یادآور شود اینست که دولت باتامین
اعتبارات لازم و کافی تمام تعهدات خود را بموقع و در موعد مقرر رقبال
مالکین املاکی که مشمول قانون اصلاحات ارضی بوده و قبوضی در دست
داشته اند بدو نيك روز تا خیر انجام داده و بهیچوجه منتظر فروش
سهام این شرکتها نشده است. پرداخت وجوه قبوض در موعد مقرر
خود از مسائلی است که نشان میدهد دولت ایران برای اجرای
برنامه اصلاحات ارضی و خریداری املاک بزرگ از مالکین تمام
پیش بینی های لازم را بعمل آورده بوده و این برنامه عظیم را بانظری
بسیار جدی تحقیق میکرده است.

— اصل چهارم : سهمی شدن کارگران —
در منافع کارگاههای صنعتی و تولیدی

شاهنشاه ایران پنج روز پس از تصدی مقام سلطنت یعنی

د ر روز ۳۰ شهر بور ماه ۲۵۰۰ لزوم بهبود حال کارگران رابد ولست
 ضمن دستخط رسمی توصیه و تاکید فرمودند ، و از آنروز به بعد
 همواره دولت رابه این موضوع توجه میدادند .
 در جلسات هیئت دولت در هر موقع که اسم
 کارگران یا کشاورزان بمیان میآمد شاهنشاهی .
 باصراحت نظریات و عقاید خود راد رزمینه تخییر وضع و بهبود زندگی
 آنان ابراز میداشتند که اینک ما برای نمونه بذکر چند مورد آن میپردازیم :
 در جلسه ۹ ار ۱۶۱۶۲۵۱ فرموده اند : " وضع کارگران باید
 تغییر یابد اقل حد استمزد باید بمیزانی باشد که بتوانند با آن —
 حد اقل زندگی خود را تامین نمایند . این طبقه نیز از عوامل موثر مملکت
 هستند ، در بهبود زندگی آنها کوشش کنید و کارفرمایان را وادارمائید
 که تد ریباً برای آنها خانه بسازند " .
 در همین جلسه فرموده اند : " همانطور که کشاورزان باید

دارای آب و زمین بشوند کارگران هم باید در کارخانجات سهم یار
منافع شریک باشند تا بیشتر در لاسوزی و علاقه مندی در کار خود بخرج
دهند ، صاحب سهم بودن کارگر با شرکت او در منافع علاقه او را بکار و
فعالیت افزایش میدهد ، بعلاوه اختلاف بین کارگر و کارفرما از بین
میرود • "

در جلسه مورخ دوشنبه ۳/۶/۲۰۱۷ فرموده اند: " با
ترقیات فعلی دنیا دیگر نمیشود کارگر را مجبور ساخت که مثل سابق
زندگی کند ، کارفرما که از پرتو زحمات کارگران و زور بازوی آنان منفعت
میببرد باید وسیله آسایش آنها و خانواده آنها را فراهم نماید ، این
نکته را که تذکر دادیم مآلاً بنفع خود کارفرمایان است زیرا اگر کارگر
خشنود و راضی باشد و وسیله آسایش او تامین گردد در لاسوزی و علاقه
کار میکند و محصول بیشتری عاید کارفرما میشود •

روی همین اصل در دنیا امروز طوری روابط کارگر و کارفرما

دوستانه است که اگر کارفرمائی در اثر ضربات حوادث غیرمترقبه قادر
 به اداره کارخانه خود نباشد و بخواهد آنرا تعطیل کند کارگرها متفقاً
 و بانهایت صمیمیت کمر همت بالا میزنند و برای کمک به کارفرما همه نوع
 فداکاری ابراز میدارند و صادقانه و صمیمانه همکاری میکنند تا از
 تعطیل کارخانه یا ورشکست شدن صاحب آن جلوگیری نمایند زیرا
 آنها بخوبی میدانند که از این دستگاه همدرد و (کارگر و کارفرما)
 بهره مند میشوند و باید با همکاری صمیمانه و تشریک مساعی در نگهداری
 آن دستگاه طرفین بموقع خود گذشت بخرج دهند •

از همین جهت مدتهاست که فکر سهام کردن کارگران
 در اصل کارخانه یا لا اقل سهام کردن آنها در منافع مورد نظر من
 است و تصور میکنم اگر چنین فکری عملی شود روابط دوستانه
 و صمیمانه ای بین طرفین ایجاد خواهد شد و بطور قطع محصول بیشتری
 بدست خواهد آمد"

شاهنشاه در جلسات دیگر هیئت وزیران موکداً سهمیم کردن
کارگران را در سود کارخانجات و کارگاهها بدولت هاتذکر داده اند
و منظور از نقل این بیانات رسمی این است که خوانندگان بدانند
اصول انقلاب از ابتکارات شخص شاهنشاه و فکر و نبوغ و دراندیشی
ایشان بوده که سالیانی دراز آن اصول را بادر نظر گرفتن تمام جهات
در فکر و ذهن خود پرورش داده اند •

باید دانست که تا قبل از بهمن ماه ۱۳۲۱ که فتوای ایسم
در حیات اقتصادی و اجتماعی کشوری قرون متعادی ریشه دوانیده
بود همچنانکه کشاورز تحت عنوان " رعیت " از کلیه حقوق و مزایای
مادی و معنوی محروم بود کارگریز کم و بیش چنین وضعی داشت
و فقط از حقوق کمی برخوردار میشد ولی باطلیحه انقلاب سفید " شاه
و مردم " یکباره چهره مملکت عوض شد و اکثریت محروم جامعه بنحو
موثری از آثار انقلاب برخوردار شدند • کشاورز صاحب آب و زمین شد

و کارگر هم در منافع کارخانجات شرکت پیدا کرد •

حقیقت اینست که هدف سهام شدن کارگران در منافع کارخانجات تنها کسب امتیازات مادی برای کارگران نبود ، بلکه هدف مالیترا آن احترام بشخصیت و حقوق کارگران بود • در این مورد بهترین تعریف را شاهنشاه آریامهر ضمن بیانات خود ایراد و چنین فرموده اند :

" کارگرایرانی باید احساس کند که وجود او و قدرت بازوی او - مورد استفاده استثماری نیست و وی در جائیکه کار میکند فقط جنبه یک مزدور ساده را ندارد • این احساس تنها موقعی میتواند برای او حاصل شود که بداند او در کاری که انجام میدهد سهمی دارد • چنین شرکتی نه فقط از لحاظ مادی برای او مهم است بلکه بخصوص از این نظر اهمیت دارد که واقعاً احساس کند به شخصیت او و به کار و زحمات او احترام گذاشته شده است و میشود • "

در قانون سهام شدن کارگران، در منافع کارگاههای تولیدی و صنعتی مقرراتی پیش بینی شده که یکی از طرق آن توافق نمایندگان کارگران و کارفرمایان در مورد انعقاد پیمان دسته جمعی است.

در قانون، روشهای دیگر از قبیل اعطاء پاداش به تناسب استحصال یا صرفه جوئی در هزینه های یا تقلیل ضایعات، یا سهام کردن کارگران در منافع خالص، یا روشهای مشابه یا طریقی مرکب از دو یا چند روش مذکور و همچنین مسائل اقتصادی کارخانه از قبیل تولید، اضافه تولید، هزینه تولید، تقلیل ضایعات، آموزش فنی و کسب مهارت بیشتر، نظم و انضباط در کار و غیره نیز پیش بینی شده است.

این مسائل و اوضاع اقتصادی و مالی کارخانه از لحاظ انعقاد پیمان دسته جمعی همواره مورد توجه نمایندگان کارگران و کارفرما قرار گرفته و با توجه باین ضوابط باراهنمائی کارشناسان سهام کردن

وزارت کار و امور اجتماعی، پیمانها محقق میشود و نتیجه بستن این پیمانها و حسن تفاهمی که بین کارگر و کارفرما بود جو آمده امروز با تولید بیشتر و بهتر، هم سطح اقتصاد مملکت بالا رفته و هم موجبات انتفاع بیشتر برای کارفرما فراهم شده است.

گذشته از این با اجرای این روش شخصیت و احترام کارگر که موثرترین عامل تولید میباشد مورد توجه کامل قرار گرفته و بالاخره در اثر تمایل کارگر به بهتر و موثرتر و کوشش در کم کردن هرچه بیشتر هزینه تولید که تا مینکنده منافع و طرف پیمان است رابطه مستحکمتر و صمیمانه تری بین کارگران و کارفرمایان که یکی از اهداف اساسی قانون است برقرار گردیده است.

در اوایل اجرای این قانون بعضی از کوته بینان و معدودی مخرضان در خفا چنین زمزمه میکردند که با اجرای این قانون واحدهای صنعتی مملکت بورشکستگی خواهند افتاد و دیگر کسی در این رشته

سرمایه گذاری نخواهد کرد ولی با گذشت ۱۴ سال از اجرای این
انقلاب اصیل خلاف این طرز تفکر بنحو بارزی با ثبات رسید و دیدیم
که ظرف همین مدت کوتاه صد ها واحد صنعتی و تولیدی در سراسر
کشور حتی در د و ر افتاده ترین نقاط کشور بوجود آمد •

— اصل پنجم : اصلاح قانون انتخابات —

علاقه شخصی من همواره این بوده است که برای بانوان
ایران فرصت و مجال وسیعتری برای ورود آنها در خد مات اجتماعی
فراهم گردد •

من مایلم که زنان مملکت من نیز از همان حقوق اساسی مردان
برخورد ارباشند تا بتوانند بسهم خود قسمتی از امور و مسئولیت هارا
بجهد ه گیرند تا در نتیجه قوای فعاله کشور و برابر شود •
" از فرمایشات شاهنشاه در جلسه رسمی هیئت وزیران
در سال ۱۳۵۸ نقل از صفحه ۷۴ جلد اول " پنج سال در حضور
شاهنشاه • "

روز پانزد هم شهربرما ۲۵۱۸ شاهنشاه در جلسه هیئت

وزیران راجع به مسئله زنان فرمودند :

”البته با تحولات اجتماعی که در اغلب ممالک بظهور

پیوسته ما هم باید برای اجرای کامل عدالت الهی محدودیت هائی

را که در قوانین مانسبت به حقوق زن بوجود آمده تغییر دهم و قوانین

خود را تا آنجا که با اصول و حقایق فلسفه اسلامی مغایرت نداشته

باشد با اوضاع و احوال و تمدن امروزه تطبیق دهم، چون اروپائیها

موضوع محدودیت حقوق زنان را در ایران یکی از نقاط ضعف و دلیل

عقب ماندگی ما میدانند ما باید کوشش کنیم که لا اقل در حقوق

اجتماعی و سیاسی تفاوت حقوق زن و مرد را از بین برداریم و با اعطا

حق رای آنها را در کارهای سیاسی و اجتماعی وارد کنیم که آنها هم

استعداد و لیاقت خود را نشان دهند و همه بارها هم بدوش مرد ها

نباشد •

البته اجرای این نظر بعلت اینکه زنها از لحاظ سواد و فرهنگ از مرد ها عقب ترند و رشد کمتری پیدا کرده اند و موجب آنهم همان محرومیتها و محدودیت ها بوده است کمی زمان لازم دارد و بدون شك اگر ما بزودی اینکار را انجام ندیم تحولات دنیا و احتیاجات زمانه خود بخود آن را بما تحمیل میکند ."

وقتی بیانات شاهنشاه پایان یافت از قیافه وزراء آثار حیرت و تعجب نمایان شد ، زیرا تصور نمیکردند با اوضاع و احوال اجتماعی ایران باین زودی بتوان چنین افکاری را در مورد حق انتخاب شدن و رای دادن در باره زنها بموقع عمل و مرحله اجراء در آورد ، ولی شاهنشاه که تفاوت حقوق بین زن و مرد را خلاف عدالت الهی و دلیل عقب ماندگی آن طبقه میدانستند و همواره علاقه خود را با اجرای عدالت اجتماعی بخصوص در این مورد ابراز میداشتند نیات و اندیشه های خود را در موضوع تساوی حقوق زن و مرد چند

سال بعد یعنی در روز ششم بهمن ماه ۲۵۲۱ د رقالب اصل پنجم
 انقلاب برای تصویب بملت ایران پیشنهاد نمودند که با تأیید ملت
 و اصلاح قانون انتخابات این ننگ بزرگ اجتماعی برطرف شد و اصل
 عدالت الهی و عدالت اجتماعی که با اصول قانون اساسی مانیز انطباق
 داشت اجرا گردید و با شرکت زنان در انتخابات و اعطاء حقوق
 سیاسی و اجتماعی به نیمی از جمعیت کشور قدرت نیروی انسانی مابد و
 برابر افزایش یافت و این امر به تنهایی برای مجسم کردن عظمت این
 تحولی که در اثر انقلاب سفید در اجتماع مابوجود آمد کافیست، زیرا
 در دنیائی که نیروی انسانی در اقتصاد ملتها نقش موثری ایفا میکند
 عاطل و باطل گذاشتن نصف جمعیت کشور فقط به عنوان تفاوت
 جنسیت برخلاف عقل و منطق و اصول عدالت است.
 اصلاح قانون انتخابات بدین سبب بود که صحت و آزادی و
 حسن اجرای انتخابات تأمین شود و با کوتاه شدن دست کارگزاران -

حرفه‌ای و عوامل متنفذان و اربابان و فئودالها از مداخله در امر انتخابات، نمایندگان واقعی طبقات مختلف کشاورزان، کارگران اصناف و زنان بتوانند بمجلس راه یابند •

در زمینه اصلاح قانون انتخابات شاهنشاهی آریامهرچنین
(۱)
فرموده اند :

" اصلاح قانون انتخابات گذشته از رفع تبعیض‌هایی که صرفاً بنفع طبقه متنفذ و بمخلو و جلوگیری از راه یافتن سایر افراد به پارلمان صورت میگرفت شاید مهمترین نتیجه آن آزاد شدن زن ایرانی از بسیاری از قیود غیرعادلانه و احراز تساوی کامل حقوق او با مردان کشور بود • میدانیم که تا پیش از اصلاح قانون انتخابات زنان ایرانی در ردیف دیوانگان و ورشکستگان بتقصیر از حق رای دادن و انتخاب شدن یعنی از شرکت در تعیین سرنوشت جامعه‌ای

۱- نقل از صفحات ۴۷ و ۴۸ جلد دوم " پنجسال در حضور شاهنشاهی "

که خود نیمی از آن را تشکیل میدادند محروم بودند ، انقلاب مایلیونها

زن ایرانی را از حق انسانی و طبیعی خود برخوردار کرد ."

در این موقع حقاً شایسته است از یکی از مهمترین قوانینی که

بر اساس روح انقلاب اجتماعی ایران وضع شد یعنی از قانون حمایت

خانواده نیز اسمی برده شود .

هدف این قانون اینست که وضع خانواده های ایرانی تثبیت

گردد و جامعه ما از تامین خانواده گی که ضامن استحکام و ثبات هر

اجتماعی است برخوردار شود .

در اجرای اصلاح قانون انتخابات ، روز هشتم اسفند ماه

۱۳۲۱ شاهنشاه آریامهر هنگام افتتاح کنفرانس اقتصادی کشور ، زنان

ایران را با عطای آزادی کامل مفتخر فرمودند و از آن زمان زنان رسماً حق

احراز مقامات و مناصب عالی مملکتی و شرکت در انتخابات مجلسین

رایافتند و با کوشش در راه تامین حقوق و توسعه آموزش و بالا بردن

سطح معرفت عمومی زنان در شهرها و روستاها و آماده ساختن آنان

برای زندگی امروز پرداختند •

اعلام تساوی حقوق زن و مرد در بنای اجتماع مادرگرونی

عظیمی بوجود آورد و با اجرای اصل پنجم انقلاب، زنان ایران بحقوق

اجتماعی و سیاسی خود رسیدند و نیروی تازه نفسی برای ساختن ایران

نوبین دوش بدوش مردان بفعالیت در رشته های مختلف پرداختند •

امروز در تمام سازمانهای کشور ایران زنان مانند مردان وظائف

سنگینی را بعهده گرفته اند ، آنان در این مدت کوتاه پست های

حساسی را در دستگاه مملکتی از قبیل وزارت ، معاونت وزارت ، مدیریت

کل و مقامات دیگر بدست آورده اند و در مجلس شورای ملی و سنا

کرسیهای نمایندگی ملت و در انشگاهها کرسیهای استادی را اشغال

کرده اند •

این حقیقت را هم باید گفت که زنان ایران در هر کار و مقامی که

بوده اند منتهای لیاقت و شایستگی را نشان داده اند و بخوبی

از عهده آزمایش بیرون آمده اند •

— اصل ششم : ایجاد سپاه دانش

اصل ششم انقلاب سفید ایران ایجاد سپاه دانش بمنظور

تسهیل اجرای قانون تعلیمات عمومی و اجباری است •

شاهنشاه این اصل را از پرافتخارترین اصول انقلاب سفید

دانسته و در توضیح آن فرموده اند :

" انقلاب ما با تحقق این اصل ، اجرای اصیلترین رسالت

تاریخی تمدن ایرانی یعنی رواج دانش و فرهنگ را بعهده گرفت •

جهش و قدرت محرکه این اصل از انقلاب بقدری بود که از

مرزهای کشور ما فراتر رفت و نهضت جهانی پیکار با بیسوادی را در

برگرفت • "

در حقیقت اصل اول انقلاب یعنی " اصلاحات ارضی " که

موجبات يك تحول ود گرگونی عظیمی راد را اجتماع ایران فراهم ساخت
از مهمترین واصل ششم یعنی " ایجاد سپاه دانش " که بهضت
جهانی پیکار بابیسوادی راد ربرگرفت از مؤثرترین وپرافتخارترین
اصول انقلاب ایران است •

پس از تشکیل سپاه دانش شاهنشاه طی پیام تاریخی خود
کاراین سپاه را " جهاد ملی " اعلام ود راین باره در پیام خویش
فرمودند : " من پیکارقدسی را که ازاول دیماه ۲۵۲۱ در سراسر
کشور بمنظور سرکوبی غریت جهل و تحمیم دانش در کلیه شهرها
و روستاهای ایران بدست جوانان پاکدل این سرزمین آغاز شده
است يك " جهاد ملی " اعلام میدارم و از کلیه فرزندان پرشور
وطن که پیروزی دراین جهاد بعهده همت مردانه ایشان
گذاشته شده است، انتظار دارم که باتوجه بمسئولیت سنگین
و پرافتخار خویش فراموش نکنند که ازاین پس همه آنها سربازانسی

هستند که در خط اول جبهه می‌جنگند •

بدیهی است در این بیکار، خود من که به تشکیل سپاه دانش
فرمان داده‌ام همه جابجوان پرچمداران "جهاد ملی" پیشاپیش
و پشتیبان شما خواهم بود •

مسلماً روزی راکه سپاه دانش ایران بوجود آمد باید برای
کشور روزی تاریخی محسوب داشت زیرا در این روز بود که تلاشی
اساسی برای نجات میلیون‌ها تن از مردم ایران و صد‌ها میلیون تن
از مردم جهان از بلای بی‌سودی آغاز گردید، در عین حال این
فرصتی بود که گوشه‌ای از عالیت‌ترین خصائص روحی ایرانی بصورت
تلاش مردانه هزاران تن از جوانان این کشور در انجام وظیفه‌ای مقدس
و پرافتخار یعنی برافروختن فروغ دانش در اعماق و رافتاده‌ترین
روستا‌های کشور تجلی کند •

در آئین پیام یا بشارت بهتر فرمان‌شاه بیکباره موجی

از نیروهای فعال و خلاق ما را بجهش د رآورد ، جوانان کمرهمت
 را محکم بستند و باشوق فراوان رهسپار اقصی نقاط روستاهای
 دور افتاده شدند تا در میان مردم محروم ، فروغ دانش و فرهنگ
 را بیفروزند و دل تاریک هموطنان روستانشین خود را روشن سازند .
 د رآهنگ حرکت این قافله آنروز و روزهای دیگر سرود عشق
 سرود فتح ، سرود همبستگی و سرود ایمان و اعتقاد طنین انداز بود ،
 آنان خوب مید انستند رسالتی را برعهده دارند که پرچم برافراشته اش
 بزدوش کاروان سالاری حکیم و بصیرتکيه دارد .

همیشه نسل جوان د ريك کشور نمونه عشق و شادی و شور
 و تحرك و مظهری از تحولات عمیق اجتماعی بوده اند . حقیقت
 اینست که امروز وقتی ما کارنامه ۴۰ ساله تلاش سپاهیان انقلاب
 را ورق میزنیم می بینیم روستاهای مادر راه بهبود وضع اقتصادی و
 اجتماعی و بخصوص د رآشنا شدن بانممت سواد توفیق عظیمی بدست

آورده اند •

قبل از تشکیل سپاه دانش در حدود ۵۰۴ روستا ۱۰۰ نفر دانش آموز در روستاهای کشور تحصیل اشتغال داشتند و علیرغم کثرت جمعیت در روستاهای ایران تنها ۲۸ درصد از این عده یعنی ۶۰۴ روستا از روستا زادگان بعد رسه راه یافته بودند و بدین ترتیب اکثریت کودکان روستاها از مزایای تعلیم و تربیت محروم بودند و در میان پنجاه و شش هزار روستا امکان اشتغال به تحصیل برای عده معدودی از کودکان روستائی فراهم نبود •

کثرت روستاها و پراکندگی آنها در سرزمین وسیع کشور از طرفی، و عدم امکانات مالی برای تأسیس دبستان در روستاها و مخصوصاً کمبود نیروی انسانی تعلیم دیده و آموزگار کافی بزرگترین مانع برای نیل به هدف غائی یعنی گسترش امر تعلیم و تربیت بود و لزوم تساوی فرصت در امر تعلیم و تربیت در شهرو

روستا مخصوصاً در تحلیلات عمومی از اهم مسائلی بود که میبایست برای رعایت حقوق عمومی مورد توجه قرار گیرد • باتشکیل سپاه دانش که یکی از موثرترین و ثمر بخش‌ترین مظاهر بزرگ انقلاب شاه و مردم است این مشکل اجتماعی در کشور ایران حل شد و مجالی بدست آمد که شرایط تساوی فرصت در زمینه تعلیم و تربیت برای مردم شهرها و مناطق روستائی تأمین گردد • در پرتو این اقدام بزرگ انسانی نه فقط برای نخستین بار در تاریخ حیات بشر از نیروی نظامی در راه توسعه علم و دانش و ریشه کن ساختن جهل و بیسوادی بهره گرفته شد بلکه هر سپاهی دانش بعنوان سرباز پیشقدم انقلاب آثار تحول را در دور افتاده ترین نقاط مملکت گسترش داد و روح و مفهوم انقلاب و نتایج عینی آنرا برای جامعه روستائیان ایران توجیه نمود • در نتیجه احساسات ستایش آمیز کلیه محافل جهان نسبت بحقوق و اصلت تحول اجتماعی ایران برانگیخته شد و از نتایج این طرح عظیم در نخستین کنفرانس

جهانی پیکار بابیسوادى که در سال ۲۵۲۴ با شرکت وزیران آموزش و پرورش کشور هاى جهان در تهران برگزار شد ارزیابى بحمل آمد و نتایج این اقدام بزرگ شاهنشاه آریامهر مورد ستایش کلیه جهانیان قرار گرفت.

سپاهیان دانش دختر و پسر، همگام و همدوش، در زمینه با سواد کردن کودکان و بزرگسالان و آشناسودن مردم ده با اصول زندگى از نظر اقتصادى، اجتماعى، بهداشتى، کشاورزى و تربیتى کوششهاى قابل ملاحظه اى معمول داشته اند و در راه عمران ده و تغییر چهره زندگى روستائیان و افکار آنان قدمهاى موثرى برداشته اند و تا دیماه ۲۵۲۹ تعداد ۷۱۱۲۵ نفر از جوانان عزیز مملکت بکسوت سپاهى دانش درآمده اند که از این رقم دوره خدمت ۴۷۸۵۳ نفر سپاهیان دانش پسر و ۱۸۹۱ نفر سپاهیان دانش دختر خاتمه یافته است و در حدود ۵۰ درصد از سپاهیان پسر و ۱۰۰ درصد

از سپاهیان دانش د خترکه توفیق پایان خدمت پیدا کرده اند
باستخدام وزارت آموزش و پرورش درآمده اند و مجدداً بعنوان
آموزگار سپاهی در مناطق روستائی بکاربرد ریس اشتغال ورزیده اند،
با تشکیل سپاه دانش و مساعی پرارزش مسئولان اجرای این برنامه
تا آخر دیماه ۲۵۲۹ در ۲۱۸۲۹ دبستان روستائی
۱۴۱۴۲۵۸ نفر دانش آموز و ۲۴۶۰۶۵ نفر بزرگسال در پایه های
مختلف تحصیلی بتحصیل اشتغال داشته اند .

مقایسه این ارقام با ارقام مشابه سال تحصیلی ۲۰۰۲۱
نشان میدهد که در مناطق روستائی دانش آموز ۲/۶۲ برابر
و دبستان ۲/۷۵ برابر گردیده است و در حقیقت افزایش دانش آموز
۱۶۱٪ و افزایش تعداد دبستانها ۱۷۵٪ شده است و سپاهیان
دانش تا پایان سال ۲۵۲۹ به باسواد کردن ۹۱۷۸۲۸ نفر خردسال
و ۴۶۴۰۳۱ نفر بزرگسال اقدام کرده اند . ارزش اقتصادی

اجتماعی و فرهنگی کارسپا همیان دانش به همین اندازه محدود نمیگردد بلکه آنان میلیونها نفر روستائی را که در گذشته از نیروی انسانی آنان استفاده نمیشد در راه سازندگی و تولید صحیح بکار انداخته اند و با خود یاری مردم ده در مناطق مختلف به ساختمان و تعمیر دبستانها، مساجد، احداث یا مرمت راههای فرعی و پل، تهیه آب آشامیدنی سالم و لایروبی قناتها و ایجاد مزارع نمونه غرس نهال تشکیل انجمنهای خانه و مدرسه و همکاری در تشکیل شرکت های تعاونی انجام وظائف منشیگری این شرکت ها و خانه های انصاف و آشنا نمودن مردم به اصول تعاون، برقراری نظام پستی و ارتباطی در مناطق روستائی اقدام نموده اند که برای تامین حقوق اجتماعی روستائیان بسیار موثر بوده است و اگر قرار بود دولت را ساد تمام مناطق روستائی پراکنده و متحد مملکت بانجام این اقدامات عمرانی دست بزنند سالها وقت و مبالغ هنگفتی اعتبار مورد نیاز بود.

چنانکه ذکر شد اجرای موفقیت آمیز برنامه سپاه دانش ایران
که میتوان آنرا نیروی روحی و معنوی انقلاب شاه و مردم شمرد بشایستگی
مورد توجه جهانیان قرار گرفته و همه ساله از سراسر جهان عده ای
از صاحب نظران فرهنگی و علاقه مندان به مسائل جهانی نحوه اجرای
این طرح عظیم ابتکاری و نتایج حاصله از آنرا مورد بازدید و بررسی
قرار میدهند •

دکتر سافراستاد دانشگاه دتین آمریکا پس از بازدید از برنامه
سپاه دانش ایران در استانهای کردستان، گیلان، و فرمانداری کل
همدان درباره خود چنین نوشته است:

" سازمان سپاه دانش ایران سازمان بسیار مفیدی است که از
نیروی انسانی برای خدمت به روستائیان بنحو شایسته ای استفاده
کرده است • سپاهیان منشأ خدمات ارزنده ای گشته اند و توانسته اند
در اعماق تاریکی و بیسوادی مشعل دانش و امید را فروزان بسازند •"

ماریان کونس مدیرکل برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش
بلژیک در بازدید خود از ایران فعالیت های سپاهیان دانش را در
اصفهان چنین ستوده است :

" از مدتها قبل منتظر فرصت مناسبی بودم تا از برنامه های
سپاهیان دانش در ایران بازدید نمایم، اکنون میتوان گفت کاری
مهم و بزرگ در امر تعلیم و تربیت دنیا صورت گرفته است که همه مردم
جهان آن را تایید کرده اند، من بعنوان يك کارشناس قدیمی آموزش
و پرورش معتقدم که اقدام رهبرعالیقدر ایران یکی از جالبترین
اقدامات دنیای کنونی است و راه حل یکی از مسائل اساسی عصر
حاضر بشمار میرود " .

آقای پروفیسور تونجل وزیر سابق فرهنگ ترکیه در بازدید
از دبستان سپاهی ولد آباد چنین نوشت :

" این اولین مرتبه ای بود که از این مدرسه که بوسیله سپاهیان

دانش درست شده است بازدید کردم، بسیار خوشوقت و مسرور
شدم، مدرسه از هر لحاظ خوب و عالی بود، ماموران سپاه دانش
بسیار خوب کار کرده اند، حقیقتاً دریای امروز معنوی
سپاهگیری همین است و بدین مناسبت باید بگویم اعلیحضرت همایون
شاهنشاه آریامهرمت بزرگی بردنیانها ده اند • مجدداً از
صمیم قلب این برنامه عالی و مترقی را تبریک میگویم •"

— اصل هفتم: ایجاد سپاه بهداشت —

خیز

هرچه زمان بیشتر میگذرد اثرات شگرف تحول اجتماعی و رستا
بزرگ انقلاب سفید ایران ظاهرتر میگردد • پیشرفتهای عظیم
و سریعی که طی این ۴ سال در کلیه شئون مملکتی حاصل شده نمونه
بارزی از تجلی این انقلاب و اصالت آنست •
سپاه بهداشت یکی از مظاهر انقلاب سفید ایران
و اصل هفتم آنرا تشکیل میدهد • این حقیقت را باید گفت که سالیان دراز

تمام تلاشها و کوششهای مسئولین وزارت بهداشت و سازمانهای بهداشتی
درمانی برای یافتن راه حل تامین نیازمندیهای درمانی و بهداشتی
مناطق روستائی کشور (یعنی محل سکونت و زندگی ۷۵ درصد
از جمعیت مملکت) بجائی نرسید • و مسئله تامین درمان و بهداشت
روستائیان نه تنها در ایران بلکه در غالب کشورهای جهان کماکان
بشکل يك مشکل پیچیده و غیره قابل حلی باقیماند • ولی باید باین
حقیقت اعتراف کرد که فکرایجاد سپاه بهداشت که زائیده افکار
واندیشه بلند شاهنشاه آریامهر روبرخورد مند ایران است به همه
مشکلات و ناامیدیهائی که در این موضوع ایجاد شده بود خاتمه
بخشید و اثرات افکار صائب بشرد و ستانه ایشان در زندگی میلیونها
نفر مردم روستائین کشور ایران در مدتی کوتاه به نحو موثری ظاهر
گشت و اکنون که بیش از ۱۴ سال از اجرای آن نمیگذرد واقعا اثرات
شگرف آن در بهبود امر درمان و بهداشت و حتی وضع اقتصادی

و اجتماعی مردم روستانشین آن‌پنان موثر بوده که مورد تحسین خودی
و بیگانه واقع شده است.

فـالیت این سپاهیان باعث شده که بسیاری از روستائیان
که تا چندی پیش بحالت عدم اطلاع و عدم اعتماد با اصول درمانی
جدید اساساً از مراجعه به پزشک (اگر هم دسترس پیدا
میکردند) احتراز داشتند و بوسائل قرون وسطائی و با اصول افکار
خرافی خود بد رمان خود میپرداختند امروز با طیب خاطر ستورهای
سپاهیان بهداشت را انجام میدهند و حتی د ر امر پیشگیری از بروز
بیماری و سایر امور بهداشتی مصیانه با آنها همکاری مینمایند
و وسائل پیشرفت و تسهیل کار آنان را د ر اصلاح وضع بهداشتی روستاها
فراهم میسازند.

چگونگی تشکیل سپاه بهداشت:

د ر اول بهمن ماه ۲۵۲۲ فرمانی از طرف شاهنشاه آریامهر

صاد رو مقرر گردد ید که جوانان تحصیل کرده و وطن پرست در لباس
مقدس سربازی به نقاط دور افتاده و محروم از خدمات درمانی
وبهداشتی، رهسپار شده و دوره خدمت نظام خود را صرف کمک
به درمان و بیماران روستائین بنمایند • متن فرمان بشرح زیر
است:

فرمان همایونی

بمنظور تعمیم آسایش جسمی و مداوای مرضی و بهداشت عمومی مقرر
میداریم از پزشکان فارغ التحصیل و لیسانسیه ها و دیپلمه ها سپاه
بهداشت تشکیل شود که بطور گروهی های سیار در مناطق بی
بهره از امکانات بهداشت مشغول باشند • باشد که این قدم آنها
مثل سپاه دانش در تکمیل سازندگی اجتماع امروز ایران قرین موفقیت
باشد •
اول بهمن ماه دویست و پانصد و بیست و دو

د اجرای فرمان همایونی قانون سپاه بهد اشد د رتاریخ
۱۲ اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ از تصویب مجلسین گذشت و آئین نامه
اجرائی آن نیز د رتاریخ ۱۳۴۳/۵/۲۷ بتصویب هیئت وزیران
رسید •

طبق این آئین نامه اجرائی سپاه بهد اشد از پزشکان دندان
پزشکان ، داروسازان ، دارندگان درجه لیسانس و دیپلمه های
مشمول خدمت نظام تشکیل میشود و همه ساله د رمهرماه بخدمت
احضار میشوند •

پس از اینکه نفرات مورد نیاز از هردسته ورسته د را اختیار سپاه
بهد اشد قرار گرفتند د و ره آموزش عملیات نظامی و د روس بهد اشدتی
آغاز میگردد ، این د و ره که د رحال حاضر د رپادگان نظامی عباس آباد
تعلیم داده میشود دششماه طول میکشد و د رایین فاصله تعلیمات
نظامی کافی همچنین د روس بهد اشدتی و چگونگی خدمت راد رروستاها به

آنان می‌آموزند و در پایان مدت مراسم اعطاء سردوشی همراه با برگزاری
امتحانات و تعیین نتیجه نهائی برطبق برنامه معینی که از طرف
سازمان سپاه بهداشت وابسته بوزارت بهداشتی و بهزیستی تدوین شد،
سپاهیان به روستاها و مناطقی که قبلاً مورد بررسی و شناسائی قرار گرفته
و آماده برای پذیرفتن و خدمت کردن سپاهی بهداشت است اعزام
و هر سپاهی وظیفه مقدس خود را در ۱۸ ماه انجام میدهد و در طول
این مدت بد رمان بیماران و راهنمایی آنان در زمینه امور بهداشت
میپردازد.

هدف اصلی از ایجاد سپاه بهداشت تشکیل و تجهیز گروههای
سیاروثابت و بالمال اعزام آنها به روستاها و مناطق دورافتاده ای است
که از تسهیلات درمانی و بهداشتی محروم بوده اند.

خطوط اصلی که برای خدمات سپاهیان بهداشت تعیین
شده، تامین نظرات اساسی بشرح زیر است:

۱- بالا بردن سطح بهداشت عمومی و پرورش نسل سالم از طریق :

الف - مداوای بیماران *

ب - پیشگیری از شیوع بیماریهای واگیر *

ج - واکسیناسیون افراد علیه بیماریهای از قبیل آبله ، وبا
تیفوئید ، دیفتیری و غیره

د - ایجاد محیط سالم بهداشتی با استفاده از وسائل
و امکانات مهندسی بهداشت *

ه - راهنمایی بهداشتی مردم روستا نشین برای داشتن
زندگی بهتر *

و - مراقبتهای بهداشتی از مادران و کودکان بمنظور ایجاد
نسل سالم *

ز - آموزش روستائیان در بهبود وضع تغذیه و زیست *

ح - تنظیم خانواده و جلوگیری از افزایش بی قاعده و غیر
مطلق و حساب نشده اطفال در خانواده ها *

۲- افزایش میزان درآمد و بهبود وضع اقتصادی باوجود آوردن افراد سالم و نیرومند

۳- گسترش و بالا بردن سطح فرهنگ از طریق تامین سلامت افراد

— اصل هشتم : تشکیل سپاه ترویج و آبادانی —

شاهنشاه آریامهر در مهرماه ۱۳۲۵ در مراسم جشن

دهقان، تشکیل سپاه جدیدی بنام "سپاه ترویج و آبادانی"

را اعلام و طی بیانات مبسوطی در زمینه پیشرفتهائی که بر اثر اجرای

قانون اصلاحات ارضی حاصل گردیده و نتایجی که پس از توسعه

شرکتهای تعاونی روستائی بدست خواهد آمد در مورد سپاه ترویج

و آبادانی چنین فرمودند :

"کار سپاه ترویج و آبادانی بقدری اهمیت و وسعت دارد که

امروز اعلام میکنم همانطور که برای مبارزه با بیسوادی سپاه دانش

ایجاد شد، همانطوریکه برای مبارزه با امراض و عداوی مریضهای

این کشور سپاه بهداشت تشکیل شد ، برای راهنمایی و کمک و مساعدت
شرکتهای تعاونی و سایر کارهایی که جنبه آبادانی و ترویج در این
مملکت دارد ، و برای کمک بوزارت کشاورزی و شرکتهای تعاونی و کمک
بساير مؤسسات وزارت اقتصاد ، و بوزارت آبادانی و مسکن که نیز در
این قسمت سهم بزرگی دارد ، از همان عناصری که در سپاه بهداشت
و دانش کار میکنند ، سپاهی بنام "ترویج و آبادانی" تاسیس خواهد شد .
تاسیس این سپاه برای اینست که بدانید بموضوع تعاونی
و ترویج کشاورزی و بالا بردن سطح تولید نسبت بمقدار زمین تا چه حد
اهمیت گذاشته میشود " .

باید یاد آوری شود که موضوع ترویج و آبادانی سالها قبل از
۲۵۲۳ حتی قبل از انقلاب سفید (ششم بهمن ۲۵۲۱) مورد توجه
شاهنشاه بوده است چنانکه در جلسه مورخ ۲۱/۲/۲۵۱۸ هیئت
وزیران فرموده اند :

"مروجین باید سستی کنند که آخرین اطلاعات و روشهای بهترو نوین را در اختیار کشاورزان بگذارند، مخصوصاً در مورد زندهای آنها باید روش خانه داری و پرورش طیور و مرغ و کارهای دستی و غیره را بآنها بیاموزند و ترتیبی بدهند که دهقانان در محلی که اغلب موقع بیکاری اجتماع میکنند اطلاعات و تجارب خود را مبادله نمایند، بهر حال وزیر کشاورزی گزارش اقدامات مروجین را هم بدفتر مخصوص بفرستند." (۱)

شاهنشاه در جلسات دیگرمهیئت دولت نیز در زمینه ترویج کشاورزی بایادآوری مسائل اساسی هدفهای ترویج را تعیین فرموده اند.

اساس نظر شاهنشاه در موضوع ترویج کشاورزی همیشه بر محور آشنا کردن کشاورزان به اصول فنی و دانش جدید، اتخاذ روشهای نوین در عمران دهات، و بالاخره بهتر کاشتن و بهتر

۱- صفحات ۵۳ و ۵۴ جلد دوم "پنج سال در حضور شاهنشاه"

برداشتن برای بهبود زندگی و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی
روستائیان بوده است. • اینک برای آشنائی بیشتر باصل هشتم انقلاب
توجه خوانندگان گرامی را به مطالب زیر معطوف میدارد :

ترویج کشاورزی و اهمیت نقش آن در بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی کشاورزان

ترویج کشاورزی انتقال و نشر اطلاعات و فنون کشاورزی است، بدون
تردید این اصل همزمان با کوششهای نخستین انسان در امر کشاورزی
آغاز گشته و با گذشت زمان بتدریج تجارب مختلفی بدست آمده است. •
مجموعه آن تجارب علم و فن کشاورزی متناسب با زمان را بوجود آورده که
از طریق سنن و عادات از نسلی به نسل دیگر انتقال پیدا کرده است. •
در این روش ترویجی بشر بایک برنامه و فکر تنظیم شده بدنبال
پژوهشهای تازه فن کشاورزی نرفته بلکه بر اثر تصادف، تکرار عادت،
مسائل کشاورزی را کشف و مورد استفاده قرار داده و بصورت کشاورزی

سنتی به نسل بعدی منتقل کرده است. • این امر انتقال اطلاعات
و تجربیات بنام ترویج کشاورزی نظام نیافته یا سنتی شناخته شده
است. •

با پیشرفتهای علمی و اجتماعی افراد مجرب نیز برای بهبود
وضع کشاورزی بدنبال تحقیقات و پژوهشهای علمی جهت تهیه
نمونه های بهتری مرغوب تر بذ رونهال و دام رفتند و با بکار بردن
نتایج حاصله بهبودی بیشتری در امر تولید محصولات کشاورزی به
دست آوردند. •

باید دانست که علاوه بر نظام آموزش کلاسیک، آموزش
در حین کار اهمیت و نقش مهمی در راه رسیدن به هدفهای آموزشی
اجتماعات بشری ایفا میکند و در حقیقت یکی از مهمترین عوامل
پیشرفت در تأمین رفاه اقتصادی و اجتماعی بشمار میرود. •

نظام آموزش خارج از محیط مدرسه یا نظام تجربی که ترویج

یکی از این نظام‌های آموزش غیرکلاسیک است همواره مورد نظر قرار گرفته و در کشورهای مختلف جهان از این نظام آموزشی برای ایجاد تحول در بخش کشاورزی و منافع انسانی از آن پیروی شده و با پیروی آن شیوه‌های مناسب با اوضاع و احوال و سیاست خود بوجود آورده اند •

ب عبارت دیگر ترویج کشاورزی را میتوان چنین تعریف نمود :
ترویج يك نظام آموزش خارج از محیط مدرسه بوده و بعنوان یکی از نظام های موثر آموزشی شناخته شده است •
فلسفه ترویج بر سه اصل استوار است :

۱- آموزش

۲- خود یاری

۳- همکاری

در کار ترویج از اصل خود یاری و همکاری و تعاون و از روش آموختن

در دوره زندگی استفاده میشود و همین اصول هستند که به مبنای

فلسفی ترویج که عبارت است از:

"بهردم یاری کنید تا خودشان رایاری کنند"، استحکام و جامعیت

بخشیده است •

هدف ترویج •

هدف ترویج و برنامه های آموزش آن عبارت است از فراهم

آوردن موجبات ارتقاء سطح زندگی کشاورزان و تامین رفاه اقتصادی

و اجتماعی و زندگی بهتر برای جامعه تولید کننده محصولات کشاورزی

بطوریکه با تجهیز نیروی انسانی و افزایش درجه آگاهی و کارایی

و مهارت و استفاده از تکنیکهای جدید بتوان از منابع تولیدی کشاورزی

و انسانی به بهترین وجهی بهره مند گشته و مآلاً کشاورزان از مزایای

زندگی بهتر برخوردار گردند، بدیهی است رسیدن به چنین هدف

کمکی موثر به پیشرفت اقتصاد کشور نیز خواهد بود •

— اصل نهم : تشکیل خانه انصاف

یکی از مظاهر انقلاب سفید ایران تشکیل خانه انصاف در روستاهای کشور است.

بدیهی است با تشکیل خانه های انصاف در روستاها نظیر شاهنشاه آریامهر که همواره خواستار سپردن کار مردم بدست خود مردم و اجرای عدالت اجتماعی و عدالت قضائی بخصوص در روستاها بودند تامین گردد.

سپردن کار مردم به مردم یکی از هدفهای اصلی شاهنشاه بود که همیشه آنرا تحقیق میکردند چنانکه در جلسه مورخ دوشنبه ۲۸/۸/۵۱۵ (متجاوزانش سال قبل از انقلاب سفید) خطاب به هیئت وزیران فرموده اند : " باید با تشکیل انجمن های شهر از اشخاص مستعد و بیطرف و تشکیل انجمنهای دهات مردم رادار — تعیین مقررات منطقه خود در تمام امور مدخله دهید " در پایان

همان جلسه بازتکرار و تاکید فرموده اند که : " اداره بعضی امور را
بخود مردم واگذارید تا مردم بانجام امور اجتماعی عادت کنند و بدانند
مسئول خوب و بد بعضی امور خود آنها هستند " (۱) .

بالاخره بعد از چند سال ، در اجرای افکار بلند شاهنشاه
موضوع تشکیل خانه انصاف در روستاها مورد نظر دولت قرار گرفت
و تصویب نامه آن در تاریخ دوازدهم مرداد ماه ۲۵۲۲ بتصویب هیئت
وزیران رسید (۲) .

در ۲۶ آذرماه سال ۲۵۲۲ تغییری ناگهانی در سیمای
چند روستا بوجود آمد ، این تغییرود گرگونی پای دادگستری نوین
را بروستا های ایران باز کرد و یا شاید بهتر بتوان گفت که دادگستری

-
- ۱- صفحات ۴۳ و ۴۴ جلد اول " پنجاه سال در حضور شاهنشاه "
که قبل از انقلاب ششم بهمن ۱۳۴۱ چاپ و منتشر شده است .
۲- بموجب ماده واحد مصوب بیستم آذرماه ۲۵۲۲ مجلسین ،
ادامه اجرای تصویب نامه مزبور مورد تصویب قرار گرفت و قانون تشکیل

رابطه عنوان مسئله ای تازه در عرصه دهات ایران و در میان سه چهارم

از جمعیت کشور مطرح ساخت زیرا تا قبل از این تاریخ با وجود تغییرات

اساسی در روستاها و استقرار رژیم تازه، دو عامل موثر سازمادهای

داد گستری را از مردم روستاها جدا میکرد *

بقیه پاورقی • خانه انصاف بر اساس همان تصویب نامه (البته با

جرح و تعدیل) در تاریخ ۱۸/۲/۲۵۲۴ بتصویب قوه مقننه رسید که

تبصره هائی بموجب "قانون اصلاح بعضی از مواد قانون خانه انصاف"

مصوب ۱۸ اسفند ۲۵۲۷ بدان اضافه شده است *

— طبق ماده (۱) قانون مزبور: "بمختلور رسیدگی و حل و فصل

اختلافات میان ساکنان روستاها وزارت داد گستری شورائی بنام خانه

انصاف برای يك یا چند ده تشکیل میدهد" *

— طبق ماده (۲): "شورای مذکور مرکب از پنج نفر —

مختمدان محل است که از طرف ساکنان حوزه خانه انصاف برای مدت

سه سال انتخاب خواهند شد" *

— در مواد ۱۰ تا ۱۴ وظائف و صلاحیت خانه انصاف بشرح

زیر تعیین شده است:

الف — در کلیه اختلافات و دعاوی بین ساکنان ده خانه

عامل اول وضع جغرافیائی دھات و دوری آنها از مراکز شهرها

بقیه پاورقی • انصاف سعی میکند که اختلافات را بصلح و سازش خاتمه دهد (ماده ۱۰)

ب - د رد عاوی مدنی صلاحیت خانه انصاف محدود بموارد زیر است:

۱- رسیدگی بد عاوی مالی (اعم از منقول و غیر منقول) در صورتیکه خواسته دعوی بیش از ده هزار ریال نباشد •

۲- د رد عاوی راجع باموال منقول که خواسته آن تا مبلغ پنجاه هزار ریال باشد بشرط آنکه طرفین دعوی کتباً رضایت خود را اعلام داشته باشند •

۳- د عاوی مربوط بکدورت های خانوادگی و نفقه زن و اولاد و سایر افراد واجب النفقه •

۴- رسیدگی بد عوی تصرف عدوانی و رفع مزاحمت در حدود ماده ۱ اصلاحی قانون جلوگیری از تصرف عدوانی و صدور دستور مقتضی •
دستورخانه انصاف در این مورد تأثیری در تشخیص مالکیت طرفین دعوی نخواهد داشت •

د رمواردیکه دعوی مربوط بمالکیت اراضی و ابنیه و موقوفات یا تصرف عدوانی مربوط باراضی مورد اختلاف بین دو یا چند ده باشد خانه انصاف صلاحیت رسیدگی نخواهد داشت •

و کانونهای قضائی بود ، ولی عامل دوم که در مقام ارزیابی اثرات

بقیه پاورقی •

ماده ۱۲- در رد عوی تصرف عدوانی و رفع مزاحمت
در صورتیکه خانه انصاف شکایت را صحیح تشخیص دهد دستور لازم
بر رفع مزاحمت و اعاده تصرف صاد رمینماید و کد خدای ده ییـا
مأمورین انتظامی به درخواست رئیس خانه انصاف مکلفند فوراً
دستور را اجراء نمایند •

کد خد میتواند از مأمورین انتظامی استمداد نماید • ذینفع
میتواند ظرف مدت یکماه پس از ابلاغ ، از دستورخانه انصاف
بداد گاه بخش محل شکایت نماید و در اینصورت چنانچه داد گاه
شکایت را وارد تشخیص دهد دستور مزبور را لغو و طبق مقررات
قانون بموضوع رسیدگی و حکم صاد رمینماید • رای داد گاه بخش
قطعی است •

ماده ۱۳- در مورد صغار و سایر محجورین و غایب
مفقود الاثر خانه انصاف مکلف است مادم که از طرف مراجع قضائی
ترتیب اداره اموال آنان داده نشده اقداماتی را که برای حفظ
دارائی اشخاص مذکور لازم میدانند بحمل آورده مراتب را فوراً بر رئیس
داد گاه بخش محل اعلام و طرقی را که برای حفظ منافع آنان مفید
تشخیص دهد پیشنهاد نماید •

خود را در رجه بالا تر قرار میداد سبك و شیوه دادگاه های شهری
و تشریفات و جربان رسیدگی و قوانین پیچیده موضوعه بعد از مشروطیت
بود که با طبع روستائی و میزان اطلاعات و معلومات او انطباق نداشت.
بهر حال پس از اینکه تصویب نامه مورخ ۱۲ مرداد ۱۳۲۲ از تصویب

بقیه پا ورقی *

ماده ۱۴- د را مور جزائی صلاحیت خانه انصاف بشرح زیر
است:

- ۱- رسیدگی و صدور حکم د را مور خلاقی طبق آئین نامه ای که
وزارت دادگستری و وزارت کشور با رعایت روستاها با اجرای نقدی
حد اکثر دویست ریال تنظیم خواهند کرد *
- ۲- مراقبت د حفظ آثار جرم
- ۳- جلوگیری از فرار متهمین د رجرائم مشهود و اعلام فوری
مراتب بنزد یکتترین مرجع قضائی یا مامورین انتظامی • کداخدای
ده مکلف است د ستورخانه انصاف را برای جلوگیری از فرار متهمین
اجراء کرده و بلافاصله موضوع را بنزد یکتترین مرجع قضائی
یا مامورین انتظامی گزارش داده متهم را معرفی و تحویل نماید •

هیئت وزیران گذشت مقدمات گشایش نخستین خانه انصاف
در روستای مهیار از توابع اصفهان فراهم گردید و فاصله دو روز
با افتتاح پنج خانه انصاف دیگر در پنج روستای بزرگ اصفهان همانطور
که خواست شاهنشاه بود مردم در مقدمات خود شرکت پیدا کردند.
تعداد خانه های انصاف که در اولین گام به شش واحد رسید،
چون مورد استقبال مردم روستاها قرار گرفت در اندک زمان بصد هـ
و هزارها افزایش یافت.

تشکیل خانه های انصاف اصل اجرای عدالت را از صورت
پیچیده ای که در غالب موارد زائد و غیر ضروری بود خارج ساخت
و مردم روستاها در موضوع دعاوی ساده و عادی خود از قیود و رسوم
و سنت های قضائی دادگاهها رهایی یافتند و عدل پهلوی در روستاها
استقرار یافت. عبارت دیگر باید گفت که با تشکیل خانه های
انصاف اجرای عدالت بطریقی سهل و آسان در روستاها راه پیدا کرد و

روستانشینان طبق مقررات قانون جدید توانستند افراد مورد اعتماد خود را برای عضویت خانه انصاف انتخاب کنند که اختلافات بین آنان را بیشتر بطریق کدخد امنشی حل و فصل نمایند و فیصله دهند. •

تشکیل خانه های انصاف نه تنها کار دادگستری مملکت را سبک کرده است بلکه سیستم رسیدگی این مراجع قضائی که مقید بانجام هیچگونه تشریفات نیستند و هیچگونه هزینه ای برای مراجعه کننده ایجاد نمیکند موجب شده است که اختلافات بین افراد روستاها بانهایت سرعت حل و فصل گردد و مانند گذشته مجرب نزاع شدید و نتایج و عواقب وخیم نشود. •

— اصل دهم: ملی شدن منابع آب کشور

کشور ما از دیرباز بفکر وضع قوانین آبی متعاقب قوانین مرقیانه اسلامی بوده و در اینجا شایسته است قسمتی از فرمایشات نغمه شاهنشاه را که در کتاب "انقلاب سفید" درباره آب بآن اشاره

فرموده اند بعنوان ذکریک واقعیت نقل نماید :

" ملی کردن آب و رکشورگذاشته از آنکه مطابق با مصالح عالیه

ملی ماست با روح و مفهوم تعالیم اسلامی نیز تطبیق دارد زیرا

در احادیث اسلامی آمده است که مسلمانان در سه چیز باید یکدیگر

شریکند : آب و آتش و مراتع •

احتیاجی بتذکر این حقیقت نیست که ریزشهای آسمانی که

تبدیل آب میشود چیزی است که افراد کشور در مورد آنها تلاش

بخرج میدهند و نه سرمایه گذاری میکنند ، و همه اینها صرفاً

عطیه الهی است که طبعاً تعلق بتمام ملت دارد • "

استفاده از منابع آب کشور با توجه به افزایش روز افزون

جمعیت و توسعه اقتصادی و اجتماعی اهمیت حیاتی در آینده ملت

ایران دارد • بحسب عبارت دیگر آب نه تنها با کشاورزی مابلیکه با حیات

و موجودیت ملی ما ارتباط کامل پیدا کرده است •

چون در کشور ما همزمان با انقلاب سفید شاه و مردم يك رشته
فعالیت های اساسی جدید از جمله توسعه کشاورزی — ایجاد
صنعت ذوب آهن و پتروشیمی و توسعه صنعت برق و انجام لوله کشی
قراء و شهرها در جهت تامین بهداشت عمومی آغاز گردیده آب
بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است، زیرا آب نه تنها برای مصارف
کشاورزی و شهری بلکه برای صنایع مختلف نیز مورد احتیاج مبرم
بوده و ارزش چند جانبه ای در برنامه های توسعه اقتصادی و اجتماعی
پیدا کرده است.

هدف های دراز مدت توسعه منابع آب برای ۳۰ سال
آینده کشور ما که بوسیله پیشوای خردمند ملت ایران طراحی شده
اینست که در آغاز قرن بیست و یکم میلادی که جمعیت ایران حداقل
به ۵۰ میلیون نفر میرسد و ۲۵ درصد این جمعیت در روستاها بکار
کشاورزی عمیق اشتغال پیدا خواهند کرد بتوانند آب مورد نیاز خود را —

بدست آوردند و از این موهبت خدا دادی و ثروت ملی یکسان بهره مند
شوند . به همین جهت فرموده اند :

" کمال مطلوب اینست که توسعه منابع آب و انتقال آنها تا
مجاورت روستاها بنحوی صورت گیرد که هر يك از افراد ملت چه برای
مصارف صنعتی و چه برای مصارف شخصی به تناسب کار و احتیاجش
از این ماده حیاتی که اساس زندگی است بنرخ عادلانه استفاده نموده
و بیجهت چیزی از آن بهدر نرود . "

در سالهای اخیر طبق تحقیقات و رسیدگیهایی که بعمل آمده
ترازنامه آب شیرین که از طریق ریزش باران و برف بر سطح مملکت
ما میبارد با توجه بضائیب تبخیر و نفوذ و جریان آن نتیجه ای بشرح
زیر بدست آمده است :

مجموع آب حاصل از ریزش برف و باران و تگرگ در حدود ۴۰۰
میلیارد مترمکعب در سال است که از این مقدار براساس ۶۰ درصد

تبخیر ۲۴۰ میلیارد متر مکعب آن تبخیر میشود و براساس ۱۵ درصد نفوذ ۶۰ میلیارد متر مکعب آن در زمین نفوذ نمود و ۱۰۰ میلیارد متر مکعب آن بصورت رود خانه ها و سیلاب در سطح جریان مییابد. اگر باتکنیک جدید تا ۳۰ سال دیگر بتوان ۷۵ درصد جریانهای سطحی وزیرزمینی را در مناطق مساعد کشت و صنعت و مصارف شهری مهار کرد جمعاً ۱۲۰ میلیارد متر مکعب در سال در اختیار برنامه های توسعه اقتصادی کشور قرار خواهد گرفت و اگر بفرض بتوان در اثر توسعه تکنیک باتصفیه فاضل آب شهرها و شیرین کردن آب شور دریاها امکانات بیشتری برای تامین مصارف شهری و صنعتی فراهم کرد و تمام ۱۲۰ میلیارد متر مکعب آب سالانه را در اختیار کشاورزی گذارد با این مقدار فقط میتوان در حدود ۱۰ میلیون هکتار اراضی کشاورزی را اداره نمود و مواد اولیه صنایع و تغذیه جمعیت ۳۵ میلیون نفر فعلی و ۵۰ میلیون نفر قرن بیست و یکم ایران را باید از این

منابع تامین کرد • در این مورد باید توجه داشت که پس از کسر سطح جنگلها و مراتع طبیعی و کوهها و کویرها در حدود ۵۰ میلیون هکتار زمین قابل کشاورزی در ایران وجود دارد و بنابراین تنگنای توسعه اقتصادی ایران در درجه اول آب شیرین است و همین توضیحات نقش محدود کننده و حیاتی آب را در اقتصاد وطن ما روشن میکند • به همین مناسبت است که پیشوای خردمند و رهبر عالیقدر ایران دولت را مکلف فرموده اند که با تهیه طرحهای مهار کردن آب رودخانه ها و سیلاب ها و کشف آبخانه های زیرزمینی و بررسی آن از لحاظ کمی و کیفی و تعیین و تشخیص اولویت اقتصادی و فنی و اجتماعی هر یک از این طرحها در چهارچوب کلی اقتصادی مملکت و اجرای آنها طبق برنامه های آبادانی که با در نظر گرفتن کلیه امکانات مالی و عوامل انسانی قابل تجهیز کشورند وین میشود ملت را با حداعلاهی استحصال با حداقل سرمایه گذاری و با ارزانهترین

قیمت و در کوتاه‌ترین مدت ممکن از این ثروت خداداد بهره‌مند سازد.
 و با ایجاد نظام نوین آبیاری و کشاورزی و تعمیم آموزش کشاورزی
 در سراسر روستاها و بکار بردن تکنیک‌های جدید و نسخ روش‌های
 کهنه، برنامه‌های توسعه منابع آب و خاک را بنحوی تنظیم و اجراء
 نماید که در نتیجه طریقه‌های قدیمی آبیاری و کشاورزی تدریجاً
 منسوخ شود و جای خود را بر روش‌های جدید بسپارد و سرمایه‌گذاری
 در توسعه منابع آب و توسعه کشاورزی بقسمی انجام گیرد که درآمد
 متوسط سرانه در روستاها با درآمد سرانه شهرنشینان تناسب
 عادلانه داشته باشد.

لازمه اجرای افکار عالی و انسانی شاهنشاه آریامهر، طرح
 و اجرای برنامه‌های متعددی در زمینه گذراندن قوانین و مقررات
 نقشه برداری و جمع‌آوری و ثبت آمار مطالعه امکانات طبیعی
 و اقتصادی منابع آب و خاک — برنامه ریزی و تعیین اولویتهای

تجهیز و تداریک امکانات مالی و انسانی — طرح و مهندسی سازندگی
واحد ا ث — بهره برداری از تاسیسات و پیاده کردن سیاست جدید
استفاده از منابع آب و خاک در قطبهای کشاورزی و جانشین کردن
نظام نوین بجای سنتهای کهن بود •

نظریاتی که قدم اول در اجرای مقصود مستلزم طرح و تصویب
قانون جامع — الا طرافی بود که از هر جهت راه علمی و صحیح را برای
سازمان های مسئول اجرای روشن و تکالیف و حقوق را نیز تعیین نماید •
در اجرای نیات شاهنشاه در موضوع ملی شدن منابع آب کشور، در تاریخ
۲۷ تیرماه ۱۳۲۷ قانون جامع و کاملی تحت عنوان " قانون آب و نحوه
ملی شدن آن " از تصویب مجلسین گذشت و در موعد قانونی طبق
پیش بینی هایی که در قانون مزبور شده بود بموقع اجرا در آمد •
رئوس قانون مزبور بشرح زیر است :

۱ — ملی کردن منابع آب کشور و مالکیت عمومی آن — در این زمینه

تمام منابع آبهای سطحی و زیرزمینی و آب جاری رودخانه ها و فاضل
آبها و چشمه سارها و همچنین دریاچه ها و آبهای معدنی ثروت
ملی محسوب و متعلق به عموم اعلام گردیده براساس این قانون
مسئولیت احداث تاسیسات توسعه منابع آب و حفظ و بهره برداری
و اداره این ثروت ملی بدولت محول گردیده است.

۲- حقابه و اجازه مصرف - در اینمورد پس از اعلام اجرای
ملی شدن آب در هر ناحیه یا منطقه وسیله کمیسیونهای سه نفری
و پنج نفری پروانه مصرف مفید آب برای حقابه داران و مصرف کنندگان
آب با قید حجم قابل تحویل برای کشاورزی یا صنعت یا مصرف شهری
صادر میشود و از تاریخ صدور پروانه حقابه مند رجحان را براساس مالکیت
و احکام دادگاهها و دفاتر جزو جمع و سایر مدارک قانونی دیگر که قبل از
اجرای قانون ملی شدن آب بنفع آب بران ثبت شده ملغی اعلام
میکرد و اداره کل ثبت و سایر دستگاههای دولتی مجاز بصدد

تصدیق اسنادی که حاکی از مالکیت آب و ایجاد حق مصرف آب باشد
نخواهند بود •

- ۳- مصرف مفید : بطور کلی استفاده از منابع مذکور در قانون
موکول به تحصیل پروانه شده و پروانه کشاورزی مربوط به زمینی است
که برای آن صاد رشده است و تد ريجا وزارت آب و برق با جلب
همکاری وزارت کشاورزی و سایر دستگاههای ذیصلاحیت بمنظور
راهنمایی کشاورزان با توجه بنوع خاک و کیفیت اقلیمی مصرف مفید آب
هر يك از محصولات راد ريك هكتار زمین تعیین و اعلام خواهند نمود •
- ۴- پلیس آب : تامین آب مورد نیاز کشور بعهده وزارت آب و
برق محول شده که با ایجاد تاسیسات آبیاری و تاسیسات شرکت ها
و سازمانها و هیئت های اجرائی از منابع سطحی و زیرزمینی استفاده
کرده و حسن اجرای قانون را فراهم سازد و برای نیل باین هدف
اجازه تشکیل پلیس مسلح آب بوزارت آب و برق داده شده است •

۵- آبهای نفوذی : د رمورد آبهای زیرزمینی و استفاده

صحيح از آن وجلوگیری ازافت سطح آب زیرزمینی وزارت آب و برق

مجازگردیده است که مناطق مورد نظراپس ازبررسیهای فنی ازحيث

حفرچاه های عمیق ونیمه عمیق وقنوات محدود یا ممنوع اعلام وطبق

شرائط خاصی اجازه بهره برداری از آنها را صادر کند و استفاده

تا میزان ۲۵ مترمکعب آب در شبانه روز را مصرف خانگی وشخصی تلقی

ومعاف از اخذ اجازه کرده است.

شرکت های حفارواشخاصی که حرفه آنها حفاری است

مكلف گردیده اند که پروانه اشتغال بکار حفاری از وزارت آب و برق

اخذ نمایند ومجازات سنگینی تا حد توقیف وضبط وتملك دستگاه

حفاری بنفع وزارت آب و برق برای اشخاص وشركتهای مختلف

فاقد پروانه در نظر گرفته شده است.

۶- قنوات وچاهها : د رمورد قنوات وچاه ها وهرگونه

تاسیسات استخراج آب زیرزمینی مقررگردد چنانچه در اثر ملی شدن آب در هر ناحیه یا منطقه احتیاج بتملك آنها پیدا شود فقط بهای عادله قنات یا هزینه تاسیسات استخراج آب تادیه گردد .

طبق مقررات این فصل چنانچه به تشخیص وزارت آب و برق چاههایی غیرمجاز بدون پروانه حفرشده باشند بدون پرداخت خسارت و تشریفات قانونی فقط با حضور نمایندگانی دادستان توقیف و بعد الاقتضا مسدود خواهند شد .

در مورد چاه های مجازی که قبل از تصویب این قانون احداث شده اند وظرفیت آبدی آنها بیش از میزان مصرف مفید صاحب چاه بوده و آب مازاد با ارائه شواهد و قرائن برای امرکشاوری یا صنعتی مصرف مفید داشته باشد برای مصرف کنندگان آن با توجه بمقررات پروانه مصرف صادر میشود و نرخ آن با رعایت هزینه های جاری و استهلاکی از طرف وزارت آب و برق تعیین و با احتساب بهره ۸

درصد از طرف مصرف کنند ه بصاحب چاه پرداخته میشود •
همچنین قنات یا چاهی که چهار سال متوالی بایر یا بعلت
نقصان فاحش عملاً منسوب المنفعه شده باشد و با اخطار وزارت
آب و برق حد اکثر درآمدت یکسال از طرف مالک و یا مالکین آن نسبت به
ترمیم آن اقدام نشود متروکه تشخیص و مجاناً جزو منابع ملی شده •
محسوب خواهد گردید •

نکته ای که لازم است یاد آور شود اینست که —
اعلام ملی شدن آب و اجرای آن باید تدریجاً با توجه —
به امکانات مالی و فنی منطقه به منطقه و تاحیه —
در حوزه آبریز هر رودخانه یا منابع آب زیرزمینی و بترتیبی که
تاسیسات مهار کردن منابع آب واحداث شبکه های آبیاری
در مناطق مختلف کشور بمرحله اجراء گذارد • میشود
انجام پذیرد •

— اصل یازدهم : نوسازی کشور

شاهنشاه آریامهر هنگام گشایش دوره تقنینیه مجلسین
در چهاردهم مهرماه ۱۳۲۵ ضمن نطق افتتاحیه اصل نوسازی
کشور را اعلام و چنین فرمودند :

"یکی از اصولی که باید با صول انقلاب ما افزوده شود
نوسازی کشور در تمام مظاهر زندگی آن چه در شهرها و چه در روستا^{ها}
است ، کمال مطلوب در این مورد آنست که زندگانی جدیدی برای
عموم خانواده های ایرانی ایجاد و تامین شود که از هر حیث
باشئون اجتماعی ملت ایران روح و مفهوم عالی که برای حیثیت
وشایستگی ایرانی قائل هستم و با امکانات ثروت خدا داد ادا یکن
مملکت و نیروی کامل کار افراد آن تناسب داشته باشد •

برای نیل بدین هدف میباید تمام نیروها و امکانات مادی
و معنوی اجتماع ما با همان روح تحرك و جهش انقلابی که لازمه

اصلی تحقق چنین هدفی است بکارافتد و هیچ قسمت از -

استعداد ها در این مورد بی حاصل نماند ."

با توجه باین اصل بود که لایحه نوسازی کشور از طرف

دولت بمجلس تقدیم گردید که در تاریخ هفتم آذرماه ۱۳۲۷ تصویب

و بموقع اجراء درآمد .

در قانون نوسازی پیش بینی شده که شهرداری ها

برای تامین هزینه نوسازی و عمران شهرها واحداث و توسعه

معارز کلیه ابنیه و مستحدثات واقع در محدوده شهر عوارض

عادله ای وضع و دریافت نمایند و عوائد حاصل را بمصرف عمران

و نوسازی شهرها برسانند و از این طریق محیط بهتری منظر

زیباتری برای مردم به وجود آورند و همچنین پیش بینی شده که

شهرداریها از تسهیلات و اختیارات لازم برای تملك اراضی جهت

نوسازی و مراقبت در رشد موزون و متناسب شهرها و نظارت بر طرز

استفاده از اراضی واقع در محدوده شهر و حریم آن و وادار کردن —
مالکین بر رعایت مقررات منطقه بندی شهر و تعیین تعداد طبقات
و ارتفاع و نما سازی و کیفیت ساختمانهای شهری برخورد آریا شنید
و بتوانند توسعه شهرها را بر اساس صحیح منطبق با نیازمندیهای
عمومی استوار سازند *

"موضوع خانه سازی باید دائماً مطمح نظر و مورد عمل
مورد نظر و توجه شاهنشاه آریا مهر قرار داشته است چنانکه
در اوائل سال ۱۲۵۸ در جلسه هیئت وزیران فرموده اند :

"موضوع خانه سازی باید دائماً مطمح نظر و مورد عمل
باشد ، البته موضوع ساختن خانه برای کشاورزان و کارگران
هم باید بموازات این برنامه پیش برود و تدریجاً خانه های
(۱)
مناسبی برای کارگران و دهقانان ساخته شود *

۱- صفحه ۳۶ کتاب "پنج سال در حضور شاهنشاه"

همچنین فرموده اند :

" در موضوع شهرسازی مقرراتی باید تنظیم شود که ارتفاع

ساختمانها و نمای ظاهری آنها حتی ارتفاع دیوارها و رنگ درها
(۱)

و پنجره ها در هر ناحیه معلوم باشد • "

در جای دیگر فرموده اند :

" دولت باید اصول و تدابیری برای تغییر و بهبود زندگی

اهالی دهات و قصبات اتخاذ نماید ، یکی از آن اصول تغییر

خانه های آنها است •

باید مقررات صحیحی بمنظور تبدیل کلبه های فعلی

وضع و تدوین گردد و کمک هائی برای تغییر منازل روستائیان

که قسمتی را دولت تامین کند و قسمتی را هم خود آنها فراهم نمایند
(۲)

در نظر گرفته شود • "

۱- صفحه ۵۸ همان کتاب
۲- صفحه ۴۳ همان کتاب

منظور اینست که موضوع نوسازی بخصوص در روستاها
همیشه مورد نظر و یکی از هدف های اساسی شاهنشاه بود و
و اصل یازدهم یعنی نوسازی کشور روی این سابقه اعلام شده
است •

بمنظور اجرای اصل مزبور مدتی است که سازمان های
شهرداری و وزارت آبادانی و مسکن دست با اقدامات وسیعی
زده اند •

در سازمان شهرداری ها تجدید نظر بعمل آمده و با
استفاده از وجود عناصر کاردان و فعال برای اجرای اصل یازدهم
انقلاب کوشش و اهتمام فراوان بکار میرود •

نظارت در ساختمانهای نوین با دقت و تناسب بناها و اسفالت
و درختکاری خیابانها و احداث پارکهای متعدد و بالاخره رعایت
اصول نوسازی را همواره مورد نظر و دقت قرار داده و در نتیجه

افزایش درآمد که از عوارض نوسازی بدست آمده کارهای اساسی
و مفیدی انجام گرفته است بطوریکه بتدریج قیافه شهرها تغییر
پیدا کرده و میکند *

وزارت آبادانی و مسکن گذشته از اینکه در اجرای طرحهای
آبادانی شهرها و نظارت بر توسعه آنها با شهرداری ها اشتراك
مسابی میکند ، از جهت عمران و ساختمان راه های فرعی روستائی
و تامین و توسعه برق شهرهای كوچك ، ساختمان و تجهیز
بناهای مختلف دولتی ساختمان خانه های سازمانی و غیر سازمانی
وارزان قیمت و عمران مناطق عشایری و مرزی طرح های مختلف
را بموقع اجراء درآورده است *

در قانون برنامه چهارم جهت نوسازی روستاها و اجرای
پروژه های آب ، برق ، حمام ، کشتارگاه ، غسالخانه ، بهسازی
محیط ، راه روستائی ، دبستان و دبیرستان روستائی و دهسراها

جمعاً حدود ۱۲۵۰۰ میلیون ریال اعتبار منظور شده بود • به
همین جهت وزارت آبادانی و مسکن در حدود اعتبارات دریافتی
موفق شد که با جلب خودیاری و مشارکت روستائیان در سال ۲۷ و
۲۸ و ۲۹ تعداد ۵۴۱۴ پروژه را با هزینه کل ۳۱۳۹ میلیون
ریال به مرحله اجراء درآورد که طبق آمار موجود مورد استفاده
۱۵۵ روستا ۸۶ روستا ۵ نفر از روستائیان کشور را قرار گرفته است •

در سال ۲۵۲۷ تعداد ۱۶۳۷ پروژه با هزینه کل ۵۹۱ —

• میلیون ریال

در سال ۲۵۲۸ تعداد ۱۱۸۴ پروژه با هزینه کل ۶۶۱

• میلیون ریال

در سال ۲۵۲۹ تعداد ۲۵۹۳ پروژه با هزینه کل

• ۱۸۸۷ میلیون ریال

که با مقایسه طرحهای قبل از انقلاب و طرح های اجراء شده

در طول برنامه سوم اقدامات قابل توجهی با سرعت انجام گرفته

است *

وزارتخانه مزبور تا نیمه سال ۲۵۲۹ لوله کشی آب مشروب

وحفرچاه های عمیق و نیمه عمیق ، ایجاد گرمابه ها ، ساختمانهای

فاضل آب ، اسفالت و خیابان سازی ، ساختمان بناهای

بهداشتی و بهسازی محیط خانه های روستائی ، ساختمانهای

پل ، سیل بند ، دیوار ساحلی ، تجهیزات آتش نشانی ، سیل

برگردان ، ساختمان کشتارگاه های مدرن و بهداشتی ، تامین

و توسعه برق شهرهای کوچک و روستاهای مختلف در سرتاسر

کشور ، ساختن راه های فرعی روستائی ، ساختمان دبستان

و دبیرستان و بناهای ورزشی و ساختمان ادارات و خانه های

سازمانی و بطور کلی ساختمان های مختلف دیگری را انجام داده

است *

اجمالاً اینکه در اجرای اصل یازدهم انقلاب از تاریخ اعلام،
کوشش های مستمر بکاررفته و در برنامه چهارم اعتبارات گزافیه
برای اجرای طرح های گوناگون بخصوص در روستاها پیش بینی شد.
بود *

— اصل دوازدهم: انقلاب آموزشی و اداری

شاهنشاهی آریامهر در مراسم گشایش دوره تقنینیه مجلسین
شورایملى و سناد روز ۱۴ مهرماه ۲۵۲۶ راجع به اصل دوازدهم
انقلاب چنین فرموده اند:

"اصل سوم از اصول تکمیلی سه گانه انقلاب اداری و آموزشی مملکت
است بطوریکه بتواند از این حیث جوابگوی واقعی احتیاجات حال و
آینده اجتماع نوین ما باشد مفهوم این اصل اینست که همه افرادی که
در سازمانهای اداری و دولتی مملکت وظیفه ای را اعم از بزرگ و یا کوچک
بعهد دارند با کمال صداقت و وظیفه شناسی و با قبول مسئولیت در آنجا

وظیفه خود بکوشند و روح اتلاف وقت و با اصطلاح قرطاس بازی و بورو
کراسی در ادارات ما از بین برود و هر کارمند اداری بدانند که —
وظیفه او در درجه اول سرعت در انجام مراجعات مردم و اجرای
صحیح و بی‌غرضانه وظایف اداری و تسهیل گردش کارهای کشور
است زیرا همین مردمند که از راه دادن مالیات حقوق این کارمند
را تامین میکنند •

ادارات مامی باید از روح معاطله و دفع الوقت و بی‌تصمیمی
و نیز از تشبث و توسل پاک و منزه شود و روح خدمتگزاری و شور
و علاقه‌ای که لازمه تحول اجتماعی امروز ایرانست جایگزین آن گردد •
از طرف دیگر می‌باید تمرکزی دلیل و زیاده از حد مورد ریایتخت
مملکت از میان برود و به استانها و شهرستان های کشور امکان ابتکار
و مسئولیت بیشتری در کارهای مربوط بخودشان داده شود ،
حتی شایسته است ترتیبی داده شود که خدمت در نواحی مختلف

کشور با خدمت در پایتخت و شهرهای بزرگ لازم و ملزوم یکدیگر

باشند •

بهر صورت اصلاح وضع دستگاههای دولتی و تجدید

بنای سازمانهای اداری، و تغییر اساسی در روش کار و اعمال مدیریت

صحیح و دقت در حسن انجام کارهای اداری و سرعت و اتخاذ

تصمیم بابت نظری و خیرخواهی، اصولی است که قطعاً میباید

در اجرای انقلاب اجتماعی ایران تحقق یابد • همینطور میباید

تحول و جهش اساسی در آموزش به جوانان ایرانی امکان آنرا

بدهد که استعداد های مختلف آنان در هر رشته ای با بهترین

صورت به تجلی در آیند و روح سازندگی و حس ابتکار و نو سازی

و همکاری اجتماعی پرورش بسیار کاملتری یابد و هر کس در هر شغلی

که بعهده میگیرد، تبحر و تخصصی داشته باشد •

بدین نظر با توجه به اهمیت روز افزون تعلیمات حرفه ای

وتخصصی وبا ضرورت تهیه کادر لازم مدیریت در سطح بالادست
دستور داده ایم که مطالعات لازم را در این مورد انجام داده و از نظر
توسعه و تحولی که می یابد در این زمینه در سال زمان آموزشی کشور
صورت گیرد و به بهترین وجهی که بتواند این منظور را تامین کند
تصمیمات لازم اتخاذ نماید •

هدف اساسی از تحول آموزشی میباید این باشد که
شخصیت جوانان ما و حس اعتماد بنفس ایشان از هر جهت تقویت
شود تا افراد بیکه در آینده سرنوشت کشور را بدست خواهند گرفت
برای قبول مسئولیت های خود واقعا آماده و مجهز باشند •

اصولاً جامعه ما برای اینکه سیر پیشرفت خود را بصورتی
اصیل و همه جانبه دنبال کند می باید بطور دائم خودش را با مقتضیات
این پیشرفت و تکامل تطبیق دهد ، بطوریکه همیشه از این لحاظ با
مترقی ترین جوامع جهان همگام باشد و چه بهتر که حتی بتواند در این

راه ازدیگران جلو تر رود *

اصل انقلاب اداری و آموزشی را که شاهنشاه در روز ۱۴-

مهرماه ۱۳۴۶ به عنوان اصل دوازدهم انقلاب سفید اعلام فرمودند
سالها قبل از انقلاب مورد نظرشان بود و مکرر در جلسه هیئت وزیران
در زمینه آن دستورهای صادر میفرمودند که ما فقط بموارد مهم
آن اشاره میکنیم :

در اوائل سال ۲۹۲۵ راجع باصلاح سازمان های اداری
و تعیین حدود وظائف و اختیارات کارمندان و در جلسه نهم مهر
ماه همان سال راجع بایجاد نظم و انضباط بین مستخدمین دولت
و اصلاح دستگاه دادگستری و فراهم آوردن موجبات تسهیل و تسریع
در کارها و در جلسه ۲۵۱۵/۸/۱۴ و جلسات بعد تا اوائل سال
۲۵۳۰ گرا را راجع بعدم تبعیض ، عدم تمرکز و از بین بردن مرکزیت
آموزش کارمندان ضمن انجام خدمت ، از بین بردن تشریفات زائد

اداری ، قراردادادن شرائط ترفیع کارمندان براساس لیاقت ،
ابتکار، استعداد ، وظیفه شناسی بادر نظرگرفتن مدارج علمی
ومراتب اخلاقی وصحت عمل ، تفویض اختیار بمسئولان اداری و
استانداران وبالاخره اتخاذ تدابیر لازم برای ایجاد سرعت
در کارهای اداری وتغییر سیستم فعلی ، دستورات اکیدی به
هیئت وزیران داده اند که این فصل گنجایش نقل تمام آن مطالب
(۱)
مهم را که همه برمدارانقلاب اداری بیان گردیده ندارد .

موضوع انقلاب آموزشی نیز سالها قبل از انقلاب سفید مورد

توجه شاهنشاه قرار گرفته بود چنانکه در جلسه مورخ ۴ / ۸ / ۲۵

۱- برای اطلاع کامل بصفحات : ۶-۹-۱۰-۱۷-۲۳-۲۹-
۳۸-۴۳-۴۷-۵۲-۷۶-۸۴-۹۶-۱۰۵-۱۱۰-۱۱۱
۱۴-۱۱۶-۱۲۳-۱۳۲- چلداول وصفحات ۸-۱۸ و ۲۴
۹۸ و ۷۹ جلد دوم " پنجسال در حضور شاهنشاه " مراجعه
شود .

خطاب به هیئت وزیران فرموده اند :

با پیشرفت های جدید علمی و صنعتی دنیای امروز ،
دیگر برنامه فرهنگ ماکه روی اصول قدیم بنا گذارده شده بیفایده
است و حتماً باید در برنامه فرهنگ تجدید نظر بعمل آید *"

در جلسه ۲۵۱۸/۷/۱۲ و همچنین جلسه

۲۵۱۸/۹/۲۹ فرموده اند :

" من مکرر تذکر داده ام که وزارت فرهنگ باید بـ
مطالعات دقیق و کامل کم کم سیستم فرهنگی فعلی را تغییر دهد
و اهتمام نماید که روشهای نوین تعلیم را در دسترس معلمان قرار
دهد ما باید در هرکاری از آخرین اطلاعات و تازه ترین روشها
استفاده کنیم و وقت خود را بیهوده تلف نکنیم *"

در جلسات بعد راجع به توسعه دانشگاهها و رفع
اشکالاتی که در راه تحصیل و موفقیت جوانان وجود دارد و در باب

استفاده از نیرو و استعداد جوانان و تشویق و شرکت دادن آنان
در کارها و ایجاد حس اعتماد در نهاد آنان و دادن فرصت خدمت
بجوانانی که تازه وارد کار میشوند و بالاخره احترام بشخصیت و بالا
(۱)
بردن حیثیت آنان دستورهای موکدی صادر فرموده اند *

منظور اینست که توجهات شاهنشاهی بمسائل مربوط به
تحولات اداری و فرهنگی (با اصطلاح امروز آموزشی) معطوف
بوده است * و این توجه و اندیشه بعد از تقریباً هفت سال
تحت عنوان انقلاب اداری و آموزشی بروز و ظهور کرد *

بدون تردید اعلام این اصل مهم همزمان با تحولاتی که
در شئون دیگر صورت گرفته بود و همگام با دگرگونیهایی که بوجود
آمده بود لازم و ضروری بنظر میرسید تا بتوان نیروی انسانی لازم
۱- در اغلب صورت جلسات رسمی هیئت وزیران که قبل از انقلاب
بهمن ۲۵۲۱ بچاپ رسیده بیان شاهنشاهی آریامهر جوانان
و نظراتی که راجع به تغییر برنامه فرهنگ داشته اند منعکس
است *

رأبأ اصلاآ دستگأههآ اءارى برأ ٱىشبرء اصول ءىگر انقلاب

ملى فراهم ساخت •

منشور انقلاب آموزشى ما اين هءف راعينا با عبارات زىـر

بيان داشته است :

" هءف از انقلاب آموزشى كه بفرمان شاهنشاه آريامهر

بايد در موسسات آموزشى علمى ومراكز علمى وتحقيقاتى روى هءـ

در وهله اول آنست كه وسائل تربيت ورشد كليـه افراد وطبقات

ملت ايران بطور همه جانبه فراهم گردد تا در دنياى آينءـ سرنوشت

ملت مادر دست انسان هاى رشيد وكامل قرار گيرءـ انسان هاى

كه نه تنها با رموز دانش فردا همرا زباشند بلكه بتوانند با آگاهى تمام

از فرهنگ باستانى درخشان خود پيشرفت هاى سريع علم وفـن

را همواره در خدمت ارزش هاى بزرگ انسانى قرار دهند • درجأى

ءىگر منشور توصيه ميكند كه " طرح ريزى آموزشى بايد با ءيءى وسيع

وانقلابی انجام گیرد و باروش انسان های بیدار و آگاه و کارردان

پایه گذاری آینده ایران را بر اساسی استوار انجام دهد •

بعلاوه منشور انقلاب آموزشی برای دید فلسفی و انسانی

قرار دارد که انقلاب آموزشی را نباید منحصر به جنبه های فنی

و تشکیلاتی و آکادمیک آن نمود ، بلکه باید آن را بعنوان عاملی

اساسی در پیشبرد تغییرات شالوده ای و در ایجاد روابط اجتماعی

تازه و رشد انسانی نو که از هر جهت آماده زندگی در جهان آینده

باشد تلقی کرد •

شکی نیست که شکوفا شدن شخصیت آزاد انسانی در همه

حال باید هدف اصلی این انقلاب باشد و از اینرو لازم است که از یکسو

آموزش و پرورش انسان با توجه به کلیه عوامل رشد و جنبه های

گوناگون این رشد صورت گیرد و از سوی دیگر برنامه ریزی علمی و آموزشی

بعنوان جزء لاینفکی از برنامه های رشد و توسعه ملی و هدف های

دیگر اقتصادی و عمرانی و اجتماعی تلقی گردد *

در زمینه آموزش عالی پس از تحکیم زیربنای اصلی

انقلاب آموزشی در جهت ایجاد یک اقتصاد دانشگاهی بارورو -

استقرار تشکیلاتی زنده و با حرکت که برپایه های مدیریت صحیح

و استفاده از بهترین استعداد های موجود علمی استوار می باشد

فعالیت هائی بعمل آمده است و باید تغییرات دامنه داری در

برنامه های درسی بمنظور تقویت نقش دانشگاه ها در پیشرفتهای

علمی و صنعتی کشور روی بد هد *

یکی از اثرات فوری انقلاب آموزشی تأسیس وزارت علوم

و آموزش عالی بود که مسئولیت برنامه ریزی آموزشی در تمام سطوح

(ابتدائی - متوسطه - عالی) را بعهده دارد * اقدامات

و فعالیت هائی را که وزارت علوم و آموزش عالی از بدو تا سیس تاکنون

جهت پیاده کردن منشور انقلاب آموزشی در سطح مملکتی و با

توجه به اولویت ها انجام داده است میتوان بشرح زیر خلاصه کرد :

منطق این انقلاب و نیاز مسلمی که بدان بود در مقدمه

منشور را مستر تشریح گردید ما ست • اجتماع ایران با سرعت بی سابقه آ

پیش میرفت ، احتیاجات مادرزمینه آموزش و پرورش روز بروز و بعزل

گوناگون از جمله سرعت تحول در سالهای اخیر تضاد های زیادی

را بوجود آورده بود که میبایست حل شود •

این تضاد ها در درجه اول ناشی از گسترش کمی موسسات

آموزشی بود تقریباً ۴۲ سال پیش يك دانشگاه در ایران وجود

نداشت ، تعداد دبستان ها و دبیرستانها یمان فوق العاده -

محدود بود ، در سالهای ۲۴۸۵ کل بودجه آموزش مملکت از يك

میلیون تومان تجاوز نمی کرد امروز مخارج يك طرح از ۲ میلیارد

تومان یعنی ۲۰۰۰ برابر آن رقم نیز تجاوز کرده است •

در این مدت بر تعداد مؤسسات آموزشی
در سطوح مختلف بطور بیسابقه ای افزوده شد
و طبیعی است که هر وقت توجه زیاد به گسترش کمی
میشود، با توجه به کمبود کادرو تجهیزات و وسائل
سطح کیفی آموزشی پائین می آید و چنین گرایش
ناچار در جهت مخالف تحول واقعی قرار میگیرد زیرا
با پیشرفت و گسترش فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی
توجه به کیفیت تعلیمات لا اقل بقدر گسترش کمی آن اهمیت
دارد ولی چون غالباً امکانات محدود يك اجتماع -
اجازه نمیدهد كه بیک اندازه در عین حال توجه به
کیفیت و کیفیت بشود در سالهای اخیر این
کیفیت ناچار بتدریج پائین آمد بطوریکه

دیگر نمیتوانست جوابگوی نیازمندیهای واقعی ایران گردد •
تضاد دیگری که بوجود آمده بود روز بروز بیشتر میشد
تضاد بین تحرك اجتماع و رکود و انجماد سیستم آموزشی بود • در
سالهای اخیر با آنکه رشد سریع اجتماع تحرك بیسابقه‌ای در —
اجتماع بوجود آورده بود متأسفانه در سیستم آموزشی اثر محسوسی
از آن دیده نمیشد •

تشکیلات و برنامه‌های آموزشی اصولاً برای همان ۳۰-۴۰
سال پیش تنظیم شده و در این مدت هیچگونه تغییر اساسی
در آن روی نداده بود، برنامه ریزی آموزشی و علمی بطور کلی
با نیازمندیهای واقعی اجتماع از جمله از لحاظ مسائل مربوط به
اشتغال تطبیق نیمکرد • مسئله کم کاری یا بیکاری برای کسانی که
از مدارس متوسطه یا مدارس عالی دیپلمه میشوند هنوز از مسائلی
است که ناشی از این واقعیت است •

رویه مرفته روشن است که در سالهای ۲۵ یا ۲۶ وضع
آموزشی ایران دیگر هیچ وجه با سایر پیشرفت های اجتماع ایران
منطبق نبوده و می بایست که در این زمینه انقلاب اساسی و عمیقی
روی دهد و تشکیلات و روشها و برنامه های تعلیماتی در کلیه
سطوح و با توجه به نیازمندیهای خاص رشد و توسعه ملی تغییر
یابد •

اصل سیزدهم - گسترش مالکیت های صنعتی و تولیدی و عرضه
سهام کارخانه ها به مردم

فرمان همایونی درباره اصل سیزدهم انقلاب

" گسترش سریع صنایع مملکت ، موضوع توزیع عادلانه تر
درآمد ها و مشارکت عموم مردم بویژه کارگران و کارمندان و کشاورزان
و سایر افراد ملت ایران در واحدهای صنعتی و کشاورزی راد رشمرات

نهضت عظیم اقتصادی و صنعتی کشور مورد توجه خاص مآ قرارداد
و بموجب فرمان مورخ چهارم اردیبهشت ماه یکهزار و سیصد و
پنجاه و چهار ترتیب عرضه کردن سهام کارخانه هارا بمردم ابلاغ
نمودیم *

از آنجائیکه این تصمیم مانع برقراری رشد هرگونه
فئودالیسم صنعتی است و با اصول انقلاب شاه و ملت منطبق است
بموجب این فرمان امر گسترش مالکیت های صنعتی و تولیدی و عرضه
کردن سهام کارخانه هارا بمردم بطریق فوق الذکر بعنوان اصل
سیزد هم انقلاب خود اعلام و مقرر میداریم که دولت و حزب رستاخیز
ملت ایران بر اساس ضوابطی که بتصویب رسید ه نسبت اجرای
این اصل اقدام نمایند *

اصل چهاردهم — تعیین و تثبیت قیمت‌ها و توزیع صحیح کالا ها —

فرمان همایونی درباره اصل چهاردهم انقلاب

" چون کلیه اصول انقلاب ما بر اساس تأمین سعادت

و بهزیستی عموم مردم ایران استوار است ، بموجب این دستخط

امرتعیین و تثبیت مداوم قیمت‌ها و توزیع صحیح کالا ها را بر اساس

سود عادلانه و مبارزه بی‌امان با استثمار مصرف‌کنندگان و پایان

دادن به عادت ناپسند گرانفروشی را بعنوان اصل چهاردهم

انقلاب شاه و ملت اعلام و مقرر میداریم که دولت و حزب رستاخیز

ملت ایران با استفاده از تمام امکانات و وسائل خود در اجرای

این اصل بکوشند و آنرا یک سیاست دائمی و پایدار

مملکت بدانند • "

اصل پانزد هم - تحصیلات رایگان بشرط سپردن تعهد خدمت

فرمان همایونی درباره اصل پانزد هم انقلاب

یکی از آرزوهای دیرینه ما این بود که هیچک از جوانان با استعداد کشور به سبب نداشتن وسائل لازم و امکانات مالی از ادامه تحصیل محروم نمانند و با تامین این منظور علاوه بر اینکه فرزندان این سرزمین با اعتماد و اطمینان کامل به استقبال زندگی آینده خود بروند مملکت نیز برای وصول به تمدن بزرگ دارای نیروی انسانی کافی و کارآزموده باشد *

اکنون که دولت موفق به اجرای فرمان مورخ اول اسفند ماه ۱۳۲۵ شده است و وسائل تحصیل رایگان برای همه نوباوگان و نوجوانان از سطح کودکستان تا پایان دوره راهنمایی فراهم شده و ادامه تحصیلات دوره دبیرستان و دانشگاه نیز بشرط سپردن

تعهد خدمت پس از فراغت از تحصیل رایگان است لذا اصل
تحصیلات رایگان بشرط سپردن تعهد خدمت را براساس مقررات
و ضوابطی که تصویب شده به عنوان اصل پانزد هم انقلاب شاه
و ملت اعلام میداریم •

البته گروهی که از طرف حزب رستاخیز ملت ایران مامور
تنظیم دیالکتیک چهارده اصل انقلاب شده است تنظیم فلسفه
این اصل را نیز جزء مطالعات خود منظور خواهد داشت •

اصل شانزد هم — حمایت از مادران باردار و کودکان شیرخوار تا سن
دو سالگی

فرمان همایونی درباره اصل شانزد هم انقلاب

نظریه اینکه در شرایط گسترش و پیشرفت برنامه های توسعه
اجتماعی و اقتصادی کشور و ورود بدوران تمدن بزرگ تامین سلامت
زنان باردار و کودکان از لحظه تولد تا سن دو سالگی که مرحله
تکامل یاخته های مغزی هوانسانی است از اهمیت و اولویست
خاصی برخوردار است و از وظایف و مسئولیتهای وجدانی و ملی
جامعه و هر خانواده ایرانی است بموجب این فرمان مقرر میداریم که
دولت از طریق حزب رستاخیز ملت ایران ، انجمنهای خانه و مدرسه
و وسائل ارتباط جمعی و شورای عالی تندرستی و نظیفه خطیر خانواده
را نسبت برعایت اصول تنظیم خانواده و محدود نگا داشتن تعداد
فرزندان و همچنین از نظر توجه به بهداشت و تغذیه کودکان

شیرخوار بمنظور جلوگیری از عقب افتادگی آنان تشریح نماید •

پس از این اقدامات هرگاه در خانواده نارسائی و ناتوانی در فراهم ساختن موجبات پرورش جسمی و روانی و تغذیه کودکان تا سن دوسالگی و همچنین مادران آنان در مرحله قبل از تولد نوزاد مشاهده شود وظیفه دولت است که باتدوین ضوابط و مقررات لازم از آنان حمایت کند و این مسئولیت را بعهده بگیرد •

نظریه اهمیتی که برای تأمین این منظور قائل هستیم

اصل حمایت دولت از مادران باردار و همچنین کودکان شیرخوار تا سن دوسالگی در مورد خانواده هائی که نیاز آنان محرز گردد بعنوان اصل شانزدهم انقلاب شاه و ملت اعلام و مقرر می‌داریم که حزب رستاخیز ملت ایران نیز در تدوین فلسفه آن اقدام نماید •

اصل هفد هم — بیمه همگانی و تامین دوره بازنشستگی برای همه

افراد ملت ایران

فرمان همایونی درباره اصل هفد هم انقلاب

نظریه اهمیت خاص انواع بیمه های اجتماعی همگانی
و اعتقاد ما به اینکه هر فرد ایرانی از هنگامی که به دنیا می آید تا
زمانی که از این دنیا می رود در تمام مراحل زندگی و در سنین مختلف
از مزایای بیمه های گوناگون اجتماعی از قبیل بیمه های بازنشستگی
از کارافتادگی و درمانی برخوردار باشد ، اکنون که جامعه ایران
بمرحله ای از پیشرفت اقتصادی و اجتماعی نا ئل آمده است که
ورود کشور ما را بدوران تمدن بزرگ نوید مید هد میتوان این امر مهم
را بتدریج جامه عمل پوشانید بنحوی که هر کس در سراسر زندگی
البته بر اساس مشارکت فعال خود در امر بیمه با فراغت خاطر بتواند

وظیفه ملی خود را به انجام برساند ، لذا اصل بیمه همگانی تامین
دوره بازنشستگی را برای همه افراد ملت ایران بخصوص روستائیان
کشور بعنوان اصل هفدهم انقلاب شاه و ملت اعلام و مقرر میداریم
که حزب رستاخیز ملت ایران نیز نسبت به تدوین فلسفه آن اقدام
نماید •

فصل پنجم:

لژیون خدمتگزاران بشر

پیشنهاد شاهنشاه آریامهر را جمع به تشکیل لژیون خد متگزاران بشر

شاهنشاه آریامهر در ۲۳ خرداد ماه ۲۵۲۷ هنگام دریافت درجه
دکترای افتخاری از دانشگاه هاروارد آمریکا ضمن یک نطق تاریخی
تشکیل لژیون خد متگزاران بشر را پیشنهاد فرمودند *

نطق تاریخی شاهنشاه نکات بسیار مهمی در انتقاد از استعمار و
استثمار و تشریح اوضاع اجتماعی ملل جهان از لحاظ جهل و بیسوادی
فقر و گرسنگی و بیماری و همچنین از جهات فاصله ها و شکافهای بین ملل
غنی و فقیر در برداشت *

شاهنشاه در نطق پرمغز و مهیج خود که با قاطعیت و صراحت بیان
می شد ، به آلام و مشکلات اجتماعی و به بیماری جامعه بشریت
امروز اشاره کردند و افزودند :

"در جامعه بشری که قانونا "واخلاقا" همه افراد آن با حق

مساوی بد نیا آمده اند عدالت اجتماعی مفهوم خود را از دست داده و وجود ندارند و مناقضات زیادی دیده میشود که موجب جدائی و کینه توزی افراد بشرنسبت بیکدیگر شده است • عدّه کثیری از گرسنگی می میرند و عدّه قلیلی در نهاست وسعت و تنعم بسر می برند • عدّه زیادی در فقر غوطه میخورند و عدّه معدودی در ناز و نعمت غلّت می زنند • این نابرابری ها از یکطرف و خطر بیسواد ی و بیماری از طرف دیگر دنیارا مورد تهدید قرار داده است"

شاهنشاه در زمینه اصول انقلاب سفید ایران فرمودند: ما در انقلاب اجتماعی همه جانبه کشور خودمان در سالهای اخیر این راه را برگزیدیم که بجای پیروی از مقرراتی غیر قابل انعطاف از میان همه اصول و مرام های موجود آنچه را برای خود مناسب تر تشخیص دهیم و پاسخگوی احتیاجات خویش بیاایم برگزینیم و در خارج از مرامها و اصول نیز عواملی را که مفید

یا ضروری بدانیم خودمان با توجه به شرایط و مقتضیات ملی ابلاغ کنیم و از ترکیب همه آنها برنامه تحول ملی خود را بصورتی که هر چه بیشتر و کاملتر تواند منافع مادی و معنوی ما را تامین کند طرح و تدوین نمائیم و آن را مورد اجرا قرار دهیم *

شاهنشاه فرمودند :

"سیر تکاملی جامعه بشری یک شرط اصلی و قطعی دارد و آن این است که بهر حال می باید بر پایه همکاری هر چه بیشتر جوامع بشری و بر اساس تفاهم متقابل و اشتراک مساعی عمومی در رفع مشکلات جهانی و ملی متکی باشد و بهمین جهت است که ما اعتقاد داریم بهترین راه این تشریک مساعی در هر اجتماع با هر رژیم و هر سیستمی اصول تعاونی است که ما اکنون می کوشیم تا آن را اساس اجتماع خود قرار دهیم"

شاهنشاه پس از آن بتفصیل واقعیت های اجتماعی را تشریح کردند و پس از توضیح بعضی از اصول انقلاب ایران و نتایجی که ببار آورده با

اشاره به سپاهیان انقلاب فرمودند : اینها عبارتند از سه سپاه :
دانش، بهداشت، ترویج و آبادانی؛ که افراد آنها بمنظور آموزش
بیسوادان و اشاعه اصول بهداشتی و نوسازی روستاها و آموختن
اطلاعات لازم زندگی بدو میروند و اصول تمدن و پیشرفت را با خود
همراه می‌برند *

اکنون جوانان این سپاهیان با ایمان و پشتکاری که نه تنها
احترام عمیق مردم ایران را بخود جلب کرده بلکه در مواردی مانند
مورد سپاه دانش ایران شهرت و احترام بین‌المللی یافته است و
بزودی دختران هم دوشادوش برادران خود در همه این تلاشها
شرکت خواهند جست *

شاهنشاه ضمن ایراد این نطق تاریخی که بیش از یک ساعت طول
کشید و چند جمله کوتاه و پرمعنای آن در اینجا نقل شد چنین
پیشنهاد فرمودند :

— پیشنهاد تشکیل لژیون خد متگزاران بشر —

بر اساس همین تجارب کلی و با توجه به موفقیت‌های مافوق‌انتظاری که در این مورد با انکاء به روح بشر دوستی و فداکاری افراد پاک‌دل خود بدست آورده ایم امروز من می‌خواهم به تمام کسانی که آماده جهادی موثر در راه خدمت واقعی به عالم بشریت هستند پیشنهادی بکنم که امکان چنین خدمتی را که ایده آل ملی‌آنان است بد نشان میدهد بی‌آنکه مجبور باشند برخلاف میل خود آن را در اختیار سازمانهای سیاسی و اجتماعی بگذارند *

همانطور که گفتم و همه ما خوب بدین واقعیت توقف داریم امروزه صدها میلیون نفر از مردم جهان در سراسر روی زمین از بیماری و گرسنگی و از جهل و از تعصبات مختلف اجتماعی رنج می‌برند این مردم احتیاج به نیکوکارانی دارند که با فداکاری و با روح بشر دوستی بیاری آنها

بشتابند • صد ها میلیون مرد وزن و كودك و سالخورد ه در شمال
جنوب و شرق و غرب جهان دیده براه دارند تا مگر کسانی از راه محبت
در رفع آلام آنها بکوشند و من یقین دارم که بموازات آنها میلیونها
نفر نیز در همین شرق و غرب و شمال و جنوب جهان هستند که در قلب
خویش آرزوی این خدمت بی شائیه و انسانی را بهمنوعان خود
دارند •

میلیونها نفر هستند که آرامش روحی و رضایت وجدانی خویش
را در این می بینند که احساس کنند بخاطر يك ایده آل عالی زندگی
می کنند و در تلاش خویش از يك هدف واقعا " انسانی و بهمین دلیل
مقدس الهام نیرو می گیرند •

بلا توجیه بدین واقعیت من امروز پیشنهاد می کنم که سپاه بین المللی
بنام "لژیون خدمتگزاران بشر" بوجود آید که در آن افرادی از هر کشور

هر طبقه ، هر نژاد ، هر مذهب ، هر جنس ، هر سن ،
در هر وضع اجتماعی و اقتصادی فقط با این وجه اشتراك كه
قسمتی از عمر خود را وقف خدمتگزاری بنوع انسان كنند
شركت داشته باشند و چون خواه ناخواه وجود
مركزی برای اداره كل چنین نیرویی لازم است از این لحاظ
فقط به سازمان ملل متحد یعنی سازمانی
كه بصورت بین المللی ویشری بوجود آمده است
وابسته باشد ♦

البته این راه آسانی است كه بگوئیم وقتی كه
چنین سپاهی بین المللی بوجود می آید حقاٌ شایسته
است كه كشورهای مختلف جهان نیز
قدمی ولوناچیز در راه خلع سلاح بردارند و قسمتی از

صرفه جوئی را که بدین ترتیب حاصل میکنند در اختیار این سپاه
 جهانی بگذارند • ولی تا وقتی که چنین روزی فرارسد می توان امید
 داشت که چنین اقدامی بصورت د او طلبانه انجام گیرد یعنی نه
 تنها افراد و سازمانهای بشر دوست بلکه دولت ها نیز از طریق سازمان
 ملل بصورت عطیه بچنین "لژیونی" که بخاطر سعادت نوع انسان
 ایجاد می شود کمک مالی کنند • زیرا بهر حال هزینه زندگی و کارایی
 افراد د او طلب می باید توسط سازمان ملل متحد تامین گردد •
 از دوران امپراطوری روم تا همین عصر ما ، لژیون های بسیاری
 بخاطر پیروزی نظامی پدید آمده است بیائید پیکار لژیونی بین المللی
 بوجود آوریم که هدفش پیروزی در پیکار با دشمنان واقعی بشر یعنی با
 فقر ، جهل ، گرسنگی و با بیعدالتی های اجتماعی باشد •
 بگذارید تاریخ آینده گواهی دهد که نیروی معنوی خدمتگزاران

بشرا ز قدرت هرسپاه و نیروی تخریبی هراسلحه ای قویتر و

پایدارتر است •

بگذارید درد نیای مادی ما آنهایی که می خواهند خود را

وقف خدمت به بشر کنند بدور هم گرد آیند و صدای معنویت را بگوش

صد ها میلیون از برادران و خواهران بی پناه و نومید خود در سرتاسر

جهان برسانند •

بگذارید در تاریکی خود خواهیها ، حسابگریها ، تبعیضها و

ستمها فروغ یزدانی از خود گذشتگی و فداکاری و نوع دوستی بدست

چنین نیروئی بدرخشش درآید •

بگذارید این گفته سعدی شاعر بزرگ بشریت بدست این افراد تحقق

یابد که :

" توکز محنت دیگران بی غمی شاید که نامت نهند آدمی "

۱. انعکاس نطق جامع و پرمعنای شاهنشاه هنگام اعطای درجه
دکترای افتخاری هاروارد چند روزی کلیه اخبار جهان را تحت الشعاع
قرارداد و مطبوعات پنج قاره دنیا در اطراف اهمیت و جامعیت و
رسائی و بویژه نکات دقیق و منطقی بآن و در اطراف واقع بینی و
دوراندیشی رهبر خردمند ایران بقلم فرسائی پرداختند که مابین
عنوان نمونه بنقل چند جمله آن می پردازیم:

در جرائد آمریکا منعکس بود که شاهنشاه ایران وارث فرهنگ
ژرف و عمیق و پرشکوهی هستند و رسالت تاریخی خود را در برابر ملت
و مشکلات فعلی جهان آشکار ساختند و راه رفع آنها را نشان دادند.
مطبوعات اروپا بیانات شاهنشاه را در موضوع ستمگریها و
محرومیتها و انواع تبعیضها فقر و جهل و بیسوادی و گرسنگی و دربار
استعمار بیان واقعیت های انکارناپذیر دانستند و نظرایشان را در قسمت

خلع سلاح عمومی و جلوگیری از گسترش سلاحهای اتمی و هسته ای
و همچنین ثبات و امنیت بهترین راه دانستند • هیئت علمی
دانشگاه هاروارد شاهنشاه ایران را زمامداری مصلح و رهبری
ترقیخواه و دوست صمیمی بشریت عنوان دادند و گفتند این نطق از
لحاظ جامعیت و از لحاظ مسائل جهانی و مصالح بشری بهترین
نطقی است که در تاریخ سیصد ساله دانشگاه هاروارد ایراد شده
است •

زیرا شاهنشاهی این نطق را ایراد کرده اند که مملکتشان بیش از سی
قرن سابقه تمدن دارد و بزودی دو هزار و پانصد مین سال بنیاد
گذاری شاهنشاهی خود را جشن میگیرد •

بعضی از مطبوعات نیز بنیاد فکر شاهنشاه را بر اخلاق و فضیلت
انسانی استوار دانستند و باین مطلب افزودند که چنین پیشنهادی

درشان انسانی است که باایمان درنطق خود همه جوامع بشری را
از نظر انسانی در حقوق برابر میداند و باستمگریها و محرومیتها ———
تبعیضها، جهل و فقر و بیماری جدا " بمبارزه برخاسته و درصدد
عدالت اجتماعی را در میان ملت خویش گسترش دهند •
درایمی که در هر گوشه ای از جهان آثاری از آشوب و بی عدالتی ها و
زورگویی هادیده میشدند ای شاهنشاه ایران در موضوع اینک ———
زندگی مادی جوامع کنونی را از فلسفه خلقت بشریت دور کرده است
و پیشنهاد ایشان که باید سپاه افتخار تشکیل گردد و " انسان در
خدمت ایشان " درآید و برای انسانیت ارزش قائل شویم و تجزیه و تحلیلی
که از مشکلات و مصائب اجتماعی فرمودند و راهنمایی که برای رهایی
بشریت از اهریمنان و دشمنان ارائه دادند همه افراد را تحت تاثیر
قرار داد و به ستایش آمیخته با احترام واداشت •

باری پیشنهاد شاهنشاه در موضوع "تشکیل لژیون خدمتگزاران

بشری یاسپاه داوطلبان در آذرماه ۱۳۲۷ در کمیسیون اجتماعی

و اقتصادی سازمان ملل متحد که دارای ۲۶ عضو است و نمایندگان

دولتهای آمریکا و شوروی هم جزء اعضای آن کمیسیون هستند با اتفاق

آراء تصویب شد و برای تصویب نهائی به مجمع عمومی سازمان ملل

فرستاده شد •

بالاخره این پیشنهاد در بیست و پنجمین اجلاس سازمان ملل متحد

که در ۸ دسامبر ۱۹۷۰ تشکیل شد با اتفاق آراء بتصویب رسید و این

خدمت بزرگ بشری و انسانی بنام شاهنشاه آریامهر در تاریخ بشریت

ثبت گردید •

در سازمانی که برای انجام این منظور دستور شاه ایجاد

گردیده تعداد زیادی از افراد و طبقات مختلف بخصوص دانشجویان و

جوانان و تحصیل کرده ها و دکترا ثابت نام نموده اند *

نخستین گروه آموزشی لژیون خد متگزاران بشر از افراد

د اوطلب از قبیل پزشك و متخصصین بهداشت و غیره درد هستان

جم و ریزكه در ۲۶۰ کیلومتری جنوب بوشهر واقع شده و مرکب از یکصد

و شش د هکده و یازده هزار نفر جمعیت است تشکیل گردید *

این گروه پزشکی و تحقیقاتی کارهای خود را در زمینه بهداشت و

پیشگیری از بیماری ها و بهداشتی محیط و امور درمانگاه های در آن

د هکده های دوردست با عشق و ایمان آغاز کردند و مدت ۴۵ روز سه

نیازمندی های انسانهایی که از هر جهت بكمك و راهنمایی آنها

احتیاج داشتند پرداختند و در معالجه بیماران و دادن داروهای

رایگان و تعلیمات اولیه پزشکی بخصوص در قسمت مامایی نهایت

اهتمام را بکار بردند و در این مدت کوتاه تنها چهارده هزار و پانصد

بیمار را معاینه و مداوا نمودند *

شاهنشاه آریامهر که روز ۱۸ آذرماه ۲۵۲۹ از قرارگاه این گروه بازدید بعمل آورد ند طی سخنان خویش خطاب به آنان فرمودند: " اضافه بر خدمتی که شما بملت ایران می‌کنید و برای ارضای خودتان انجام می‌دهید و این يك خدمتی است در سطح خدمت بشری و چون پیشنهاد مادر سازمان ملل متحد مورد قبول قرار گرفته است، فکرمی‌کنم همه چشم‌ها بهمین نقطه‌ای که مادر آن ایستاده ایم (قرارگاه لژیون درجم وریز) دوخته شده است و همه در انتظار نتیجه کار و طرزکاری که شما داوطلبان ایرانی انجام خواهید داد هستید " و در پایان افزودند: که باید از همه شما به عنوان ایرانی و حتی می‌توانم بگویم به عنوان بشر متمدن قدردانی کنیم که چنین کاری را شروع کردید * انشاءاله ده‌ها گروه از این

گروه‌ها در سراسر مملکت بزودی پخش میشود " ♦

چون تشکیل لژیون خدمتگزاران بشری با اصطلاح گـروه بین‌المللی د اوطلبان خدمات بشری بمنظور يك همكاری انسانی برای ساختن يك دنیای بهتر و زندگی آرام‌تر و مرفه‌تر و ایجاد يك رشته انسانی بر اساس معنوی بین افراد و ملل مختلف است و شاهنشاه با علاقه کامل قدم بقدم این هدف را تعقیب می‌کنند و در مقام این هستند که گروه‌های د اوطلب دیگر را برای انجام خدمات انسانی به نقاط دیگر کشور بفرستند چنانکه ضمن قدردانی از روح انسان دوستی گروه جم وریز فرمودند : " یقین دارم تمام کسانی که در این قبیل گروه‌ها وارد خواهند شد و به نقاط مختلف مملکت خواهند رفت (شاید هم اگر به عنوان د اوطلب از طرف سازمان‌های بین‌المللی پذیرفته شوند بسایر نقاط جهان نیز عزیمت خواهند کرد) با این روحیه

قوی و این عشق و علاقه به خد متگزاری صادقانه به بشریت —
نتایج بسیار رضایت بخش برسد " •

شاهنشاه معتقدند که لژیون خد متگزاران بشری —
فعالیتی است برای همه جوانان و مردم دیگر دنیا که برای یک
هدف واحد یعنی انجام خدمت در سطح دنیای بشری تلاش و
کوشش و همکاری نمایند •

چون موضوع تشکیل لژیون خد متگزاران بشروا بتکار شاه
درد نیا برای ملت ایران موجبات سر بلندی و سرفرازی و غرور را فراهم
ساخته بود مجلسین ایران طبق تصمیم قانونی خود روز ۲۳ خرداد را
که مصادف با ایراد بیانات حکیمانه اعلیحضرت همایون محمد رضا شاه
پهلوی شاهنشاه آریامهر مبنی بر تشکیل لژیون خد متگزاران بشریود
(د او طلبان ملل متحد برای عمران و توسعه) نام نهادند و این تصمیم

• قانونی رابا تجلیل فراوان از تصویب گذراندند •

هرساله در ایران بمناسبت روز لژیون خدمتگزاران بشر مراسمی برپا
میشود و با پیام شاهنشاه این مراسم آغاز میگردد — شاهنشاه
آریامهر در پیام اخیر خود به نکات جالبی اشاره فرمودند و افزودند
تاکنون ۶۰ هزار نفر داوطلب خدمت در لژیون شده اند •

متن پیام اخیر شاهنشاه آریامهر خطاب به گروه داوطلبان لژیون
بشرح زیر است:

"گرامی ترین افتخارات تمدن و فرهنگ مردم این سرزمین وسعت و
عظمت افکار و اندیشه های خیرخواهانه و بشردوستانه است •
که و روش بزرگ بنیان گذار شاهنشاهی ایران با صد و پنجاه سال آزادی خود
این دفتوزیرین را گشود •

دیاکان نیک اندیش من هر يك برگي بدان افزودند و ایمن

گنجینه گرانبهای تمدن بشری را بما سپردند • مابا الهام از این
 اندیشه های بزرگ انسانی و با استفاده از تجاری که از خدمت
 سپاهیان انقلاب بدست آمده بود طرحی در راه تامین رفاه و
 آسایش مادی و معنوی انسانها عنوان کردیم که در خانواده ملل
 جهان با حسن قبول تلقی و پذیرفته شد • مقرر داشتیم لژیون
 خدمتگزاران بشر با استظهاریه عنایات خاصه ماتحت حمایت و
 سرپرستی عالیه مابرای تحقق هدفهای مقدس خود و اطلبان
 پاک دل را خدمت دعوت کند و با تجهیز نیروی آنان و وسائل و روشهای
 پیشرفته امروز را در پیکار بارنج هائی که بشریت را آزار می دهند بکار
 گیرد •

شما این دعوت را پذیرفتید • امروز در این خانواده بیش از ۶۰
 هزار نفر اطلب آماده خدمتگزاری به جامعه بشریت هستند •

نخستین خدمتی که شهادت طلبان ایرانی در سطح ملی برعهده

گرفتید افتخار آمیز انجام گرفت *

در این برنامه موفقیت شهادت طلب همکاری و مشارکت

مردمانی که بخدا متشان کمر بسته بودید شایسته کمال توجه است

در خدمات دیگری که در پیش دارید قطعاً "چون مهارت و صمیمیت

وفد اکاری در کار هست موفق و موید خواهید بود *

خوشوقتم که تاکنون منشاء خدمات بسیار ارزنده ای بوده اید

و فرصت یافته اید که در سازندگی محیط و خدمت به مردم مشارکت

داشته باشید *

سازمان اداری شما با مطالعات کافی و گام های مطمئن طرح

سازمانی را که جوابگوی احتیاجات و توقعات چندین هزار نفر و طلب

باشد ریخته است و اساسنامه ای را که با توجه به پیشنهادات ما و

مصوبات مجمع عمومی ملل متحد تدوین شده است مبنای گسترش

خدمات شهادت سطح ملی و بین‌المللی قرار خواهد داد *

سازمانهای عمومی کشور به اهمیت نقش لژیون و سهم شهادت اوطالبان

در تأمین مشارکت بیشتر مردم در خدمات عمومی و رشد ملی توجه

دارند و آماده هستند برای پیشرفت و انتشار این فلسفه بزرگ با

شما صمیمانه همراهی و همگامی نمایند *

فصل ششم:

زن در دوره پهلوی

ایران ما هرچند که در بهاد خود هیچیک از انواع تبعیض را باور نکند و خواهان عدالت و برابری باشد ولی تا طلوع آفتاب که زن ایرانی تولدی تازه یافت اساس جامعه ایرانی بر نابرابری حقوق مرد و زن استوار بوده است. • مرد صاحب اختیار مطلق و حاکم بر سرنوشت زن، هر که را میخواست بزنی اختیار و هرگاه اراده میکرد او را طلاق میگفت در امور شخصی و خصوصی و حتی خوراک و پوشاک و رفت و آمد خانواده او بود که تصمیم میگرفت زن ایرانی طعم آزادی را چشیده و شکوه استقلال رای را درک نکرده بود. • در حقیقت برده ای بود که بدستور و اشارات صاحب چون عروسک خیمه شب بازی باین سو و آن سو لغزنده میشد. • در این زندان زندگی و سلول تنگ و تاریک آن شکل و قیافه عوض کرده بود و میتوان گفت اصولاً "شکلی" نداشته. •

جامعه ایرانی غوطه ورد در جهالت و بزدلی و ظالمانه و بی پایه خود

ادامه میداد و با کاروان تمدن جهانی و انسانی فاصله میگرفت • دل —

آزادگان در سینه میفشرد و روح مضطرب و پریشان نشان در اندیشه یک

دگرگونی ملتهد و بی تاب بود که ناگاه نهیبی اجتماع آنان را بلرز

د آورد و با آن هفدهم دی ماه ۱۳۹۴ طلوع کرد •

نهیبی که در این روز برجامعه ایرانی فرود آمد از حلقوم سرداری

بزرگ و میهن پرست بود • این ندای انسانی تا اعماق ایران نفوذ کرد

و اساس و بنیانی تازه برجای نهاد •

در این روز بود که نور آزادی و عدالت از لابلای ابرهای تیره

و مزاحم برپیکر ناتوان زن ایرانی تابیدن گرفت و روح و تنش را از زندان

محنت و ستم آزاد ساخت • جامعه فرزندان مطرود بی گناه را بخود

پذیرفت و زن با شکل انسانی خود وارد اجتماع شد • درهای مدارس

و دانشگاه ها و راههای تعالی و پیشرفت برویش گشوده شد •

قوانین نوین ایران تا آنجا که اقتضای زمان و فرصت بود بزن و مرد
 بیک چشم نظر انداخت و راه و رود بکارهای اجتماعی و مشاغل عمومی
 نیز میرفت از هر جهت برای همگان هموار گردید که جنگ دوم آغاز شد.
 ناهنجاریهای این جنگ ضربه ای مد هش و تاروا برپیکر نو
 خاسته ایران وارد کرد و آهنگ همه پیشرفت‌ها را در ستخوش غضب خویش
 ساخت و زن را نیز از آفت این قهر و دامن بگذاشت. دکان‌های سالوس
 و ربا د رتلاش مشتری د رگشودند و بیرحمانه به بهره وری نشستند به
 سنت‌ها و عرف‌های جا هلاک دامن زدند و مرد اب شوم آثار جنگ
 زمینه ای برای بقا و رشد جستجو کردند. قلب آزاد مردان و زنان
 از اینکه غنچه‌های ناشکفته میرفت پریز شود د ر سینه سنگینی میکرد.
 اینان بپا خاستن زن را مشاهده و چنین صحنه دل انگیز را بد رقه کرده بودند
 مساوات و برابری را د ر اجتماع خویش مزه مزه و احتلای مجدد یک قوم کهن
 را لمس کرده بودند که آرزوهای خویش را بباد رفته میدیدند. یاس

و نویدی میرفت وجودشان را البریز از عم و درد کند که روزی دیگر

طوع کرد • ششم بهمن ۲۵۲۱ فرارسیده بود •

در این روز بمهرآریا هانیهیب دیگری از حلقوم آریا مهر باقیمانده

اساس دوران جاهلیت و ستمگری رافرو ریخت وزن ایرانی تجلی تمامی

جلوه های خویش را با زیافت • نیمه ای از پیکر اجتماع که با نور ۱۷ دی

۲۴۹۴ جان گرفته بود در بهمن ماه ۲۵۲۱ بپا خاست و اساس

و شالوده ای دیگر بر جای نهاد •

در بهمن ماه ۲۵۲۱ مرگ نابرابری های اجتماعی اعلام شد.

استشمار زن محکوم و موقوف گردید و او نیز مانند مرد جزو اهالی مملکت

قرار گرفت چرا که قانونگذاران ایران برخلاف اصل دوم قانون اساسی

" مجلس شورای ملی نماینده قاطبه اهالی مملکت ایران که در امور

معاشی و سیاسی وطن خود مشارکت دارند " زن را در امور سیاسی

وطن خود مشارکت نداده و او را جزو " قاطبه " اهالی مملکت بحساب
 بیاورده بودند . نظامنامه انتخابات (اصفافی) مجلس شورای ملی
 مصوب ۱۹ رجب ۱۳۰۴ شاهنشاهی در مواد سوم و پنجم و نظامنامه انتخابات^ت
 دود و درجه مورخ ۱۲ جمادی الثانیه ۱۳۰۷ شاهنشاهی در مواد پنجم
 و هشتم و قانون بلدییه مصوب ۲۰ ربیع الثانی ۱۳۰۵ در مواد ۱۵ و
 ۱۷۰ و قانون انجمن های ایالتی و ولایتی مصوب ربیع الثانی ۱۳۰۵
 شاهنشاهی در شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان در شهرها
 در مواد ۷ و ۹ و قانون انتخابات ۱۳۸۴ مجلس شورای ملی در مواد
 دهم و سیزدهم و قانون انتخابات مجلس سنا مصوب ۱۳۰۸ در مواد
 نهم و دهم خود زنان را از انتخاب شدن و انتخاب کردن محروم میکرد .
 قانون انجمن های ایالتی و ولایتی که در شرایط انتخاب کنندگان
 و انتخاب شوندگان بـلـوگ و قانون شهرداری ۱۳۱۴ که
 ممنوعیتی برای نسوان ایجاد نکرده بودند عملاً اجرا نگردید و راه -

ورود بهیچ مجمع منتخب عمومی برزنان باز نشده و نیمه ای از اجتماع
حق اظهار نظر و تصمیم گیری در امور سیاسی وطن خویش را نداشته •
ششم بهمن ۱۳۲۱ تمامی سدها را شکست در کلیه قوانین
که متعاقب این روز پرشکوه بتصویب رسید هیچ نوع محدودیتی چه
از نظر ورود به مجامع منتخب عمومی و چه نیل بمشاغل و خدمات عمومی
ایجاد نگردید • تمام قوانین که مجامع منتخب عمومی را پیش بینی
میکردند بدون تبعیض بزن از تصویب گذشت • این قوانین همانند خون
تازه ای در رگهای ایرانی بود سنت های غلط و جاهلانه کم کم فرو
ریخت و راه زن به نیل بمشاغل و خدمات عمومی باز شد • زن تا مقام وزارت
و قضاوت و کلیه مشاغل عالیه مملکتی پیش رفت و از آن تاریخ هیچ نشانه ای
که حکایت از عدم شایستگی او باشد ارائه نشد این روزی دیگر تاریخی
دیگر در حیات ملت ایران بود •

زنان ایرانی اکنون در راه ترقی و اعتلاء پیش میروند و اجتماع سنتی ناباوران را تسخیر و روز بروز معتقد تر با آنچه که شده مینمایند. این راهی است که هنوز باید پیموده شود و وظیفه خطیری است که باید بسامان برسد.

بخش اول — زن ایرانی از آغاز سلسله پهلوی تا انقلاب سفید

آغاز پیشرفتهای ایران پس از سالها غفلت و بی خبری و عقب ماندگی از کودتای ۲۴۷۹ و روی کار آمدن سردار نامدار تاریخ معاصر اعلیحضرت رضاشاه کبیر است. برای اینکه تصویری از وضع محسوس زنان در آن روزگار بدست داده شود جدولهای از نخستین سال زمامداری این نابغه بزرگ در زیرنقل میکنیم تا بتوان با پیشرفتهای بعدی مقایسه کرد.

تعداد آموزشگاهها در سال تحصیلی ۲۴۸۱-۲۴۸۲

نوع مدرسه	محل تأسیس	دختران			پسران		
		دولتی	ملی	خارجی	دولتی	ملی	خارجی
ابتدائی	تهران	۹	۳۰	۲	۳۰	۱۳	۱
	سراسر کشور	۲۰	۵۹	۵	۱۶۶	۱۸۲	۸
سه کلاسه متوسطه	تهران	۱	۵	—	۹	۳	۲
	سراسر کشور	۱	۵	همدان	۱۷	۱۰	۴
شش کلاسه متوسطه	تهران	—	—	۱	۴	—	۲
	سراسر کشور	—	—	۱	۵	—	۲

آمار مکاتب

محل	دختران	پسران
تهران	۱۳	۲۰
سراسر کشور	۱۹	۶۴

آمار آموزگاران در سراسر کشور در سال تحصیلی ۲۴۸۲ - ۲۴۸۱

زنان			مردان		
دولتی	ملی	خارجی	دولتی	ملی	خارجی
۱۳۵	۳۳۹	۲۸	۱۲۹۳	۱۳۰۸	۱۲۶

آمار شاگردان مدارس ابتدائی در سراسر کشور در سال تحصیلی

۲۴۸۲ - ۲۴۸۱

دختران	پسران	جمع کل
۷۲۳۹	۳۵۷۸۶	۴۳۰۲۵

آمار فارغ التحصیلان مدارس متوسطه سه کلاسه در سال تحصیلی

۲۴۸۲ - ۲۴۸۱

محل	دختران			پسران		
	دولتی	ملی	خارجی	دولتی	ملی	خارجی
تهران	۱۱	۳۲	—	۲۶	۱۱	۲۸
سراسر کشور	۱۱	۳۲	—	۱۴۵	۵	۳۵

دردوران سلطنت رضاشاه کبیر بر اثر امید های تازه ای که
در مردم بوجود آمده بود و با توجه و یاد آوری افتخارات باستانی
و سنتهای ملی توجه بوضع زبان وجهه همت روشنفکران قرار گرفت
و اعلیحضرت رضاشاه کبیر که پیش از هر کس باین امر مهم توجه
داشت آموزش و پرورش را بخد مت زن ایرانی د ر آورد و شماره مدارس
د دختران روز بروز فزونی یافت •

دراین دوره است که جمعیت های نسوان تشکیل شد و زبان بطور
موثر د ر حیات فرهنگی شرکت جستند و بنوشتن مقالات وانتشار
روزنامه های وزین پرداختند •

سال ۱۲۹۴ آغاز د وران تحول شگرفی د ر زندگی زن ایرانی است •
د ر روز تاریخی هفدهم دیماه ۱۲۹۴ حجاب زنان که موجب عقب
افتادگی آنان د ر اجتماع بود ، د رمجلس جشنی که با هتمام وزیر معارف

وقت، آقای علی اصغر حکمت برای توزیع تصدیق نامه ها و دیپلم ها
در عمارت دانشسرای تهران تشکیل شده بود، از میان برداشته شد
و سد بزرگی که مانع شرکت آنان در امور اجتماعی و نشان دادن استعداد
خدادادی آنان بود، منهدم گردید.

اعلیحضرت فقید، ملکه و شاهزاده خانمهای خاندان
سلطنت و وزیران و همسران ایشان همه برای اولین بار در تاریخ در آن
جشن حاضر شده، در انجام برنامه جشن که مخصوصاً تهیه شده بود،
شرکت کردند.

اعلیحضرت رضاشاه کبیر در این روز خطاب به زنها فرمودند:
"بی نهایت مسرورم که میبینم خانمها در نتیجه دانائی و معرفت
به وضعیت خود آشنا شده و بی حقوق و مزایای خود برده اند. ما نباید
از نظر دور برداریم که در سابق نصف جمعیت کشور ما بحساب نمیآمد
و نصف قوای عامله کشور عاطل بود. هیچوقت احصائیه از زنها

برداشته نمیشد ، مثل اینکه زن‌ها افراد دیگری بودند و جزو جمعیت ایران بشمار نمی‌آمدند • فقط در يك مورد از زن‌ها احصائیه برداشته میشد و آن موقعی بود که وضعیت ارزاق مشکل میشد و برای تامین آذوقه سرشماری میکردند • "

" شما خانم‌ها این روز را یکروز بزرگ بدانید و از فرصتهائی که دارید برای ترقی کشور استفاده نمائید • شما خواهران و دختران من ، تربیت کننده نسل آینده خواهید بود و شما هستید که میتوانید ————— آموزگاران خوبی باشید و افراد خوبی از زیر دست شما بیرون بیایند • از تجمل و اسراف بپرهیزید ، سادگی را پیشه خود سازید ، كمك و يار مرد ها باشید ، به اقتصاد و صرفه جویی در زندگی عادت نمائید و به تمام معنی مفید بحال مملکت باشید • "

شاهنشاه آریامهر در کتاب " ماموریت برای وطنم " در این

باره چنین نوشته اند :

" تا آنجائیکه اطلاع دارم این اولین باری بود که در تاریخ
جدید ایران بانوان بدون حجاب در مراسم رسمی عمومی شرکت
میکستند و پرواضح است که موفقیت در این آزمایش بزرگ مرهون نیروی
ابتکارید رم و تاد رجه ای مدیون شجاعت مادر و خواهران بود که
در برابر رسوم کهنه که مورد حمایت اکثریت مردم از جمله بسیاری
از روحانیون بزرگ و رجال کشور بود ، قیام کردند . "

" اما رضا شاه میدانست که بسیاری از مردم ترقی خواه کشور
و روحانیون دانشمند و کسانی که در خارج رجه یاد ر تهران در مدارس
خارجی تحصیل کرده بودند طرفدار تصمیم انقلابی وی هستند . "

" اقدام رضا شاه موفقیت کامل یافت و متعاقب آن پدرم دستور
منع حجاب را صادر کرد . بموجب این دستور هیچ زن و یاد و شیشه ای

حق پوشیدن چاد رو نقاب نداشت و اگر زنی با روپند و چاد رد رکوبه
پیدا میشد پاسبان از وی تقاضا میکرد که روپند خود را بردارد و اگر
امتناع میکرد جبراً چاد را او را بر میداشتند و تا زمانی که پد رم سلطنت
میکرد در سراسر کشور این منع برقرار بود *

" بدین ترتیب ایران پس از ترکیه دومین کشور مسلمانی بود که
رسماً حجاب را ممنوع ساخت * روز هفدهم دیماه هر سال از طرف
جامعه بانوان ایران بیاد آروز و برای قد رشناسی از کار بزرگی که پد رم
برای قاطبه زنان کشور کرده بود جشنی برپا میگردد ، و یکی از انجمن های
بانوان ایران بیاد آن اقدام انجمن هفده دی نموده شده است
و برنامه آن مانند انجمنهای مشابه آن در آمریکا و انگلستان و سایر
کشورها ترقی سطح فکر بانوان و دفاع از حقوق آنان است *

در سال ۱۳۹۲ که اعلیحضرت رضا شاه کبیرد انشگاه تهران
را تاسیس کردند مقرر داشتند که دوشیزگان نیز حق ورود داشته باشند

و همچنین بسیاری از دانش‌آموزان ایرانی به تشویق آن سردار روشنفکر
 برای کسب علم و هنر بخارج از کشور عزیمت کردند و عده کثیری نیز
 در ادارات دولتی و خصوصی خدمات عمومی و اجتماعی پرداختند •
 در سال ۱۳۹۴ اولین مجمع رسمی اجتماعی زنان به نام
 "کانون بانوان" در تهران تشکیل شد • رئیس آن خانم دانشمندی
 از يك خانواده اصیل اهل علم و آزاد بخواه به نام " صدیق‌ده دولت
 آبادی " در تاسیس این انجمن سعی بسیار کرد و بانوان تحصیل کرده
 و مفورالفکر را آنجا اجتماع کردند و مجالسی از زن و مرد تشکیل داده
 دانشمندان خطابه ها و سخنرانیهای ایراد نمودند •
 هم در این سال درهای مدارس عالی بروی دانش‌آموزان دبیرانه
 که شوق و میل بادیامه تحصیلات خود داشتند ، بازگشاید و دختران
 دبیرانه متوسطه دوش بدوش پسران در دانشگاه بتحصیل پرداختند و با

و بانسان دادن استعداد و ذوق سرشار خدا داد در قسمتهای معلمی و علوم و ادبیات و طب و داروسازی و حقوق به تحصیل مشغول شد • پس از رفع حجاب ، تعداد مدارس دخترانه افزایش یافت، لیکن باز هم در ایران هنوز متاسفانه روستاهایی وجود داشت که فاقد مدارس دخترانه بود و دختران مجبور بودند از شش هفت سالگی در کارهای مزرعه و خانه بوالدین خود کمک کنند •

نباید انکار کرد که رفع حجاب راه ترقی را برای بانوان باز نمود و بآنان فرصت داد که بعنوان آموزگار و دبیر پرستار و کارمند دولت و وکیل دادگستری و طبیب و داروساز و استاد در ادارات و مدارس و دانشگاه کار کنند •

در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ برای نخستین بار در آمار دانشجویان دانشگاه تهران زیر عنوان "اناث" رقم نوشته شده است •

در این سال در رشته های آثار باستان ، زبان و ادبیات جمعاً ۲۹
دختر، در ریاضیات ۱۳ دختر، در طبیعیات ۱ دختر دانشجو
تحصیل میکرده اند و سه معلم زن نیز در دانشگاه بکاربرد ریس اشتغال
داشته اند .

همچنین از پانزدهم شهریورماه ۲۴۹۴ دبستانهای مختلط
در تهران و شهرهای دیگر تاسیس شد و پسرود دختر در آن مدارس با هم
به تحصیل پرداختند . سال بعد کلاسهای شبانه ای برای آموزش
سالندان در دبستانهای دولتی در سراسر کشور د اثر شد و بر اثر این
اقدامات در سال ۲۵۰۰ تعداد شاگردان کشور نزدیک به چهارصد
هزار و تعداد معلمان به بیش از دوازده هزار نفر رسید و در آن سال
در ایران ۲۳۳۱ دبستان و ۳۲۱ دبیرستان و ۲۹ دانشسرای
مقدماتی و ۶ مدرسه حرفه ای د اثر بود .

نشر فرهنگ و افزایش مدارس دختران موجب شد در این دوره

زنان نامداری د تاریخ دانش و ادب ایران بد رخسند • اختر چرخ
ادب، پروین اعتصامی، که خود از جمله این زنان است چه خوب
زندگی گذشته زن ایرانی را بزبان شعر بیان داشته :

زن د ایران پیش از این کوئی که ایرانی نبود

پیشه اش جز تیره روزی و پیریشانی نبود

زندگی و مرگش اند رکنج عزلت میگذشت

زن چه بود آن روزها گزانه زندانی نبود

کس چو زن اند رسیا می قرنهای منزل نکرد

کس چو زن د رمعبد سالوس قربانی نبود

د رقفس میآرمید و د رقفس میداد جان

د رگلستان نام از این مرغ گلستانی نبود

بر اثر پیشرفتهائی که د ردوران سلطنت اعلیحضرت رضاشاه

کبیر نصیب زنان ایران شد زنان در اغلب فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی شرکت جستند • از جمله این فعالیت‌ها اشتغال بروزنامه نگاری بود •

گرچه نخستین روزنامه فارسی که در ایران برای زنان چاپ شده است روزنامه ایست به نام "دانش" که همسر دکتر حسین خان کمال در تهران آنرا در سال ۱۲۶۸ شمسی منتشر کرد و روزنامه های دیگری هم از قبیل "زبان زنان" به مدیری صدیقه دولت آبادی انتشار می یافت ولی در عصر پیشرفتهای سلسله پهلوی نقش زنان در انتشار مطبوعات گسترش یافت •

مجله جمعیت نسوان وطنخواه به مدیری خانم نورالهدی منگه از سال ۱۲۸۲ تا ۱۲۸۵ شمسی در تهران منتشر شد ، سپس مجله پیک سعادت نسوان در رشت از ۱۲۸۶ تا ۱۲۸۸ و پس از آن مجله دختران ایران به مدیری زند دخت در شیراز از ۱۲۹۰ تا ۱۲۹۲ منتشر شد •

سلطنت شاهنشاه آریامهر در بحبوحه جنگ دوم جهانی
آغاز شد و شورمانیز چون کشورهایی که بطور مستقیم یا غیرمستقیم
در جنگ دخالت داشتند دچار مشکلات عظیم زمان جنگ بود • این
پیش آمد از سرعت پیشرفت ایران در راه تحولات اجتماعی و فرهنگی
بعد زیادی کاست و حتی ، چند سال آنرا متوقف کرد • با این وصف
در سالهای بعد از جنگ زنان ایران در حد امکان بکوششهای خود
ادامه میدادند و گروهائی از بانوان جمعیتهای مختلفی تشکیل داده
بودند که سرگرم فعالیت های داوطلبانه و خدمت بودند • ولی
پیشرفت واقعی و موثر زن ایرانی را باید از انقلاب سفید به بعد دانست •

بخش دوم — زن ایرانی پس از انقلاب سفید

انقلاب سفید ایران که با توجه خاص بوضع روستائیان این
سرزمین آغاز شد چنان گسترده و پیرامنه بود که تحولی عمیق در کلیه

شئون ملت ایران پدید آورد ، بطوری که سال ۱۳۴۱ نقطه عطفی
در تاریخ حیات اجتماعی و سیاسی و فرهنگی ملت ما محسوب میشود .
اینک به تاثیر انقلاب سفید در شئون مختلف زندگی زن ایرانی اشاره
میکنیم .

— اصلاح قانون انتخابات (حق انتخاب برای زن)

اصلاح قانون انتخابات بدین سبب صورت گرفت که صحت و آزادی و حسن
اجرای انتخابات تامین شود و با کوتاه شدن دست کارگزاران حرفه ای
و عوامل منتفذان و اربابان و فئودالها از دخالت در امر انتخابات ،
نمایندگان واقعی طبقات مختلف کشاورزان ، کارگران ، اصناف و زنان
بتوانند به مجلس راه یابند . در زمینه اصلاح قانون انتخابات شاهنشاه
آریا مهرچنین فرمودند :

" . . . اصلاح قانون انتخابات گذشته از رفع تبعیض هائی که

صرفاً بنفع طبقه متنفذ و به منظور جلوگیری از راه یافتن سایر افراد به پارلمان صورت میگرفت شاید مهمترین نتیجه آن آزاد شدن زن ایرانی از بسیاری از قیود غیرعادلانه و احراز تساوی کامل حقوق او با مردان کشور بود • میدانیم که تاپیش از اصلاح قانون انتخابات زنان ایرانی در ردیف دیوانگان و ورشکستگان به تقصیر از حق رای دادن و انتخاب شدن، یعنی از شرکت در تعیین سرنوشت جامعه ای که خود نیمی از آنرا تشکیل میدادند محروم بودند • انقلاب ما میلیونها زن ایرانی را از حق انسانی و طبیعی خود برخوردار کرد •••

در این مورد حقاً شایسته است از یکی از مهمترین قوانینی که براساس روح انقلاب اجتماعی ایران وضع شد یعنی از قانون حمایت خانواده یاد شود •

امید داریم با اجرای این قانون وضع خانواده های ایرانی هرچه بیشتر و بهتر تثبیت گردد و جامعه ما از تامین خانواده های گی که

ضامن استحکام وثبات هراجماعی است برخوردار شود ۰۰۰"

د راجرای اصلاح قانون انتخابات روز هشتم اسفند ماه ۲۵۲۱

شاهنشاه آریامهر هنگام افتتاح کنگره اقتصادی کشور زنان ایران

را با عطای آزادی کامل مفتخر فرمودند و از آئندگاه زنان رسماً حق احراز

مقامات و مناصب عالی مملکتی و شرکت در انتخابات مجلسین را

یافتند و به کوشش در راه تامین حقوق و توسعه آموزش و بالا بردن

سطح معرفت عمومی زنان در شهرها و روستاها و آماده ساختن آنان

برای زندگی امروز پرداختند •

--- زن و حقوق سیاسی ---

زنان ایران که همواره مترصد فرصتی بودند که حقوق مسلم خود

را از حیث برابری با مردان در امور سیاسی و اجتماعی بدست آورند، با

هوشیاری در سال ۲۵۲۱ از فرصت مغتنمی که پیش آمده بود، استفاده

کردند و در روزهای نزدیک جشن ۱۷ دی آن سال اعلام کردند
بمناسبت تجدید حقوقشان از طرف کسانی که معتقدند زن فقط باید
تحت اراده مرد باشد، امسال روز ۱۷ دی که روز آزادی زنان ایران
است هیچگونه جشن و تظاهراتی برگزار نخواهند کرد.

این اعلامیه اعتراض آمیز زنان ایران به تضییع حقوق خود
شاهد گویا و زنده دیگری بر بیداری و رشد اجتماعی آنان بود. آنها
می گفتند: زنان هم مانند مردان باید از حقوق انسانی و حق فعالیت های
اجتماعی و حق انتخاب کردن و شرکت در مجالس قانون گذاری برخوردار
گردند. آیا ملتی که نیمی از نفوس خود را عاقل و باطل بسدارد و از
معاضدت با خود محروم سازد، مثل آدم یک دست و مرغ یک بال نیست؟
آیا انقلابی ترینست همچنانکه با اشتراك مساوی زنان، خانه
خود را اداره میکنیم، مملکت خود را هم اداره کنیم؟
آیا ملت ما مثل تمام ملل جهان که دودست و بازوی آزاد دارند،

با استفاده از فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی و نیروهای مادی
و معنوی مادران و خواهران خود بهتر کار خویش را از پیش نمی برند؟
بالاخره در اثر فعالیتهای سازمانهای زنان و انتشار مقالات
متعدد در دفاع از حقوق ایشان و تمایل شاهنشاه آریامهر طلیعه
روشن امید به پیروزی درافق فعالیتهای زنان هویدا شد و در سال
۱۳۵۲ دولت ایران اجازه داد زنان در انجمنهای ایالتی و ولایتی
شرکت کنند •

زنان که خود را در آستانه پیروزی می دیدند به فعالیت عمومی
خود در راه احقاق حقوق خویش افزودند و روز سوم بهمن ماه ۱۳۵۲
گروه کثیری از خانمهای آموزگار و کارمندان بعنوان اعتراض به عدم حق شرکت
بانوان در مراجعه به آراء عمومی که قرار بود در مورد اصول انقلاب سفید
بعمل آید، دست از کار کشیدند، در بعضی از مدارس نیز خانمهای

آموزگار در کلاسها بجای درس دادن به تشریح قانون اساسی ایران
 و اعلامیه حقوق بشر و همچنین لزوم شناسائی حقوق خانمها پرداختند.
 روز هشتم اسفند سال ۱۳۲۱ بدنبال تظاهرات پرشور و
 مبارزاتی که به اعتصاب يك روزه زنان در کلیه ادارات و سازمانهای
 دولتی و خصوصی منتهی گردید شاهنشاه آریامهر در کنفرانس اقتصادی
 تهران آزادی کامل جامعه زنان ایرانی را با سخنانی بدین شرح اعلام
 فرمودند: (۱)

۱- هنگامیکه قرار شد لوایح ششگانه شاهنشاه در روز ششم بهمن
 بمعرض رفرا ند م گذاشته شود هنوز خبری از حق شرکت بانوان
 در این تصمیم نبود ، حتی روز قبل از این تصویب ملی هم با شرکت
 زنان ابراز موافقت ننموده بودند . ولی ناگهان در ساعات آخر
 شب روز قبل از رفرا ند م اعلام شد که خانمها هم آراء خود را به
 صندوقها بریزند . زنان با فعالیتهای فوق العاده ای دست
 بکار شدند . سازمانهای زنان ایران و مسئولان این سازمانها
 شبانه قوای خود را تجهیز کردند و از امداد روز ششم بهمن گروه
 کثیری از بانوان طبقات مختلف ازدختران دانشگاهی گرفته تا

"... يك موضوع ديگري باقى ميمانـد براى تا مـين اجتماع اـيـران

بقيه پاورقى — زنان خانه دار به پاى صند وقها آمدند • استقبـال بانوان از اين تصميم بحدى بود كه ناچار شدند بـراى خانمها صند وقهاى جداگانه اى بگذارند تا اگر قرار باشد آراء آنان به حساب نيايد مخلوط شدن آراء آقايمان و بانوان مشكلـى ايجاد نكند • بالاخره زنان با اشتـيـاق و افراز نخستين ساعات با مداد به پاى صند وقهاى اخـد راي هجوم آوردند و آراء خود را به صند وقها ريختند • وزير فرهنگ وقت روزنهم بهمن سال ۱۳۵۱ اعلام كرد كه زنان ايران در نهضت مبارزه با بيسوادى شركت ميكنند • وى گفت اگر تفاوتهـاى زن و مرد از نظر قابليت اجتماعى از بين نرود مشكلات بزرگى پيش خواهد آمد • بدنبال سخنان وزير فرهنگ روز دهم بهمن ، شوراي بانوان ايران تشكيل جلسه داد و امر مبارزه با بيسوادى در دستور روز اين شورا قرار گرفت • پس از اين مقدمات جمعيتهاى زنان ايران طى نامه اى كه براى وزير فرهنگ فرستادند تقاضا كردند بزبان ايران رسماً حق راي داده شود •

اجتماع متری , اجتماع با افتخار این مملکت و آن موضوع حقیقتاً نصف
جمعیت این مملکت است که اینطور برخلاف قانون اساسی و برخلاف
شروع مقدس اسلام , محروم است و جزو دیوانگان و محجورین حساب
میشود "

" . . . این است که در واقع این آخرین سنگ اجتماعی ایران
را انشاء الله در انتخابات آتی برطرف خواهیم کرد و قاطبه اهالی این
مملکت و هریک از افراد این مملکت در سرنوشت خود شان و در انتخابات
ایران شرکت خواهند کرد . "

بدنبال اعلام برابری زنان و مردان در حقوق سیاسی وزارت
کشور طرح تصویب نامه قانونی اصلاح قانون انتخابات را همراه گزارشی به
شرح زیر پیشنهاد و تسلیم هیات وزیران کرد :

جناب آقای نخست وزیر

بطوریکه استحضار دارند در مقدمه قانون اساسی مصوب ۲۹ شعبان ۱۳۲۵ هجری قمری صریحاً مقرر است که هریک از افراد اهالی ملک در تصویب و نظارت امور عمومی محق و سہیم میباشد و بموجب اصل دوم قانون اساسی مجلس شورای ملی نماینده قاطبہ اهالی ملک ایران است که در امور معاشی و سیاسی وطن خود مشارکت دارند • بنابراین محروم ماندن طبقه نسوان از شرکت در انتخابات نه تنها در قانون اساسی و متمم آن مجوزی ندارد ، بلکه با توجه بہ جملہ "قاطبہ اهالی ملک" مذکور در اصل دوم و مخیر آن نیز میباشد علیہذا برای رفع نقصی کہ از این جهت در قانون انتخابات مجلس شورای ملی و قانون انتخابات مجلس سنا مصوب چہار دہم اردی بہشت ۱۳۰۸ وجود دارد ، طرح تصویب نامہ ضمیمہ

راپیشنهاد مینماید • متمنی است آنرا در هیئت محترم وزیران
مطرح و نتیجه را ابلاغ فرمائید •

وزیر کشور: دکتر پیراسته

هیئت وزیران در همان جلسه پس از بررسیهای لازم طرح
پیشنهادی وزارت کشور را در ماده بصورت تصویب نامه قانونی زیر
تصویب کرد:

ماده ۱- بند اول ماده دهم و بند دوم ماده سیزدهم قانون
انتخابات مجلس شورای ملی که مربوط به شرایط انتخاب
کنندگان و انتخاب شوندگان است، و همچنین قید کلمه
ذکور از ماده ششم و ماده نهم قانون انتخابات مجلس
سنا مصوب ۶۴ اردیبهشت ۵۰۸ حذف شود •

ماده ۲- وزارت کشور مکلف است پس از افتتاح مجلسین مجوز قانونی
این تصویب نامه را تحصیل نماید •

شاهنشاه آریامهر در کتاب انقلاب سفید در زمینه شرکت

زنان در انتخابات نوشته اند :

" با توجه به نقش بزرگ زنان ایرانی در تمام شئون مادی

و معنوی کشور، بهتر میتوان دریافت که ادامه مصلح

قانونی شرکت طبقه زنان ایران در تعیین سرنوشت خود

و شرکت در تعیین سرنوشت کشور از راه حق انتخاب

کردن و انتخاب شدن در پارلمان تا چه اندازه، نه تنها

ظالمانه، بلکه غیر منطقی و مخالف با عقل سلیم و با مصالح

ملی بود. * این واقعاً باور نکردنی بود که یک مرد بیسواد

(و البته مقصود این نیست که از این راه توهین یـ

تحقیری به حیثیت انسانی و ملی چنین فردی شده باشد)

قانوناً حق رای داشته باشد، اما یک بانوی ایرانی که

عالیترین مدارج تحصیلی را در دانشگاههای ایران یا

در دانشگاه‌های بزرگ جهان طی کرده است و مقام استاد
دانشگاه یا دکتر یا مهندس یا حقوق‌دان را دارد، چنین
حقی را فاقد باشد. اصولاً در جامعه‌ای که بازده کار هر
یک نفر از افراد ملکیت در تمام تولید ملی موثر است، آن‌هم
در ملکیتی مانند ایران که میباید چند قرن فاصله خود
را بادیای مترقی در مدتی بسیار کوتاه جبران کند، چطور
میتوان قبول کرد که نیمی از قوای فعاله ملکیت از حقوق
خود برکنار بمانند؟

من احساس میکنم که با فرمائی که در هشتم اسفند ماه
۲۵۲۲ بر اساس روح و مفهوم اصول انقلاب ششم به‌من
و با اتکاء به تأیید قاطع ملی از این اصول، درباره
اعلام حقوق مساوی با توان ایران با مردان کشور را —
انتخابات صادر کردم، یکی از بزرگترین وظایفی را که در برابر

ملت ایران بعهده داشته‌ام انجام داد . با صدور این فرمان به یکننگ اجتماعی و بوضع‌ای که مخالف روح و مفهوم واقعی شرع مقدس اسلام و مخالف با روح قانون اساسی این کشور بود خاتمه داده شد . زیرا در مقدمه قانون اساسی صراحتاً اشاره بدین اصل شده است که : " هر يك از افراد اهالی مملكت در تصویب و نظارت امور عموم محق و سهیمند . "

در نطقی که بعد از صدور این فرمان ایراد کردم ، در این باره چنین گفتم : " خدای را شکر که اکنون آخرین ننگ اجتماعی ما نیز برطرف شد و این زنجیر تحقیر و اسارت که برگردن نصف جمعیت این مملکت بود برداشته و پاره شده است . در مملکتی که نسوان آن دوشادوش مردان به دبستانها و دبیرستانها و دانشگاهها میروند چطور میتوان

انتظار داشت که به يك زنی بعد از طی تمام این مراحل گفته
شود که در ردیف محجورین و دیوانگان است و نمی تواند
بفهمد و اظهار نظر کند که حتی مثلاً "در شهر او بچه شکلی
باید خیابان تمیز شود؟ چنین زنی، مثل همطرازان خودش
در میان مرد ها، به مقتضای اصل طبیعت و به مقتضای اصل
تمدن حق دارد که عیناً در شرایط مساوی نه فقط در امور
خانواده و خانه خودش بلکه در امور ملکتی و امور معاشی و
سیاسی کشورش اظهار نظر کند • چطور ممکن است يك مردی
به خودش حقوقی بدهد و این حق را از مادر یا خواهر
خودش سلب نماید؟ اصلاً چطور ممکن است يك کسی که
مادرش به او حق حیات داده است بزرگ بشود و بگوید که
مادر من در زمره دیوانگان یا بدکاران است؟ این هم
برخلاف طبیعت و بشریت و هم برخلاف تمدن است •"

در همان نطق، این نکته را نیز متذکر شد م که : " ۰۰۰ مطمئن
هستیم اکنون که زبهای ایران با حقوق مساوی با مردان
خودشان را آماده اداره امور مملکت کرده اند، چون نمایند
طبقه ای هستند که محروم بوده اند از این پس با شوق و
اشتیاق بیشتری وارد فعالیت های اجتماعی خواهند شد و کار
را جدی خواهند گرفت و این دو برابر شدن افراد فعال مملکت،
بزودی اثرات خود را در تمام شئون مملکت نشان خواهد داد "

— زن و آموزش و پرورش —

انقلاب سفید ایران در آموزش و پرورش زنان چه از نظر بهره مندی
و چه از نظر بهره رسانی اثر بسیار نمایان و غیر قابل انکاری داشته است.
برای اطلاع بیشتر از این موضوع وضع آموزش و پرورش دختران در سه
بخش ابتدائی، متوسطه و عالی بطور جداگانه مورد بررسی قرار گرفته است.

الف - آموزش ابتدائی

۱- آموزش ابتدائی عادی

تحصیلات عادی دبستانی در مدت کوتاهی که از انقلاب سفید

گذشته به تنها از نظر افزایش تعداد دختران بلکه از لحاظ

افزایش نسبی دختران برپسران نیز قابل توجه است.

به موجب آمار رسمی وزارت آموزش و پرورش تعداد دختران دبستانی

که در سال تحصیلی ۱۶-۲۵۱۵، ۲۷۸,۷۰۷ نفر بوده است

در سال تحصیلی ۲۹-۲۵۲۸ به ۱,۰۶۹,۳۳۱ نفر رسیده است

و عبارت دیگر نزدیک به ۴ برابر شده است و نیز در همین مدت

نسبت دانش آموزان پسر به دختر از ۲/۲۶ به ۱/۷۲ کاهش

یافته است و این نسبت در مناطق شهری در حدود ۱/۲ و در

شهر تهران مختصری از ۱ بیشتر می باشد.

با توجه به اینکه وجود محکم تعلیم دیده مهمترین رکن آموزش

و پرورش میباید و افزایش آموزش کار زن مخصوصاً در روستاها و نقاط
 دور افتاده در افزایش تعداد دختران دبستانی تاثیر مستقیم
 دارد، لذا بی مناسبت نیست اشاره شود که تعداد آموزگاران
 زن از ۱۵۶۴۳ در سال تحصیلی ۱۶-۲۵۴۵ به ۲۳۳۷۲۵-
 نفر در سال تحصیلی ۲۹-۲۵۲۸ رسیده و ۱۸۰۸۲ نفر به
 تعداد آنان اضافه شده است، در حالیکه در همین مدت تعداد
 آموزگاران مرد کمتر از نصف این عدد یعنی ۹۰۰۸ نفر افزایش یافته
 است.

برای نشان دادن نمونه ای از تسهیلات و امکاناتی که برای
 افزایش معلمین زن فراهم گردیده کافی است توجه نمائیم که تعداد
 دانش آموزان دختر در اشکسراها و سایر موسسات تربیت معلم که
 در سال ۱۶-۲۵۱۵ فقط ۳۴۷ نفر بوده در سال تحصیلی
 ۲۹-۲۵۲۸ به ۶۵۳۳ نفر بالغ شده و بعبارت دیگر در فاصله

نسبتاً کوتاهی نزدیک به ۱۹ برابر شده است •

۲- آموزش ابتدائی فوق العاده

اول - سپاه دانش

مهمترین اقدامی که در زمینه آموزش ابتدائی فوق العاده -
بمرحله اجراء رآیده است تشکیل سپاه دانش میباشد که
همراه با پنج اصل دیگر انقلاب ششم بهمن ماه ۱۳۵۱^ی بتصو
ر ملی رسید و به دنبال آن نخستین دسته سپاهیان دانش که
۲۴۶۰ نفر بودند در اول اردیبهشت ماه ۱۳۵۲ روانه
روستاهای کشور شدند •

نتایج بسیار درخشانی که از کار سپاهیان دانش بدست آمد
موجب شد که علاوه بر ادامه آن در مقیاس وسیعتر، سپاههای
دیگری از جمله سپاه بهداشت و سپاه ترویج و آبادانی تشکیل

گردد •

این سپاهیان در دورترین نقاط مملکت پراکنده شده و به تعلیم روستائیان و روستا زادگان بپردازند و آنها را به باسواد شدن تشویق میکنند بطوریکه ظرف ۵ سال اول تشکیل سپاه دانش در حدود ۴۵۰٫۰۰۰ پسر و ۱۲۰٫۰۰۰ دختر و ۲۴۰٫۰۰۰ مرد سالمند و ۱۱۰٫۰۰۰ زن سالمند توسط این سپاهیان تعلیم یافته و باسواد شده اند .

همچنین طبق آمار وزارت آموزش و پرورش در پایان سال تحصیلی ۲۵۲۸-۲۹ تعداد ۳۲۱٫۲۲۹ نفر نوآموز خردسال کسه ۲۰ درصد آنان دختر بوده اند و تعداد ۷۲٫۴۱۱ نفر نوآموز بزرگسال که ۲۷ درصد آنان زن بوده اند در مدارس سپاه دانش به تحصیل اشتغال داشته اند .

بموجب آمار مزبور متأسفانه تعداد دختران و زنانیکه موفق به تحصیل در دبستانهای سپاه دانش شده اند به مراتب کمتر

از پسران و مردان میباشد • علت عمده این امر را باید در طرز
تفکر مردم روستاها و تعصبات خشک آنان دانست و زیرا هنوز
تعداد زیادی از اهالی روستاهای دور افتاده از فرستادن —
دختران و بالا تر از آن از فرستادن زنهایشان به نزد محلم مرد
آباد دارند و این امر یکی از عوامل اندیشه تشکیل سپاه دانش
دختران بوده است •

دوم- قانون خدمات اجتماعی زنان

در تیرماه ۱۳۵۷ قانون خدمات اجتماعی زنان که یکی
از بزرگترین پیروزیهای زنان ایران بشمار میرود بتصویب رسید •
در هنگام تدوین قانون مزبور احتمال اینکه مشولان قانون بتوانند
آمادگی خود را برای خدمت در روستاها اعلام کنند بسیار کم
و شاید هیچ بوده است • ولی خوشبختانه قانون مزبور چنان
مورد استقبال دختران دیپلمه قرار گرفت که در تمام کشور در —

حدود پنج هزار نفر داوطلب خدمت شدند، در حالیکه امکانات موجود فقط برای پذیرش ۴۰ درصد این عدد کافی بود و در نتیجه ۱۸۹۵ نفر از آنان خدمات آموزشی خود را آغاز کردند و برخلاف انتظار از این عدد ۱۷۵۵ نفر یعنی ۹۰ درصد آنان داوطلب خدمت در روستاهای کشور گردیدند و در ۸۰۷ روستا تعلیم و تربیت ۵۴۷۱۴ دانش آموز خردسال و ۶۲۲۷۱ نفر بزرگسال را بعهده گرفتند.

طبق آمار وزارت آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۲۹-۲۵۲۸- جمعاً ۲۷۱۵ نفر سپاهی دانش دختر در دبستانهای دانش و دبستانهای عادی به تدریس اشتغال داشته اند.

سوم- کمیته ملی پیکار جهانی بایسواد

با وجود پیشرفتهای درخشانی که در سالهای اخیر در نتیجه انقلاب سفید توسط سپاهیان دانش بدست آمده و با وجود

ایجاد مدارس جدید در نقاط مختلف کشور متأسفانه هنوز اکثریت جمعیت ایران از بیسوادان تشکیل شده است. • از این جهت به فرمان شاهنشاه آریامهر در تاریخ اول دیماه ۱۳۰۲ کمیته ملی پیکارجوانی بایسوادان تشکیل شد.

ذات شاهانه با قبول ریاست عالییه کمیته و انتخاب والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی به نیابت ریاست عالییه و ملت ایران و صاحب نظران جهانی را از عظمت وارجی که کار این کمیته در نظر ملوکانه دارد آگاه فرمودند.

کمیته ملی پیکارجوانی بایسوادان که کار خود را با تشکیل کلاسهای در شهرستان قزوین بعنوان شهرستان نمونه از سال ۱۳۰۳ شروع کرده بود در اردیبهشت سال ۱۳۰۶ تصمیم گرفت فعالیت خود را در سراسر کشور گسترش دهد و..... و بمناسبت جشنهای فرخنده تاجگذاری و کمیته در نظر گرفت در

سراسر کشور یکی هزار کلاس جدید افتتاح نماید ، ولی به علت استقبال شدید مردم شعاره کلاسهای پیکار بایسواد ی از

۶۰۰۲ و تعداد نوآموزان آن از ۴۰۵۰۰۰ نفر تجاوز کرد .

از تعداد ۸۶۴۱۱۵ نفر نوآموز که در اسفند ماه ۲۵۲۸ در —

کلاسهای پیکار بایسواد ی به تحصیل اشتغال داشتند تعداد

۳۳۱۹۳۱ نفر آنان زن بودند .

چهارم — سازمان زنان ایران

پیکار بایسواد ی از اولین هدفهای جمعیتهای مختلف

زنان و سازمان زنان ایران بوده است . کیسیون فرهنگی

شورای عالی جمعیتهای زنان در اردیبهشت ۲۵۲۲ آغاز کار

کرد و ظرف دو سال اول فعالیت خود با همکاری وزارت آموزش و

پرورش و اداره کوششهای فرهنگی بانوان در تهران دوره کار

آموزی تربیت مربی تاسیس کرد و به بیش از سیصد تن از بانوان

د او طلب ، روش تدریس آموخت و متجاوز از ۷۰۰ کلاس مبارزه با

بیسوادی برای دختران و زنان بین سنین ۷ تا ۲۰ سال بوج—ود

• آورد

پس از آن فعالیت‌های آموزشی سازمان زنان ایران مرتباً افزایش
و گسترش یافت • در مرکز هراستان یا شهرستانی که کمیته پیکار
تشکیل میشود دو تن از اعضای سازمان زنان آن ناحیه به پیشنهاد
سازمان بحضویت انتخاب میشوند •

سازمان زنان ایران که بریاست عالییه والا حضرت شاهدخت —
اشرف پهلوی مفتخر است در حال حاضر در سراسر کشور در وسع
برنامه آموزشی دارد :

اول برنامه های آموزشی کوتاه مدت که شامل تشکیل کلاسهای
فنی و حرفه ای و هنری و کلاسهای پیکار یا بیسوادی و همکاری موثر
با کمیته ملی پیکار جهانی یا بیسوادی است •

در سال ۲۵۲۹ نتایج اقدامات سازمان زنان ایران در این زمینه

عبارت بوده است از دایر نمودن ۴۶۰ کلاس آموزشی در سراسر کشور که جمعاً ۱۲۴۵۱ نوسواد و هنرآموز در این کلاسها به آموختن سواد و هنرهای دستی اشتغال داشته اند .

دوم برنامه های دراز مدت که شامل فراهم ساختن وسائیل تربیت مددیاران و افرادی است که بتوانند در روستاها راهنمای زنان در شئون مختلف زندگی باشند .

به این منظور سازمان زنان ایران دو آموزشگاه تاسیس کرده است " آموزشگاه مددکاری زنان روستائی " و " مرکز آموزش راهنمایان خانواده " که هر دو در سال ۲۵۲۸ بترتیب با ۹۰ نفر و ۴۰ نفر هنرآموز شروع بکار کردند و در سال ۱۳۵۲ اولین گروه فارغ التحصیلان خود را برای خدمت و انجام عملیات عمرانی در روستاها و راهنمایی خانواده ها و آشنا ساختن زنان بوظایف و نقشهائیکه باید در زندگی جدید بعهده بگیرند به جامعه تحویل دادند .

ب - آموزش متوسطه

با توجه به تاریخ تشکیل سپاه‌های انقلاب و شش سال دوره تحصیلات ابتدائی هنوز زود است که دبیرستان‌ها بطور کامل از نتایج کار سپاهیان و سایر تسهیلاتی که در سال‌های اخیر در مورد تحصیلات ابتدائی بوجود آمده است بهره‌مند شده باشند. • با وجود این پیشرفت‌هایی که در مورد تعلیمات متوسطه در چند سال اخیر نصیب دختران ایران شده است در حد خود قابل توجه و بررسی می‌باشد.

بموجب آمار رسمی وزارت آموزش و پرورش تعداد دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌ها از ۱۲۲٫۱۳۱ نفر در سال تحصیلی ۲۳-۲۵۲۲ به نزدیک ۳۰۰٫۰۰۰ نفر در سال تحصیلی ۲۹-۲۵۲۸ رسیده و نسبت پسران دبیرستانی بردختران که در سال تحصیلی ۱۶-۲۵۱۵ بیش از سه بوده در سال تحصیلی ۲۹-۲۵۲۸ به دو کاهش یافته است.

ضمناً از سال تحصیلی ۲۵۲۴-۲۵ تا سال تحصیلی ۲۵۲۸-۲۹

نسبت دبیران مرد به دبیران زن از ۲/۳ به ۲/۹ رسیده است.

علاوه بر دبیرستانهای عادی، در سال تحصیلی ۲۵۲۸-۲۹

تعداد ۵۱۳ ر ۴ دختر در آموزشگاههای حرفه ای و هنرستانها

به تحصیل اشتغال داشته اند.

قبل از آنکه وضع آموزش دختران را در آموزش عالی مورد بررسی

قرار دادیم، پیمنا سبب نیست بذکریک نکته جالب که معرف برتری

استعداد دختران دانش آموز در کلاسهای مختلف دبستان و

دبیرستان نسبت به دانش آموزان پسر میباشد، مبادرت گردد

و آن این است که بموجب آمار رسمی وزارت آموزش و پرورش در تمام

سالهای اخیر درصد قبولی دختران در اکثر نزدیک با تفوق کلاسها

از درصد قبولی پسران در کلاسهای مشابه بیشتر بوده است.

ج- آموزش عالی

آمار دانشجویان دانشگاه و موسسات عالی با وجود شرایط مخصوص و کنکور ورودی نشان میدهند که در این شرایط نیز افزایش نسبی دختران دانشجوی مراتب بیش از پسران بوده است. تعداد دانشجویان پسر در سال تحصیلی ۲۹-۲۵ ۲۵۲۸ در مقایسه با سال تحصیلی ۲۵-۲۴، ۲/۲ برابر و تعداد دانشجویان دختر در همین مدت ۲/۴ برابر شده است و نسبت پسران بردختران از ۱۹/۳ در سال تحصیلی ۲۵-۲۴ به ۲/۹ در سال تحصیلی ۲۹-۲۸ تنزل کرده است.

با توجه به اینکه معمولاً در کنکورهای ورودی تعداد داوطلبان دختر مراتب کمتر از پسران میباشد لذا آمار فوق موبد این مطلب است که در شرایط مساوی اگر سطح معلومات دختران دانشجویان پسران بالا تر نباشد پائینترین نمی باشد.

بموجب آمار رسمی وزارت آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۲۹-۲۵۸
در ۸ باب دانشگاه و ۷۳ باب موسسه عالی ۲۳۹۰۵۰ نفر دانشجوی
پسرو ۸۵۴۱۶ نفر ختربه تحصیل اشتغال داشته اند *

— زن و حقوق مدنی

بطوری که قبلاً " ذکر شد قوانین اسلام حقوق مهمی برای زن شناخته
است. در قانون مدنی ایران نیز که همان اصول فقه اسلام را در بر دارد
زن از حقوق مزبور بهره مند است. * مع هذا وضع زندگی اجتماعی امروزه
ایجاب می‌کند که در چهار چوب قوانین اسلام و با حفظ اصول قانون مدنی
از زیاده روی‌هایی که موجب میشد در بنیان خانواده تزلزل بوجود آید
جلوگیری شود و حقوق زن در خانواده با آنچه در اعلامیه حقوق بشر
پیش بینی شده است، انطباق یابد *

در راه وصول به این هدف با کوششهای سازمان زنان ایران سرانجام

در خرداد سال ۲۵۲۶ " قانون حمایت خانواده " به تصویب رسید .
بموجب این قانون استفاده از حق طلاق که تا آن تاریخ بطور مطلق
در اختیار مرد بود موقوف به موافقت دادگاه گردید . همچنین تعداد
زوجات که برای زنان همواره بمنزله شبحی ترسناک بود ، مشروط به
موافقت دادگاه شد و در مورد نگهداری فرزندان پس از جدایی
زن و شوهر نیز دادگاه تصمیم میگیرد که کدامیک از والدین باید عهد مدار
آن گردد .

— زن و فعالیت های اجتماعی —

قبل از انقلاب سفید زنان گرچه در فعالیت های اجتماعی نقش
موثری داشتند ولی این نقش در همه زمینه ها ایفا نمیشد . پس
از این انقلاب علاوه بر گسترش و افزایش فعالیت های پیشین ، محدودیت
در زمینه های دیگر هم از بین رفت .

در بخش دولتی زنان به کادر سیاسی وزارت امور خارجه راه یافتند
و در کادر قضائی نیز که سابقاً هیچ زنی در آن راه نیافته بود مهده دار
مقام قضاوت گردیدند. وکالت دادگستری قبلاً هم برای زن مجاز نبود
ولی پس از انقلاب سفید مهده وکلای زن افزایش یافت.

در کادر اداری زنان کلیه مشاغل سلسله مراتب اداری را از —
کارمندی ساده گرفته تا مدیریت کلی و معاونت وزارتخانه و وزارت اشغال
کردند و در کادر تقنینی نیز بطوریکه ذکر شد در مجالس قانونگذاری و
انجمنهای استان و شهرستان راه یافتند.

در بخش خصوصی در قسمت تولیدات گروهی از زنان مهده دار
مشاغل بازرگانی و تولیدی گردیدند. در بخش خدمات نیز در همه
رشته ها " (غیر از رشته های معدودی از قبیل معدن) زنان تصدی
مشاغل مختلف را بعهده گرفتند.

در خدمات داوطلبانه زنان بارهائی از قید سنتهای پوسید.

بیش از پیش عهده دار این قبیل خدمات گردیدند و شهبانوی ایران در
طی این مدت هدایت و ارشاد دهها سازمان را که در زمینه های
آموزش و پرورش، فرهنگ و هنر، بهداشت، درمان، رفاه اجتماعی
فعالیت دارند، تقبل فرمودند و سازمان هایی که تحت ریاست
عالیه شهبانوی گرامی اداره میشود بشرح زیر است :

۱- مؤسسه آسیائی دانشگاه پهلوی

۲- بنیاد ایرانی بهداشت جهانی

۳- نمایشگاه های بین المللی

۴- کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

۵- کنگره پزشکی ایران

۶- پیشاهنگی دختران

۷- بنگاه ترجمه و نشر کتاب

۸- جشن هنر شیراز

۹- جمعیت حمایت آسیب دیدگان از سوختگی

۱۰- انجمن ملی حمایت کودکان

۱۱- جمعیت حمایت کودکان بی سرپرست

۱۲- بنگاه حمایت مادران و نوزادان

۱۳- جمعیت خیریه فرح پهلوی

۱۴- انجمن ملی روابط فرهنگی

۱۵- شورای عالی شهرسازی

۱۶- مرکز طبی کودکان

۱۷- بنیاد فرهنگی ایران

۱۸- سازمان ملی فولکلور ایران

۱۹- انجمن فیلارمونیک تهران

۲۰- کانون کارآموزی کشور

۲۱- جمعیت کمک به جذامیان

۲۲- جمعیت ملی مبارزه با سرطان

۲۳- آموزشگاه نابینایان رضا پهلوی

۲۴- فدراسیون ورزشی کرولا لهما

بمنظور بررسی و تهیه طرحها و برنامه و ایجاد هماهنگی
در فعالیتهای مربوط به رفاه افراد و گروهها و جوامع، همچنین بررسی
مسائل و مشکلات خاص اجتماعی و پیشنهاد راه حلها، و احتیاج بود
که شورائی بنام شورای عالی امور اجتماعی تحت ریاست عالییه شهبانوی
ایران تشکیل گردد. * این شورا از سال ۱۳۵۲ رسماً فعالیت خود
را آغاز کرد. * شورای عالی امور اجتماعی برای انجام وظایف خود
به تاسیس پیازده کمیته مرکب از نمایندگان و کارشناسان دستگاههای
دولتی و غیردولتی اقدام نمود. * این کمیته ها در زمینه های بیمه های
اجتماعی، رفاه خانواده، رفاه جوانان، ورزش، رفاه روستائیان
رفاه کارگران، رفاه گروههای خاص، رفاه پیران و بازنشستگان، آموزش

اجتماعی و تحقیقات و روابط بین‌المللی و رفاه کودکان
فعالیت دارند •

— زن و فعالیتهای اقتصادی

بررسی مختصر اقتصادی فعالیت زنان در اجتماع ایران

بموجب سرشماری آبانماه ۲۵۲۵ از هفت میلیون و نهصد و هشتاد و نه هزار و ششصد و شش زن دهساله ببالا ۸۲۷۹۹۹ نفر فعال از نظر اقتصادی وجود دارند و تقریباً یک هشتم جمعیت زنان از نظر اقتصادی فعال بشمار آید •

از این جمعیت فعال ۹۰۹۹۸۳ نفر شاغل بکار هستند و زنان خانه دارد رگروه غیرفعال از نظر اقتصادی در اکثریت کامل هستند و یعنی در سراسر کشور ۵۸۴۳۵۱۶ نفر زن فقط به خانه داری میپردازند در گروه غیرفعال ۶۰۹۶۱۳ نفر دختر و زن محصل وجود دارد • زنان

خانواده و ولوراسا د را مور اقتصادى مداخله نداشته باشند حق

چرخ اقتصاد هر خانواده را ميگردانند .

در مناطق شهري ۸۲ ۱۹۱ ۲۰۹۲ زن ده ساله به بالا زندگى

ميکنند که از اين مده ۳۱۹ هزار نفر زن فعال از نظر اقتصادى پيانشند .

در مناطق روستائى ۴۷۸۰۴۲۴ زن زندگى ميکنند که از آنان ۶۸۰۸۶۵

نفر فعال شناخته شده اند . در نتيجه ۹۹ درصد زنان روستائى

از نظر اقتصادى فعال بشمار ميآيند .

از زنان شاغل ۵۷۳۲ نفر درست کار فرمائى فعاليت دارند

۱۹۷۷۱۲ نفر کارکنان مستقل هستند و ۵۸۳۱ نفر زن در استخدام

دولت پيانشند .

۴۲۹۴۲۸ نفر زنان ايران مزد بگير و کارگرند . زنان روستائى

در کشاورزي ، جنگلباني ، شکار و ماهيگيري در اکثريت هستند .

در آمار سرشماری ۲۵۲۵ شخص شده است که بسياري از زنان

در نقش رئیس خانواده وظایف سنگین بعهده دارند • در سراسر کشور ۳۲۹۰۶ زن رئیس خانواده هستند که ۸۴۵۴۰ نفر آنها شهری و ۱۴۴۵۲۲ نفر روستائی هستند •

بر طبق آمار موجود در سال تحصیلی ۲۶-۲۷ تعداد ۴۰۷ نفر از زنان بعنوان استادی در دانشکده ها و موسسات تعلیمات عالی (۱) به فعالیت اشتغال داشته اند •

۱- زنان ایران در مناصب مختلفی از وزارت ، معاونت وزیر ، مدیرکل ریاست اداره ، قضاوت ، وکالت دادگستری ، مسئولیت در کار سیاسی و در شهر دارپها و بخش دارپها و در خدمت پاپس فعالیت خاصی دارند و ابراز شایستگی میکنند • در حال حاضر زنان در مجلسین سنا و شورای ملی عضویت دارند و در مسائل مختلف سیاسی و اجتماعی برای سازندگی ایران بود رسایه انقلاب شاه و مردم کوشش مینمایند •

سالهای پس از ۲۰۱۵ برای زنان شاهد دگرگونی قابل توجهی
 در بازار کار بوده است. • در این مدت تعداد بیشتری زن در زمینه ها
 گوناگون به کار مشغول شده اند. • ارقام موجود برای اشتغال زنان
 در زمانهای متفاوت، در طول بیست سال گذشته، چندان قابل
 مقایسه نیست. • لیکن بر حسب آماری که سازمان برنامه و
 جمع آوری کرده است شمار زنان شاغل از ۵۷۳۰۰۰ نفر در سال
 ۲۰۱۵ به ۱۴۰۰۰۰۰ نفر در سال ۲۰۳۱ افزایش پیدا کرده
 است. • در پایان برنامه عمرانی پنجم در سال ۲۰۳۷، تعداد زنان
 شاغل تا ۱۸۰۰۰۰۰ نفر افزایش خواهد یافت.

دباله پاورقی از صفحه قبل
 فعالیت دختران در زمره سپاهیان انقلاب بطور چشمگیری
 مشخص است و با این ترتیب زنان ایران نقش اساسی خود را در تحولات
 اخیر ایران که در سایه رهبری خردمندانه شاهنشاه آریا مهر صورت گرفته
 است ایفا میکند.

از این گذشته ، درصد زنان شاغل نسبت به کل تعداد زنانی که
از لحاظ اقتصادی میتوانند بالقوه فعال باشند (۱۰ سال به بالا) بطور
یکنواخت روبه افزایش است •

تنها ۹/۲ درصد از کل جمعیت زنان بالقوه فعال در سال
۲۰۱۵ استخدام شده بودند • این رقم در سال ۲۰۲۵ به ۱۲/۶
رسید انتظار میرود در انتهای برنامه عمرانی پنجم ، در سال ۲۰۳۷ به
(۱)
اندکی بیش از ۱۴ درصد برسد •

از آنجا که سهم زنان در کارهای کشاورزی در مناطق روستایی
دست کم گرفته میشود (معمولاً زنان بعنوان خانه دار نام برده میشوند
گویانکه آنها در کارهای کشاورزی بسیار فعال هستند) ، احتمالاً درصد
زنان شاغل نسبت به کل جمعیت از لحاظ اقتصادی فعال ، بیشتر

۱- مبنای این آمار ، برای این ردیف ارقام ، بگونه ای متفاوت است •
تمام دختران و زنان ده ساله به بالا در گذشته در جمعیت بالقوه

از ارقامی است که اینجا ذکر میشود •

- با توسعه ارقام ، زنان بطور کلی در پنج زمینه نفوذ کرده اند •
- نخست ، به تعداد قابل ملاحظه ای در کارخانه ها کار کرده اند •
- هم اکنون در حدود ۵۰۰٫۰۰۰ زن در واحدهای تولیدی بکار مشغولند • آنها در کارخانه های ساجی ، الکترونیک و مواد غذایی در کارخانه های بسته بندی و تهیه پوشاک و در واحدهای گوناگونی از صنعت سرگرم فعالیتند • از یک نظر ، این خصوصیت میتواند بین ادامه یک نقش سنتی باشد • زنان از زمانهای پیش هم در کارخانه های ساجی و چای خشک کنی مشغول کار بوده اند •
- به علاوه در آمار " صنعت " واژه ای است که زمینه وسیعی را در بر

بقیه پاووقی از صفحه قبل

فعال از لحاظ اقتصادی بحساب می آیند • اخیراً بنا بر اطلاعات سازمان برنامه ، جمعیت از لحاظ اقتصادی بالقوه فعال کسانی هستند که از ۱۲ سال به بالا دارند •

میگیرد • از جمله صنایع خانگی مثل قالی و گلیم بافی ، سوزن دوزیهای
گوناگون و بعضی از کارهای دستی • با وجود این ، تعداد زنانی که
در کارخانه ها و کارگاهها بعنوان کارگر واقعی کارخانه مشغول کار
هستند اکنون به مراتب از گذشته بیشتر شده است و باز هم روبه
افزایش است این نشانه بارز توسعه توزیع اشتغال زنان است •

زمینه دومی که افزایش قابل توجهی را در شمار زنان شاغل نشان
میدهد • در زمینه مشاغل است که بر مبنای خدمات بنا شده است
واقعیت این است که حتی در استانها و شهرستانهای کوچک ، در
سازمانهای سنتی تردد طولی هم گذشته ، زنان در مقامهای منشی
و کارمندان اداری موفقیتهای جدیدتری به دست آورده اند • زنها
به تعداد بسیار زیاد در کار فروشندگی فعالیت داشته اند • فروشده
مغازه ها ، فروشگاههای بزرگ ، سوپرمارکتها و دیگر مراکز فروش
شده اند آنها اکنون در بازار فروش ، تبلیغات و مکانهای مانند خطوط

هوایی و آژانسهای مسافرتی نقش مهمی ایفا میکنند •

سوم ، تعداد معلمان زن بنحویارزی افزایش پیدا کرده است •

زبان اکنون بخش مهمی از نیروی آموزشی کشور را تشکیل میدهد •

دگرگونی مده ، در سازمان حرفه معلمی ، در بیه سالهای ۲۰۲۰

اتفاق افتاد • در ۲۰۱۶ تنها ۱۲٪ از دانشجویان مراکز تربیت معلم

و دانشگاهها را زنان تشکیل میدادند • امروز این رقم به ۵۰ درصد

میرسد • ۵۰ درصد معلمان دبستانها و در حد و یک سوم معلمان

مدارس دوره راهنمایی و دبیران دبیرستانها زن هستند • چنانکه

انتظار میرود ، این نسبت تخمیناً برابر نسبت دانش آموزان دختر

و پسر در نظام آموزشی کشور است • افزایش تعداد آموزگاران و دبیران

زن در حقیقت بلافاصله بدنبال افزون شدن تعداد دختران دانش

آموز پیش آمد •

چهارم ، زنان میروند که مقامهای درجه سوم و در بعضی موارد

درجه دوم مشاغل را از آن خود کنند • گسترش حرفه پرستاری، زمینه ای
 کمابیش انحصاری برای زنان، نمونه ای برای این است • زنان همچنین
 در حرفه های نقشه کشی در ارتباط با مهندسان و معماران، دستیار
 آزمایشگاه در ارتباط با پزشکان و دیگر کارکنان پزشکی، بعنوان گردآورنده
 آثار و ارقام در ارتباط با اقتصاد دانان، یا کمک حسابدار در ارتباط با
 حسابداران روبه افزایش اند • سرانجام، اگرچه ارقام اندک و کم
 اهمیتند، لیکن زنان در زمینه هنر، زمینه ای کاررزشهای اجتماعی
 نقش مهمی در آن دارد، نیز سد ها را شکسته اند • زنان در سینما،
 تئاتر و روزنامه نگاری پذیرش سربلندی بیشتری یافته اند •
 شاید بشود این امر را دلیلی بر کمابیش نبودن این زمینه ها
 و وجود تشریفات کمتر در روزنامه و موسسات هنری دانست • این شاغل
 از نظر سنتی هم محدودیت کمتری دارند •

تصویر این رشد مداوم و پیشرفت، چنانکه توضیح خواهیم داد

در مقایسه با ارقام کلی دیگر اشتغال زنان، باید بدین حواله ملاحظه ای
تعدیل شود • لیکن باید تاکید کرد که پذیرش بیشتر زنان در سطوح
گوناگون زندگی شغلی، بخودی خود، نمودار پیشرفت بازاری است
شوهرها و پدرها بخصوص در طبقات متوسط و متوسط پایین، تمایل
بیشتری برای دادن اجازه کار به زنان و دخترانشان در خارج از خانه
نشان میدهند • زنان حتی در محیطهای شهرستانی نیز تمایل
و اشتیاق بیشتری برای کار کردن نشان میدهند •

این تحول در طرز فکر بر چند واقعیت استوار است • گسترش
آموزش و شهرنشینی تاثیر بسیار مهمی داشته و دارد • انتصاب زنان
به سناتوری و یا بخشداری یا ایجاد کادر افسران پلیس زن سر مشق
قرار گرفته و در شکستن منوعیتهای اجتماعی نقش مهمی داشته است •
این دوران، دوران توسعه اقتصادی کشور بوده است، و وجود
بودن شغلهای گوناگون، امکان کار کردن را برای زنان آسانتر کرده

است • بالا رفتن سطح درآمد ها نیزه ارزش کارکردن را بیشتر

کرده است •

زن و روابط بین المللی

گرچه دردوران قبل از انقلاب سفید نیز زنان ایران درمجامع بین المللی زنان شرکت میکردند و ولی پس از انقلاب شرکت زنان در این قبیل مجامع دیگر جنبه تشریفاتی و کسب اطلاع و آشنائی نداشت و بلکه نقشی سازنده بخود گرفت •

نخستین اثر مهم انقلاب سفید و تشکیل سازمان زنان ایران در روابط بین المللی زنان و تشکیل شورای بین المللی زنان مرکب از نمایندگان ۵۲ کشور در سال ۱۳۵۵ در تهران بود •

علیا حضرت فرح پهلوی شهبانوی ایران در این شورایی سخنرانی مبسوطی به دفاع از جنبه های مختلف حقوق زنان پرداخته و اشاره فرمودند : " زمانی بود که تساوی زنان و مردان را

نتیجه وثمره اقتصادی و اجتماعی می‌پنداشتند ولی اکنون بوضوح آشکار است که دست یافتن زنان به آموزش و مخصوصاً " به تحصیلات عالیه و احراز مشاغل علمی و فنی و همچنین مشارکت آنان در امور اجتماعی خود یکی از شرایط اولیه همان توسعه است " •

بعد از سخنرانی شهبانوی ایران والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی ضمن ابراز خرسندی از تشکیل این کنگره در تهران فرمودند :

" در سال ۱۹۲۶ پدر تاجدارم اعلیحضرت همایون رضاشاه کبیر نخستین قدمهای تاریخی را بمنظور اعاده حقوق زن برداشتند و درهای مدارس و دانشگاهها بروی زنان باز شد از همان زمان زنان نیز وارد مشاغل دولتی شدند • از آن پس انجمنهای متعددی برای زنان در قسمتهای تخصصی مختلف ایجاد گردید •

در سال ۱۹۵۹ برای ایجاد هماهنگی میان فعالیتهای این

سازمانهای مختلف شورای عالی انجمنهای زنان ایران بوجود آمد •
 در ۲۷ فوریه ۱۹۶۳ برادر تاجدارم اعلیحضرت محمد رضا شاه
 پهلوی آریامهر، بزنان ایران حقوق سیاسی اعطاء فرمودند •
 هدف اصلی ارتقاء زن فقط عبارت از آن نیست تا برعلیه
 تعصبات و تبعیضاتی که در زمینه حقوقی و اجتماعی و سیاسی با
 پیشرفت او مخالف است، مبارزه کند • تساوی حقوق زن برای عموم
 افراد انسان بدون تبعیض از لحاظ نژاد - جنس - زبان و پادین که
 در منشور ملل متحد و در اعلامیه جهانی حقوق بشر اعلام گردیده و
 البته متضمن تساوی وظایف نیز هست • زنان مانند مردان نسبت
 به اجتماعی که متعلق به آن هستند مسئولیتهای بسیار مهمی دارند •
 فرمان آزادی زنان از طرف شاهنشاه آریامهر و سخنرانیهای
 علیاحضرت شهبانو فرح پهلوی و والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی
 در کنگره بین المللی زنان در تهران حقوق مساوی زنان ایران را به

طوری‌مسلم به عموم جهانیان اعلام نمود •

یکی از مهمترین نمونه های شرکت زنان در کنفرانسهای
بین‌المللی که نمایند ه ایران نیز در آن نقش برجسته ای داشته ، کنفرانس
بین‌المللی مقام زن بود که در اواخر اردیبهشت ماه ۱۳۵۶ در نیویورک
منعقد شد • نمایند ه ایران در این کنفرانس ، والا حضرت شاهدخت
اشرف پهلوی بودند که طرح برابری حقوق زن و مرد را که جنبه
تاریخی داشت تقدیم اجلاس به بین‌المللی مقام زن کردند •
والا حضرت در مقام ریاست هیئت نمایند گی ایران سخنرانی مفصلی
ایراد فرمودند و طی آن در مورد طرح اعلامیه رفع تبعیض از زن اظهار
داشتند : "متن این طرح دقیقاً " جنبه تاریخی دارد و میتوان آنرا
در زمینه اعلامیه جهانی حقوق بشر قرار داد و همچنین منشور حقوق
زن نامید " •

والا حضرت بهمین مناسبت درباره قوانین اخیر که در مورد

دفاع از حقوق زن و حقوق خانواده در ایران بمجلس تقدیم شده بود
توضیحات جامعی ایراد و اضافه نمودند که: "پیشرفتهای اخیر
زنان در چارچوب منشور انقلاب سفید انجام میگیرد و از جمله خدماتی
است که در راه دگرگون کردن شالوده های اقتصادی و اجتماعی
ایران بعمل می آید • این اقدامات بزودی چهره کشاورزی ایران
را تغییر خواهد داد و نقش تساوی زن را با مرد در پایه گزاری آینده
مترقی ایران تسهیل خواهد نمود" •

والا حضرت در زمینه مبارزه با بیسوادی اظهار داشتند:
"هیچگونه تفاوتی بین زن و مرد در این برنامه نیست و هر دو بیک
نحود ریشرفت این برنامه در ایران سهم میباشند" •

آینده امید بخش

با توجه به استعداد غیر قابل انکار دختران و زنان ایران در —
درک و فراگیری هر نوع مواد و مطالب درسی و آموزشی و وجود امکانات

کاملاً" مساوی برای دختران و پسران در کلیه مراحل و ترقیات درخشانی که در چند سال اخیر در زمینه آموزش و پرورش زنان و دختران حاصل شده است و بالا تراز همه نظریه توجه مخصوصی که از طرف مقامات مربوط به پیروی از نیات رهبر خردمند انقلاب ایران با مرا آموزش و پرورش دختران مبذول شده و میشود و پیش بینی هائیکه بمنظور فراهم ساختن امکانات بیشتر در آینده بعمل آمده است و همچنین بساد در نظر گرفتن شرکت فعالانه و روز افزون زنان و دختران تحصیل کرده در کلیه شئون اجتماعی و نیازی که اجتماع آینده ایران بوجود و بسایر خدمات این قبیل افراد دارد و نتایج درخشانی که از خدمتات اجتماعی زنان حاصل شده است میتوان کاملاً" امیدوار بود که در آینده نه تنها بیسواد ی از جامعه ایران ریشه کن گردد ، بلکه در میان افرادی که در ایران دارای تحصیلات عالی هستند ، نسبت زنان به مردان با نسبت زنان تحصیل کرده به مردان تحصیل کرده در

کشورهای پیشرفته برابری نماید و وجود این همه عوامل مساعد نماید

• میدهد که آینده مزبور چندان دور نخواهد بود

منابع :

- ۱- احمدی - اشرف • " ایران در گذشته و حال " تهران
۰۲۵۳۰
- ۲- کتاب پهلوی " نشریه مخصوص موسسه اطلاعات بمناسبت
تاجگذاری شاهنشاه آریامهر " •
- ۳- تاریخ طلائع عصر درخشان پهلوی " انتشارات روزنامه
سیاسی فرمان " •
- ۴- کمیته سیاستهای رفاهی و کیفیت زندگی (مجموعه مقاله ها)
سازمان برنامه و بودجه دبیرخانه شورای عالی رفاه
اجتماعی • تهران خردادماه ۰۲۵۳۵
- ۵- کمیته مشارکت در امور رفاهی (مجموعه مقاله ها) سازمان
برنامه و بودجه دبیرخانه شورای عالی رفاه اجتماعی
تهران خردادماه ۰۲۵۳۵

۶- کمیته توسعه اجتماعی مناطق (مجموعه مقاله ها - سازمان

برنامه و بودجه - دومین سمینار ملی رفاه اجتماعی تهران

خرداد ماه ۲۵۳۵ •

۷- گزارش هیات بررسی مسائل بهداشتی و درمانی کشور " راهی

نوبرای تندرستی " جلد اول •

۸- گزارش هیات بررسی مسائل بهداشتی و درمانی کشور

" راهی نوبرای تندرستی " جلد دوم •

۹- سمینار تربیت نیروی انسانی و پزشکی و بهداشتی و برنامه ریزی

خدمات درمانی و بهداشتی وزارت علوم و آموزش عالی - تخت

جمشید ۲۵۳۳ •

۱۰- مسکن و شهرسازی • تحولات و پیشرفتهای ایران • سازمان

نمایشگاههای بین المللی ایران تهران ۲۵۳۴ •

۱۱- سیستم تامین اعتبار مسکن در ایران • وزارت آبادانی و مسکن

(طرحها و بررسیها) تهران ۲۵۳۰ •

۱۲- نخستین سمینار ملی رفاه اجتماعی • انتشارات دبیرخانه —

شورای عالی رفاه اجتماعی - سازمان برنامه و بودجه —

تهران - ۲۵۳۲ •

۱۳- زن ایرانی از سالیزار تا وزارت - سازمان زنان ایران - تهران

۲۵۳۰ •

۱۴- نیروی زن در خدمت جامعه • سازمان زنان ایران - تهران

۲۵۳۱ •

۱۵- اشتغال زنان در موضوعهای تصمیم گیری در بخشهای خصوصی

و دولتی - سازمان زنان ایران تهران - دیماه ۲۵۳۴ •

۱- زن و قانون انتخابات - سازمان زنان ایران •

۱۶- بررسی و تحلیل ماده ششم اعلامیه جهانی رفع تبعیض از زن

و مقایسه آن با مقررات قانونی ایران - سازمان زنان ایران

تهران - ۲۵۳۳ •

